

СВЕТЛИНА В МРАКА

Невена Неделчева

София, 2010

Невена Неделчева

СВЕТЛИНА В МРАКА

(Страници от един млад живот)

Окултен роман

Издателство "Бяло Братство"
София, 2010

ЗА АВТОРА

Невена Георгиева Неделчева
(19.08.1908 г. – 20.04.1995 г.)

Тя е родена в малкия провинциален Симеоновград, заобиколен с високи планински склонове. Душата ѝ пристига на тоя свят изпълнена с копнеж за нещо ново, неизвестно, чудно, прекрасно. Нейната романтична нагласа от дете я води към мечтата да пътува, да отиде някъде далече, в неznайни страни, на тази мечта е подчинен и стремежът ѝ да овладее есперанто, с което се справя съвършено.

След като завършва профилираната гимназия за учителки в гр. Стара Загора, тя работи известно време в тази професионална сфера.

Решаваща в оформянето на нейната представа за света и за достоен жизнен път е срещата ѝ с Учителя Петър Дънов. За нея тя разказва: „Бях ученичка във Втора девическа гимназия в гр. София. По това време извън града се залесяваше едно празно пространство с млади борчета. Денят беше празник на залесяването. Изведоха цялата гимназия и залесявахме до обяд. По едно време се отправихме към мястото на дъновистите – Баучер. Отидохме на поляната. Извикаха Учителя Дънов. Тогава Го видях за първи път. До Него стоеше стенографка и записваше думите му. Онова, което говореше, ме порази: „Да бъдем чисти и светли като светлината“. Много ми хареса. После отидох, поисках беседата и с мои пари я отпечатах през 1926 г. След това я раздавах безплатно. Беседата „Чист и светъл“ бе държана от Учителя на 05.04.1926 г. в 14 часа на поляната на Изгрева по желание на ученичките от гимназията. От всички ученички само аз дойдох на Изгрева. И затова тази беседа ми е толкова скъпа...“.

След тази среща Невена остава на Изгрева и скоро започва да създава своите първи разкази и приказки. Отивала с новите си творби със свито сърце при Учителя, но и с надежда, с вяра в Божествените Му всестранни знания и оттам винаги излизала окрилена. Той кротко ѝ казвал: „Пиши! Гребни, вода има много, давай да пият жадните за чистота“.

Ето какво сподели тя за романа „Марта“: „Когато го написах, грабнах черновата и отидох при Учителя с надежда да му прочета няколко страници и Той да ми даде мнението си. Започнах да чета, а Той слушаше внимателно. След известно време понечих да спра, а Той мълчаливо ми даде знак да продължа. И така, страница след страница – няколко часа, докато не изчетох целия роман. Само от време на време ме прекъсваше и ми даваше своите указания и допълнения. Благодарих Му сърдечно, а дълбоко в душата си почувствах Неговото благословение...“.

Така Невена книга след книга написва 18 романа, детски разкази, приказки, някои отпечатани на есперанто, за което получава благодарствени писма от цял свят.

През 1971 г. взема участие в литературен конкурс за разказ на есперанто в Италия и печели трета награда с диплом и медал. Малко по-късно с друг разказ – „Светлина“ печели първа награда в Испания.

В своето творчество тя вгражда Словото на Учителя, използвайки езика на литературата. Невена Неделчева е прекрасен разказвач, а нейните произведения оказват своето въздействие върху всички хора с духовни интереси.

С много любов ние, които я познавахме и обичахме, искаме да ѝ благодарим за светлината, с която щедро даряваше душите ни, и да пожелаем на настоящия роман „Добър път!“ към сърцата, които го очакват толкова отдавна...

Георги Петков

ПЪТЯТ НА МЛАДИТЕ

Всеки млад човек, когато осъзнае в себе си, че е дошло времето да се сбoguва с детството си, с онова защитено и топло пространство, наречено роден дом, застава на едно място, от което започват много и различни пътища. Някои от тях са примамливи, защото обещават приятно и безметежно пътуване по отгъпкани равни коловози. Други обещават бляскаво шествие по широки шумни булеварди под гирлянди и фойерверки. Трети изглеждат стръмни, неизходени, и малцина са тези, които могат да видят малката светлинка в далечината на тяхната неизбродност.

Младият човек стои и мисли какво да прави... И точно тогава трябва да се намери една добра, мъдра и любеща ръка, която да хване ръката на довчерашия юноша, за да му посочи онзи път, който ще го изведе при Любовта, Мъдростта и Истината.

Малко са книгите в съвременната световна литература, които могат да посочат на младите хора истинския път. Повечето от тях го търсят в индивидуалния бунт, в нестандартната себеизява... за да открият в края на краищата, че водят младия човек в безпътищата на отчаянието, изолацията и отчуждението.

Романът на Невена Неделчева също търси пътя на младите. Съдбите на трите главни героини – Антоанета, Силвия и Виола, предлагат на младия читател да проследи три възможни пътя, за да открие себе си според копнежите и идеалите на своята душа. Мечтите на Силвия изграждат пътя на жената съпруга, домакиня и майка, която свързва битието си с уредбата на дома, с преданата съпругеска обич и с грижата за децата. Виола постепенно се оформя като независима еманципантика, дръзка и самостоятелна, като

жена, която търси реализацията си в пътищата на ума и на науката и грижливо крие своята чувствителност и раните на сърцето си. Антоанета е момичето, което преминава през мрака на вътрешните колебания и на страданието, защото тревожните ѝ въпроси не откриват смисъла на живота нито в избора на Силвия, нито в пътя на Виола. Чувствителната душа на неудовлетворената от заобикалящия я свят Антоанета я води към откриване на нова посока – тя вижда своята пътеводна звезда в светлия образ и в Словото на Учителя. Защото вътрешното око на това момиче го кара да усети, да види и да оцени край себе си пробудените за Божествено-то души и да потърси и да се сближи с тези хора, които са тръгнали по Пътя на Духа. Така, стъпка по стъпка, Антоанета открива в него своя Път и безкомпромисно се подготвя да тръгне по него – да стане ученик в Школата на Учителя.

Творбата на Н.Неделчева разгръща ненаатрапчиво няколко паралелни свята, за да разкрие пред читателя тяхната същност, за да го накара да се замисли над тези реалности. Първата двойка на тези паралелни светове е във взаимоотношението деца – родители. В живота на своите майки и бащи ученичките от гимназията търсят онези човешки същества, които ще им предложат модел и посока за пътя, по който да продължат. И истинските връзки на това ниво се създават не от кръвното родство, а от сродството на духа. Ако възрастните са намерили Истината в Учението на Петър Дънов, младите по-безболезнено и по-лесно намират своя ориентир.

Вторият паралелен свят е този на светското училище и на Школата на Учителя. Гимназията с всички знания, преподавани по различните предмети, не може да отговори на тревожните въпроси на момичетата, които търсят онова Знание, което води към Истината, осмисляща човешкото битие на Земята. Антоанета търси тази истина в уроците по литература и по логика, по история и по биология, но ос-

тава неудовлетворена. Когато намира Школата на Учителя, момичето разбира, че там ще открие отговорите на въпросите на своята душа.

Третата двойка паралелни светове е тази на учителите и на Учителя. Преподавателите в гимназията са все същите обикновени хора, залутани в своето ежедневие, в страстите и несполуките си, и малцина са тези от тях, които са успели да се ориентират в мрака на своя живот и да отправят погледа си към светлината на новите идеали. Срещу тях застава с цялото си величие и скромност, с непреодолимата си сила и с неугасващата Светлина на Духа си образът на Учителя. Неговите думи носят светлина за жадните души на младите, защото са пълни с онази Любов, Мъдрост и Истина, които изпълват човешката същност с усещане за мир, цялостност и хармония. Само няколко думи, разменени с Учителя, дори само няколко срещи с Него, карат младежите да разберат завинаги, че са намерили жадувания път пред себе си.

Заради всичко това романът на Невена Неделчева се превръща в Книгата, която посочва пътя на младите. Другото прекрасно нейно достойнство е онази Чистота, която облъхва всичко, до което се докосва писателката. Независимо от това, дали героите са щастливи, или страдат, независимо дали се лутат в тъмнината на света, или с болка в тях се ражда новото, всичко това се случва в атмосферата на една нереално прекрасна чистота. Тя е толкова светла и вълнуваща, че със силата си ще изчисти по нещо в сърцето и в ума на всеки млад читател, който с отворена душа ще влезе в света на тази книга.

Другата голяма тема в романа е Любовта. Житейски земна или Божествена, тя също се превръща в част от Пътя. Героите се учат да я разбират и като облагородяващо страдание, и като благослов, водещ към приемането на вечното и великото в човека до теб, в ближния изобщо, и в край-

на сметка – като онази основа на Битието, която води към Бога.

Романът на Невена Неделчева е онази Книга, която всеки млад човек дълбоко в себе си търси, дори да не осъзнава това. Залугани все още в своите криволичещи пътища, минаващи през училищата, дискотеките, университетите и плановете за кариера и дом, младите хора от нашето съвремие ще разберат, че е дошло времето да тръгнат по Пътя на Духа и на Светлината, който им сочи Учението на Мирвия Учител Беинса Дуно.

Спаска Миховска

Светлината за един млад живот

Днес, когато разтварям страниците от живота на това момиче, мисля си: има ли смисъл да ги разтварям и пред другите, за да бъдат прочетени и от тях?

Всяка епоха, всяко време, са имали своите ценности, стремежи, идеали. Но има неща, които остават вечни, никога не остаряват и винаги са нови. Те са Любовта за човешкото сърце, стремежът към науката за ума и копнежът на душата към Незнайното, Великото.

Учителя някога каза, че науката така ще напредне, че науката на тогавашното време ще стане като забавлението за децата. Ние сме свидетели на това нейно неимоверно бързо развитие. Но човекът по същина си остава човек! Неговото сърце пак копнее за обич, умът му се стреми към придобиване на нови знания, а душата – към съвършенство.

Ето, заради този стремеж на човека, който всякога е искал и иска да узнае смисъла на живота, да надникне зад видимите му граници, да се докосне до съществуването на големи, светли Същества, ще разтвори страниците на този млад живот, който е съвсем обикновен, но копнежът по Незнайния, Великия Първоизточник на живота, в чиято светлина се разрешават всички противоречия, го прави различен...

Тази книга съм я писала, когато Учителя беше на Земята, и аз съм разговаряла с Него за някои неща в нея. Веднъж Той ми каза да записвам всяка идея, която ми дойде на ума относно книгата, и после да я вписвам на съответното за нея място. Но после написах други книги и за тази не оставаше ред да я прегледам и препиша.

И сега, когато я препрочитам, всички онези описани в нея случки и разговори с Учителя отново изпълниха сърце-

то ми с необикновена радост, а душата ми – с присъствието Му, както когато бивах при Него.

Ако сърцето на тези, които прочетат тази книга, се изпълня с радост, и душата – с присъствието на Учителя – осмисля се всичкият положен за нея труд.

Невена Неделчева
Май 1986 г., София

15 септември 19...

Днес ходихме в гимназията за водосвет. Аз съм в предпоследния клас на гимназията.

След водосвета попът произнесе особена реч. Говори за оскърбителното поведение на ученичките, когато срещнат на улицата свещеник – да си връзват възли по кърпите или да си казват една на друга: „Предавам ти попа!“ Това показвало крайно неуважение към църквата.

Слушайки неочакваната реч на свещеника, между ученичките настана раздвижване и продължително шепнене. Някъде се чу сподавен смях. Учителите веднага почнаха да мъмрят причинителките на шума и смеха, но ясно се виждаше и тяхната полускрита усмивка. Директорът бе сложил ръката си на устата и от време на време поглаждаше брадата си, но и в неговите очи се забеляза снизходителна усмивка. Само свещеникът остана сериозен и порицаваше строго ученичките. Тогава директорът се приближи при него и му каза, че той ще има грижата да ни говори по този въпрос.

Беше настанало голямо оживление от случилото се и когато влязохме в класната ни стая, всички говорехме за това кой кого е срещнал, като е идвал на училище.

Всред това оживление и коментиране на днешната случка влезе класната ни наставница. Тя ни поздрави с новата учебна година, призова ни към съзнателна работа и ни пожела успех за през цялата година.

Всички я слушахме с внимание и трепет. Тя е възрастна госпожица, която вдъхва уважение и почит у всички ни. Като потаен шепот преминава от ученичка на ученичка тайната за оставането ѝ стара госпожица и тази тайна е, че е останала вярна на този, когото е обичала. Това ни кара дълбоко в душата си да я обичаме и почитаме още повече. Тя леко спомена за днешната случка със свещеника и каза, че в човека има нещо, което се поддава на известна

психоза. Някой измислил нещо, казал нещо – и другите го повтарят, без да размислят, че е съвсем глупаво, както например връзването на възлите по кърпите или повтарянето на някоя безсмислена фраза, която не подобава да бъде произнесена от един културен човек. Каза, че ние вече сме големи и всяко нещо, което правим, трябва да е разумно, добре обмислено.

После, като се усмихна леко, класната каза, че и през времето, когато тя е била ученичка, не липсвали неразумни постъпки, които изобщо са присъщи на младостта, но човек трябва съзнателно да се освобождава от тях, особено когато те оскърбяват някого.

На нас това ни харесва у нашата класна, че тя не се показва пред нас като такава, която никога не е грешила, в смисъл, че като ученичка е била съвършено изправна. Но от мама зная, а и от други съм чувала, че тя е била най-силната в класа, и при това – с изключително добър нрав. Този нрав класната го има и сега, и тъкмо затова ние се стремим да бъдем най-добрият клас между другите класове и често да предизвикваме едва доловимата усмивка на устните ѝ, когато директорът похвали пред всички нашия клас. Знаем, че тогава тя е щастлива и в душата си ни обича, макар външно да остава тиха и мълчалива.

Връщайки се въщи, мислех за всичко преживяно в училището. Случката със свещеника виждах вече в друга светлина и ми стана жал за него. Думите на класната ни ме накараха да помисля защо изобщо ние, хората, сме готови да се надсмиваме над другите, да ги критикуваме и да изразяваме таза критика по най-различен начин. Но също така се питах как се е стигнало дотам, че тези, на които трябваше да се радваме, че ги срещаме, тяхното виждане да ни вещае зло? Погледнах кърпичката си – на нея имаше възел. Развързах го и неволно ми мина през ума чутата в църквата фраза от Евангелието: „Когато солта обезсолее...“

Да, „когато солта обезсолее“, повторих си аз и се върнах у дома, а нещо в мен беше угнетено, болно...

16 септември

Изпитвам голяма приятност, когато в началото на учебната година обличам в бели обвивки тетрадките и учебниците си и после ги подреждам на масата в стаята ми.

Силвия, приятелката ми, облича нейните учебници и тетрадки във виолетови листове. Навсякъде в стаята ѝ, по дрехите ѝ, се среща този цвят. Аз по природа обичам небесносиния цвят, но го обичам в душата си, а не да го нося по себе си.

Като дреха или като заобикаляща ме обстановка обичам белия цвят. В стаята ми всичко е бяло: леглото, покривката на масата, шкафчето, гардеробът, завесите на прозорците. Затова Силвия или други мои приятелки, когато влизат в стаята ми, казват, че е много приветливо. Освен белия цвят обичам Слънцето, обичам синьото небе – в тях виждам красотата на живота.

Много пъти, когато сенки преминават в душата ми и Земята ми се вижда пуста и мрачна, неволно отправям очите си към небето. И тогава виждам, че има красота, че има красота в живота.

Понякога със Силвия се изкачвам по близкия хребет на планината. Аз лягам на земята и гледам небето. Силвия ме намира за крайно сантиментална, а аз имам обратното мнение за себе си.

Силвия по майка не е българка. Трябва да призная, че много пъти съм облажавала Силвия, загдето има родители, с които е и приятелка. Тя им разказва всичко, всичко – даже кого обича. Чете им писмата, които получава. Те ѝ се радват и ѝ помагат – в смисъл, казват ѝ как да отговори

на някои затрудняващи я писма. Разбира се, те я остават свободна, само ѝ дават наставления, а това е толкова хубаво!

Веднъж тя получи писмо от един младеж, с когото току-що се бе запознала. Той веднага я молеше за среща. Тя се втурнала при родителите си и им каза за писмото и за срещата. Те се зарадвали на откровеността ѝ и я попитали какво мисли да прави! Тя се засмяла и каза, че не знае. Тогава баща ѝ най-сериозно я посъветвал да отиде. Тя го гледала учудена. Виждало ѝ се невероятно. Той настоявал, като казвал, че ще я придружи при отиването ѝ. Отиват. Младежът, като я вижда с баща ѝ, искал веднага да си тръгне, но баща ѝ го спира любезно, запознава се с него и заговарят. Силвия се почувствувала излишна, каза им „довиждане“ и си тръгна, а баща ѝ и младежът се разговаряли дълго. Оттогава той не е писал на Силвия, нито я е поканил на среща.

А фактически Силвия си има един, когото много обича. Родителите ѝ знаят и нямат нищо против тази обич, но ѝ казват да проверява добре себе си, да не би това в нея да е само едно увлечение, а не обич. Тя настоява, че го обича с всичката си душа и сърце. Той почти е завършил висшето си образование – пише дипломната си работа. Двамата си пишат. Той ѝ праща снимки, които тя слага в семейния им албум. Аз се учудвам и същевременно се възхищавам от всичко това. Когато отивам у Силвия, виждам я да разговаря съвършено свободно с баща си по всички интересувачи я въпроси. Разбира се, той е лекар, има много знания, но по всичко се вижда, че много я обича, и затова търпеливо ѝ обяснява всичко. Веднъж, когато стана въпрос за обичта, той каза, че без обич не може. Човек, за да живее, трябва да обича. Но каза, че целувките и прегръдките били вметнато изречение в обичта.

Зная, че Силвия не се целува с Драгомир, защото много слуша баща си, а освен това иска сериозно да провери чувствата си. Ако аз имах баща като този на Силвия, навярно и аз бих била така чиста и невинна като нея. Впрочем аз обичам баща си и зная, че от всичко на Земята той обича най-много мен и братчето ми, но все пак... Все пак неговата обич е вътре в сърцето му, тя никога не ме е напътвала в живота и затова много пъти се чувствам сама. Струва ми се, че съм чужда в този дом, макар да зная, че ме обичат. Може да звучи странно, но е така.

Баща ми е търговец. Има голям колониален магазин на най-хубавото място в града. Като се връщам мислено в детинството си, твърде рядко го срещам в спомените си. Виждам го у дома в празничен ден, когато той си почива в спалнята. Понякога с мама отиваха на гости или на кино. Случваше се да водят и нас, сестра ми и мене, но по-после аз отказвах да ходя с тях и отиваше само сестра ми. Тя не ми е родна сестра, а сираче, което е отгледано вкъщи като дете на родителите ми. Това са направили, защото 5-6 години са нямали деца. Някои са им казали народното поверие, че ако си вземат за свое някое дете, после ще имат и собствено. И наистина, след вземането на сестра ми съм се родила аз. А след седем години се роди и братчето ми. Помежду ни е имало едно момченце, което е умряло двегодишно. Мама ми е разказвала, че е било необикновено красиво, учудващо умно, макар и толкова малко. Не било навършило съвсем година, когато проговорило. Мама мисли, че е умряло, защото го е обичала премного – до болезненост, и му се е радвала, както на нищо друго на Земята. Когато то умряло, тя е щяла да полудее. Татко я е водил къде ли не, за да намали болката ѝ. Веднъж били на летуване във Велинград – разбира се, взели мен и сестра ми. Мама излязла да се разходи и неусетно се оказала извън града. Когато мислела да се върне, видяла срещу нея непознат старец. Никак не

разбрала как и откъде е дошъл той. Гледала го така няколко мига и почувствала, че от необикновено благите му очи се влива в душата ѝ, в сърцето ѝ, такъв необикновен мир, какъвто никога не е имала в живота си. Това така дълбоко я покъртило, че от очите ѝ рукнали сълзи, но сълзи щастливи, благодатни.

– Ти сигурно си Божи човек – заговорила му тя, – щом страданието, което ме разкъсваше, откакто почина детенцето ми, се замени с такъв чуден мир.

При спомена за детенцето тя цяла се разтресла от плач. Той мълчаливо я гледал, а тя, плачейки, му заговорила:

– Да знаеш какво беше моето дете, какво необикновено по хубост беше то... и умно, ненагледно... Защо ми го отне Бог?

– Бог го е повикал при себе си – заговорил непознатият старец, – защото не само то, но и всички деца са Негови, Божии души, които изпраща на Земята да се учат или да изпълнят някаква задача... На теб ще изпратят друга душа, която да възпитаеш и насочиш във верния път на живота.

Преди тя да зададе гласно въпроса: „Кой е верният път?“, старецът ѝ казал: „Пътят към Бога.“ И в следния момент вече го нямало. Но това никак не я смутило. „Божият човек – казала си тя – може да идва и да си отива по незнайна за нас пътека.“ Върнала се вкъщи, цяла сияеща от радост. Баща ми се зарадвал. Тя му разказала всичко. Той намирал, че от голямата ѝ мъка така ѝ се е привидяло, но веднага побързал да се съгласи с нея, защото видял, че отново мъката забулва очите ѝ. Не само че се съгласил, но предложил да отидат на същото място, като изказал надеждата, че могат пак да срещнат стареца.

Когато брат ми се родил, мама го обрекла да служи на Бога, затова от малък го пращаше да служи в църквата, да изнася маналчетата. Баща ми се съгласяваше с майка ни, за да не я огорчава, но зная, че всичко това е съвсем далече от

него. Той работи от сутрин до вечер заради нас – да ни създаде добри условия да учим, да получим известно образование. Мама, от друга страна, се грижи за нас вкъщи, но Бог знае защо се чувствам съвсем сама. Мисля, че нямам майка, че нямам баща, че съм чужда на всички.

Аз никога не мога да говоря с баща ми по въпрос, който ме интересува, както Силвия говори с баща си. Никога не мога да разтворя сърцето си и да се доверя на мама. Колко скърби, колко болка е имало събрани в душата ми – и никога не съм могла да отида при мама и да ѝ кажа: „Сложи ръката си и излекувай болката на сърцето ми.“

Понякога съм бивала на кръстопът – и нито майка ми, нито баща ми са подозирали това. Какво те мислят за мен? – Не зная. А и изобщо мислят ли, че аз имам свой душевен път – също не зная. За нищо не роптая, но добрите материални условия не могат да задоволят копнежа на моята душа.

Не упреквам никого, нито родителите ми, че съм се родила с някакъв копнеж по нещо Незнайно, за което нося някакъв далечен спомен. Но кога е било това, за което нося този спомен, къде е било? И какво е това Незнайно? – Никой не може да ми каже. Но после махвам с ръка и искам да се задоволя със светлината, която виждам в очите на татко, когато влизам в магазина. Той ми се радва и ме обича. Мама също ме обича. Не трябва да мисля за Незнайното... Може би е по-добре да живее човек само с това, което е на Земята.

23 септември 19...

Имаме нов учител по физика. Силвия много го харесва. Казва, че ако не обичала толкова много Драгомир, би се влюбила в него. Разбира се, тя само така си говори. Преди всичко учителят ни по физика е женен. Той има леко посребрени коси, които го правят по-хубав. На мен не ми харесва, защото

има навика да си държи устата леко отворена и това му придава до известна степен глупав вид. А аз харесвам умните, сериозни хора. А този още от първия час се показва не на достатъчната висота като учител и ученичките започнаха да си приказват по чиновете. Не зная как след време ще въдвори тишина в класа. Иначе добре си владее материала и добре го преподава. Но когато видя глупавото му изражение с леко отворената му уста, питам се: този човек наистина ли има знания, или само е запомнил това, което ни преподава? И ми е чудно как може той да е приятен на Силвия. На мен ми харесва един книжар, в книжарницата на когото съм влизала няколко пъти. Той ми напомня на един човек, от чиято сериозност се бях възхищавала при едно мое пътуване с влака. А този книжар, колкото пъти отида да купувам нещо, все го заварвам да чете. Едно момче ми услужва. Не зная защо хората, които четат и не говорят много, ми вдъхват уважение, даже бих казала – симпатии – в най-чист смисъл.

Вчера например ходих да си купя книгата „Хелея“. Момчето не можа да я намери. Тогава книжарят повдигна глава и аз видях как хубавите му кафяви очи гледаха един миг, сякаш без да виждат, без да разбират това, което момчето му каза. После из целия път, а и у дома, си мислех за този човек. Все го виждах как стана, намери исканата от мен книга и ми я подаде, без дори да ме погледне. Веднага след това седна отново да чете. В първия момент това малко ме наскърби, но после си помислих, че може би аз не направих добре, като обезпокоих човека, когато той се беше зачел. Спомних си колко неприятно ми е било, когато мама ме извиква точно когато чета нещо много интересно. Оскърблението ми мина и аз седнах да чета купената книга. Много ми харесва. Героят е великолепен – умен, сериозен. Жалко, че героинята е така глупава да се увлече по другия, който всъщност никак не хармонира на характера ѝ. Наистина, колко мъчно е човек да намери това, което търси.

Днес със Силвия ходихме на гарата. Аз пуснах писма за чичо, който следва в Прага, а тя прати писмо до Драгомир в София. Като се разхождахме по перона, докато чакахме да дойде влакът, видяхме нашата класна наставница, държаща хубав голям букет. До нея имаше група млади хора. Силвия и аз я поздравихме и тя леко се усмихна. Това ни направи щастливи, защото тя рядко се усмихваше.

Влакът дойде, ние пуснахме писмата и вървейки, неусетно пак се намерихме край групата на класната ни и чухме как тя пожела на една от госпожиците да се върне, но не сама. Всички се засмяха и някой рече:

– Пожелавате на другите, ами вие? Дайте пример...

Видях как изведнъж изчезна веселостта от лицето на нашата класна и то пак се забули с онзи лек воал на тъга, който ни бе познат, и тя каза:

– Няма с кого... Ние някога ги изпратихме на фронта и те не се върнаха. Сега вие сте млади, радвайте се на живота. А ние ще живеем с мисълта за тия, които се върнаха само в нашите души.

Ние със Силвия побързахме да отидем настрани. Сякаш пред нас се бе разтворила някаква светая светих и ние не трябваше да влизаме вътре.

Знаем, че класната ни някога, когато е била на нашите години, е изпратила на фронта своя любим. На гарата той я прегърнал, целунал я и ѝ казал: „Чакай ме, може би ще се върна... Обичай ме. А ако се не върна...“ Тогава тя му затулила с ръка устата, за да не изрече страшните думи, които после станали действителност... А бил млад, хубав. Тя му се заклела, че ще му бъде вярна и че никой друг няма да го замести.

Когато научила, че бил убит на фронта, искала да се самоубие. Само сълзите на майка ѝ са я отвърнали от това.

След време се успокоила – той се завърнал в нейната душа... И може би това дълбоко страдание, тази голяма нейна обич я прави необикновено различна от другите. В нея има тишина, мекота.

Когато ни говори, в гласа ѝ няма упрек, но желание да ни помогне с това, което може – да ни закриля и да ни дава напътствия, за да избегнем известни неприятности в живота. Аз храня дълбока почит към нея. Когато тя ме повика и ми нареди да свърша нещо, чувствам се щастлива. И винаги е внимателна, вежлива. Искане ми се в това отношение да бъда като нея. А и притежава необикновена сензитивност, бих казала. Веднъж в едно междучасие всички ученички бяха излезли, а аз останах в стаята и – трябва да си призная – плачех. Съвсем неочаквано тя влезе и аз не можах да изтрия сълзите си. Тогава тя се приближи, сложи ръката си върху главата ми, а аз неволно изхлипах. Страшно тежко ми беше поради едно получено писмо. Тя помилва косата ми и рече: „Дете, дете, не тъгувай! Ти си толкова млада, само се радвай!“ А после, като на себе си, додаде: „Значи твоята мъка съм усетила...“

Учудено я погледнах, но тя се усмихна с тъжната си усмивка и излезе, като остави в мен, бих казала, своя мир и тишина.

Отпосле често виждах очите ѝ, отправени към мене, а и аз, кой знае защо, мислено ѝ казвах за мъката, която изпитвах... И странно, винаги ми олекваше.

Може би някои ще се зачудят какви ли скърби и мъки имам аз, момиче на 18 години. А те може би не подозират, че от една година вече ме обича един човек, обичах го и аз... и мисля, че още го обичам. Понякога възрастните не подозират това, което преживяваме ние. Мислят ни все още за деца.

29 септември 19...

Днес получих от Красин бележка, с която ме моли да отида в градината. Искане да ме види и да ми каже нещо. Право да си кажа, не ми се иска да отивам. Той не може или не иска да ме разбере, тогава какъв смисъл има да се виждаме?

Понякога ми се струва, че животът насън е по-красив, по-хубав от тоя в действителността. Този живот, който хората наричат реален, често ми се вижда сив, делничен. А това, което наричат сън, за мен е красота. Вечер, лягайки си в леглото, изпитвам особена приятност, че ей сега ще притворя очи и ще засънувам най-прекрасни сънища. Из какви красиви светове пътувам насън! Често пъти ходя из земи съвсем непознати. Чувствам, че някой върви до мен и ми казва: „Това е Африка, гледай добре!“ Аз гледам, вървя, а сякаш летя като волна птичка. Друг път бродя из девствени, красиви лесове. Такава богата растителност никога и никъде не съм виждала. Случва се да минавам през градини с безброй разцъфнали цветя. А понякога пред моя взор се издигат мощни планини, които карат сърцето ми да се задъхва от възторг. Обичам сънищата, обичам да сънувам – всичко там е като приказка.

Напоследък сънувам един образ, не мога да го нарека, че е човек, но все пак има човешка форма. Той е светъл, прекрасен. Съвсем ясно никога не съм го виждала, макар много да искам това. Най-често го срещам, без да го виждам. Веднъж той ми подари сребърен колан. След това ми подаде ръцете си и аз, едва допирайки пръстите си до неговите, се издигнах високо във въздуха. Летях... Това бе такава красота, толкова вълшебство, че когато се събудих, душата ми плуваше в неземна радост. Наскоро той с ръка ми посочи небето. Като погледнах нагоре, видях цялото небе,

изписано със златни букви, но големи, едри. Веднага започнах да чета това, което пишеше там. Четох доста, но като се събудих, забравих прочетеното. Остана само споменът за изписаното със златни букви небе.

Присъствието на този незнаен образ в сънищата ми ме изпълва с висша радост, която не може да се сравни с никоя земна радост. Той говори в самата ми душа за онова – Великото, Красивото, към което съм се стремяла и към което се стреми моята душа.

Пак насън, неотдавна той ми каза: „Погледни!“ Като си вдигнах очите към небесата, видях една огромна светеща ръка! Тази ръка беше простряна над всички и ни пазеше.

А колко бих искала да видя, макар и насън, Христа или Бога! Да видя Бога – това ми е било мечта от самото ми детинство! Помня, когато бях малка, исках да умра, защото мислех, че умрелите веднага отиват при Бога и Го виждат. И аз, макар и малка, имах неизразимо голямо желание да Го видя. А и сега бих искала да Го видя. Имам толкова много неща, за които да Го питам. Но защо Бог е недостъпен? Защо Христос е така далечен и не се явява на тия, които жадуват да Го видят?

Когато кажа на Красин желанието си да видя Христа, да говоря с Него, той ми се смее. Каква нужда имало от това? Животът си течал и без тези свръхземни Същества. Аз трябвало да следвам гласа на природата, а не да се занимавам с такива отдалечени, нереални неща. Но, питам се, кое е, Боже мой, гласът на природата, и кое е реалност? Та нима Бог не е най-голямата Реалност? За Красин реално е това, което вижда и пипа, което чува. Животът е кратък, казва той, защо да си губим времето и да мислим за това, което не знаем, дали е, или не е. Но аз не мога да се помиря с неговата философия. Дали животът е кратък или дълъг, аз искам да зная защо съм се родила и за какво живея. Интересува ме откъде съм дошла и къде ще отида, след като склопя зави-

наги човешките си очи. Крайно безсмислено ми се вижда, ако всичко започва от Земята и свършва със Земята.

Силвия е склонна да мисли и разсъждава като Красин. Тя казва, че не било хубаво да се вдълбочавам в такива мисли. Но нима аз се вдълбочавам? Те са в самия ми мозък, в самата мен – аз живея и се движа с тях и търся, търся техния отговор.

По литература разглеждаме „Ад“ от Данте. Трябва да кажа, че всичките тези картини от ада ме изпълват с ужас. Не самите мъчения, но ме измъчва вечността на ада – това все едно и също, все едно и също – и така за вечни времена. Ужас! Дори човек да не е подложен на вечни мъки, а на блаженства, ако те са вечни и еднакви, пак биха дотегнали на човека.

Виждайки голямото разнообразие в живота и в света, никога не мога да си помисля, че Бог, който е създал това разнообразие тук, на Земята, ще създаде това ужасяващо еднообразие в ада и в рая. Наистина не би могло да се измисли по-голям ад от вечната еднообразност.

Тази година по литература ни е г-жа Христова. Много хубаво говори, когато седи на катедрата: изглежда обикновена жена, но когато заговори, се преобразява. Очите ѝ започват да излъчват светлина, лицето ѝ сияе и тя цялата става хубава, красива – и не мога да сменя поглед от нея. Като завърши лекцията, сякаш красивото, хубавото се прибира, скрива се някъде навътре и остават само кадифените ѝ очи, които гледат много хубаво. Тя има малко момиченце, което е любимка на всички ни. То като че ли е онова, незнайното, което преобразява учителката ни, когато говори – може би е нейната душа. Косите на малката са меки като коприна, очите ѝ, лицето ѝ, сякаш са озарени от невидима светлина.

Когато майката на г-жа Христова още не беше дошла да живее при нея, малката често идваше в училището. Тогава ученичките се изпребиваха коя да я вземе при себе си. Но за чудо тя сама пожелаваше да седи при мене. Аз се чувствах щастлива. В междучасието отиваше при майка си и тогава с изненада виждах, че г-жа Христова рядко я погалваше, а нито веднъж не я целуна. О, ако аз бих имала такава слънчева дъщеря, бих я обсипвала постоянно с целувки.

Силвия казва, че когато се ожени, иска да има хубав и най-вече гениален син. Тя мечтае да роди гений. А често си мечтае и за дъщеря. Дъщеря ѝ ще има сини, като сините небеса, очи, косите ѝ ще бъдат сноп от слънчеви лъчи, а лицето ѝ ще бъде неземно хубаво. И Силвия ще бъде най-щастливата майка, родила гениален син и най-красивата дъщеря на света.

5 октомври 19...

Тежко и горко на този учител, който е в девическа гимназия и няма необходимия авторитет пред ученичките. Това е ужас! А всъщност и същинска комедия. Горкият ни учител по логика. Не зная да се смея ли, като си мисля за него, или да го съжалявам. Той е висок, висок и съвсем тъничък, и при това стар, навярно скоро ще се пенсионира. Понякога гледа ученичките с такъв умоляващ поглед да мълчат, че изведнъж целият клас избухва в общ смях. Дори веднъж случайно директорът бил в коридора и влезе в класа ни. Помислил е навярно, че няма учител при нас. Горкият г-н Стайков, обикновено е съвсем жълт, а тогава стана отведнъж червен, смути се и не знаеше какво да прави. Директорът пристъпи още една крачка, извини му се и излезе. Ние всички бяхме млъкнали, стояхме неподвижно прави до чиновете си. А когато видяхме очите на учителя ни, изпълнени с мъка, и по ъглите им да се събират сълзи, зная,

сърцата на всички ни се изпълниха с жал към него. Тогава една от ученичките стана и поиска извинение от името на целия клас. Бедният, и през мъката си ни се усмихна. Видяхме, че той не можеше да ни се сърди...

Някога, преди години, той е бил най-сериозният и добър преподавател. Но от няколко години, по незнайни нам причини, бе загубил нужния авторитет пред ученичките.

Понякога си мисля: какво е човек? – Машина! Работи, работи и се изхаби. Най-после умира. Но няма всичко с това се свършва?

Случва се да се смея заедно с другите, когато в неговия час правят различни смешки, а случва се и да съжалявам, че именно по такъв интересен предмет учителят ни е такъв... Ние нищо няма да разберем или научим от логиката.

Какви ли не работи правят ученичките в неговия час, а той само маха дългите си ръце и моли за тишина. Веднъж чувам: някой ме вика от последните чинове. Обръщам се – една от ученичките донесла голо бебе-кукла и го разиграва във въздуха. Целият клас се смее.

– Какво, какво има? – пита учудено г-н Стайков. Но бебето е вече скрито под чина, остава само смехът на ученичките, причината за който той напразно иска да научи.

Най-често аз в неговия час чета някой роман. Той сигурно вижда това, но ме гледа с малко смутен и дори бих казала с благодарствен поглед, защото не вдигам шум. Други пишат нещо. Но има една група ученички, които свирят на въображаеми музикални инструменти. По средата им, полуизправена, ги дирижира Елисавета. Ученичката, която при дъската си разказва урока, през всяка дума се смее. Г-н Стайков не знае какво да прави...

Понякога се случва ученичките да си разместят местата и тогава бедният г-н Стайков, който ни е записал в тефтерчето си по чинове, да знае коя къде седи и съвсем се обърква. А в това време Елисавета, престанала да дирижира

оркестра, започва да имитира селянките, дошли на пазара да продават масло, яйца, кокошки. Всички се превиват от смях от необикновено сполучливото имитиране, само тя остава съвсем сериозна. „Това е голямо изкуство – мисля си аз – всички да размиваш до сълзи, а сам да оставаш сериозен.“ И никога г-н Стайков не можа да разбере, че Елисавета най-често е виновницата за смяха в класа. Така минават часовете по логика – без логика.

10 октомври 19...

Днес случайно срещнах на улицата Красин. Запита ме защо го избягвам напоследък. Казах му, че не съм имала такава мисъл.

– Но защо не идваш в градината? Чакам те вече три дни.

– Не си ми обадил, че ме чакаш.

– А защо твоего сърце не ти обади?

Погледнах го. Беше пребледнял, отслабнал. Бедният! Леко му се усмихнах и тръгнах с него.

– Не ме ли обичаш вече? – запита ме той и гласът му някак потрепера.

– Ти си дете, Красин, колко пъти трябва да ти повтарям това?

– Повтори го още веднъж.

– Това би ли те направило радостен?

– Не само радостен, но и щастлив.

– Обичам те, но мисля, че ти трябва да излизаш по-често на чист въздух. Твоята работа те прави съвсем като затворник.

– Грижата ти за мен ми действа по-благоотворно от чистия въздух.

– Не ставай дете, Красин, говоря ти най-сериозно.

– Зная, че ми говориш сериозно и се правиш на по-стара от мен, но това няма значение.

Разхождахме се из градината повече от час. Той ми каза какво му се е случило през няколкото дни, откакто не се бяхме виждали, а аз му казах какво съм чела. Беше се съвсем стъмнило, когато се върнах у дома.

13 октомври 19...

Чувствам особена приятност да ходя в храма следобед, когато няма никого. Тогава е тихо, хубаво. Вървя по пода и стъпките ми отекват в празния храм, а светците и светиците ме гледат от иконите.

Коленича в един ъгъл и се моля. Струва ми се, че иконите оживяват, небето се разтваря и сам Бог ме гледа. В душата ми се разстила мир, тишина, и искам да изпълня волята на Този, Който ме е изпратил на Земята. Да бъде тиха, кротка, добра към всички...

Днес мама ме беше изпратила у лелини да занеса нещо. Близо до тях има църква, в която никога не бях влизала. Понеже у лелини нямаше никого, влязох в църквата. Белоград свещеник служеше, а няколко бабички бяха застанали в единия ъгъл. Предпочитах църквата да е празна, но все пак нямаше много хора и аз се изправих близо до вратата. Свещеникът влизаше, излизаше от олгара и все пееше или говореше нещо, което нито чувах, нито разбирах. Мисълта ми се бе извисила нагоре, беше излязла от храма и търсеше негде в небесата Христа. Не съм видяла кога са си излезли бабичките, но леко трепнах, когато видях до себе си свещеника.

– Службата се свърши, чедо – каза ми той.

Един миг го гледах, без да разбира какво ми казва. После чух думите му, но пак не разбрах за каква служба говори. Тогава той повтори:

– Вечернята се свърши, вечерната служба. Аз си отивам.

– Добре – отвърнах аз и продължих да стоя, защото фак-

тически не бях отишла за вечернята.

Свещеникът ме погледна и тръгна към вратата. Но след няколко минути служещият в църквата дойде и ми извика:

– Хайде, госпойце, че ще заключваме черквата.

Погледнах го учудено. Бях отишла там да търся Бога, или по-право мислех, че там по-лесно ще се приближа до Бога, и ето, казват ми, че ще затварят църквата. Нима може да се затваря от човеци мястото, отдето се търси Бога?

Обърнах се и излязох. Леля се беше върнала, когато я потърсих повторно. Попитах я где е била. Отговори ми, че била на църква.

– Но тебе те нямаше там – рекох ѝ аз.

– Не ходя на тази, близката, а в църквата „Св. Богородица“. Каних свещеника да дойде утре у нас на маслосвет.

– А този свещеник няма ли да ти се сърди?

– Да се сърди, малко ме интересува, не мога да го извикам и да си събирам грехове с него... Стар човек, а трепери за пари.

Като се връщах у дома, спомних си как някога, когато бях малка, тя ме бе водила на църква. Изправяхме се в най-далечния ъгъл и леля не свеждаше очи да погледне хората – все се молеше. Понякога леко притваряше очи и приличаше на красива икона. Често виждах от очите ѝ да се отронват сълзи. И до днес, когато си мисля за нея, винаги в съзнанието ми тя изпъква като млада – молеща се с безпределна вяра...

15 октомври 19...

Часът по руски ми е крайно антипатичен. Просто не ми се иска да стоя в този час. Имаме една учителка по този език, не ти е работа! Не зная руски ли говори, или какво. Понякога ми се иска да не говори и да не грози този хубав език.

Миналата година ни беше по руски г-ца Павловна – рускиня. Като ни говореше или като четеше уроците, слушах я с наслада. Беше като музика! Самата тя беше деликатна, нежна, красива. Гласът ѝ – мелодия за слуха. Никак не зная защо напусна нашата гимназия. Всички заради нея учехме руски. А с тази никак не върви. Като говори, сякаш се кара. Сега разбирам какво нещо е учителят. Може да те накара да обикнеш и да учиш предмета му, а може да те накара и да го намразиш.

16 октомври 19...

Днес Славка ми прочете две свои стихотворения. Ще ги изпраща на Драгомир. Пише доста хубави стихове. Обича поезията, музиката. Много хубаво свири на пиано. Майка ѝ свири на пиано и на китара, а баща ѝ е свирил на цигулка до завършването на гимназията. Сега братчето ѝ Влади свири на неговата цигулка. аз също много исках да уча цигулка, но баща ми, въпреки че е материално добре, не се съгласи да вземам уроци. Според неговите разбирания жената не трябвало да се учи да свири, защото не ѝ трябвало това в живота. Отначало ми беше мъчно, но после се примирих. На братчето ми е купил мандолина и цигулка, но на него пък не му се свири. То обича да рисува. Понякога забелязвам явното предпочитание от страна на мама и татко към него. За него всичко може, защото бил момче. Освен това те премного обичат сестра ми и когато тя се ожени, и двамата плакаха. Може би тази обич се дължи на факта, че тя е това, което според тях трябва да бъде едно момиче, една дъщеря... А аз какво съм? Може би, като са имали вече една дъщеря, да са очаквали аз да се родя момче, но много са се разочаровали. А като се роди братчето ми, у нас беше като Великден. Баща ми купи на мама копринена рокля, лачени

обувки, и даде доста пари на леля да ги раздаде на тия от махалата, за които знаела, че нямат много.

Сега тези неща вече са отминали и аз не им обръщам внимание.

20 октомври 19...

Времето е като същинска пролет. Беше се застудило преди няколко дни, но ето че пак грейна златното слънчице и ни стопли. Каква благодат е Слънцето! Всички хора приемат светлината и топлината му като нещо обикновено и никой не му благодари. Ако един богат човек подари на някой сиромаш дърва, ще мине за благодетел, а като грейне Слънцето и с това прави да се не паят толкова много печки, никой не го счита за благодетел и никой не му прави поклони от благодарност. А всъщност колко много има да благодарим на Слънцето. Всичко на Земята съществува благодарение на него. Но ние го ценим, когато то се скрие и почнем да зъзнем от студ.

Днес ходихме със Силва до близкия склон на планина. Тя откъсна няколко есенни минзухара да ги изпрати на Драгомир. Аз извадих няколко с коренчета, които посадих у дома в саксийка, и тази вечер ги занесохме на Красин. Той приятно се изненада и се зарадва. Покани ни в ателието си. След малко дойде майка му и ни почерпи със сладко. Тя ме гледа усмихнато и често си слага ръката на рамото ми. Сигурна съм, че Красин ѝ е казал нещо... Но нищо, тя му е майка. Отгледала го е сама и има право да знае радостите и болките на сърцето му. Красин няма баща. Умрял е, когато Красин е бил на 5 години. Това, което е оставил, майка му го е употребила за образованието му. Била е съвсем млада и много хубава, но обичайки много съпруга си и Красин, не се е оженила повторно. Красин също много я обича. Говори ми често за нея. А тя му е казала, че ще обича като дъщеря

момичето, което той ще доведе вкъщи... Тя ми харесва, защото не е ограничена и тесногърда. За нея е съвсем естествено да отивам у тях. Казва, че човешкото сърце не може без обич, без приятелство, и че ни се радва като на две деца. Но все пак тя някак си иска Красин вече да се задоми, защото е на 21 години. И тя, горката, иска като всички майки да види внуци...

Красин е зъботехник и мечтае един ден да ме направи своя помощница. Мен всяка работа ме интересува като изкуство, затова, когато отивам при него и той има някаква работа за довършване, му помагам. В такива случаи той се чувства щастлив и ми казва:

– Ето, такава те искам – помощница и другарка в живота ми. А ти, като започнеш да се занимаваш с разни отвлечени работи, ме просто отчайваш. Ето, това е животът, реалният живот. Ще работим заедно, ще се обичаме, ще свием гнездо и ще си имаме птиченца. Нима това не е красиво, хубаво?

– Да, вярно, Красин, много е хубаво, но на мен ми се струва, че това е само едната страна на живота. Нима човек е направен само от плът? Нима няма ум, сърце, душа? И всяко едно от тях иска своето. Да ти помагам ми е приятно. Да те обичам е радост за сърцето ми. Но освен това нима ти никога не чувстваш копнеж по нещо незнайно, велико, безгранично, което те вика и пред чийто зов всички човешки радости изглеждат детински.

Той спира да работи и ме гледа продължително. После се усмихва и ако сме сами, идва да ме целуне с желание да ме върне в реалността, както той я разбира.

Като си тръгнахме със Силвия, майка му ни изпрати до пътната врата. Нейното благородство и широта много ми харесват. Мама не би направила това – да приеме Красин у дома и след това да го изпрати до пътната врата. Затова и аз никога нищо не съм ѝ казвала за него.

Красин, съблякъл набързо работната престилка, ни настигна със Силвия на няколко крачки от дома им. Най-напред изпратихме Силвия до тях, после той дойде до тъгъла на улицата ни. Никога не идва до нас, за да не го видят нашите, а и съседите...

21 октомври

Тази вечер без да искам чух мама да казва на татко, че едва са се минали двайсетина дни, откакто умря баба Кера, а дядо Иван, мъжът ѝ, лъснал ботушите (той е пазач на дъскорезницата), обръснал се, докарал се – и едва го познала, когато минал край нас... Татко се смееше, но на мама никак не ѝ хареса този смях. Беше възмутена от дядо Иван, че бързо е прежалил баба Кера. Такива били всички мъже... Чакали само жената да си склопи очите и да си доведат някоя друга.

– Що? – учуди се татко. – Довел ли е вече булката?

– Казват, че щял да я доведе, но точно кога, не зная. Вдовица с голям син.

– Е, значи и тя е прежалила съпруга си – рече татко, – няма защо да го съдим човека.

Мама замълча. Никак не знаеше кога е умрял съпругът на жената, която дядо Иван щял да доведе.

Този въпрос мен никак не ме интересува и излязох от кухнята. Но като влязох тук, в статя си, размислих се. Какво е човешкото сърце – стар, млад, все иска някой да го обича, а и самото то иска да обича...

22 октомври 19...

В класа ни дойде нова ученичка. Аз знаех за нея от вчера, само не бях я виждала. Силвия беше ми казала. Водили я на преглед при баща ѝ, нали той е лекар. Бащата на момиче-

то го питал дали то да посещава училището, или да почива тази година. Той казал, че може съвсем спокойно да ходи на училище. Силвия знае това, защото баща ѝ я извикал да я запознае с Виола, така се казва новата ученичка.

Всички признават, че бащата на Силвия е не само добър лекар, но и голям психолог. От това, което Силвия ми каза за Виола, и от това, което баща ѝ е бил казал, бях си вече съставила известна представа за новата ученичка. Но все пак днес бях крайно изненадана, когато я видях. Вратата на класната ни стая се отвори неочаквано и директорът ни влезе с един непознат, на средна възраст човек, с едно високо, съвършено слабо момиче. В един миг всички станахме от столовете и притаихме дъх. Сините, сякаш неземни очи на момичето се спряха върху нас. Стори ми се, че ни гледа същество не от този свят. Лицето му беше прозрачно бяло, чертите – деликатни, съвършено нежни...

В класа ни беше нашата класна. Директорът я помоли да сложи момичето при добра ученичка. Тогава срещнах очите на нашата класна, които гледаха ту мен, ту Силвия. Стана ми крайно неприятно при мисълта, че може да ни раздели със Силвия. Със своя безпогрешен усет тя сякаш усети това и веднага насочи погледа си към друг стол. Но тогава бащата на новодошлата се обърна към директора и посочвайки Силвия, каза, че тъй като вчера са били у тях и я познават, добре би било ако дъщеря му бъде на един стол с нея. Нямаше какво, с болка станах и отстъпих мястото си на новата ученичка. Класната побърза да каже, че това е временно и че занапред ще се нареди всичко възможно най-добре. В това видях симпатиите на класната към мене и се почувствах безкрайно щастлива, въпреки мъката, че ме разделят по чин със Силвия.

Когато директорът и бащата на Виола си тръгнаха, последният, преди да излезе, се обърна пак и ѝ кимна с глава. В същия момент Виола закри лицето си с ръце и заплака.

Бащата се върна и погали косите на Виола. При тази гледка някакво умиление ни изпълни и очите на всички ни се овлажняха. Класната ни се приближи до Виола, сложи ръката си на рамото ѝ и леко я подтикна към стола на Силвия. Бащата ѝ благодари и излезна с директора.

Когато всички седнахме на столовете си, класната продължи преподаването на урока. Нейният тембър на гласа, увлекателното говорене за страната, за която ни преподаваше, внесе нужното успокоение у всички ни. Видях как Виола полека-полека отмахваше ръцете от лицето си, престана да плаче и се заслуша. Наистина, нашата класна има красив, цветист език, и ние сякаш не само слушаме, но и виждаме това, което ни говори. И днес така се бяхме увлекли в това, което ни говореше, че бяхме забравили присъствието на новодошлата. Звъненето на звънеца за излизане от класни сепна, но никой не стана от мястото си. Когато класната довърши лекцията си, леко ни се усмихна, взе дневника и излезе. Но веднага дотича една ученичка и ни каза, че класната ме вика. Отърчах веднага. Тя ме чакаше на няколко крачка от вратата. Погледнах я въпросително. Тя ми направи знак да тръгна с нея и ми каза:

– Антоанета, вярвам, че ти и Силвия ще бъдете крайно внимателни към новата ви съученичка. Макар и съвсем млада, тя е преживяла някои неща доста силно. Разчитам на вас двете да ѝ създадете приятелска атмосфера, за да почувства, че в света има добри хора, добри приятелки, които я обичат. В момента тя има нужда от обич, за да се закрепим за земята. Вярвам, че ме разбираш.

– Да – отвърнах аз, трогната от вниманието и от доверието, което ми оказваше тя. – Всичко, което можем, ще направим със Силвия.

– Така и вярвах – кимна ми тя с глава и тръгна към учителската канцелария.

Като се върнах в класа, заварих всички ученички около

Силвия и Виола. Не считах за нужно да се завирам и аз между тях, затова отидох на двора. Беше голямото междучасие. Отидох на любимото ми място – между два кипариса, близо до цветната градина, покрай които се извира вадичката, която пои цветята. След малко дойдоха при мен Силвия и Виола. Запознаването стана естествено, както обикновено между ученичките, но първите думи на Виола бяха:

– Много съжалявам, че станах неволна причина да ви разделят от приятелката ви. Но както каза класната ви, това навярно ще бъде временно. Ако остана в класа, може да ме турят на друг стол, ако ли пък не остана... тогава всичко ще си бъде по старому...

Имайки предвид думите на класната ни, казах на Виола, че ние със Силвия сме винаги заедно, независимо дали сме на един стол, или не. Но в случая се радвам, както съм сигурна, че и Силвия се радва, че имаме нова приятелка.

После не помня още какво говорихме и аз изведнъж се възхитих от любимото ми слънце, което тъй хубаво ни грееше. Когато неочаквано се обърнах, видях, че очите на Виола бяха пълни със сълзи. С какво ли бях я оскърбила? Стана ми крайно неловко. Силвия започна друго да говори. Аз казах, че искам да си прочета урока за следващия час, и разтворих учебника. Силвия ме помоли да чета на глас, защото и тя искала да го чуе. Знаех, че Силвия си знае урока много добре, като мене, но и тя искаше да отвлече вниманието на Виола с нещо... Навярно моето възхищение от Слънцето е събудило някакъв тъжен спомен у Виола, затова са се появили сълзи в очите ѝ.

До свършването на часовете Виола на няколко пъти плака. От това заключих, че нервната ѝ система е напрегната до болезненост. Навярно е преживяла някакво голямо страдание. Предполагам, че е разочарована от този, когото е обичала. Но все пак това е само мое предположение – мъката ѝ може да е и от съвсем друго нещо.

23 октомври 19...

Току що се върнах от Силвия. Днес, като отивах у тях, настигнах Виола до пътната им врата. Като позвънихме, излезе Влади. Силвия беше отишла да купи нещо. Той ни покани в обедната при майка си. След малко дойде баща му, държащ в ръцете си дебела книга. Усмехнато ни поздрави и седна на канапето. Тъй като знаех, че обикновено той е много зает като лекар, бях изненадана от идването му при нас, но заедно с това много се зарадвах. Той има много знания, затова обичам да го слушам, когато говори. Понякога си мисля колко хубаво би било, ако татко приличаше на него...

Майката на Силвия, леля Елизабет, ме запитва за мама. После се обърна към Виола и я запитва как е баща ѝ.

– Благодаря, добре е – отвърна тя. – Той отиде на работа, а на мен каза да дойда и да взема книгата, която му е обещал господин докторът.

– Да, бях му обещал – рече чичо Асен, – но като проверих, видях, че тази книга я няма. Трябва да съм я дал на някой приятел. Затова му предай моите извинения. Но ще дам да му занесете друга книга, която е също интересна. Тя е на руски, но разбрах, че той добре владее този език.

– Да, бил е няколко години в Съюза.

Чичо Асен се приближи към нас с разтворената книга, на чиито страници видях някакви картини. Пожелал да ги разгледам! Той ни даде книгата и ние двете с Виола се наведохме да ги гледаме. Когато случайно си повдигнах очите, видях, че той с голямо внимание наблюдаваше Виола. Разбрах, че той се бе заел да я лекува, и сега правеше своите наблюдения. Неволно в мен се появи желание да му съдействам в това направление и го попитах може ли да ни каже нещо относно книгата, тъй като тя беше „История

на изкуството от 18-ти век“, с приложение на художествени картини. Той ме погледна и започна да обяснява някои от картините. Увлечени в това, което ни говореше, не бяхме забелязали кога Силвия се е завърнала. Видях я, когато тя седна до нас и ми дръпна косата. Но после стана тихичко и прихвана изотзад очите на баща си. Предполагам, че той беше я забелязал, но хвана нежно двете ѝ ръце и рече:

– А, ти ли си? Значи аз трябва да забавлявам приятелките ти вместо тебе.

– От сърце съм ти благодарна, но аз не съм виновна, мама ме прати за дафинов лист.

После, когато тя предложи на мен и на Виола да отидем в нейната стая, видях как веждите на баща ѝ се свиха. Стана от канапето и каза да го почакаме малко, имал да ни донесе нещо. Ние запрелиствахме отново книгата. След малко чичо Асен ни донесе три ябълки. Каза, че били от Калифорния, специално за нас трите. Благодарихме му и отидохме в стаята на Силвия. Аз седнах на любимото ми място до прозореца, точно срещу леглото на Силвия. Над него обикновено стоеше снимката на Драгомир в хубава рамка. Но сега тя липсваше. Това ме изненада. Погледнах към другите стени, на които имаше пак снимки от Драгомир – нямаше ги. На масата също липсваше скиорската му снимка.

– Силвия – запитах я аз, – да не сте се скарали с Драгомир?

– Не. Защо?

– А защо си махнала снимките му? Няма ги.

Силвия с изненада видя, че наистина ги няма.

– Влади трябва да ги е махнал – заключи тя. – Той все се заканваше, че ще ги махне и на тяхно място ще сложи неговите снимки и тези на майка и татко. Гледай му ума! Мама и татко ми позволяват да ги слагам в стаята си, а той ще ми забранява. Чакай да видя в албума, дали са в него другите снимки.

Силвия отвори едно шкафче, извади оттам албума и го разтвори. Зарадвано каза, че всички снимки са там. После седна на канапето между мен и Виола и започна една по една да показва снимките, като обясняваше кога и къде се е снимал Драгомир. На едно място бяха двамата. Снимал ги е баща ѝ в момента, когато тя, цяла засмяна, подава на Драгомир с шепите си водата, гребната от близкия извор.

И изведнъж съвсем неочаквано чухме как Виола силно изхлипа и заплака. Какво? Защо? Не можахме да разберем. Силвия остави настрана албума и започна да утешава Виола, но тя плачеше неудържимо. Аз милвах лицето ѝ, молах я да не плаче, но тя колкото повече плачеше, плачът ѝ повече се усилваше. Разбрахме, че това е нещо болезнено и няма да можем да я утешим. Самите ние, разплакани, отидохме в обедната и казахме на леля Елизабет. Тя веднага стана, отиде да повика от кабинета му чичо Асен. Като се върнахме при Виола, намерихме я, заливаща се в сълзи. След минутка дойде чичо Асен и ни направи знак да излезем. Когато след половин час той дойде при нас в хола, Силвия го прегърна разплакана и го помоли да ѝ прости, ако е направила нещо, с което е разтревожила Виола.

Право да си кажа, боях се чичо Асен да не ни мъмри, макар да не знаех за какво, затова бях неспокойна.

– Защо стана всичко това? – едва посмях да го запитам.

Той, като помилва Силвия по лицето, седна на канапето, а ние – от двете му страни. Тогава той ни каза, че трябва да бъдем крайно внимателни с Виола.

– Защо тя така често плаче? – запитах аз.

– Ще ви обясня. Тази ваша приятелка е обичала един момък. Много го е обичала, но той е излязъл не толкова честен, или по-вярно казано, не такъв, какъвто тя го е мислила. Тя му е дала, каквото е имала – и сърцето, и тялото си... Но той не е оценил достатъчно обичта ѝ и се оженил за друга. Тогава тя е посегнала на живота си. С големи усилия

лекарите са я върнали отново в живота. Но и сега корените, които я държат за земята, са много слаби, затова животът и здравето ѝ са в опасност. Нервите ѝ са съвсем изхабени. Но все пак тя по природа има здрав организъм, който независимо от всичко ще издържи. На нея сега ѝ трябва обич и добри приятелки. Аз ви открих всичко това, защото очаквам вие да ѝ бъдете полезни... Аз бях махнал всички снимки от стените и масата, за да не събудят в нея някакъв неин спомен, но вие сте ѝ показали други... Вината е моя, че не ви предупредих. Сега тя спи. Когато се събуди, с нищо няма да покажете, че ви е направило впечатление станалото. Сега идете при нея, след малко ще дойда и аз да ви донеса една книга.

Но като излизяхме, изглежда чичо Асен бе променил решението си и дойде с нас. И това беше много добре, защото аз наистина се стреснах, като видях Виола, прозрачно бяла, да лежи опъната като мъртва на леглото. Приблжихме се на пръсти. Под очите ѝ имаше дълбоки сенки и дишаше съвсем леко.

Седнахме на канапето. Ние със Силвия бяхме много измъчени от преживяното и не можехме да съсредоточим вниманието си върху това, което чичо Асен ни говореше тихо. Но и той изглежда беше малко неспокоен, защото на няколко пъти проверяваше пулса на Виола. Ние го гледахме с притаен дъх. Тогава той остави книгата и ни каза, че ще бъде много хубаво да направим една обща екскурзия в планината. Това внесе свежа струя в нас и ние се увлякохме в проектите относно екскурзията. Настроението ни се промени, затова, като се обърнах и видях Виола, седнала на леглото, усмихнах ѝ се. Чичо Асен продължи, сякаш не я виждаше, да ни казва:

– В неделя, съвсем рано сутринта, да сте готови с раниците. Разбрано, нали?

– Да. За цял ден, нали?

– Естествено, разбира се, ако времето е хубаво. Брей! – извади си той часовника, – времето е минало. Трябва да отида да видя един приятел. Впрочем, ако искате, може да дойдете с мене, ще ме почакате в колата, докато взема книгата, която му бях дал, а после може да се поразходим малко.

Зарадвани от предложението, веднага станахме. Виола нищо не каза, но и тя седна в колата. За съжаление в този момент леля Елизабет каза, че викат чичо Асен при болен. Той ни се извини, а ние слязохме от колата.

Връщайки се у дома, си мислех какво ли е преживяла Виола, за да стигне до това състояние...

26 октомври

Проектираната от чичо Асен екскурзия се състоя, но без него. Той беше зает с много сериозно болни.

Всички още в тъмно се бяхме събрали с раници на гръб. Виола беше дошла, но раницата я носеше баща ѝ. Леля Елизабет в туристически костюм съм я харесвала винаги повече, отколкото в най-хубавите ѝ рокли, с които ходи из града.

Чичо Асен усмихнат ни съобщи, че вместо него ще дойде някакъв техен стар познат. Не смеехме да любопитстваме, но вярвам, че всеки един от нас се е питал кой ли ще е водачът ни вместо него в екскурзията. Лично аз бях премного изненадана, когато видях да идва при нас с раница на гръб нашата класна. Знаех, че тя е много отдавнашен добър приятел на чичо Асен и на леля Елизабет, но все пак никак не можех да предположа, че тя ще е с нас този ден. Навярно чичо Асен я беше повикал специално заради Виола.

Най-после тръгнахме. Почти се беше разсъмнало, когато се качихме на автобуса, който ни отведе до селцето

Момина китка, което е в пазвата на планината, а оттам – пешком нагоре.

Макар вече да е късна есен, денят беше хубав, слънчев. Вървахме, като всеки от нас се съобразяваше с Виола, но никой външно не показваше това. Класната ни вървеше с бащата на Виола и се разговаряха. Братчето ми и Владитичаха напред, катереха се по страничните скали, размахвайки шапките си. Виола, аз, Силвия и майка ѝ вървахме най-назад. Ясно виждах, че леля Елизабет искаше да ни създава весело настроение и ни разказваше смешни случки от младините си.

Съвсем съзнателно наблюдавах Виола и виждах как чистият въздух и планината промениха вида и цвета на лицето ѝ.

Обядвахме горе на една полянка, близо до каменната чешма, направена от туристи. Класната ни се държеше както винаги, когато е бивала с нас на екскурзия, като наша по-голяма приятелка, с което ни става още по-любима.

След обяда Влади и братчето ми се състезаваха с прескачане на овчарска тояга. А класната ни предложи да играем на дървета в близката гора. При тази игра всички се смяхме от сърце, когато Влади тичаше ту насам, ту натам, и най-често оставаше без дърво. Зарадвах се, когато видях, че Виола се смее тичаща, зачервена, да вземе видяното от нея свободно дърво.

Върнахме се в града във весело настроение и с повишен дух. Когато чичо Асен ни посрещна на автобусната спирка, видях как очите му потърсиха най-напред Виола. После се обърна усмихнато към всички ни и рече, че Слънцето свети в очите ни и ни е целунало.

Връщайки се с братчето ми вкъщи, си мислех за човечността и за грижата на чичо Асен, които той проявява към хората.

2 ноември

Вчера беше празникът на народните будители. По този случай нашата гимназия даде утро в театъра. Салонът беше препълнен с граждани. Г-н Семерджиев, преподавател по етика, произнесе кратка реч. Казвам кратка, защото наистина беше такава, за разлика от речта му по случай Ботевия празник... Той има дар-слово, хубав, поетичен език, но се увлича от собственото си красноречие и се забравя.

Случвало се е, когато друг път сме го слушали, да ръкопляскаме продължително, мислейки, че вече е завършил. Но за обща изненада той продължава отново. Но сега чух г-жа Кюмюрджиева зад кулисите да му казва: „Говори кратко, ясно. Хората не обичат дългите речи, защото колкото и да са хубави, отегчават.“ – „Добре, добре“ – засмя се той. „Говоря ти сериозно – настоя тя, – говориш много хубаво, но не знаеш кога да спреш. Като се позакашлям, значи стига толкова.“ „Добре, добре“ – повтори той и пак се засмя. Никой не може да се сърди на г-жа Кюмюрджиева. Тя казва всичко, което ѝ е на сърце, но изхожда от доброто за другите. Поначало е приятна, обичлива, а и много дейна. Навсякъде е тя и за всичко нея питат. Благодарение на нея се устройват утра и забави. Но това не я ласкае. Тя казва, че това е самият ѝ живот и че в който ден ѝ отнемат възможността да работи, ще умре.

Този път г-н Семерджиев не дочака да се закашля г-жа Кюмюрджиева и завърши речта си всред буря от ръкопляскания. Всички признаха, че тази му реч беше най-добрата, а някои допълниха, че била такава, защото била най-кратка.

Нашият хор изпълни китка от народни песни. Имаше после стихотворения, соло цигулка, изпълнено от ученичка от нашия клас. Силвия беше на пианото. После ученическият ни оркестър изпълни много хубаво няколко номера.

След утрото пред вратата на театъра ме чакаше Красин.

Набързо го поздравих и исках да му кажа довиждане, но той предложи да ме запознае с един приятел, както се изрази той, който стоеше на две крачки от него. Беше ми крайно неудобно да стоя пред театъра с тях, където можеше да ме видят учителите, директорът... Затова отново исках да си тръгна, но те пожелаха да ме съпроводят до някъде. Не помня точно какво говорехме, но ми направи впечатление, че Красин се смееше често и някак безпричинно, което за мен беше явен признак, че е неспокоен, нервен. Погледнах го няколко пъти, но той избягваше погледа ми. Тогава отведнъж им казах довиждане и завих по първата пряка улица.

Вкъщи, като се събличах, за моя изненада намерих в джоба на палтото си бележка, съвсем кратка: „Ела!“ Това ме накара да се разсмея и развеселя.

Следобед отидох у тях. Беше сам. Още от вратата ме запита:

- Е, хареса ли ти господинът!?
- Кой господин?
- Как кой? Днешният!
- Че защо, от где накъде?
- Ами той щеше да ме изяде. „Запознай ме, та запознай ме с това момиче.“
- Добре бе, приятел, да те запозная... не съм толкова егоист.
- Кой? Ти ли, Красин? Не се хвали толкова...
- Е, чак толкова не съм, както виждаш, запознах те.
- Можеше и да не ме запознаваш.
- Тъй ли? Ах, колко си ми мила. Значи той на тебе не ти направи особено впечатление.
- Никак.
- А той се има за много нещо.
- Може, но то си е за него.
- Да знаеш...
- Колко си се измъчил...

– Да, много. Ядосвах се на себе си, но...

Бедният Красин, той не знае, че глупави хора на мен не ми харесват. А този, с когото ме запозна днес, имаше глупав, надут вид. Колко малко ме познава Красин. Когато понякога ме целува и прегръща, пита ме:

– Каж ми, за какво мислиш?

– За нищо – отговарям му аз.

А всъщност мога ли да му кажа за какво мисля? Мога ли да му кажа, че когато той целува очите ми, устните ми, аз казвам в себе си: не, не е това, което търся в живота си. Не е това, което може да изгълни копнежа на душата ми и устрема на сърцето ми. Не е това, което би дало смисъл на живота ми.

Напразно понякога той предполага, че мисля за друго, напразни са съмненията му, че аз търся или обичам друг човек, когато усеща моето безразличие по отношение на ласките му. Не, аз го обичам, радва ме присъствието му, но то не може да запълни живота ми.

Когато най-напред го срещнах, беше истински празник за мен. Всеки път, когато отпосле го виждах, сякаш слънце проблясваше... И досега се радвам винаги, когато го виждам, не по-малко от тогава. И струва ми се, че с всеки нов ден го обичам повече. Но заедно с моята човешка обич в душата ми ясно се очертава нещо друго, което не е това, което Красин ми дава. Онова, за което жадува душата ми, е голямо, велико, безкрайно. Тогава човешките радости с Красин ми се виждат дребни, малки, приличащи на едnodневки, нетрайни... А онова е Велико, Красиво, Безконечно... Аз не Го зная какво е, само чувствам непреодолим устрем към Него.

Когато милвам косите на Красин, все ми се струва, че той е дете и скърби за страданията, които благодарение на мен ще преживее. Но много ясно виждам, че моят път и неговият са различни. И че въпреки всичката ми обич нашите

съдби се отдалечават една от друга. Аз никога не мечтая за един задръжен живот с Красин. Той за мен е като светлината на един слънчев лъч, който гали очите ми, радва сърцето ми. Тази радост е нежна, красива, безкористна, но тя не може да задоволи душата ми, копнежа на духа ми, който търси Великото, Незнайното.

5 ноември 19...

Никога не можех да очаквам, че зад палавата веселост на лудата Вера, както обикновено я наричат в класа, се криела такава голяма трагедия. Колко много може понякога да се излъже човек, ако гледа нещата отвън, без да проникне в тяхната същина.

С Вера сме от три години заедно в клас, но никога не съм се сближавала с нея, защото не съм желала това. Тя минава за крайно разсеяна и малко трудолюбива ученичка. Твърде често подсказванията на ученичките я спасяват. А най-често я спасява нейната детинска хубост с разветите ѝ немирни коси, които като че ли тя забравя да реши. Тя вечно тича за нещо, вечно се смее и заедно с Елисавета, която пък точно обратното – не се смее, размиват целия клас, особено в час по логика. През летните ваканции ярките цветове на роклите ѝ винаги са ме отблъсквали, въпреки че тя самата е привлекателна. Учудвала ме е нейната нехайност към всичко, дори и към собственото ѝ бъдеще, защото иначе би учила, би се старала... Тя печелеше симпатиите на всички учители и често те са били готови да ѝ правят отстъпки, само и само да ѝ помогнат. Палава, жизнена, немирна и весела, с големите си прекрасни кафяви очи, тя мечтаеше да стане киноартистка или нещо подобно... Намира го за естествено... Но вчера видях Вера в съвсем друга светлина. Разбрах, че безгрижната ѝ на вид веселост е прикривала трагедия, която е носила толкова години.

Знаех, че баща ѝ е парализиран, че майка ѝ ѝ е втора майка, но нищо повече. Нима само Вера имаше болен баща, оженен, разбира се, когато е бил здрав, за втора жена, след като е починала първата?

Вчера, току-що си бе излязъл от класа учителят ни по математика, неочаквано влезе при нас класната ни с втората майка на Вера. Виждаше я бях по улиците, облечена с много крещящ според мен тоалет.

Моментално всички се изправихме до чиновете, очаквайки да ни каже нещо класната.

– Вера Паскалева – заговори тя с малко особен глух глас.

Тръпки преминаха по цялото ми тяло, струваше ми се, че ще чуем някаква неприятна вест.

– Вера – повтори тя някак по-тихо, – майка ти има да ти каже нещо, за което трябва да имаш достатъчно сили да го чуеш... и понесеш. Но преди това, пригответи си учебниците, за да си отидеш с нея у дома.

– Не! – извика Вера със странен глас. – Вече няма да си отида!

– Защо, Паскалева? – меко запита класната.

– Защото не искам, защото не мога!...

– Ето, виждате ли? – обърна се майката на Вера към класната. – Виждате ли, тя уби баща си... Всички мислят, че аз съм я изпъдила, а тя избяга, през нощта избяга... никак-вица такава!

Очите на всички ни се вгледаха във Вера. Изведнъж тя стана бледа като платно и като извика „Татко!“, се строполи на земята, преди да успеят тези, които бяха край нея, да я подхванат. Класната се завтече към нея и с помощта на няколко ученички се помъчиха да я повдигнат, но тъй като нямаше легло, където да я сложат, оставиха я на земята. Изглеждаше като мъртва. Класната прати за училищния лекар и да донесат вода. За нещастие, лекарят го нямаше в момента – отишъл за някакви лекарства. След малко дойде

директорът с други учители. Класната започна да обтрива с мокра кърпа областта около сърцето на Вера, но безуспешно. Вера беше вцепенена като мъртвец. Някои от ученичките почнаха да плачат. Никак не бях разбрала кога Силвия по телефона е повикала баща си. След десетина минути той дойде и нареди всички ученички да излязат от стаята.

В цялата гимназия настана необикновено раздвижване. Следващия час няха занятия... Най-после видяхме Вера, подкрепяна от директора и класната, с клюмнала надолу глава, да излиза от класната стая. После ѝ помогнаха да се качи в колата на чичо Асен.

Днес, късно следобед, ходих у Силвия. Каза ми, че Вера е нощувала у тях. Сутринта била добре, но като видяла втората си майка, която дошла много рано да я прибира у дома, Вера отново загубила съзнание. Тогаво бащата на Силвия помолил дошлата да си отиде.

– Бедната Вера – казах аз, – горката, колко много е обичала баща си!

– Да, обичала го е. Сега отиде на погребението му. Татко не я пускаше, но тя толкова много плака, че той се съгласи. Отидоха с мама да я придружат...

– А довечера тя ще се върне ли у тях?

– Не. Татко каза, че ще спи у нас.

– А защо не иска да се върне у дома си, нали къщата е на баща ѝ?

– Не зная, има някаква важна причина, поради която тя не иска да живее там.

После се заговорихме за друго. Силвия ми прочете последното писмо от Драгомир и отговора, който му е написала. Нейната откровеност ме учудва, но и радва. С нейната искреност ми става още по-мила.

Съвсем неочаквано вратата се отвори и влязоха леля Елизабет, Вера и чичо Асен. Едва можах да позная Вера. Това беше сякаш сянката на онази палава, весела Вера. За

два дни тя се беше коренно променила. Аз даже се сепнах в първия момент – толкова неузнаваема беше станала.

Станахме със Силвия да я посрещнем. Тя се хвърли върху нас и като ни прегърна двете, заплака неудържимо. Ние също се разплакахме. После я привлякохме на канапето и там, свряла се, тя плачеше. Чичо Асен ни направи знак да я оставим да плаче. Ние също хлипахме край нея. На леля Елизабет очите бяха зачервени. Види се, на погребението бе плакала много. Чичо Асен имаше уморен вид.

След известно време Вера се успокои и престана да плаче. Чичо Асен току-що бе влязъл отново при нас, за да види как е Вера.

– О, смрачава се вече! – огледа се като пробудена от сън тя. – Трябва да си отивам.

– Не – рече леля Елизабет, – тази вечер ще ни гостуваш...

Тогава, с някакъв странен порив, Вера започна да говори. Разбрах, че тя чувстваше необходимост да излее това, което се бе събрало в нея. Тя говореше възбудено: ту плачеше, ту зовеше баща си, когото никога вече нямаше да види... и пак говореше... Аз слушах, а с вътрешния си взор виждах нейния години наред нерадостен живот.

Майка ѝ умряла, когато била на шест години. Баща ѝ довел втората съпруга много наскоро. Разбира се, бедата не била в това, а в нрава, в характера на тази жена. Когато бащата бивал на работа, втората майка приемала най-различни гости... и Вера е виждала понякога неща, които не е смеела да каже на баща си – едно, че се е срамувала, и най-важно – била е заплашвана, че ще бъде бита и оставена гладна.

Когато станала по-голяма, Вера вече не могла да търпи и казала всичко на баща си. Навярно той е страдал много, най-вече заради това, че е имал глупостта да припише къщата на втората си съпруга.

Най-лошото било, че тази жена е искала Вера да забавлява гостите, на което тя абсолютно не се съгласявала. Тогава тя клеветяла Вера пред баща ѝ за най-различни небивалици... и най-често за такива, за които именно Вера категорично отказвала. Естествено, бащата се измъчвал и раздвоявал. Но веднъж, когато се върнал неочаквано и заварил жена си в леглото с друг, тогава нервната му система не издържала и той се парализирал. От този ден започнал най-трудният и черен живот на Вера. Три години е бивала тормозена, заплашвана, че ще бъде изхвърлена с баща ѝ на улицата, но Вера е устоявала, бранейки себе си и баща си, за когото само тя се е грижела. Но последната вечер тя е била заключена в стаята, за да не може да избяга, както се било случвало други път, от тези, на които е била продадена... Тогава Вера се простила с баща си, отворила прозореца и хващайки се за асмата, която била досами него, слязла безшумно и отишла у Елисавета, която едничка е знаела за нерадостния ѝ живот и я е приютявала, разбира се, със знанието на майка си, когато на Вера се е налагало да бяга от къщи...

– Ето – говореше Вера разплакана, – казах ви всичко не за да клеветя тази жена, тя е живяла, както е намирала за добре, но за да се освободя от този огромен товар, който ме е притискал толкова време, и за да видите, че не от каприз не искам да се върна в тази къща...

Леля Елизабет стана, прегърна Вера и замилва косите ѝ. Чичо Асен излезе от стаята. Аз също трябваше да се върна тук, къщи. Като си дойдох, казах всичко на мама. Вечерта разказахме случая на татко. Предложих да дадем на Вера малката стая, която сега не ползвахме.

– Добре, Антоанета – рече татко, – ще направим, както ти искаш.

Как бих искала да го прегърна и целуна заради съгласието му, но аз не съм свикнала да правя това. Само го погледнах с очи, изпълнени с благодарност.

7 ноември 19...

Виола за първи път идва днес у дома. Мама, като я видя толкова слаба, ме предупреди да внимавам с какви другарки дружа. Казах ѝ, че чичо Асен я е преглеждал, че не е болна от заразна болест. Мама се успокои и после ни донесе от сладките, които е правила сутринта за една родилка – наша съседка. Виола ги хареса и ги похвали много. Мама се поласка от това и след малко ни донесе печени кестени – да сме си отпочинели малко след ученето. По принцип мама много обича да дава нещо за ядене. Самата тя много не яде – казва, че се нахранвала, докато приготвя яденето или сладките, но ѝ прави удоволствие да дава на други, особено на такива, които умеят да се радват и да ценят. Изглежда, че доста хора познават тази ѝ слабост, защото често в кухнята се хранят жени или деца, които мама е поканила, защото е знаела, че въщици не са си дождали добре. Освен това мама е много религиозна и още вярва в приказките, че Дядо Господ може да се престори на просяк и да похлопа на вратата. Затова е поръчала на всички нас – просяк, особено стар, да не се връща, без да му се даде нещо.

Помня, веднъж у нас дойде една жена. Беше привечер. Според мене, тя беше малко не с всичкия си, но майка ми след кратък разговор с нея я прие с благоговение и я остави да пренощува у нас, тъй като жената била странница... Докато чакахме татко да си дойде за вечеря, жената ни разправи какви ли не истории, които мама слушаше със священ трепет. Дали тези истории бяха верни, или не, не зная, но тя ги разказваше с такова красноречие, че аз ги слушах с удоволствие. Разказваше за виденията, които е имала. Как св. Богородица ѝ се явявала, как Светли същества я ръководели в живота ѝ... Каза също, че като дошла в нашия град, похлопала на няколко врати, но вътрешният ѝ глас казал да похлопа на нашата врата, защото там живеела жена добра и

богоугодна. Тези думи особено много поласкаха мама и тя, като разтвори сандъка си, подари на жената чорапи, кърпи, комбинезон и една нова, необличана от татко риза – за негово здраве.

Когато си дойде татко, прие гостенката с весела усмивка. Той много обича мама и уважава нейното добросърдечие. Направи ми впечатление, че жената пред него не говореше за виденията си. Но на сутринта каза, че през нощта имала много хубави видения. Светли същества ѝ казали, че голямо благословение щяло да дойде върху нашия дом. Останах много изненадана, когато се обърна към мен и ми каза: „Ти си избрана да служиш на Бога. Снощи имах голямо видение за тебе. Белязана си със светла звезда на челото. Над тебе има голяма светлина. Този, който те ръководи, е Голям и Велик...“ Усмихнах се, но някакви особени тръпки преминаха през мозъка ми. Жената продължаваше да ме гледа, но сякаш виждаше Този, за Когото говореше, а не мен. Мама се прекръсти и благодари на Небето за голямата милост.

Когато татко дойде в кухнята и мама му разказа всичко, той усмихнато гледаше жената, но останах изненадана, когато прати брат ми да смени вехтите ѝ, понакъсани обуца, с нови от магазина на чичо Пешо, който е съвсем близо до нас. Мама го погледна с разплакани очи от благодарност. И до днес не зная за кого баща ми направи този жест – все мисля, че искаше да зарадва мама, показвайки ѝ своята почит към нейната вяра и религиозност. Защото обикновено тя му се сърдеше, че той не ходи на църква, и това е единственото им недоразумение, но добрият нрав на баща ми всякога го изглажда.

Виола ми сподели, че усетила, че от мама се излъчвал лъх на здраве и добросърдечие. Каза, че такива хора като нея силно обичат, но никога не говорят за това и външно не изразяват обичта си. Наистина е така, но останах изненадана от голямата чувствителност на Виола, чрез която тя усеща, познава хората. Сега Виола е по-добре. Макар още да

е много слаба, в клас не плаче, както първите дни. Сериозно е почнала да се занимава с уроците си. По всичко личи, че е била много добра ученичка, чела е много.

Днес никак не помня при какъв случай я запитах има ли майка. Тя погледна към прозореца и след няколко мига рече:

– Не зная, може би имам, а може би – не. По-вероятно е, че нямам.

Тъмна сянка мина през очите ѝ и забули лицето ѝ. Убоях се да не съм бутнала някоя струна в душата ѝ, която не е трябвало, затова веднага заговорих за друго.

Тя много хареса стаята ми. Намира я светла, приветлива. Седна на стола до прозореца и загледа през него в планината.

– Бих могла да стоя с часове в тази стая – заговори тя, – така добре се чувствам тук.

Усмихнах се доволна, че ѝ харесва стаята ми. После тя, като се загледа в една моя любима картина на стената – Христос-пастир, рече:

– Навярно ти се молиш и вярваш в Бога...

Тя ме гледаше така, че аз не можех да отрека и кимнах с глава.

– Така си и мислех – промълви тя като на себе си. – Влизала съм и друг път в такава стая, в която се е молил човек.

Нищо не можах да ѝ кажа и тя продължи:

– Когато човек е бил докоснат от крилето на смъртта, променя се много, става друг и светът става друг за него...

Направи ми впечатление, че Виола говори като човек, по-зрял за възрастта си. Наистина, както разбрах, тя е една-две години по-голяма от нас, но има за възрастта си много знания и широка култура. Може би много е чела, а може би и страданията правят хората по-мъдри, по-дълбоко разбиращи света.

Наистина, каква загадка са хората...

10 ноември

Тази година не зная колко и как ще научим френски език. Имаме нова млада учителка, която скоро ще се жени. В клас понякога е толкова разсеяна, че ученичките, като виждат това, се самозабравят и правят какви ли не лудории. Бедната, изпълнена с радост и щастие, тя не иска да бъде строга към нас, но все пак ние понякога стигаме до безсъвестност.

Тази година, не зная поради какви обстоятелства, половината ученички от нашия клас изучават френски език, а другата половина – немски. Поради това веднъж ние оставаме в нашата стая да учим френски, а групата, изучаваща немски, отива в друга класна стая. Учителката ни по френски, тъй като се отбива за малко в бюрото на любимия си, закъснява с няколко минути и идва, когато вече всички са влезли в клас.

Тя не знае в коя класна стая сме и вървейки тихо по коридора, очаква да види и да разбере къде сме. В това време Елисавета гледа през ключалката, вижда как тя отминава стаята. И тя, горката, върви по коридора на единия етаж, после по другия... И когато останат 15-20 минути до свършването на часа, Елисавета се втурва през глава да я търси, като се прави пред нея, че през всичкото време я е търсила. Бедната учителка, влиза в класа ни цялата разтреперана и едва има възможност да ни предаде урока, а всички ученички ликуват, че никого не е могла да изпита... Тя ни моли, когато сме в друг клас, да не затваряме вратата, но Елисавета казва, че дежурният учител изрично е казал да се приберем в класа и да се затвори вратата, тъй като звънецът бил ударил... Тя ни гледа смутено, плахо, съзнавайки, че е закъсняла, и ни моли да седнем и да пазим тишина...

А когато си излезе след свършването на учебния час,

Елисавета така сполучливо я имитира как с тихи стъпки върви по коридора, как плахо говори, че всички се превиваме от смях. Наистина, това момиче би трябвало да отиде в театъра. Никога не съм виждала човек, който така да имитира хората и в гласа, и в маниерите – във всичко, както нея.

Понякога тя имитира директора и като почне с един особен тънък глас, какъвто е неговият, да говори и да ни държи проповеди за прилично държание и морал, изпокапваме от смях.

Веднъж, това беше миналата година, през зимата, звънецът ударил, но увлечени в това, което тя ни представяше, не сме го чули. Тя имитираше г-н Семерджиев при един празник. Качила се беше на стола при катедрата и, имаща феноменална памет, тя говореше досущ като него. В това време класната ни влязла: стои до вратата и ни наблюдава. Когато Елисавета свърши речта и се поклони всред буря от ръкопляскания и смях, неочаквано забелязахме класната и мигновено се заковахме по местата си. Елисавета си отиде на мястото с наведена глава, видимо засрамена. Класната нищо не ни каза. През време на часа беше крайно сериозна. Когато звънецът удари за свършването на часа, тя каза на Елисавета да я последва в канцеларията.

Елисавета пребледня и тръгна след нея, а ние всички коментирахме случилото се. Но не след много Елисавета дотърча и каза, че класната ни я представила пред другите учители като търсеното лице, което да играе главната роля в пиесата, която избрали да се дава от гимназията... Оттогава обикнахме класната ни с двойна обич. Тя не можеше да се сърди на младостта, но умееше да използва силите ни за работа.

13 ноември

Снощи сънувах един от моите любими сънища. Пред мен се откриваха високи мощни планини, които изпълваха цялото ми същество с възторг. Изкачвах се по тях и колкото по-горе отивах, толкова те ставах по високи, по-величави. Неочаквано се появи Този, чието име не зная, но Който твърде често идва в сънищата ми. Той бе светъл, лъчезарен, неземен. Мълчаливо ми подаде светлата си десница, до чиито пръсти едва се докоснах, и полетяхме с невидими криле. Летенето бе така хубаво, така приятно, което с човешки думи не мога да изкажа. Не помня след колко време пред нас се разкриха безбрежни води.

– Това е „Великият океан“ – рече спътникът ми. – Искаш ли да го прелетим?

– Той е толкова голям – рекох аз, – как ще го прелетим?

– Това може да стане само за няколко минути.

Но аз се побоях. Слязохме на брега. Аз останах там, а безбрежните води се разстилаха пред мен във всичкото си величие и красота.

Когато се събудих, сърцето ми преливаше от радостта на преживяното. Кой знае защо ми се струваше, че това не бе сън, а действителност. Може би сънищата разкриват реалност, която ние със земните си сетива не можем да схванем. И може би тази незнайна от нас реалност е много по-красива, по-хубава от тази, която ние познаваме във всекидневния си живот.

13 ноември

Днес следобед ходих на църква. За мое щастие там нямаше никого. Вратата бе леко притворена, аз я открях.

и влязох. Вътре бе тихо, съвсем тихо. Макар че нямаше никого, църквата ми се стори изпълнена с мнозина. Изпитвах странно чувство, че иконите са живи и ме гледат. Коленичих в един ъгъл и стоях така не зная колко време. Изпълнена бях с тишина, мир, бих казала – с блаженство. Сякаш Бог беше съвсем близко до мене. Такова чувство за реалното присъствие на Бога рядко съм имала.

Какво исках? Конкретно нищо! Исках само да бъда близко, много близко до Бога, и да съм добра... добра към всички.

Когато излязох от църквата, за моя изненада видях да ме чака Красин.

– О, ти, сантиментално момиче – заговори ми той, – утре да нямате класно, че си дошла да се молиш?

– Не, нямаме класно – отвърнах аз, но се учудих, че целият свят отвън, заедно с Красин, ми се видя груб в сравнение с онзи мир, който ме изпълваше цяла. В мен имаше такава тишина, такава тиха красота, че насмешката на Красин потъна в мене, без да остави някаква следа. Тръгнахме заедно, а моята душа все още плуваше в тихия мир, оставен ми в дар може би от Светли същества, които ние не виждаме с нашите очи.

Красин искаше с още нещо да ме закачи за моята сантименталност, но изведнъж се обърна и каза:

– Ей Богу, ще почна и аз да ставам верующ, от тебе се излъчва нещо особено. Очите ти са озарени със светлина. Тони, кажи, наистина ли в самата си душа вярваш, че има Бог? Или само така се самозалъгваш?

– Вярвам – отговорих му за първи път, защото винаги съм избягвала с него да говоря относно вътрешния ми мир, боейки се от неговите постоянни насмешки.

– Хубаво, че вярваш – рече той, – а аз не мога. Но макар че не вярвам, почитам твоята вяра. Жената винаги трябва да носи искрата на вярата в себе си. И тази вяра трябва да

предаде на своите деца. Тони, нашите деца бих искал да приличат на тебе, особено момичетата.

Засмях се. Красин никога не се оставяше от навика да мечтае гласно за нашето бъдеще... и децата бяха на първо място. За него тихото семейно щастие е цел и смисъл в живота. За него може да е така, но моите мечти се отличават от неговите. Той никога не се вдъхновява от някакъв висок идеал. Няма желание да разбере дали животът свършва, дали изчезва със смъртта, или продължава в незначайни за нас светове. А аз искам да зная, искам да проникна в тях... Красин намира, че това са младежки блянове, които с времето ще си отидат, и тогава в мене ще дойде трезвото разбиране за живота. Но на мен ми се струва, че аз съм се родила с тези мечти. Те са изпълвали мислите ми, живота ми от най-ранно детство. Нима ще ме оставят, ще ме напуснат с течение на годините?! Ако стане това, тогава животът ми наистина ще стане пуст, празен, мрачен. Но аз мисля, че това никога няма да бъде, защото чувствам, че стремежите ми към Незнайното, към Великото, са по-силни и от самата мен.

Красин предложи да се поразходим малко извън града – чувствал необходимост от чист въздух.

– А ти защо не работиш днес? – запитах аз.

– Ходих да нося зъби на един старик и те видях да влизаш в църквата. После се заговорих с един приятел, чакайки те да излезеш. Понеже съм с теб, разреших си малко отпуска.

– Наистина, ти трябва по-често да излизаш на чист въздух...

– Е, да, трябва, но като не идваш да ме изведеш... – пошегува се той.

Времето, макар да беше студено, беше приятно. Извън града тичахме като деца. Красин беше много весел, а и аз се радвах.

– Не те ли е страх, че ще те види някой учител? – запита ме той, като се смееше.

– Какво като ме види?

– Може да те изключат.

– Мисля, че нищо лошо не правим. Пък и ще кажа, че съм излязла заради тебе, да те поразходя...

– Значи пожертвала си се заради мене.

– Почти!

Като се връщаме, Красин каза, че най-напред трябва да отидем у тях, за да го представя на майка му, да кажа, че е бил с мене, а не се е загубил някъде... А после той ще ме заведе до тъгла на нашата улица. Но тъй като стана късно, той направо ме изпрати до дома, без аз да ходя у тях.

20 ноември

От пет дни Вера е у нас. Тя веднага спечели симпатиите на родителите ми. Мама беше я наредила първия ден в малката стаичка, която е долепена до лятната ни кухня. Но през нощта ѝ се присънила една жена, която ѝ казала да премести Вера оттам. Мама предполага, че е майката на Вера, но тъй като Вера не я помни, а всичките ѝ снимки са били махнати от втората съпруга на баща ѝ, то не можеше да се разбере коя е. Но независимо от всичко, мама премести Вера в стаята, определена за пренощуване на гости. И сега, в случай че ни дойдат гости, Вера ще спи в моята стая, при мене.

Отначало Вера се измъчваше за баща си. Не я напускаше мисълта, че тя е виновна за съкращаването на живота му. Но чичо Асен ѝ каза, че животът на баща ѝ бил крайно тежък, откакто е парализиран, и че за него смъртта е освобождаване от страданията.

В първите дни Вера плачеше много, но после мъката ѝ

притихна, или може би тя се овладя, както се е овладявала и по-рано, и скри болката дълбоко в себе си, защото казваше, че никой не бил задължен да гледа трагичната ѝ физиономия.

С братчето ми Филип много бързо се сприятелиха. Днес гледам – играят заедно на двора. Просто не мога да се начудя. Наистина ли тя в някои отношения е същинско дете? Каза ми, че много искала да има брат или сестра и сега във Филип вижда мечтаното си братче, затова е готова да му отстъпва във всичко. Сигурно затова се е съгласила да играе днес с него. А всъщност може би и сега, както и по-рано, тя носи раната на сърцето си, но външно не го изразява.

Аз гледам Вера сега да се отнася по-съзнателно по отношение на уроците. Тя ме гледа учудено, после взема книгата и чете. Боя се да не си помисли, че като е у дома, искам да ѝ се налагам, но изхождам от мисълта за нейното добро. Нали трябва учи, за да си знае уроците? Нали нейното бъдеще сега зависи от нейното трудолюбие и прилежание в училището?

22 ноември

Днес имахме диктовка по френски език, а утре учителката ни ще се венчава. Тя ни диктуваше и се случваше да бърка фразата. Явно беше разсеяна... или може би мисълта ѝ беше заета с утре... А ние това и чакахме – преписвахме на общо основание от тези, които повече знаят. Тя гледаше, но нейният замечтан поглед не ни виждаше, или пък нейното изпълнено с щастие сърце не можеше да постъпи иначе, освен да бъде добро към нас.

Беше последният час на учебния ден. Ние бързахме, явно бе, че и тя бързаше. Тогава я помолихме по-бързо да ни диктува, за да свършим по-бързо. Тя се усмихна на де-

тинското ни желание да я освободим по-скоро. Докато ние пишехме продиктуваната от нея фраза, тя затваряше книгата и очите ѝ гледаха нейде в пространството. Самата тя сякаш не беше в стаята.

За обща изненада на всички една ученичка стана и я запита:

– Госпожице, радвате ли се?

– За какво? – запита тя.

– За утре.

– Не зная – отговори искрено тя. – За мен е радост, но и тревога... Вие ще ми простите, че съм разсеяна.

– О, нищо, нищо – казахме ние.

След свършването на диктовката една ученичка от името на целия клас ѝ пожела щастие, радост. Тя прегърна ученичката и неочаквано за всички ни на очите ѝ се появиха сълзи. Това ни затрогна и ние я изпратихме, махайки ръка в коридора, преди да е ударил звънецът...

25 ноември

Напоследък Виола идва доста често у нас. Понякога със Силвия, а понякога сама. Вече е доста по-добре. Всеки празник отива с баща си на екскурзия по препоръката на чичо Асен. Тя много го почита и храни много хубаво чувство към него. Мисля, че няма човек, който да не уважава чичо Асен като лекар и като човек. От него се излъчва мекота, тишина, която прониква в човешката душа и внася мир.

Веднъж Виола каза:

– Ако бях имала баща като бащата на Силвия, животът ми би минал по друга пътека. Жалко, че го срещнах твърде късно.

– Късно ли? – възкликнах аз. – Мисля, че съвсем навреме...

– Да, в известно отношение – съвсем навреме, но ако го бях срещнала много по-рано, щях да избегна разрушенията, които станаха в мен.

– Може би така е трябвало да бъде.

– Вярваш ли, Антоанета, в предопределението на съдбата?

– Не зная какво да кажа. Този въпрос много пъти ме е занимавал, бих искала да получа по-голяма светлина върху него, а няма откъде.

– Вярно, няма откъде. Колко пъти се питаме за много неща, а няма кой да ни отговори, да ни упъти. Например аз колко пъти съм простирала ръце и съм се молила, питала съм как трябва да постъпя, какво да направя, но отникъде глас, отникъде помощ. И днес не вярвам, не вярвам в съществуването на Бога, защото ако го имаше, не би допуснал толкова много страдания в живота.

– Виола, ти говориш така, защото си преживяла известни разочарования, но няма заради това можеш да отречеш съществуването на Бога?

– Не само заради това. Аз какво съм всъщност? Погледни наоколо и ще видиш страдания, страдания и само страдания. Откак се помня, не съм видяла нещо в по-голямо изобилие от страданието. Пред мен са се разкривали такива картини на страдания, че неведнъж със сълзи на очи съм питала не вижда ли Бог всичко това и как може да го търпи? Ето, аз съм обикновен човек и заплаквам заради страданията на другите, а где е Неговото сърце, тъй любящо, както казват, за да види и да се трогне?

– Виола, не говори така – казах аз, а в същото време в моята душа се повдигна тъмен облак. Всичките тези мисли неведнъж ме бяха спохождали вечер в леглото и са оставяли клепките ми отворени до сутринта. Но заедно с настъпващия ден кошмарните мисли се разпръсваха и светлата вяра в Бога отново изпълваше цялото ми същество. Но сега,

слушайки Виола, сякаш тъмните среднощни мисли се въз-
правяха, оживяваха.

– Знаеш ли – подхвана Виола, – аз бях малка, баща ми
беше чиновник. Виждах го само вечер, а често пъти – ни-
как. За мен се грижеше отначало стара майка, но когато
тя умря – хазяйката. Но перачката биваше най-често при
мен, защото идваше да почиства къщата през деня. Тя беше
много нещастна жена. Имаше дете пеленаче, което носеше
по чуждите къщи, където работеше. Мъжът ѝ беше ужасен
пияница. Тя често пъти идваше у нас, посиняла от побои-
щата, които ѝ нанасял. И за какво я е биел? – За да изтръг-
не последните ѝ стотинки, които тя получаваше от хората
за труда си. Давах ѝ това, което имаше вкъщи... Мнозина я
съветваха да го напусне, но тя казваше, че той ще я убие,
ако направи това. И не се съмнявах: като се върне пиян... И
нима мислиш, че това е живот? Годишите минаваха, дете-
то ѝ растеше, аз също пораснах и почнах да разбирам това,
което тя споделяше с хазяйката. Тогава разбрах, че за нея
по-страшно от побоищата, по-мъчително от това, когато,
върнал се пиян, я е държал цяла нощ на студено, е било,
когато той довеждал вкъщи някоя жена и пред очите ѝ е
блудствал... Антоанета, ти не знаеш опакото на тоя живот.
Живяла си като птичка в златна клетка пазена, хранена...
Но ти не знаеш, че извън тази клетка на всяка стъпка са
само скърби, страдания.

Когато перачката разказваше трудния си живот, бях на
15 години. Нощем съм се разкъсвала от мъка за нея и за хи-
лядите, които страдат като нея или даже повече от нея. И
само това ли? Ако ти кажа, че има майки, които се отказват
от собствените си деца, ти няма да повярваш. Защото за
тебе майка значи тази, която от сутрин до вечер се грижи за
теб. Ако ти кажа, че животът е изпълнен с лъжа, с мизерия,
със страдания, ти наистина би плакала от това, че гледаш
и с нищо не можеш да помогнеш... И тогава неведнъж се
питах – какъв е смисълът на живота?

Слушах я и сякаш някаква тъмна ръка пълзеше по гър-
дите ми, хващаше сърцето ми и го стискаше до задушаване.
Безпределна мъка като мътен поток навлизаше в душата ми
и искаше да я залее. Но тъкмо в този момент Бог знае как
погледът ми попадна на прозореца. Слънцето беше раздра-
ло тъмните облаци, които от няколко дни забулваха небето,
и блестеше със златната си светлина прекрасно, лъчезарно.
По някакъв вътрешен подтик хванах ръката на Виола и ка-
зах:

– Погледни, Виола, виж Слънцето – това е красотата
на живота. Виж колко хубави неща ни е дал Бог. Всичките
човешки страдания не са ли като тези облаци, които забул-
ваха Слънцето? Но те бяха там само временно – и ето сега,
раздрало ги, то само говори за своята мощ и величие.

– Ти си много сантиментална, Антоанета, това го за-
белязах още в първите дни. Нещата ги гледаш една педя
над земята, а то е, защото още не си се сблъскала с грубата
действителност. Но ще мине време и другояче ще разсъж-
даваш.

– Не зная, може да е илюзия този свят на красота, който
виждам понякога насън, но ще ти кажа, че той е по-хубав,
по-смислен за мен.

Слънцето продължаваше да грее с ярка светлина и да
изпълва стаята и душата ми с нещо безкрайно хубаво, което
ми говореше на някакъв език, който разбирах само аз...

В това време дойдоха Вера и Филип, за да ми покажат
какъв палячо са направили от дъска и тел. При едно сви-
ване на телта палячото правеше най-различни движения.
Това докарваше Филип и Вера във възторг, тъй като те два-
мата бяха изобретателите. Стаята ми се изпълни със смях.
Аз също се смеех, като ги гледах. Вера се качи на един стол
и започна да вика като тези, които, изправени пред цирка,
викат: „Моля, моля, тука гледайте... само за един лев... Тука
е чудото, тука! Днеска сме тук, утре ни няма. Побързайте,
побързайте да видите чудото... почва представлението...“

В това време надникна татко, дошъл да вземе от къщи някаква полица, и като чул от коридора, не искал да пропусне да види чудото. Той извади от жилетката си един лев и засмян го подаде на Вера, която в смущението си го взе, но после се разсмя и искаше да го върне, но той не го прие.

Мама също беше влязла, но номерът беше свършил и Вера не искаше да го повтори, въпреки молбите ни.

Вечерта татко донесе на Вера и Филип нови триончета и лък. Те бяха на седмото небе от радост. Но когато всички на вечерята весело разговаряха, като тъмна сянка думите на Виола преминаха през съзнанието ми и като горчива отрова се вляха в душата ми. Не беше ли права тя в много отношения? Но все пак Слънцето така хубаво огря... Не са ли страданията временни сенки и облаци, за да се види после по-ясно мощният блясък на Слънцето?

26 ноември

Тази сутрин в училището Елисавета под секрет ни съобщи, че у тях дошъл някакъв ясновидец. Ние знаехме, че майка ѝ е от някакви „исти“, но точно от кои, аз не зная. Ясновидецът бил млад, от село. Имал дарбата да вижда и предсказва. Ние веднага пламнахме и пожелахме да отидем да ни предскаже бъдещето.

Вера се разскача и рече, че първа ще влезе при него.

След обяд се събрахме у дома: Силвия, Виола, Вера и аз. Из целия път до Елисаветини разговаряхме за ясновидеца, без да сме го видели. Но като отидохме у тях, Елисавета ни каза, че ясновидецът бил поканен някъде си, в една къща на края на града. Елисавета се присъедини към нас, за да ни заведе. И, разбира се, тя не можеше да не бъде вярна на себе си. Из целия път имитираше разни молеци се, правейки най-светийски физиономии. Имитираше и ясновидеца.

Естествено, всички се смеехме. Но изведнъж аз се спрях и казах:

– Слушайте, ако човекът наистина има ясновидски способности, няма да ни приеме, като ни види такива...

– Наистина – рече Вера и прие такъв смирен вид, който ни разсмя още повече.

Най-после стигнахме. За наша изненада дворът беше пълен с хора.

– Как влизат при него? – чухме да пита една възрастна жена.

– Той излиза и сам извиква, когото трябва – отговори друга.

Имаше какви ли не между чакащите: и млади, и стари, и прости, и интелигентни. Ние се пробутахме навътре, въпреки неодобрителните погледи на чакащите, и се добрахме близо до вратата на стаята, където приемал ясновидецът.

Не се мина много и вратата се отвори. Трябва да призная, че трепнах в първия миг. Очаквах да видя някой млад селянин, но на прага стоеше момък с голямо бледо чело. Бе извънредно слаб, но стройно висок. Очите му, сякаш гледащи в друг свят, преминаха над събралите се хора, които, притаили дъх, чакаха да чуят кого ще повика. Аз бях приковала взор в него и кой знае защо ми се стори като млад светия, току-що дошъл от някаква пустиня, където се е молил на Бога. Нещо безкрайно хубаво изпълни душата ми и неземна радост – сърцето ми.

Очите му, обхождащи човек след човек, се спряха върху моите. Гледах го, без да клепна. Той се взря в мене, гледаше ме като човек, който иска да си припомни стар познат, и ми направи знак с глава да вляза. Тръгнах, сякаш нямах път – тъй ефирна се чувствах. В душата ми бе леко, прекрасно. Когато вратата се затвори след мен и аз се изправих пред него, той ме погледна в очите и каза:

– Вашата съдба е различна от тая на другарките Ви. Няма да се мине много, и Вие ще видите очерганията на Вашия път в живота. През доста страдания ще минете, но никога не се обезсърчавайте. Бог бди над Вас. Помнете, когато се чувствате всред най-тъмен, непрогледен мрак, тогава с най-голяма сила ще блесне светлината. Не сте готова още за повече. Но ако запомните това, което Ви се каза, то ще Ви ползва в трудни моменти...

Разбрах, че трябва да си отивам, а не ми се излизаше. Бих искала да ми говори, много да ми говори, но той мъгчливо погледна към вратата и аз, полунавела глава, тръгнах. Следния миг се спрях, обърнах се и казах:

– Благодаря Ви много... Може би трябва да се заплати нещо за...

– Не, нищо – усмихна се леко той.

Боже мой, устата ми изрекоха това, а в душата си съвсем друго исках да кажа. Бях хванала вече дръжката на вратата, а все не ми се излизаше.

– Искате нещо да ми кажете ли? – запита ме той.

– Да, но и аз не зная какво...

Той се замисли и рече:

– Има доста хора, а на Вас се каза същественото. Нека не отнемаме на другите това, което принадлежи на тях. Но ние с Вас ще се видим пак... при едно голямо слънце...

Отворих вратата и излязох. Последните му думи внесоха в душата ми нещо много красиво.

След мен повика Виола, Вера и Силвия заедно. На Виола казал, че много вода ще изтече, докато се избистри, но че един ден ще благодари за преживените страдания, защото ще ѝ бъдат голям капитал. Предстои ѝ да отиде в чужбина.

На Вера казал, че ще се ожени за човек, когото сега не познава. Това много я ядоса и умъчни, и когато се връщахме дома, каза, че той нищо не познавал и не бил никакъв ясновидец.

На Силвия казал, че да бъде щастлива, или не, зависело от нея. Драгомир ѝ бил определен от съдбата, но за да имат хармоничен живот, от нея се изисквало благоразумие.

Точно обратното на Вера, Силвия беше на седмото небе от радост. Още тази вечер ще пише на Драгомир, че Небето ги е определило един за друг. Съжеляваше, че не е имала пари в себе си, за да остави не на този човек, но ето така... за хубавото, което ѝ е било казано. Виола мъгчеше. Навярно в ума си коментираше това, което бе ѝ казано. На въпроса какво е казал на мен, отговорих, че моето бъдеще след време ще се очертае. Това им се видя много общо казано. Така можел всеки да предсказва. Аз самата не знаех какво да мисля за това, което ми се казва, но в себе си желяех пак да се срещна с този човек. Макар и да беше толкова млад, на мен ми се стори, че с него мога да говоря по въпроси, които ме интересуват в душата ми. Имах чувството, че има много знания не само в областта на земните науки, а и в духовните, или както ги наричат – окултните.

28 ноември

Споделих с Красин за отиването си при ясновидеца, но той не вярваше във възможността да се предсказва бъдещето. Според него това били хора, крайно вредни за обществото, и трябвало да им се забрани да ходят тук и там. Не мога да разбера на какво се дължи голямата нервност на Красин и острото му изказване против този човек. А аз мисля тъкмо обратното – че именно такива хора крепят другите и че те са необходимите стълбове, с които човек може да се опре в случай на нужда.

Колко много хора имаше там, а това показва колко много хора се интересуват не само за обикновеното, човешкото. Отдавна съм мечтала да срещна такъв човек. Когато гово-

рех на Красин какво обаяние, каква духовна красота лъхаше от този човек, той толкова се нервира, че се почудих. Нима той може да бъде така дребнав и да се дразни от възхищението ми от един човек, който може би само с върха на пръстите си се допира до земята?

Красин ми каза, че аз изобщо съм била склонна да идеализирам нещата и да ги виждам не такива, каквито са в действителност. Че кой знае какъв е бил този, а аз едва ли не съм го обожавала. Че моята сантиментална и склонна да идеализира всичко душа виждала едва ли не архангели там, гдето имало просто човеци, а може би и кой знае какви изнудвачи.

Разбрах, че ревността го е обхванала цял, затова заговорих за друго. Страх се да възвърна спокойствието и доброто му настроение. Накрая, тръгвайки си, целунах го веднъж, но той пожела да го целуна три пъти за уверение, че всичко е наред.

Чуден е Красин: ходи на църква, даже бих казала – често, а не вярва в Бога и в светите хора се съмнява.

4 декември

Тази сутрин ни водиха на църква – на празника на християнизирването. Щяха да ни причестяват, но аз не се причестих и това беше за първи път в живота ми. Досега за мен причастие е било светъл празник за душата ми. Тогава през целия ден се чувствах в хубаво настроение, готова да съм добра към всички. Но когато днес видях, че това, което ние приемаме като светая светих, за хората е източник на пари, в мене стана страшно разтърсване, което и досега не е утихнало. Сякаш отведнъж ми се отвориха очите и видях една реалност, която и преди е съществувала, но аз не съм я виждала.

Бяхме в църквата. Нашата класна беше до нас и ние, както обикновено, стояхме тихо. Богослужението се свърши и приближаваше време за причестяване. В това време един стар, съвсем побелял свещеник, застана вдясно от нас, държащ отворена книга. Край него се насъбраха доста възрастни жени. Той им четеше някаква опрощаваща молитва преди причастие. Неволно се загледах и видях стария свещеник, който казваше молитвата наизуст, да гледа някъде над очилата си. Спираше молитвата и се скарваше на някоя от жените, която е пуснала по-малка монета на отворената книга. Изведнъж цяла се разтърсих и нещо, дълго градено в мене, рухна. Стори ми се, че живеем в средните векове, когато за пари се опрощаваха греховете. Виждах как жените пускаха още по някоя монета, но сигурна бях, че вместо да се освободят от прегрешенията, натрупваха още един грях – негодуванието.

Точно в това време чух сприхавия глас на другия свещеник, който с причастие в ръка се караше на жените да не се блъскат, че имало за всички. И друг път го бях чувала да се кара на жените, но сега, като го видях с причастие в ръце да се кара, всичко ми направи необикновено силно впечатление. Помислих си какъв пример на търпение и кротост дава той? Стана ми страшно болно, задето рухна в мен нещо много красиво... Разбрах защо винаги съм обичала да влизам в храма, когато няма хора, когато там е само Бог.

Никак не зная защо така трагично изживях всичко това. Но и други неща, на които по-рано не съм обръщала внимание, сега изпъкнаха в съзнанието ми. Тогава се обърнах, за да си отида. В същия момент срещнах очите на класната ни. Сякаш те проникваха в душата ми и виждаха какво става там. Може би тя бе видяла това, което бях видяла и аз...

– Къде, Антоанета? – запита ме тя.

– Отивам си.

Тя само ме погледна продължително и кимна с глава, че мога да си отида. Когато се обърнах отново да я видя, тя също ме гледаше и в погледа ѝ прочетох състрадание. Кой знае защо, стори ми се, че тя е минала по много труден път, но вече е преодоляла всичко. Но в мен в момента имаше толкова негодувание, преплетено с мъка, че само наведох глава и излязох от този храм, където неведнъж, коленичила, съм търсила Бога...

Когато мама, завърнала се от църква, ме завари вкъщи, се изненада, че съм се причестила толкова рано.

– Тръгнах си, преди да започне причастието – казах ѝ аз.

– Как? Ти не се причести?

– Не!

– Защо?

– Няма смисъл.

– Как така няма смисъл? Може ли толкова свято нещо да няма смисъл? Че най-хубавото нещо е да се причестиш. Че при това причастие сам Бог слиза...

– Или може би бяга...

– Как можеш да говориш такива грешни думи?! Антонета, винаги съм си мислела, че колкото хората стават поучени, толкова повече се обезверяват. Тая наука, тия училища това докараха. Вчерашно дете, ще ти говори: „Няма смисъл.“

– Не е от науката, майко, не е и от училището, но от хората, които са отишли в църквата не да служат на Бога, а да си изкарват прехраната.

– Че какво? Нали и те трябва да живеят?

– Може, не ги упреквам, но да си кажат ясно...

В това време се върна Филип и като ни слушаше, каза, че свещениците, след като причестили всички хора, изпили виното, което останало в дамаджаната.

Майка го гледаше с крайно оскърбен и безпомощен вид, но после го запита отгде знае той.

– Че нали ние с Асен сме вътре в олтара. Днес двамата изнасяхме маналчетата. И после ги видяхме. Най-напред пи единият, после – другият, и го изпиха до дъното.

– Може да е такъв редът – рече мама – това е свято причастие, може би не трябва да стои повече.

– Такова свято причастие го има с пълни бъчви у кръчмаря – обади се татко, който, без да го забележим, бе влязъл в стаята.

Майка ужасно се оскърби и каза през сълзи на татко:

– Аслъ ти обезверяваш децата. Те все на тебе приличат! Ти никога не си им казал нещо, за да закрепим вярата им.

– Това не е моя работа – каза той. – Какво съм виновен, че поповете са изпили причастието. Децата това гледат, това казват.

– Това не е важно, важно е какво четат от Евангелието, какво проповядват. Днес свещеникът такава хубава проповед произнесе...

– Е, да, да се говори е лесно, но делата са важни...

– Вие винаги в такъв ден ще ме измъчите. За мен причастието е священо нещо, а вие точно когато съм го приела, ще ме накарате да се огреша съвсем – разплака се мама.

– Добре де, Фанка – подхвана съвсем меко татко, – че аз кога съм бил против твоята вяра? Нали винаги съм я почитал и уважавал. И ако най-много съм ти се радвал, то е било заради твоята безпределна вяра в Бога.

Майка го погледна през нажалените си очи и рече:

– А преди малко какво приказваше?

– То не се отнасяше за тебе.

– Все едно. Когато ти говориш против тия, които крепят вярата у хората, които служат на Бога, то се отнася за всички, и за мен.

Исках да кажа нещо, но татко ми направи знак и разбрах, че не искам да огорчаваме повече мама в такъв свят за нея ден.

В това време Вера се втурна с вдигнат високо лист и каза, че е разрешила ребуса във вестника.

– Я, я да го видя – извика Филип, – това не може да бъде!

– Ето, виж, гледай! Господ ми помогна. Докато в черквата стояхме и чакахме да свърши литургията, а после и причастието, аз все наум си го пресмятах. После извадих един лист и го записах.

– Боже, Господи – прекръсти се мама, – ами ти, Вера, за какво си отишла на църква? Не слуша ли какво чете свещеникът?

– Слушах, но не чувах. Пееше нещо, но не се разбираше.

Мама гледаше съвсем отчаяна. Наистина къщата ѝ беше пълна с безверници. А как мечтаеше да ни види вярващи и добри християни...

Татко и Филип провериха ребуса. Явно беше, че добрият Бог, според Вера, беше ѝ помогнал. Филип се ядосваше, загдето не се е сетил в олтара да го разреши преди Вера, която сега ликуваше.

– Да не си посмял в олтара да внасяш такива греховни работи, че е много грешно – рече му мама.

Може би спорът щеше да продължи много, тъй като мама беше много раздражена, но в това време дойде голямата ми сестра със съпруга си и с детенцето, за да поздравят родителите с причастието. Майка и татко толкова много им се зарадваха, че забравиха това, за което говорехме. Аз грабнах малкия и го разцелувах. Филип го задърпа от мене, а той хълцаше от радост и се смееше.

Сестра ми единствено утешава сърцето на майка ми. Тя всяка неделя ходи на църква и води малкия, който, едва проходил, се промушква между жените, които погалват къдравата му главица. И затова нейното идване днес беше като мехлем на рана. Те винаги си споделят впечатленията от чутата проповед в църквата и се възхищават искрено...

Всеки живее и запълва живота си, с каквото може. Но това, което запълва техния живот, не следва, че може да запълни и моя. Ако е за четене на Евангелието, мога да го чета и въщи. Но аз искам да видя хора, които не само да го четат, но и да го живеят. Тогава това би ми дало и на мен сили и подкрепа и аз да го живея...

8 декември

Какъв чуден сняг е навалил. Снегът продължава да се сипе, сипе и е един мек, пухкав. Времето е тихо, свежо, само за ходене. Не ти се влиза въщи. Вчера беше кално, студено, когато отивах у Виола, а тази сутрин като станах, всичко беше побеляло и такава радост ме обхвана. Нещо веднага запя в мене. Вера и Филип се биха със сняг, а също и татко – той много им уйдисва на ума. Гледах ги през прозореца и им се радвах. Вера се бе зачервила, беше много хубава. Канеше и мама да излезе и да се овъргаля в снега, но мама не обича студа и да пипа снега. Каза им, че няма да ги пусне въщи, ако не си изтупат всичкия сняг и ако носят в ръцете си снежни топки. Но все пак татко беше скрил в джоба си сняг и през време на закуската го сложи във врата на мама. Тя така силно извика, че в първия миг се стреснахме, но после много се смяхме. Мама му каза, че и тя ще го изненада някой път с нещо, когато той никак не чака, а той весело ѝ рече „прието“.

Вера отначало беше тъжна, но се успокои и внесе у дома елемент на веселост, което прави цялата къща да кънти от смях и радост. Колко са различни хората! Ето например Виола е винаги сериозна. Говори доста, но все умни неща, или пък разказва случаи от нейния живот, които са тъжни. Вчера, като бях у тях, показа ми различни снимки от нейното детинство и на майка си. Не можех да не извикам от възхищение при вида на майка ѝ: необикновено хубава, нежна и разбира се – млада.

– Кога е умряла майка ти? – запитах Виола, защото от всичко бях останала с впечатление, че няма майка.

– Тя не е умряла – гледаше ме Виола с хубавите си замислени очи, – тя е жива, но не за мен... за мен не е. Някога я боготворях в душата си, но после разбрах, че тя никога не ме е обичала.

– Не може да бъде! – възпротивих се аз. – Мисля, че всякога те е обичала.

– Така ли мислиш? – прося Виола и радостен лъч блесна в очите ѝ. Но след миг този лъч угасна и тя добави:

– Не, тя само ме е родила, но никога не ми е била майка, защото иначе не би могла да направи това, което направи... Аз никога не съм имала майка, а тъй много в живота си съм имала нужда от такава.

– Лъжеш се, Виола, мисля, че майката не може да не обича детето си.

– Аз също вярвах в това и колко пъти скришом от татко съм ѝ писала, колко пъти съм обливала със сълзи редовете, които ѝ пишех, и съм я молила с всичката си душа и сърце да ми пише поне един ред, да ми каже едничка дума, но тя никога не направи това. А вярваш ли, едничка нейна дума за мен би била радост, щастие дори, бих казала. Защото, макар и да бе далече, аз я обичах, изгарях от копнеж за нея... за майка. Жадувах за едничка дума, за едничка ласка, за майчин съвет, но не получих това.

– Може би по някаква случайност не са отивали до нея...

– С времето съобразих това и чрез хора ѝ изпращах писма лично до нея, но пак бе същото. Аз съм бивала на кръстопът, имала съм нужда от майка, която да ми каже какво да направя, как да постъпя... Не я осъждам, зная, че тя не е била щастлива с татко, и ако е намерила щастие при друг, може би не е искала да го загуби заради мене. И права е...

– Може би този човек, за когото споменавах, да е ревнив и да не ѝ позволява да има каквато и да е връзка с вас?

– Може, но питам, какво е това майчино сърце, което не се трогна, когато аз със сълзи на очи съм ѝ писала: „Мамичко, моля ти се, помогни ми, страшна трагедия преживявам, кажи ми една дума, с която да ме утешиш...“ По цели нощи съм плакала и съм ѝ писала – пак нищо.

– Виола, не мога да повярвам, че майка ти не е страдала заедно с тебе, но сигурно тя не е могла нищо да направи, щом не го е направила. Може би тя двойно да е страдала заради тебе...

– Хубаво би било, ако е така, но мисля, че в нейното сърце няма място за мене. Тя намира, че по характер доста приличам на татко, и затова не може да ме понася... Аз бях в първо отделение, когато една вечер майка не се върна у дома. Татко щеше да полудее. Никога не бях го виждала толкова неспокоен, тревожен. Късно вечерта получи телеграма, с която мамичка му известяваше да не я чака и че тя ще се завърне, когато той благоволи да напусне дома ѝ.

Тогава стана нещо страшно... татко е искал да се самоубие и само баба, майка му, го е спасила от това... На другия ден той излезе и не се върна. Когато след една година го видях, не можах да го позная. Косите му бяха побелели...

Не помня колко време, след като го нямаше вече татко, мамичка се завърна с нов, много хубав костюм. Аз се втурнах с радост към нея и исках да я прегърна, но тя леко ме отстрани. Заплаках, но тя не ми обърна внимание и каза на баба да ме вземе със себе си.

– Добре – рече баба, – първо, ако тя иска..., а и къде..., баща ѝ не го зная къде е...

– Само това ще ти кажа, че ще вземеш детето.. иначе ще намеря начин да я отстраня от себе си.

Аз се разплаках и молах мамичка да не ме праща с баба, исках да съм при нея, но тя не искаше да ме чуе и отиде в другата стая. Тогава баба прибра моите и нейните дрехи в два куфара и като ме хвана за ръка, като държеше и единия

куфар, почна да ме извежда. Аз плачех с колкото си глас имах, виках: „Мамичко, мамичко, не ме давай“, но тя не излезе...

Плачешком излязох с баба на улицата. Тя ме заведе у едни роднини, където пренощувахме. На другия ден отпътувахме за родния град на баба и се настанихме в нейната стара къща. В тая къща толкова много съм плакала, страдала, но сърцето на тая, която ме е родила, беше от камък – не се трогна, не се отзова. Каж ми, Антоанета, това майка ли е?

– Може би, Виола, зад всичко това се крие някаква голяма трагедия?

– Може би... затова и не упреквам мамичка, въпреки всичко... Освен това, колкото и малка да бях, виждах, разбирах, че тя много страдеше от татко. Аз самата се боях и странях от него. Оженил се за мама, когато бил на 40, а тя – на 20. Зная от роднини, че майка ми много го е обичала, и въпреки че родителите ѝ не са били съгласни за този брак, тя се омъжила за него. Но много скоро е видяла голямото различие в характерите им. Тя била млада, весела, жизнена, а той – сериозен и крайно затворен в себе си. Заемал е голям пост, но винаги от работа се връщал вкъщи и никъде, никъде не са отивали с майка ми. Отначало това не ѝ правело особено впечатление, като мислела, че това е временно, поради голямата му обич към нея. Но с времето тя започнала да се чувства като птичка в кафез, като в затвор... Всяко нейно отиване при родителите ѝ било свързано със скандали, със сръдни, които траели със седмици.

– Може би той много я е обичал – прекъснах за момент Виола.

– Сигурно. Но тогава и аз като мамичка го мислех за страшен и недобър човек. По-късно, когато пораснах, разбрах, че той е обожавал майка ми и затова е бил ревнив до болезненост. Но това ограничение е било страшно мъчи-

телно за нея. Помня, майка ми никъде не излизаше, а и никой не идваше у дома, защото той не обичаше гости. Много често виждах майка ми да плаче. Веднъж помня: татко ѝ беше донесъл много хубава копринена рокля, но майка не я погледна. Това крайно огорчи татко, той се затвори в стаята си и няколко дни не идва на вечеря. Не само тази рокля ѝ беше подарил, татко изобщо ѝ донасяше много подаръци, но тя не им се радваше...

Татко, като се връщаше от работа и като се случваше мама да излезе от стаята, показвайки ми голям шоколад, ме питаше кои гости са идвали. Казвах му това, което вече мама му беше казала – че никой не е идвал. Тогава той се засмиваше и ставаше весел...

Виждах всичко, каквото ставаше у дома, и мълчах, но какво ли можех да кажа аз, малката? Всъщност бях ли малка? На години – да, но разбирах много по-дълбоко много неща от връстниците ми поради условията, при които живеех... Мама намираще, че имам ужасния характер на татко, и се нервираше, когато я гледах мълчаливо. Татко пък намираще, че по външност много приличам на мамичка, и после, когато бяха вече разделени, тъкмо затова той не ме искаше при себе си. Също зная, че татко, не можейки да обуздае понякога ревността си, е бивал много груб с мама...

До дванадесетата си година живях при баба, но след като почина тя, трябваше да отида при татко, но него рядко го виждах. За мен се грижеше хазайката. От нея научих, че татко се е оженил втори път, но и тази му жена го е напуснала след шест месеца. А за мамичка знаех, че се е омъжила една година след раздялата с татко и че навярно е щастлива, тъй като и досега живеят със съпруга ѝ заедно. И всички, които са я виждали, ми казват, че била все тъй хубава, много запазена, в смисъл – млада. О, как бих искала да я видя, макар и отдалече, така, за един миг само! Без дори тя за знае... Мисля, че пак бих я познала, макар да не съм я

виждала, откакто напуснахме дома ѝ. Къщата, в която живеехме, беше нейна, подарена от баща ѝ по случай сватбата.

Когато отидох да живея при татко, зимата беше много студена. Аз се простудих и боледувах много дълго. Затова изгубих една година от училището. Тогава разбрах колко много татко е обичал мамичка. Веднъж лежах със затворени очи, бях тринадесетгодишна вече, той влезе в стаята при мен. Чувствах се толкова уморена, че не можех да отворя очите си. Той дойде на пръсти до леглото ми и усетих как се надвеси над мене. Тогава чух, че се изтръгна дълбока въздишка от гърдите му, а устните му прошеушнаха: „Боже мой, колко поразително прилича на нея... за да прави по-страшна мъката ми... и да ме боли по-силно раната ми, която никога няма да се затвори.“

Вкамених се пред тази голяма мъка, пред това ужасно страдание, което е разкъсвало, а може би и до днес разкъсва сърцето му.

Хазайката ми каза, че когато съм била много зле, татко е стоял по цяла нощ до леглото ми, но когато бях вече по-добре, той отново вечер се затваряше в стаята си и сутрин рано отиваше на работа. И аз растях без майка, без баща, и изучавах живота такъв, какъвто ми се поднасяше...

В това време силно се извъни. Беше Силвия. Ходила у дома, но като ме нямало там, дошла да види да не би да съм при Виола. Никак не мога да разбера защо Виола бързо прибра снимките, а също така защо никога пред Силвия не говори за миналото си. Предполагам, че чичо Асен ѝ е казал, че Силвия не трябва да знае това горчиво минало, което е направило Виола да разбира, да знае от малка много неща. Чичо Асен много обича Силвия и я пази от отрицателните страни на живота. А и когато ѝ говори за тях, той така ѝ ги казва, че да не остават в душата ѝ отсенки.

10 декември

Красин ми беше казал, че иска непременно да ме види и да излезем с него на разходка. Цяла неделя се бил задушил вкъщи. Ако съм го обичала поне малко, трябвало да съм го придружала до близката хижа в планината.

Взех си раницата и го зачаках на уреченото място. Две минути преди часа, когато той трябваше да дойде, видях го да идва, засмян до уши. Времето беше прекрасно, снегът – навалял цяла педя, не мислеше да спира.

– Значи, решено – подаде ми той ръка. – Неделния ден ще прекараме заедно.

– Да, решено!

Едва бяхме направили няколко крачки, когато край нас мина колата на чичо Асен и отвътре ми извикаха два гласа: на Силвия и на Виола. Колата спря и се показа прошарената глава на чичо Асен. Трябва да си призная, че трепнах. Не ми беше удобно да ме вижда с Красин. Но нямаше какво... А сигурно и Силвия, която му разправя всичко, му е казала за Красин и за мене.

– Деца, искате ли да дойдете с нас? – запита чичо Асен.

– Къде отивате? – отговорих му с въпрос.

– В едно село при болен, но вие няма да влизате с мене, а ще се разходите по планината.

Погледнах Красин. По всичко личеше, че не иска. В това време Виола и Силвия подадоха глави.

– Ела, Красин – рече Силвия, – татко отдавна иска да се запознае с тебе и ако му откажеш, ще му бъде много мъчно.

Нямаше време да се двоумим и веднага се съгласихме. В колата Силвия представи Красин на Виола и на баща си.

– Значи тъй, а – подхвана след това Силвия, – щяхте да се измъкнете – и ни думайте за това. Ние, Тони, точно щяхме да минем край вас да те повикаме да дойдеш с нас, а те, хората...

– Аз съм виновен, Силвия – рече Красин, – аз я помолих да ми направи компания.

– Не, не казвам защо идва с тебе, а защо и дума не ми е споменала, че ще идва на екскурзия.

– Силвия – заговорих ѝ аз, – но аз снощи късно... – но не довърших фразата си, защото се сетих, че не сме само двете.

– Е, защото куриерът късно е предал записката – довърши чичо Асен с приветливата си бащинска усмивка.

– Да, вярно, аз късно реших – рече Красин. – Дотегна ми все тази затворена работа.

– Имате право, човек има нужда от чист въздух. Особено за Вас е крайно необходимо.

– И аз така му казвам, чичо Асене, но той рядко излиза.

– Но за това тя е виновна, г-н докторе, защото не идва да ме извежда.

Всички се засмяха. Красин изобщо обича да се шегува. Това допадна на чичо Асен и той подхвана в същия тон.

– Изглежда, че наистина рядко Ви извежда, защото аз толкова много ходя из града, и едва сега за първи път ви срещам заедно.

– О, не. То е, защото те много се крият – добави Силвия.

– Искат никой да не знае за тяхната дружба.

– Ами Тони като се страхува много от учителите?

– Че защо да се страхувам от учителите?

– Не зная, Тони, но все за тях ми приказваш, когато сме заедно.

Отново всички се разсмяха.

Автомобилът летеше по пухкавия сняг. Силвия, заглеждана през прозореца, подхвана зимна песенчица. Баща ѝ веднага запя с нея. Той изобщо много хубаво пее. Аз слушах и им се радвах. Виола се бе отдръпнала в единия ъгъл, заслушана в песента. Тя за тия няколко месеца се бе променила много. Станала е още по-хубава и е почти здрава. От това,

което ми разказва от време на време, виждам, че в душата ѝ има още горчивина и болка, но все пак тя далече не е онава момиче с изхабени нерви, плачещо за нищо и никакво. Баща ѝ е казал пред едни наши познати, че дължи живота на дъщеря си на доктора и че не знае как да му се отплати. Мисля, че чичо Асен лекува не само Виола, но и всички други болни, с любов, с голямо желание да им помогне да оздравеят, и то безкористно. Затова и всички го ценят и уважават.

– Е, деца, защо не пеете и вие? – обърна се към нас чичо Асен.

– Много е красиво, когато пеете вие – подхвана Виола, – толкова е хубаво баща и дъщеря да пеят... заедно... с такава обич.

– А също така е красиво, когато децата пеят и бащата ги слуша – рече чичо Асен.

В това време се показаха първите къщи на селото и след няколко минути колата спря пред двуетажна къща.

– Сега вие, деца, се поразходете малко. Аз имам да обиколя няколко болни. След час, час и половина ще ви чакам да се върнете. Силвия познава тук околността и може да ви бъде водач, а господинът – пазач – засмя се чичо Асен.

– Прието – рече Красин.

Всички вдигнахме ръце за поздрав и тръгнахме по шосето, което водеше извън селото. Снегът беше дълбок и от небето се сипеха едри пухкави снежинки.

– Хайде да тичаме – предложих аз, – в такова време ми се тича, играе.

– Добре – съгласи се Силвия, – ще се надбягваме. Аз ще надбягам Красин.

– Кой? Ти ли ще ме надбягаш, Силвия? Опитай се само!

И двамата се втурнаха напред, а ние с Виола – след тях. След малко Силвия се спря, заливаща се в смях, а Красин още тичаше напред.

– Видя ли, Силвия – викаше той.

– Ах, аз не исках. Ако исках, като нищо щях да те надтичам!

Тя знаеше, че Красин се дразни малко, затова обичаше да се шегува и да го дразни за дребни работи.

– Отново да се опитаме – предложи той.

– О, не, не! Но пази се, защото мога веднага да те овъргалям в снега, и то с една ръка. Особено сега се пази, защото сме три. О, Боже, тия деца с мен ще си играят. И трите ви с един кутрек ще ви нахвърлям на земята.

Тогава започнахме бой със сняг. Трима против един. Красин като мълния хвърляше шепи сняг върху трите ни, а нашите снежни топки прелитаха край него, без да могат да го улучат. Аз от смях не можех да се наведа да гребна сняг, като го гледах цял зачервен да граби сняг и да го хвърля ту върху една, ту върху друга от нас.

– Ще умра днес от смях – рече Силвия. – Тоя Красин ме умори, като луд тича да хвърля сняг. Ако умра днес, да пишете на Драгомир, че Красин ме е уморил, като го гледах как като хала хвърля облаци от сняг върху нас.

Виола също се смееше, така хубаво се беше зачервила, че ми бе приятно да я гледам. Нямахше следа от онова призрачно, бледо момиче, което като сянка се движеше по земята.

Със смях и с бой със снежни топки стигнахме до млада борова горичка. Не бяхме усетили как се бе минал часът и трябваше да се връщаме. Из целия път тичахме и стигнахме навреме. Чичо Асен точно излизаше от една къща.

– Е, биха ли Ви, млади приятелю – запита той весело Красин.

– Кого? Мене ли? Попитайте ги как щях да ги засипя със сняг.

– Ах, щял да ни засипе! Да благодари, че ние се смилихме над него – каза Силвия със закачливия си тон, – иначе

трябваше да идваш на помощ, да го изваждаш изпод снега. До колене го затрупахме.

Красин гледаше Силвия изумен, готов да я срази с каквото му попадне. Чичо Асен рече, че това не може да го повярва и че навярно ние и трите сме яли хубав бой, което и заслужаваме. Красин го погледна благодарно и си отдъхна спокойно. Но аз видях едва забележима усмивка по устните на чичо Асен, която съм виждала и друг път. Знаех, че той бе наблюдавал Красин и е видял колко по детински е раздразнителен и как не може да се владее.

Красин не обича Силвия и се чуди как мога да дружа с нея. Но и аз се чудя защо тя го дразни всякога, когато го види. А как Красин не разбира, че тя нарочно го прави, и ѝ отваря като дете.

На връщане Силвия пожела, за да се сдобрят, Красин да седне при нея в колата, а аз седнах до чичо Асен. Отначало пяхме всички, но после Силвия се заговори с Красин. Виола седеше в другия ъгъл в колата със затворени очи, а аз запитах чичо Асен за болните, при които бе ходил. Той ми каза, че единият е безнадеждно болен, че ще живее навярно най-много още една седмица. Но че той много обичал живота и вярвал, че ще оздравее.

Въздъгнах дълбоко.

– Защо въздишаш, дете? – запита ме той.

– Така! В края на краищата всичко се свежда към това!

– Към кое?

– Към смъртта!

– А, не – към живота!

– А защо всъщност живее човек, когато все пак трябва да умре? Не е ли безсмислен животът, когато съществува смъртта?

– Не – погледна ме продължително чичо Асен, – смъртта е вметнато изречение в живота. Всъщност смъртта не съществува. Тя е само врата към друг живот.

– За кой живот, според Вас, за райския ли?

– О, не. Когато човек е доволен, той е в рая, независимо къде е. Но живот има отсам и оттатък смъртта. Ако излезем от една стая и влезем в друга, не значи, че ние сме престанали да съществуваме.

– Това е логично, но дали наистина е така?

– За тия, които не са опитали, това е предположение, но за тия, които имат реални опитности – е истина.

– Как бих искала да срещна и да се запозная с хора, за които смъртта е само една завеса, която те вдигат и минават от другата ѝ страна, както Вие се изразявате. От малка съм мечтала да видя такива хора. Чувала съм, че изучавали някаква специална наука. Душата ми жадува за тази наука, но къде бих могла да я намеря?

– Има книги, от които би могла да почерпиш известни знания в областта, която те интересува.

– Много неща ме интересуват и много въпроси се раждат в мене, на които не мога да си отговоря, а и няма кой да ми отговори. Често се питам от где съм дошла и за какво съм на Земята. Майка ми казва, че това са мисли на дявола, който ме спохождал в мислите ми. Разбира се, това са религиозни суеверия, но аз истински се измъчвам, защото животът често ми се вижда безсмислен. Аз не зная защо съм се родила и какво да правя. Нима човек може да се роди и да живее само ей така, за нищо – да живее, без да знае за какво?

– Имаш право, Антоанета, човек трябва да знае за какво живее и каква е задачата му в живота. Хубаво е, че ти мислиш за всичко това. Човек е дошъл отнякъде и ще отиде някъде. Но освен това той е дошъл с известна мисия, която трябва да изпълни.

– Да, мен тъкмо това ме измъчва, че не я зная. Понякога чувствам странна празнота. Всичко имам, а все пак животът ми се струва празен, защото най-същественото не зная – какъв е смисълът на живота?

– Охо, ти пак за смисъла на живота започна – обади се Красин, като се наведе към нас

– А нали това е най-важното – отвърнах аз.

– Най-важното е различно – забеляза чичо Асен.

Имах чувството, че той иска да промени разговора, виждайки, че Красин не се интересува от тази тема. Започна се общ разговор и Красин незабелязано, когато се бях обърнала към тия, които седяха на задната седалка, ми стисна малкия пръст. Това правеше всякога, когато искаше да ми напомни за себе си. Но уверена съм, че чичо Асен забеляза това, защото пак едва доловима усмивка се плъзна по устните му.

Като се върнахме и слязохме от колата, Красин искаше да отиде у тях, понеже съм обещала да прекарам деня с него. Но аз не исках, затова му казах да съпроводи Виола.

– А ти? – попита ме той.

– Ще взема някои книги от чичо Асен, за които спомена, като идвахме.

Красин леко смръщи вежди. Тогава чичо Асен каза, че въпросните книги не са налице, че сега бил зает с друг болен... Че е най-добре да си оставим раниците у тях, аз и Красин да изпратим Виола и като се върнем, да си вземем раниците. Красин засия. Когато най-после бяхме в дома му и майка му излезе за малко, той побърза да ме целуне и рече:

– Ето, това е смисълът на живота! Какъв друг смисъл търсиш?

Връщайки се у дома, си мислех: целувката на Красин не може да бъде смисъл в живота ми, тя е детинска забава... понякога приятна, понякога – не. Но смисълът е нещо голямо, важно, от което зависи самият живот. Мислех си: все трябва да има някакъв дълбок смисъл зад всичко, което ни заобикаля, което виждаме, което чувстваме. А може би съществува и една реалност, която ние не виждаме, защото нямаме изработени съответно за нея очи. Реалност, за която мнозина са давали всичко... дори самия си живот.

13 декември 19...

Днес се случи нещо, което от една страна е хумористично, но от друга – не.

Със Силвия току що бяхме излезли от книжарницата, от която си купихме тетрадки и моливи, и съвсем неочаквано някой едновременно тупна мен и Силвия по раменете, казвайки: „Предавам ви попа!“ Наистина се стреснахме, но по гласа познахме Красин, който се заливаше в смях, защото ние се заоглеждахме да видим где е попът. За нещастие той беше съвсем наблизко и веднага дойде при нас, защото бе чул това, което Красин ни каза. И като започна: че ние ученички ли сме, че за какво сме ходели на училище... и цял трепереше. Всички знаят, че той е нервен, сприхав. Ние със Силвия не знаехме какво да правим. Тогава Красин му каза да ни остави на мира, защото не ние, а той е виновният. Но накрая каза нещо, което не трябваше: да не вика много, че няма да му направи зъбите.

– Какво? Ти ли, антихрист такъв, ще ми правиш зъбите? – викна попът.

Гледам: ръката му трепери – ха да вдигне бастуна. Наоколо чува хора, които се поспираха и подсмиваха. Аз и Силвия веднага тръгнахме и оставихме Красин да се разправя. Но едва бяхме изминали улицата и хоп, на ъгъла ни пресрещна Красин. Сmee се до уши.

– Ама чуден човек.

– Но ти не трябваше да го захващаш за зъбите – казах аз.

– Не трябваше, но аз му казах истината. Аз му ги правих. Миналата неделя, като венчавал, неочаквано кихнал, зъбите му изскочили, паднали на земята и се счупили.

– Тъй ли? – извикахме двете със Силвия и се разсмяхме.

– Тъй ами. Идва при моя зъболекар, но аз му ги поправих. Той ме познава.

– Е, ами после какво стана?

– Кое?

– Как ги е довенчал без зъби?

– Не ги е довенчал, взел си зъбите и влязъл в олгара, а друг свещеник ги е довенчал. Хората се смели много.

– Било е много комично – рече Силвия.

– Съвсем!

– Как ли се е засрамил човекът? – рекох аз. – Да не се смеем, че и нас старост ни чака. От где знаем какви ще бъдем на старини...

– Няма да съм като него!

– Мълчи, Красин, гледай да не го ядосваш – заговори Силвия, – че като ви венчава, да не му паднат тогава зъбите.

– А, пък той ще ме венчава!

– Но нали сте в неговата енория?

– Че какво като сме. Ние ще отидем на село да се венчаем, нали, Тони? Там е по-поетично.

– Нищо не мога да кажа отсега. Много е рано да се говори за това.

Повървахме малко тримата и се разделихме. Силвия си отиде у тях, а аз – у дома.

Тази вечер татко ме пита за днешната случка. Свещеникът ходил при него и му се оплакал. Мама е много оскърбена. Тя казва, че не е очаквала дъщеря ѝ да постъпва така невъзпитано и да оскърбява един Божи служител. Разправих ѝ как беше, но тя е много омъчнена. Татко каза, че поначало на децата и младежите им е присъщо да се смеят за нищо и никакво и повече се интересуваше кой е този нехранимайко младеж, който ни е тупнал наред улицата посред бял ден по раменете. Останах с впечатлението, че той иска да научи кой е младежът. Казах му, че е познат на Силвия, но точно кой – не казах, а и той не искаше да се показва любопитен, за което съм му много благодарна. Но, така или иначе, той ще узнае за Красин, което ми е неприятно.

15 декември

Мама от два дни ми е сърдита, не ми говори. Като върви из стаята, уж сама си говори: колко грешно било това, гдето младежите си връзвали възли по кърпите. Казах ѝ, че вече не го правя, защото нашата класна ни каза, че не е хубаво човек да се поддава на глупава психоза. Не зная дали това я успокои. Разбрах, че е ходила при свещеника да го моли да прости глупостта на младежите. Пращаше и мен да отида да му поискам извинение, но ѝ казах, че в случая не се чувствам виновна. Майка ми страда, защото всички сме били безверници. А на мен ми се струва, че татко вярва в Бога, но по свой начин.

Всъщност аз се радвам на непокладимата вяра на мама, защото мисля, че е по-добре да вярва човек, отколкото в нищо да не вярва.

20 декември

Все пак ходих при свещеника. Обясних му всичко и му се извиних за глупавия смях... Но за това стана причина не сърденето на майка ми, която ми проговори, след като ѝ казах, че съм ходила при свещеника, а бащата на Силвия. В един разговор между другото той каза, че човек, който има високи идеали и се стреми към нещо по-съвършено, трябва да бъде крайно внимателен в отношенията си към хората. Защото много хора имат несъответствие между идеалите и техния ежедневен живот. Че този, който иска да възпита себе си, трябва да е внимателен в дребните неща и благороден във всичките си постъпки.

Като се върнах у дома, дълго мислих и видях, че все пак ние със Силвия постъпихме крайно неблагоприятно, като се присъединихме към това, което ни бе казал Красин, и

смеейки се, търсихме да видим где е попа, който всъщност никога никакво зло не ни е сторил. А и не само при случая с Красин, колко много пъти сме се смели и сме говорили глупости.

Когато отидох и поисках извинение от свещеника за по принцип непристойното ми държание, той едва ли не се просълзи, толкова трогнат остана. Тогава видях в него другия човек – душата му, която беше добра, красива, независимо от спрехавия му нрав.

Когато разправих това на чичо Асен, той каза:

– Да, хората преди всичко са души.

Радвам се, че той ме разбира, но много рядко имам случай да поговоря с него. Винаги е много зает.

20 януари

Цял месец не съм писала. Коледната ваканция мина сиво, бих казала – мрачно. Бях болна, разбира се, не много тежко. Но, независимо от това, всякога празниците ги прекарвам в ужасно състояние. Като че ли в шумовете и веселбите на хората по-ясно виждам суетата и безсмислието на всичко.

Беше ме обхванала ужасна апатия. Лежах с дни в леглото и ми беше добре. Понякога си мислех, че ако умра, няма да ми е жал за нищо в този свят. Ще отлетя като парфюма от стъклото, в което се намира: без шум, без звук – и всичко ще бъде хубаво, много хубаво. Тогава ще видя има ли наистина задгробен мир. Ще видя и ще разбере много неща, които ме интересуват, но сега нямам никакъв начин да сторя това. Помня: като малка исках да умра, за да видя Дядо Господ. Никога не съм имала толкова упорито желание да видя Бога, както тогава, когато бях на 11 години. Мислех, че всички, които умират, отиват при Бога, че и аз като умра, ще отида при Него и ще Го видя. Изпитвах голяма радост,

дори блаженство, при тази мисъл. Но тогава не умрях, а мечтата да видя Бога някак си сама по себе си се разпръсна. И ето, през тази ваканция отново ме спохождаше някаква тъга по нещо или по някакъв свят, който съм оставила и съм дошла тук, на Земята. Събудил се бе в мен копнеж по този незнаен и все пак знаен, безкрайно мил свят, който бих искала отново да видя.

Красин и всичко тук, на Земята, ми се виждаше далечно, незначително.

Сега физически съм добре. С отминаването на празниците и странното състояние на тъга изчезна.

28 януари

Трябва да кажа, че ние, ученичките, сме понякога много жестоки спрямо добрите, в смисъл, спрямо отстъпчивите учители. Крайно сме жестокосърдечни към тях, които като учители нямат нужния авторитет да ни респектират. Като че ли някаква лудост ни обхваща и правим какви ли не глупости в техните часове. Лошото е, че не всякога чета някоя книга, когато другите устройват някаква неприятност на такъв учител, но и аз се поддавам и вземам участие. После се чудя и се питам где ми са идеалите... Но виждам, че на съученичките ми им е приятно, когато според тях не се делия от общото...

Днес пак бяхме влезли в друг клас за час по френски и бяхме затворили вратата. Учителката ни по френски ни търсила и оставах 15 минути, когато Елисавета отвори вратата и изтича да я намери... и я извика. Когато тя влезе в класа, видях в очите ѝ такава тъга, такава мъка, че замръзнах. Очите ѝ са станали по-дълбоки и под тях често има сини полукръгове. Като завърши часа, казах на Силвия, че сигурно учителката ни по френски не е щастлива.

– Кое ти дава повод да мислиш така? – запитва ме тя.

– Видж, очите ѝ са особени, погледът ѝ – променен.

– Тези белези показват, че тя е бременна.

Силвия благодарение на баща си чете и знае неща, които аз не зная. Виола, която ни слушаше, каза, че може промяната в очите да се дължи на бременност, но че аз съм имала право – учителката ни не била щастлива.

– От где знаеш това? – запитвахме и двете.

– Бяхме с баща ми – заговори Силвия – в едно семейство, където заварихме нея и съпруга ѝ. Тогава видях...

– Какво видя? – запитва Силвия.

– Видях, че тя го обича, но той – не особено... много...

– Навярно е имало там някоя друга...

– Не, нямаше, но понякога един жест, една казана дума може да разкрие целия вътрешен характер на човека.

Знаех, че Виола е наблюдателна и че тя вижда това, покрай което ние със Силвия бихме минали, без да го видим. Тя е расла сама между чужди и от малка се е учила да познава хората.

– Жалко ще е, ако той ѝ изневерява – рече Силвия, – едва няколко месеца има, откакто са оженени.

– Не – каза Виола с поглед, впит в пространството, сякаш виждаше там това, за което говореше, – не още, но това няма особено значение. Той вече е отегчен, а това е достатъчно. Впрочем, такива хора като него не могат да обичат в живота си само една жена.

Звънецът удари и ние седнахме по местата си. Зная, Силвия си мислеше за Драгомир. Тя би умряла от мъка, ако той ѝ изневерява. Аз си мислех за Красин и останах изненадана от констатирането на факта, че ако Красин обикне някоя друга, на мен ще ми стане леко... и отведнъж почувствах странна свобода... Нима не обичах Красин? – Не, това не може да бъде. В мен трепва в тревога всяка фибра, когато си помисля, че той не е разположен или болен. Но никога не бях си помисляла какво би ми било, ако той бъде щастлив с друга...

Оставих всички тия мисли настрани и започнах да чета урока си по история.

5 февруари

Завчера у Виола се бяхме събрали 6-7 ученички и решихме да направим сеанс с масичка. Всички седнахме и сложихме ръце върху масичката. Елисавета щеше да вика духовете. Но понеже никой не ѝ вярваше, накарахме я да си вдигне ръцете, когато масичката почна да се движи. Но въпреки това масичката се клатеше и почна силно да се наклонява към Виола. Но всичко беше придружено със смях и опитите не бяха сполучливи. Тогава някоя каза, че сеансите се правели с огледало в тъмна стая. Веднага затъмнихме прозорците и сложихме голямото тоалетно огледало в стаята на Виола. Всички започнахме да се взираме в огледалото. Но не се бяха минали и една-две минути, и Виола нададе сърцераздирателен вик. Всички се изплашихме ужасно и се втурнахме към вратата, която с мъка можахме да отворим и да излезем навън. Виола припадна. Едвам я свестихме, като я мокрехме с вода и я разтривахме... Всички бяхме пребледнели и треперехме. Виола, като дойде на себе си, каза, че е видяла нещо особено в огледалото, точно какво – тя не можеше да каже, но много се уплашила.

На другия ден Виола имала температура и повикали бащата на Силвия. Виола, ужасно разстроена, не дойде няколко дни на училище. Вчера, като бях у Силвия, чичо Асен рече:

– Антоанета, мислех те за по-умна, отколкото си била.

Погледнах го учудена, а той продължи:

– Не можеш да си помисля, че ти ще се занимаваш със сеанси.

– Но нали Вие казахте, че човек не умира, душата живее и след смъртта. Значи има духове – казах аз.

– Съществуването на духовете не ще каже, че е позволено на хората да постъпват неразумно. Моят приятелски съвет е никога да не се занимавате с подобни работи, защото са крайно опасни, особено за хора непросветени. Има други пътища, по които човек може да разкрие безсмъртието на човека. По тях има обилна светлина и човек никога не се плаши. Ако ти търсиш Бога, не мисли, че ще го намериш чрез сеансите. Бог е навсякъде, стига да можеш да Го видиш. Не те упреквам, Антоанета, но те съветвам. Разбирам вашето младежко любопитство, но това едва ли не би коствало живота на вашата приятелка, чието здраве е още съвсем слабо.

В това време леля Елизабет каза, че викат чичо Асен при болен. Той веднага стана и излезе, но на мен ми беше много мъчно, загдето бях твърде много слязла в неговите очи. Той ме е мислел за по-умна, отколкото съм. Жалко! А всъщност аз не знаех, че не е хубаво да се правят сеанси. Даже обратното, мислех, че той като човек, който е чел, както разбрах, много окултни книги, одобрява сеансите.

Силвия каза, че баща ѝ бил ужасно огорчен, загдето тя е присъствала на сеанса, без да му се обади. Никога не бил очаквал това от нея. Силвия му обещала, че никога втори път няма да направи подобно нещо.

Дойдох си вкъщи в тягостно състояние. След тази случка Виола за първи път дойде в училище след няколко дни. Беше още бледа. Явно нервите ѝ не са били толкова добре, колкото си мислех, поради хубавия външен вид, който беше придобила.

8 февруари

От няколко дни не ме напуска мисълта: защо живея и какъв е смисълът на живота. И колкото повече мисля, толкова повече ми се вижда всичко безсмислено.

Когато разглеждахме „Фауст“ на Гьоте, виждах, че и той е търсил смисъла на живота. Мисля си: той го е намерил в правене добро на другите. Но ако един ден правенето на добро стане вродено в хората, тогава с какво ще осмислят живота си?

Днес имахме литература и понеже учителката ни има по-широка култура, станах, след като бях вдигнала ръка, и естествено изказах всичките тези вълнуващи ме мисли. Накрая я помолих да ми каже какъв е смисълът на живота.

Тя ме гледаше с широко отворени, малко учудени очи, после рече:

– Седни си, Антоанета, въпросът ти не е в кръга на материала, който изучаваме.

Седнах си, макар да исках да ѝ кажа, че отговорът на този въпрос е от жизнено значение за мен.

Когато си дойдох вкъщи, плаках. Може това да се види чудно на другите, но аз истински страдам, защото в мене се раждат въпроси, които ме изгарят, чакат отговор, а няма кой да ми го даде.

Нима учителката ни по литература не е минавала през времето, когато тя самата е питала защо се е родила и за какво живее? Или може би мисли, че времето ще изтрие от съзнанието ми тези въпроси, както ги е изтрило от нейното?

Учителят ни по рисуване е възрастен, интелигентен, начетен човек, затова се осмелих да го запитам *душа* и *аз* едно и също нещо ли са? Дълго бях мислила и не можех да разбера човешкото *аз* и душата едно и също нещо ли са, или са две различни. Питам се кое е *аз* и кое е *душа*?

Учителят ни ме погледна, усмихна се, поклати глава и нищо не каза. Тогава кого да питам? Ако учителите, които са изпратени да ни дават знания, поклащат глава и отминават, тогава към кого да се обърна? Всеки учител гледа материала, който той преподава, и не го интересуват вълнуващите ни въпроси.

11 февруари

Днес ходих да видя как е Виола. Впрочем видях я в училище, но имахме претрупана програма и не можах да поговоря с нея.

Заварих я в леглото. Почиваше си, но веднага стана и ми рече, че казала на хазяйката си, че само за мене е вкъщи.

Нямаше нужда да питам как е. Очите ѝ бяха зачервени – явно, че бе плакала. Никога не бях я виждала в такова настроение, освен в първите дни на идването ѝ.

– Тони – заговори ми тя, – знаеш ли, че понякога е така трудно да правиш усилия да живееш, когато всъщност няма за какво? Всичко е празна работа. Целият свят от край до край е една безсмислица и глупост.

– Защо, Виола, какво се е случило, че така песимистично гледаш на всичко?

– Не, не песимистично, а това е самата истина, която виждам. Кажете ми, за какво трябва да живея?

– Заради баща си.

– А нима той някога е живял заради мене? Едва когато умирах, тогава той дойде, хвърли се върху мене и се закле никога да не ме оставя повече сама. Но за какво ми е вече неговото присъствие? Нямам нужда сега от него. Нямам нужда и от майка, от никого! Когато аз се лутах, когато търсех едничка ръка, която да се протегне и да ми помогне, тогава всеки беше зает със себе си... Сега не искам, никого не искам... Видях, Тони, че този свят е изпълнен с груби еготи. Майка ми, или по-право тази, която ме е родила, ми показва най-реално, че всеки живее и мисли най-първо само за себе си. Баща ми – също. Този, когото обичах най-много в света, за когото бях готова на всичко... се подигра с мене. Да знаеш как му вярвах, Тони, как му вярвах. Да виждам усмивката му, да гледам очите му, да слушам думите му,

беше безгранично щастие за мен. Той беше всичко за мен... Той знаеше, че нямам никого друго, освен него... и как ме е уверявал в любовта си... Най-страшното беше, че той единия ден беше необичайно нежен и ласкав с мене, а на другия ден се оженил и отпътувал с друга в чужбина... През всичкото време, докато е уреждал документи, паспорти... ме е лъгал...

– Но защо? – изтръгна се въпросът от устните ми.

– За да може спокойно да уреди женитбата си. Женитба, която му осигури богат, охолен живот в чужбина. Можеш ли да си представиш какъв груб материалист е бил!? На мен ми казваше, че пътува по служба, а той ходел в съседния град при нея...

Мълчаливо я слушах, защото виждах, че тя трябва да излее някому набралата се в нея мъка.

Тя замълча, но след малко продължи:

– Бях на 16 години, когато най-напред го видях. Моето непогалено сърце жадуваше за обич, за нежност, за внимание. И всяка дума, изпълнена с любов, и всеки негов поглед, спрян с нежност върху мен, бяха като капки вода за изжаднялата ми душа... Аз му доверявах болката на душата си. Той ме утешаваше, без да обвини майка ми, без да очерни баща ми. Това ме накара още повече да се привързва към него. Беше умен, или поне така се показваше. Говореше ми, че всяка обич се мери с това, което човек е готов да даде за нея. А за мен нямаше нищо, което не бих дала на олтара на моята голяма обич към него. И дадох всичко, без да пожаля, без да скърбя – защото го обичах... Понякога слухове достигаха до мен, понякога приятелки ми пошепваха нещо за неговия нрав, но аз не исках да вярвам на никого друго, освен на него... Устата му никога не се уморяваше да ми говори за обич, ръцете му никога не се уморяваха да ме милват, устните му – да ме целуват... Живеех като в прекрасен сън, за да се събудя един ден и да видя, че всичко,

което считах за свято, за красота, за любов, е било лъжа, измама, фалш... Тогава ми се стори, че паднах от висок, блестящ връх на издигаща се в небесата планина, в най-дълбока пропаст...

Не страдах, че той, когато е говорел на мене най-нежни думи, ги е говорел и на други. Не страдах, че устните му са целували не само моите устни... Страдах ужасно за лъжата.

Из душата ми като от черната пропаст се вдигаха въпроси не само лично за мен, но изобщо: има ли смисъл да се живее в един свят, пълен с лъжа, с измама... Как може да се търси правда, когато самата природа допуска неправдата, алчността, користолюбието, безчовечността... Погледни този вестник. В него се съобщава, че д-р Т.П. е пристигнал след специализацията си в чужбина в гр. С. – на частна практика. Върнал се е със семейството си... Разбираш, че това е той... Сега не се чудя, че има хора без съвест, но бих се учудила, ако срещна човек със съвест. Но няма такъв... Всичко в света е прогнило...

Отново тя замълча. Седях, смразена от нейната скръб. Разбрах – съобщението за завръщането в родината на този, когото Виола е обичала, е събудило още незаздравялата ѝ рана. Бедната Виола, тя никога няма да го забрави. Исках да я утеша, но как? Можех да ѝ помогна само със слушането – затова слушах.

Тя заговори с тих глас:

– Не помня след колко време, когато вече него го нямаше, беше отпътувал, получих писмо от непознато за мен момиче, което ме молеше да освободя този, когото тя обичала повече от всичко на света. Тогава разбрах това, което и ти сега разбираш, без да ти обяснявам... Нищо не отговорих на момичето, разчитах, че и то ще научи за неговата женитба, както и аз научих.

– Виола – обърнах се към нея, – не мислиш ли, че всичко е станало за добро?

Тя ме погледна с плувнали в сълзи очи.

– Казвам за добро – продължих аз, защото щеше ли да бъдеш щастлива, ако се свържеше с такъв човек в живота си? То би било едно постоянно страдание, непрекъснат тормоз. Сигурна съм, че той няма да остане верен на тази, с която се е свързал.

– Имаш право, има хора, които не могат да бъдат верни. Но знаеш ли кое е нечестното от негова страна – обади ми се с картичка. Ако беше при мен, щях да му залепя плесницата, но понеже беше далече, писах му, че ако се осмели да ми драсне един ред, ще го пратя на жена му...

Изведнъж Виола се разплака, сълзите ѝ се стичаха по бледите бузи. Представляваше необикновено хубава картина, само да имаше кой да я нарисува. Казах ѝ това, тя се усмихна през сълзи.

Някой иззвъни. Виола бързо избърса сълзите си. Хазайката влезе и каза, че е Елисавета. Виола ме погледна.

– Нека дойде – казаха аз, – ти иди се измий, аз ще поговоря с нея, докато дойдеш ти.

Виола, след като изказа болката си, беше приятно разговорлива. Когато си тръгнах, тя ми стисна ръката и рече:

– Тони, да знаеш как ми олекна. Ти наистина можеш да бъдеш добра приятелка.

Усмихнах се и си тръгнах, но в душата ми беше тъжно и мрачно. В мен отекваха картините от нейния минал живот. Не ми се отиваше вкъщи, затова дълго скитах из улиците без цел, без посока, сама изгубила желание да живея.

18 февруари

Десет дни не бях ходила у Силвия – не можех. Тя ме попита какво става с мен, къде ходя, че не отивам у тях. Защото обикновено ден през ден сме заедно – аз отивам у тях

или тя – у дома. Казах ѝ, че съм заета с нещо, което не мога да оставя. Тя ме погледна и нищо не каза. Всъщност не отивам, защото не мога да погледна баща ѝ, ако той влезе при нас. Думите му стоят в душата ми и чувам гласа му, изпълен с горчивина: „Мислех те за по-разумна.“ Значи за него вече съм глупава. Тази мисъл ме измъчваше много, защото мнението на чичо Асен е било от значение за мене.

Но днес изведнъж почувствах необикновен подтик да отида у Силвия. Като позвъних, отвори ми леля Елизабет. Силвия отишла нещо да купува. Поисках да се върна, но тя ми каза, че докторът – както тя нарича чичо Асен, поръчал да отида при него.

За миг се поколебах. Може би още нещо щеше да ми каже за тогавашната случка. Но после отидох. Никога не бях влизала в кабинета му, затова бях изненадана от многото книги, които бяха подредени по масата му и в заемащата двете стени библиотека. Плахо пристъпих прага, очаквайки всеки момент да ми каже да отида и да го почакам в столовата. Но той, като ме видя, рече:

– Ела, ела, наплашено момиче.

Леля Елизабет затвори зад мен вратата и аз тръгнах към чичо Асен.

– Помниш ли, Антоанета – заговори ми той, – че преди повече от месец говорихме за книги, които се двоумях дали да ти дам... Ето, вземи ги сега. Те не са съвсем това, което бих искал да ти дам, но хубаво е да започнеш с тези. Като ги прочетеш, може да поговорим върху тях. Впрочем това надали ще стане скоро, тъй като няма да съм тук.

Погледнах го въпросително, той се усмихна и каза, че мисли да отива в чужбина.

Не знаейки защо, много се натъжих от вестта, че той ще пътува, но продължих да стоя с полунаведена глава като ученичка пред учителя си.

– Антоанета – заговори ми той отново, – много ли се натъжи за това, което ти казах последния път?

– Да, защото много държа на Вашето мнение за мен. Ако Вие казвате, че не съм умна, значи, че е така. Затова и много ми беше мъчно.

– Наистина бих искал да си по-умна, но тогава не бях много справедлив към тебе. Това, което бяхте направили, е естествено за вашата възраст, но не беше разумно; искам да кажа, че по-добре би било да не го правите. Но това вече е минало, а ти направи добре, че дойде. Днес мислех за тебе, исках да поговоря с тебе за нещо, защото после надали ще имам възможност да сторя това. Отнася се за Виола. Ти от всички най-добре ми помогна за нея.

Погледнах го учудено, той продължи:

– Ти ѝ беше отдушник, а това беше най-необходимото в момента за нея. Тя на теб свободно си поверяваше и разказваше това, което ѝ тежеше... Но искам да те предупредя – пази се отровата, която поемаш от нея, да не отрови и теб..., а това не бих искал... Когато човек помага някому, той неминуемо поема част от страданията му, но бих искал ти да си внимателна и да не поглъщаш повече, отколкото трябва. Тя на теб разказва своя минал живот...

Останах учудена. Отгдето знаеше той това? Никому не бях казвала, нито на Силвия.

– Не е важно отгдето зная – изненада ме той с думите си, – важното е да не поглъщаш отровата от нейното минало в себе си. Слушай, но го оставяй вън от себе си. Разбираш ли ме? Защото иначе това, което ти говори, ако ти го приемаш дълбоко в себе си, ще се наплати в твоето подсъзнание и един ден, излизайки в съзнанието ти, ще те разбърка страшно... Много ще ти коства, докато се освободиш от него. Има още неща, които бих ти казал, но не си готова за тях. Само ще ти кажа, че не сме само ние единствените същества на света...

– Този въпрос много ме интересува.

– Зная, а също така виждам, че ме разбираш. Колко много бих се радвал, ако Силвия имаше същите интереси

като твоите. Тогава тя би ми била не само физически дъщеря, но и духовно. С каква радост бих говорил с нея, за да се просветли съзнанието ѝ, но – въздъхна той дълбоко – тя е дете..., хубаво дете с любящо сърце, но аз бих искал да има и по-висши интереси, по-добър ум... Когато ме няма тука, бъди ѝ опора и подкрепа. Тя те обича и слуша.

Говорейки ми, очите му, взрени неподвижно през прозореца, бяха изпълнени с тъга. Тогава сякаш някой повдигна една завеса и разбрах, че чичо Асен тъгуваше, защото живееше между хора, които обичаше и които го обичаха, и все пак бяха далече от него, защото бяха далече от неговия вътрешен живот, от това, към което навярно се стремеше душата му...

– Чела ли си Евангелието? – запита ме чичо Асен, като сведе очите си към мен.

– Не, не съм.

– Хубаво е да го прочетеш. Преди да влезеш, четох точно този стих – той протегна ръка, взе малка, подвързана в синьо книга, разтвори я и прочете: „Има родство по плът, има родство по дух. И последното е по-силно.“ Бих се радвал, ако ти си ми дете по дух.

Трепнах от изненада. Той продължи:

– Помни това, което ти казах относно Виола, за да не се размъги душата ти. А сега вземи тази малка книжчица, която е хубава.

Взех я, благодарих и прочетох заглавието: „Чист и светъл“.

Взех също и другите книги, отново му благодарих и тръгнах към вратата. От всичко, което ми бе казал, душата ми беше изпълнена с нещо много хубаво, но заедно с това чувствах и някаква тъга. Отгдето идваше тя? Стори ми се, че тъгата, която видях в неговите очи, бе се предала и на мен. Бях хванала вече дръжката на вратата, когато чух чичо Асен да ме извиква:

– Антоанета!

Обърнах се и повдигнах наведената си глава.

– За какво тъгуваш? – попита ме той.

Очите му ме гледаха открити, широко отворени. Пред тях не бих могла да скрия нищо, затова казах:

– Заради Вас.

– Защо?

– Защото и Вие страдате и не сте напълно щастлив.

Никак не зная как можах да му кажа това. Той за миг трепна, после очите му станаха някак по-светли и каза:

– Помни, Антоанета, че човешкото щастие приспива човека, а страданието го държи буден и го кара да търси истинското, Божественото, което се състои в това – да изпълни волята на Тогова, Който го е пратил на Земята.

Стана ми много хубаво, като слушах думите му. Товарът, който гнетеше душата ми от няколко дни, сякаш бе смъкнат от невидими ръце и аз въздъхнах облекчено.

В това време се разнесе песента на Силвия. Върнала се беше. Благодарих още веднъж за книгите и излязох.

Като си дойдох тук, с туптящо от радост сърце разтворих пакета и разгледах книгите. Три бяха от Ани Безант¹, една – от Шайнер² – „Път към посвещение“, и другата – „Чист и светъл“.

На книгите гледам винаги като на истинско съкровище. Веднага започнах да ги чета.

20 февруари 19...

Не зная какво става с Вера. Денем е весела, жизнена, бих казала, съвсем радостна, а ето, три нощи наред, късно през нощта, чувам как плаче... разбира се, тихо. По-рано не бях я чувала или не съм обръщала внимание. А понеже последната вечер стоях до късно да чета „Път към посвещение“, имах възможност, след като загасих лампата, да чуя, че ня-

кой хлипа. В първия момент се стреснах, после се ослушах. Хлипането продължаваше. Станах тихичко, отидох в коридора. Ослушах се. Хлипането идваше от стаята на Вера. Значи, тя плачеше. Но защо? Може би още страдаше за баща си и плачеше нощем, когато никой няма да я вижда?!

Прибрах се и ми стана мъчно за нея. Миналата вечер и снощи пак чух сподавения ѝ плач. Може би тя всяка вечер е плакала, без ние да подозираме това, виждайки я денем весела. Колко са различни хората. Бедната Вера! Тя от дете е носила в душата си трагедии, без никой да подозира това, виждайки веселия ѝ нрав. Никак не зная какво да направя. Да отида при нея, когато тя плаче? Но ако се оскърби? Ако тя иска никой да не знае за тъгата ѝ? Но какво я измъчва толкова много? Наистина, тя живее у нас, но аз малко се виждам с нея. Тя повече си чете уроците при мама, играе или прави нещо с Филип, най-често гледа рисунките му, вечер приказва с баща ми... и всичко изглеждаше много добре, а то!

25 февруари

Вчера стана нещо, което разтревожи всички ни, а много изненада майка и татко.

Беше празник. Времето беше необикновено за този месец – хубаво, слънчево. Татко си беше вкъщи и всички очаквахме да се върне Вера и да обядваме. Излязла беше сутринта по някаква нейна работа и не се беше завърнала. Татко погледна часовника си – беше 12 и половина.

– Ще я почакаме до един – рече той – и ако я няма, Филип ще я почака да ѝ прави компания.

– Разбира се – съгласи се Филип, – но за да не ви оскърбя, ще хапна малко и с вас...

Татко се засмя и поклати одобрително глава.

Не бяха се минали и десет минути, вратата се отвори

шумно и влезе Вера. Беше весела както винаги, но не зная защо сърцето ми болезнено трепна. Линиите на лицето ѝ ми се сториха силно опнати, а ръцете ѝ, които закачваха палтото на закачалката, леко трепереха. Тя се извини за закъснението и отиде при печката.

– Верке, ти май си изстинала – каза татко дружелюбно.

– Да, много – отвърна тя. – Уж Слънцето грее, но не топли.

Не зная защо си мислех, че студът, който тя чувстваше, не произлизаше от времето.

Обедът мина както винаги добре. Направи ми впечатление, че Вера се смее повече от друг път. Не помня какво каза татко, че тя и Филип се засмяха, но изведнъж нейният смях се превърна в ридание. Всички останахме изненадани. Особено мама и татко. Аз бях усетила, че има нещо... Като че ли в нея нещо внезапно се скъса, силите ѝ в един миг ѝ бяха изневерили и тя хълцаше. После изведнъж стана, затича се към нейната стая, заключи се и цял ден прекара там... затворена.

Никой не знаеше причината. Може би някой я беше оскърбил? Може би някой спомен от миналото я беше накарал да се разплаче? Никой не отиде да я безпокои. Татко беше замислен и след обеда дълго разговаряха с майка.

Късно вечерта, когато всички си легнаха и може би заспаха, аз почуках тихичко на Верината врата. Никой не се обади.

– Вера, моля ти се, отвори ми, нима мислиш, че няма да те разбере?

Изминаха няколко секунди или минути, когато чух тихи стъпки, после вратата се отвори полекичка и аз влязох при нея. Навярно беше плакала целия ден, защото очите ѝ бяха подпухнали. Седнахме двете на леглото. Хванах ръката ѝ и ѝ казах:

– Вера, кажи ми, приятелко, какво ти е?

Тя се разхълца отново. Протегнах ръката си и помилвах косите ѝ, после бузите ѝ, по които се застичаха горещи сълзи, и без да искам и моите очи се изпълниха със сълзи. Тогава тя си захлупи главата върху коленете ми и дълго плака. Аз милвах косите ѝ и през сълзи казах:

– Стига, Вера, недей, недей плака – но в душата си чувствах някаква огромна мъка, която ме душеше.

Най-после тя вдигна главата си и ми каза:

– Тони, заради него, заради него, какво ли не направих... и той днес ми каза, че не можел да има нищо общо с едно паднало момиче! Той, той ми каза това, той, който едничък знаеше всичко! И кажи ми, за какво мога да живея повече? – и Вера отново се заля в сълзи.

Не питах кой е той, защото знаех, че в живота на всекиго има по един „той“, но ѝ казах:

– Може би, Вера, някой му е донесъл лъжливо обяснение за тебе. Може би той временно се е поддал.

– Зная, зная, това е пак онази, която уби баща ми, отрови детинството ми, а сега иска да ме убие... Тя и никой друг...

– Може да не е тя, Вера, може да е някой друг...

– Кой, кой друг може да бъде? Кой може да знае, кой е идвал къщи освен нея? Никога не можех да повярвам, че може да има такива души, които могат така да лъжат!

– А може той само да те е изпитвал, може всъщност нищо да няма.

– Не. Аз виждах, че от известно време той беше вече друг... Постоянно, макар и незабелязано, се отдръпваше. По различни причини избягваше да ме вижда, да се среща с мене, както преди. И днес ми каза направо, че не иска никога повече да го безпокоя – не искам да се излага с мене. Представи си, това ми го каза той, заради когото оставих бедния си болен баща да умре от мъка... Никога няма да си простя това...

Вера отново захълца.

– Предпочитах него пред баща ми – продължи тя. – Ако бях това, което той казва, не бих скочила тогава през прозореца и не бих оставила баща ми да умре... Ако се продавах, както той ми казва, не бих стояла у вас... не, щях да бъда съвсем другаде... Когато тогава за последен път целунах бледата десница на баща ми за сбогом, му казах мислено: „Прости ми, татко, че те оставям, но го обичам повече от всичко, от всичко...“ И докато онзи, на когото онази жена ме беше продала, ме чакаше, аз вървях към Елисаветини съсипана и разкъсвана от нечовешка болка за това, че оставих татко полумъртъв... Той знаеше това и ми казваше, че най-много цени това у мен, че не съм се поддала... А сега!? Сега?

– Остави, Вера, ще му мине. Един ден ще разбере, че не е бил справедлив по отношение на тебе, и ще те повика.

– Но ще бъде много късно, Тони. Аз не искам да живея повече... За какво ми е този живот? За кого да живея? Едничък той ме държеше на тоя свят, а сега и той ме отхвърля... с такова презрение, с такова недоверие... По-леко би ми било, ако беше ме пронизал с нож, отколкото да ми каже такива тежки думи.

– Не плачи, Вера, всичко ще се оправи. Ако той те обича, ще се коригира, ще ти поиска извинение.

– Всичко е свършено вече. Сякаш той изтръгна душата ми и я стъпка с калните си обувца... без жал, без милост. Всичко е свършено. Аз не искам обич по милост или от съжаление...

Така, приседнали на леглото, седяхме до късно през нощта. Най-после Вера се умори и внезапно заспа. Главата ѝ клюмна като на откъснато цвете. Завих я внимателно и излязох на пръсти. Влизайки в стаята, си мислех: о, този свят е пълен само със страдания, лъжа, измама... Може би Виола има донякъде право...

27 февруари

Никога не бях очаквала, че татко ще вземе така присърце скръбта на Вера и ще се застъпи за нея. Може би защото тя е сираче, а може би защото бе я пуснал в сърцето си, но когато вчера сутринта излязъл от къщи, казал на мама, че ще го научи това „магаре“ как се оскърбява едно невинно, беззащитно момиче.

Аз бях попитала Вера деликатно за името му и го бях казала на татко. Татко, който беше дошъл кой знае за какво от магазина, ми каза да отида да видя кой звъни. Останах много изненадана, когато видях пред вратата да стои този, за когото ми бе говорила Вера.

– Вера Паскалева тука ли е? – запита ме той.

– Да. Искате да я видите ли?

– Да.

– Моля, заповядайте.

Мама, като разбра, че гостът е за Вера, покани го в салона и остана при него. Аз отидох да кажа на Вера, която беше в столовата при татко. Заварих я съвсем бледа, а татко и Филип решаваха някакъв ребус.

– За какво е дошъл? – запита ме Вера. – Какво иска?

– Да те види.

– Не, да си върви, да си върви – викна тя. – Не искам да го виждам повече – и заплака.

– Какво има? – запита татко, като остави вестника.

– Приятелят на Вера дойде, иска да я види.

– Ами да дойде.

– Не, не искам – рече тя, – не искам да го виждам повече.

– Верке – изправи се татко, – ако баща ти те помоли нещо, ти би ли го изпълнила?

– О, да!

– Тогава позволи ми от негово име да ти кажа: ела да отидем при този господин заедно.

– Вера плисна вода от чешмата два-три пъти на лицето си, избърса се и като направи върховно усилие, усмихна се и рече:

– Драги заместник-татко, аз съм готова.

Те излязоха, а аз останах в столовата много развълнувана. След около десет минути Вера излезе.

– Тони – заговори тя, – стана точно така, както ти ми каза. Той се разкайва и ми поиска извинение. Поддал се бил на някаква лъжлива клюка. Макар вече всичко да е свършено между нас, благодарна съм, че излезе благороден човек и поиска извинение...

Вера никога не разбра, че татко го бе принудил да поиска извинение, като му беше казал, че няма да го остави безнаказано да огорчава едно невинно, беззащитно момиче.

Вера е ужасно измъчена, но морално удовлетворена, и това я облекчава донякъде.

А тази вечер мама разказа на татко, че новата съпруга на дядо Иван се оказала много добра, услужлива, и най-вече разбирала доста от народна медицина. Най-много помагала на деца. Не била много стара. Не чух какво татко я запитал, предполагам – защо се е решила на тези години да се жени за такъв стар човек, защото мама му каза, че е заради сина ѝ, който бил изключен от гимназията заради идеите, на които служел, и не могъл да си намери работа... Да бъдели подалече от тия, които го били наклеветили и предали, а и от очите на тамошната полиция.

– Зависи на какви идеи е служил – рече татко, – а полицията си е навсякъде еднаква.

Баба Иванца, както я наричат всички, е симпатична възрастна жена, но да не ѝ попаднеш в ръцете, когато си болен – както казва брат ми, защото тя намирала точно болните жили и така ги разтривала, че искри изскачали от очите. Той знае това от опит, когато беше настинал преди няколко седмици. Тогава и аз се запознах със сина на баба Иванца.

Мама беше ме пратила да ѝ занеса от топлата баница, която току-що бе направила. Синът ѝ лежеше в леглото – нещо не бил добре, и четеше. Масичката до него беше отрупана с книги. Разбира се, това видях, като влязох в стаята, но преди това почуках на вратата.

– Влез – каза някой отвътре.

Оказа се гласът на сина, баба Иванца отишла да лекува някакво дете от махалата. Той ме запитал за какво търся майка му, като повдигна глава от книгата. Тогава видях, че очите му бяха черни, лицето – матово, челото – голямо, високо. Казах му, че за нищо не я търся, а нося нещо, но не му казах какво. Стана ми неудобно от мрачния му сериозен поглед, с който ме гледаше. Той се наведе отново над книгата, а аз, като се огледах, видях голямата маса сред стаята, оставих там баницата, казах механически „довиждане“ и си тръгнах. Като бях до вратата, несъзнателно се обърнах. Черните му очи ме гледаха, сякаш искаха да преценят какво собствено съм аз. Само му кимнах с глава и излязох.

Не от това, което мама каза на татко, а от Латинка, която посещава курс по шиене, научих, че Тинко, синът на баба Иванца, бил голям идеалист, в смисъл, че служел на идеята да се създадат добри материални условия за всички хора на Земята. Да нямамо бедни, страдащи. В гимназията, в която учел, преди да дойде тука, имали някакво младежко ядро. Той го оглавявал. Това било миналата година. Той бил в последния клас на гимназията, но бил изключен, защото бил издаден от негов приятел.

– Как може да го издаде негов приятел – учудих се аз.

– Ами скарали се за нещо, мисля, за някакво момиче, което приятелят му обичал. После се разбрало, че приятелят му напразно го обвинил за момичето и отишъл да му иска извинение в затвора, защото Тинко не само че бил изключен от гимназията, но и бил арестуван, защото при внезапния обиск, който му направили, намерили непозволена литература.

Поради всичко, което чух от Латина, започнах да уважавам Тинко, но чувствам, че дълбоко по същина сме много различни.

28 февруари 19...

Не помня да съм чела някога някоя книга, която да ми е оставяла такава светлина в душата, както тази малка книжчица – „Чист и светъл“, която ми даде чичо Асен. Не е написано името на автора. Само пише: „Беседа, държана от Учителя на ученичките от втора девическа гимназия по празника на залесяването“.

Този учител трябва да е бил някой голям педагог. Останах изненадана от това, че сякаш от всеки ред на книжката се излъчваше странна чистота и светлина, които ме изпълваха и обновяваха.

Ще я дам на Вера да я прочете, а и на Виола. Тя ще им бъде като светъл лъч в помрачените им души.

1 март

Днес беше истински пролетен ден. Слънцето трептеше и разливаше благодатната си светлина. Снегът се е съвсем стопил. Чувства се особен лъх на пролет.

Следобед Виола, Силвия, Красин и аз ходихме на разходка до Цветен хълм. Мислех, че ще изненадам Красин с хубавата мартеница, която специално му бях направила, но той, щом видя, че отварям чантата си, рече: „Чакай, чакай, аз по-напред.“ Веднага извади от вътрешния си джоб една голяма, много красива мартеница. Вървахме двамата по-далече от другите, затова той, като ми я подаде, рече: „Целувай ръка!“ Това му е навик, когато ми дава нещо, да ме кара да му целувам ръка, както едно време баба му винаги целувала ръката на дядо му. Това размива и двамата ни, но разбира се, той не държи стриктно на това изпълнение...

Подадох му моята мартеница. Той се възхити искрено и я сложи на дрехата си.

Вървахме, не помня какво говорихме, и разбира се, все се смеехме, защото той много хубаво може да се шегува. Когато другите ни настигнаха, той им каза, че му било много приятно, че ги вижда, но все пак би му било по-приятно, ако ги нямаше. Силвия му отвърна на шегата, като каза:

– Красин, не бихме дошли с Виола, ако Тони не бе ни помолила. Каза ни, че щяло да ѝ бъде скучно сама...

Той, който сам се шегуваше, както винаги не може да приеме думите на Силвия като шега и се обърна изумено учуден към мен. Смах се от сърце. Виола, приемайки особен примерен вид, му каза, че не е вярно това, което е казала Силвия, но че те коленопреклонно са ме молили да ги изведе на разходка, както обикновено съм извеждала Красин. Избухна общ смях. После тичахме и разбира се, пръв стигна Красин на посоченото място, защото ние от смях не можехме да тичаме. На връщане също тичахме и играехме като деца. В Красин ми харесва чистотата в отношенията му. Изглежда ми като голямо дете. Никога не съм чула от него двусмислена или некрасива дума. Понякога го чувствам като мой брат и това чувство ме изпълва с радост.

Понякога казвам на Красин да тръгнем и да обикаляме света.

– Да речем, че сме обиколили света и сме се върнали – гледаш ме усмихнато, казва ми той.

Това е затуй, че той не обича да пътува. А аз – обратното, бих се чувствала истински щастлива, ако можех да пътувам, да участвам в някоя експедиция из топлите страни. Бих видяла нови и сигурно хубави неща. Ужасна скука ме обхваща, като си помисля, че може цял живот да живея все на едно и също място и да се занимавам с едно и също нещо... Красин е безмерно добър, но и безмерно различен от мене.

Като се върнах от разходка, Вера ме посрещна с думите:

– Тони, изглеждаш чудесно.

– Бяхме на Цветен баир.

– Загова и ти си станала като цвете хубава.

– Ето ти и на тебе радост оттам – изсипах ѝ с ръце от моята радост.

Вера се засмя, а аз запях.

8 март

Когато съм сама и се замисля, много често образът на младия ясновидец, при когото ни води Елисавета, изпъква в съзнанието ми. В такива случаи сякаш душата ми става стая, в която влиза той и ми говори. Какво? – Не мога ясно да разбера, но ми говори, говори... Нещо от това, което беше казал, се сбъдна. Вера се отдели от този, с когото е дружала и с когото е мислела да се свърже.

Веднъж случайно заговорих с Елисавета за него. Тя ми каза, че бил студент, а по-рано е работил, за да събере пари за следването си. Бил родом от някакво си село, но много бил чел и работейки, е завършил вечерна гимназия.

– Но как е придобил тази възможност да знае и вижда неща, които другите не могат?

– Може така да се е родил... да има такава дарба. Освен това живее чист, духовен живот.

– Как чист? Какво прави?

– Ти да не мислиш да му подражаваш, че ме питаш толкова? Ако много те интересува, ела питай майка ми. Тя е от тяхното Братство, но аз не съм... Идеите им не ме привличат. Те не ядат месо, изобщо тревопасни са.

Навикът на Елисавета да се шегува и със сериозни неща ме дразни. В клас, когато прави разни смешки, тя ме разсмява, но ми е неприятно, когато се опощяват хубави и сериозни неща. Загова досега бях избягвала да я запитам

за този млад човек, въпреки че ме интересуваше. Колкото повече време минава, толкова по-ясно той изпъква в съзнанието ми. Много бих искала да го видя и да поговоря с него. Значи той не яде месо. И наистина, как може един духовен човек да яде месо, което би значело със своите или с чужди ръце да убива животните и после да ги изяжда. Чичо Асен също не яде месо, но при него причината може да е тази, която Силвия ми е казвала, че преди 8-9 години той е боледувал доста лошо и оттогава престанал да яде месо. Загова и вкъщи избягвали да го готвят.

Откакто ми е казала Елисавета за храната на този духовен млад човек, ме обхваща желанието да се откажа от месото. Само не зная майка и татко какво биха казали. Навярно те ще се противопоставят на това. Но много бих искала да направя нещо, с което да се доближа до този духовен човек. Той ми каза, че сигурно пак ще се видим. Но кога? Той живеел в София... Този град е, обикновено казано, близко, и все пак безкрайно далече, когато човек не може да отиде. А и да отида, как ще го намеря? Не зная даже името му.

15 март

Отпътуването на чичо Асен се отложило не зная с колко време. Днес, като отидох при Силвия, заварих всички в столовата. Стана ми неудобно, защото видях, че имат гост, и поисках да се върна, но Силвия ме покани да отидем в нейната стая. Преди да излезем от столовата, баща ѝ ме запита за книгите, които ми бе дал.

– Не съм ги прочела още всичките – отговорих му аз, – но да Ви кажа искрено, тази мъничка книжчица – „Чист и светъл“, ми много хареса. Изпълни душата ми с чистота и светлина. А преди да почна да я чета, бях в някакво мрачно настроение.

– Така си и мислех, че ще ти хареса – рече ми той. – Но

къде ще ходите сега оттагък, седнете тука – покани ме той.

Силвия ме представи на госта – брат на майка ѝ, който, идвайки по работа в България, дошъл да ги види.

Седнах на стола до леля Елизабет, която плетеше кувертюра за Силвия.

– Приготвил съм ти още някои книги – обърна се към мен чичо Асен, – които като прочетеш, ще предадеш на Силвия да ги прибере в кабинета ми.

– Много благодаря. „Път към посвещение“ от Щайнер много ми хареса.

– Да, тя е хубава книга. Между тези, които ти приготвих, е „Светлината на Изтока“. Вярвам, че също ще ти хареса.

– На мен ми харесва всичко, в което се говори за нещо, което е повече от човешкото, където се разкрива съществуването на други светове, на висши същества.

Когато се обърнах, видях, че гостът ме гледаше, слушаше ме с внимание, после заговори на български:

– Прогресивните ме мислят за прогресивен, религиозните – за религиозен. А аз не съм нито едното, нито другото. За мен е важна само Истината, Истината по всички кардинални въпроси в живота. Търсил съм я досега и ще я търся до края на живота си навсякъде, без да се смуцвам от нация, род, общество, религия. И много пъти съм се натъквал на интересни случаи, един от които искам да ви разкажа. Бях на служба в Съюза. Там имам мой сънародник, колега, инженер и другар от детинство, у когото винаги отивах, когато бивах в тази страна. Веднъж у него се запознах с млад електротехник, племенник на съпругата му. Много ми хареса този момък. Буден, ученолюбив, с хубави сини очи и руси коси, които бяха като ореол над високото му чело. Никога човек не знае защо в човека се зараждат хубави чувства към някого и защо му е приятно присъствието на даден човек. Така между мен и този момък се създаде известно приятелство. Понякога вечеряхме заедно и най-

често говорехме за Америка, където съм бил няколко пъти. С изненада забелязах, че той сравняваше родината си с далечна Америка и изтъкваше, че отечеството му във всяко отношение е по-горе. „Родолюбец“ – казвах в себе си аз и се усмихвах. Но понякога, сам не зная как, усещах от този младеж да се излъчва мекота, нещо специфично, което съм имал случай да усещам да се излъчва от високо духовни хора, затова го запитах:

– Сергей, вярвате ли в Бога?

– Не, не вярвам – отвърна той.

– Странно, кой знае защо, имах чувството, че носите Бога в себе си.

– Имате грешка, другарю инженер – засмя се той. – В завода няма по-голям безбожник от мене.

При друг случай, подтикван от някакво вътрешно чувство, го запитах:

– А във вашето семейство кой вярваше в Бога? Майка Ви ли?

– Защо да говорим, другарю инженер, за нещо, което за мен няма никакво значение?

Нищо не му казах, но навярно той счете, че се е отнесъл недостатъчно деликатно с мене, затова след малко рече:

– Ако наистина ви интересува, майка ми беше крайно верующа... рядко добър човек...

Спомняйки си за нея, той за миг притвори очите си и останах изненадан, че напрегнатите линии на лицето му се отпуснаха и в гласа, с който ми заговори отново, имаше мекота. Каза, че най-голямата скръб на майка му, когато била жива, била тази, че той не вярвал, че има Бог. И на смъртното си легло... изведнъж той се спря и не се доизказа. Само махна с ръка и рече: „Това са глупости, за които не искам да си спомням.“

Повече не говорихме на тази тема, а и аз отпътувах от страната. Но когато след шест месеца бях пак там по служ-

ба, първото, което научих от семейството на моя приятел, беше, че Сергей е в затвора поради измяна на партията, за недобросъвестна работа, за злоупотреба... Бях смаян. Не можех да повярвам това нещо. Намерих негов приятел, работник от завода, с когото ме бе запознал Сергей, за да разбере каква е работата. Другарят му ми каза, че от Сергей по-ревностен в партията не познавал. За недобросъвестна работа дума не можело да става! А за злоупотреба – никак!

Стана ми жал за Сергей, бях се привързал към този момък.

– Не може ли някак да му се помогне? – запитах приятеля му.

– При нас е много строго... След два дни ще бъде делото...

Моят престой тогава беше десет дни. Претрупан бях с работа, но Сергей не излизаше от съзнанието ми. След три дни отидох у приятеля ми, у моя сънародник, и не можах да повярвам на очите си, когато в хола, гдето ме поканиха, видях да ме посреща самият Сергей. Беше блед, отслабнал, но усмихнат. От очите му струеше светлина. Прегърнах го като роден син.

– И аз като Вас ще започна да проучвам нещата и да търся универсалната Истина – заговори ми той, като седнахме на фотьойлите един до друг.

– Но как се разреши твоят сложен въпрос? – запитах го аз.

– Много просто и все пак изненадващо – заговори Сергей. – Първо, необичайно бързо започна разглеждането на моето дело. И второ, най-важното – този, който ме е наклеветил, стана в съда и си призна...

– Гледай ти?! А защо не го е направил по-рано, ами чак в съда?

– Тук е загадката – усмихна се някак свенливо Сергей.

– Каква загадка? Обясни ми, Сергей, за да разбира.

– Вие знаете, че бях заподозрян, и пр. и пр. Когато съдията ме извика по име и аз се изправих, изведнъж в съзнанието ми ясно изпъкна майка ми... И не само в съзнанието ми, но сякаш тя беше до мене. Забравих на колко години съм, чувствах само, че тя ми е майка и аз съм нейното дете, което тя обичаше с всичкото си същество. Тогава ѝ пошушнах: „Майко, ти знаеш, че съм невинен. Затова, ако има Бог, за когото ти винаги ми говореше, нека Той да направи да възтържествуват правдата, истината.“ „Ще Го опиташ“ – чух като насън да ми отговаря мама. В същия момент стана нещо необикновено. Един от моите колеги стана и помоли съдиите да бъде изслушан.

– Имаш да направиш някои допълнения ли? – запита го съдията.

– Не, искам да кажа, че Сергей е невинен. Всички данни, които съм представил, са фалшиви... Всичко това сторих от завист... Преди Сергей да дойде в нашия завод, аз бях първият, но после той, със своя буден ум, със своите големи способности, зае челното място в завода. Не само това, но тази, която обичах и която ме обичаше, охладня към мен. Считах, че той е причината за това... Затова намерих начин как да го поставя на подсъдимата скамейка като предател и като злоупотребяващ в службата...

Смаян слушах говорещия и го съжалих. Беше блед, ръцете му трепереха... Никога не можех да си помисля, че именно той ме е довел на мястото, гдето се намирам, защото всякога му давах възможност да вземе участие в това, което измислях като рационализация... А за момичето! През ум не ми е минавало!

Да ви кажа накратко, че мен ме освободиха... На кого дължа свободата си? Ето, този е въпросът, върху който непрестанно мисля. Реално ли беше това, което усетих, което чух в съда относно майка ми?

– За мен е реално – отвърнах му аз, – защото за приро-

дата, която е създала звезди, планети, слънца и която ги кара да се движат по техните свръхразумно очергани пътища, това е нещо обикновено.

Той се замисли. До тръгването си от тази страна няха възможност да го видят пак. Възможно е да мисли все още върху този необикновен за него случай.

– Зная подобен случай за проява на Божественото – заговори чичо Асен. – Случаят е с един български комунист, мой познат, който от дълги години живее във Франция. Но още преди да има намерение да отиде, чул за някакъв ясновидец в София. На тая тема почти всички хора са любопитни, не правел изключение и той. Затова отишъл при ясновидеца. За голяма изненада на моя познат той му казал, че му предстои пътуване в далечна страна. Моят познат се засмял, защото никъде не мислел да пътува. Но ясновидецът му казал: „Смей се, но слушай какво ще ти кажа. Като отидеш там, ще се случи животът ти да виси на косъм. Ще бъдеш в много голяма опасност. Тогава си спомни това, което ти казах преди малко: че има Бог. И в този критичен за тебе момент си кажи: „Ако е вярно това, което ми каза този човек, че има Бог, нека да се избавя.“ И ще видиш какво ще стане.“

Наистина, съвсем неочаквано той отишъл във Франция. Но и там като комунист влизал в разни групи и пр. Веднъж са били в едно подземие. Полицаяте ги подушили и наобиколили входа на подземиято. Един по един ги изкарвали и който излезе – веднага куршума! Дошло ред и на нашия българин. Изведнъж му дошло на ума за ясновидеца и със светкавична бързина си казал на ума: „Ако е вярно, че има такъв нещо, за което ми говори онзи човек, да се избавя!“

Докато стигне изхода на подземиято ни жив, ни умрял, си го повтарял. Като излязъл от подземиято, вместо да го застрелят, един го ритнал отзад, той бързо припъзлял настрани и се изгубил в тъмнината. А всички други били простреляни.

Когато се завърнал за малко тук, дойде специално да ни разкаже. „И аз – рече ми той, – не можах да разбера как стана това, но стана. И като бях в София, най-напред отидох да благодаря на онзи човек.“

– Татко – обърна се Силвия към баща си, – помниш ли, че тук беше идвал един млад човек, който имаше способности да вижда бъдещето, с когото и ти беше се срещал, защото си го познавал по-рано. Това, което той каза тогава на Вера, вече половината се сбъдна.

– Да, този момък се е родил с известни духовни способности.

– А вярно ли е, че тези духовни способности имали връзка с храната? – запитах аз.

– Да, храната има изобщо отношение към живота на човека.

– Не, аз питам специално за развитието на духовните дарби и способности – играе ли роля храната. Защото научих, че хора, които се стремели към духовно издигане, не употребявали месна храна.

– Наистина е така. Храната се отразява не само на физическото тяло, но и върху неговите мисли и чувства. Чистата храна дава по-фини чувства и по-възвишена мисъл. Така полесно може човек да възприеме мисъл от някой възвишен свят.

Просиях от радост и казах:

– Мисълта да стана вегетарианка ме занимава от известно време, защото и без това нямам разположение към месото. Особено като си помисля, че е умряло...

Чичо Асен ме погледна, както бях виждала да поглежда Силвия, и рече:

– Както искаш... може да се откажеш от месото. Вегетарианската храна е по-хигиенична...

– Само си мисля какво ще кажат майка и татко.

– Не се безпокой... Вярвам, че ще успееш...

Като се върнах у дома, вечерях хляб и сирене. Майка и татко не обърнаха внимание на това, защото вече бяха по-викнали да не употребявам вечер ядене, в което има месо... Дано всичко мине леко и да не създават излишни неприятности относно храната.

30 март 19...

Чичо Асен отпътува. Леля Елизабет и Силвия плакаха на гарата, докато го изпращахме.

Като се връщахме със Силвия, тя ми каза:

– Забелязваш ли, че градът изглежда по-пуст?

– И на мен така ми се струва.

– Това е, защото татко отпътува. Винаги, когато той отива някъде, не само цялата къща, но и градът ми изглежда празен...

Аз чувствах същата празнота, затова попитах кога ще се върне.

– Наесен – отвърна тя.

Не ми беше удобно да я питам защо ще отсъства толкова дълго време. На ъгъла се разделихме и се върнах у дома.

31 март

От 12 дни съм вегетарианка. Отначало татко се смееше, майка се дразнеше, но мислеха, че това е каприз, който ще мине за няколко дни. Когато разбраха, че е сериозно и че не желая да се храня повече с месо, нещата се усложниха. Майка непрестанно мърмори: на какво приличало това... Че ученето само това донасяло – децата да не зачитат думата на баща, на майка. Где едно време можело да каже бащата

и да не се послуша... А днес не дават пет пари ни за майка, ни за баща...

Като се връщам от училище, не намирам никакво ядене без месо. Не казвам нищо, вземам хляб и сирене, или пък от пълнените чушки – туршия, направена от мама, заливам съдържанието им – зеле, моркови, целина – с оливия и обядвам... Татко е сериозно сърдит. От пет дни не ми говори и всичкото си внимание съсредоточва във Вера. Но това не ме засяга. Те не знаят, че със сърдене и караници нищо няма да постигнат. Като не ми говори татко и като се кара майка – освобождават ме!

Тази вечер, без да искам, чух майка да казва на татко:

– Това, нейното – отнася се за мен – на нищо не прилича. Че тя от християнството се отказва. Че тя на каква вяра служи, като се отказва от месото?

– На каква вяра? На никаква! – отвърна татко. Ами ко-рава глава. Такава упорита не очаквах да бъде. На кого прилича, не зная.

– На тебе... Всички деца приличат на тебе. Ти никога не им се поскара или пък да ги посъветваш да ходят на черква, християнството да спазват. И двете на тебе се метнаха – безбожници...

– Хайде, пак аз виновен. Че ти нали ги съветваш и ги караш да ходят на черква, нека ходят! Кога съм им казал нещо против това?

– Но те от тебе гледат. Ти като не ходиш, и те...

– Те мене да не гледат. Аз съм мъж, имам си друга работа. За жените е да ходят на черква.

– Но с черквата се поддържа християнството. Ето, тя сега и от вярата ще се откаже.

– Че защо?

– Ами не яде месо. На Великден всички християни ще разпостят, само тя ще се дели. Че това е обичай, така е наредено от Бога.

– Ами – отсеке баща ми, – наредено от Бога!? Ако искаш да знаеш, първите християни, истинските де, не са ядели месо.

– И таз добра, как може такова нещо?

– Чети книгата „Камо грядеши“³ и ще видиш, че наистина е било така. Аз съм я чел преди много години.

– Ако е така, свещениците ще го знаят. А ти, чел си... Нали ти казвам, тя на тебе прилича. Кой знае и тя какви книги чете и умът ѝ е тръгнал по тях. От това четене стана тя такава...

– В четенето не намирам нищо лошо. Светът с четене и учене прогресира. Всичко това, което ползваме – електричество, телефони – все хора, гдето са чели и учили, са го измислили и открили. Казвам ти, в четенето няма нищо лошо, но не ми харесва упоритостта ѝ. Не скланя глава и туй то!

– Книгите я направиха такава. Че тя няма веднъж поне да седне при мене и да ми каже: „Майко, какво правиш?“ Като дъщеря да си поприказва с мене... ама за свестни работи. А тя все ще пита: за какво се била родила, за какво живеела, какъв смисъл имало всичко... Все едни ей такива неща, гдето не са нито за мислене, нито за приказване. Ами глупаво е, младо е още... Пък от друга страна ги сравнявам с Верка, съвсем са различни. Верка, като си научи уроците, ще си вземе дантелката, ще седне при мене и хем ще плете, хем ще ми каже това-онова, като човек, знаеш. А нашата, като се е захванала с тези книги, деня и нощя чете... Чудя се как не ѝ омръзна да чете!

– Абе ти се радвай, че чете. От четенето полза има.

– Радвай се, радвай се, ама ето, виждаш... Днес месо не ще да яде, утре кой знае какво друго няма да иска. Какъв свят стана, всяко на своята си глава върви и туй-то!

Майка отвори вратата към коридора и аз се прибрах в стаята си. Горката ми майка, тя вижда другите упорити и

неотстъпчиви, че на тяхното искали да става. Но въкци винаги става това, което тя каже. Татко най-често отстъпва и пак все на него сме приличали...

1 април

Каква чудна пролетна утрин! Красин е ходил в гората и ми е изпратил горски теменуги, които изпльват стаята ми с благоуханието си. Слънцето грее, птичките в градината пеят и ми се иска да извикам: „Колко е хубав, Боже, Твоят свят!“

Колко ли рано е станал Красин, за да набере теменугите и да ми ги изпрати още сутринта, преди да отида на училище...

3 април

Днес е неделя. Ходихме с Красин на планината, не много високо, разбира се. Тичахме и играхме като деца. В гората той ми направи венец от иглики и, слагайки ми ги на главата, каза, че приличам на горска фея. Аз му направих венец от млади букови листа и като му го сложих на главата, казах му, че е горски цар. След това се изкачихме до близкия връх, от който гледахме разкритите се пред нас хоризонти.

Радва ме това, че Красин е чист момък във всяко отношение, и дружба ми с него се превръща в хубаво другарство. Веднъж, смеейки се, ми каза, че ме бил пазел от себе си, но пак за себе си.

На връщане днес седнахме за малко при планинския ручей да послушаме песента му.

Като тръгнахме за града, казах му за книгата на Щайнер, но той не изявява желание да чете подобни книги. Предпочита нещо по-леко, защото се много уморявал от работата, и ако книгата е философска, щял да заспи още на първия ѝ ред. Той чете романа „Хората в хотела“ от Вики Баум⁴.

Майка му ни посрещна засмяна. На масата бяха сложени любимите палачинки на Красин. Опитах набързо една от тях и тръгнах да се връщам у дома, защото беше почнало да се здрачава и не исках повече да се дразнят родителите ми, защото все още ми са сърдити.

Красин знае, че съм вегетарианка. Радва ме изказването му, че яденето на месо било варварство. И много лесно щял да стане и той вегетарианец. Първо, защото не е разположен по рождение към месна храна, второ, защото не е хигиенична, и трето – заради мене. Но изключено било да споделя идеите, които мен карали да се откажа от месото.

1 април 19...

Макар че сме в предпоследния клас на гимназията, днес целият клас стоим прави, наказани в салона за гимнастика. Времето от вчера е дъждовно, хладно, затова за час по гимнастика слязохме долу в салона. Но докато дойде учителката ни, едни от ученичките танцуваха, други тичаха, но никой не забеляза мъглата от прах, който се беше вдигнал, макар че бяхме по терлици. Когато учителката отвори вратата, за да влезе, остана неподвижна на прага. Тези, които не бяха я забелязали, продължаваха да танцуват или да тичат и да викат.

– Какво е това, ученички? – прозвуча звучният глас на учителката. Всички за миг се стреснаха и ние забързахме да се строим. – Отворете веднага прозорците – продължи тя.

Когато въздухът се попречисти, тя влезе в салона, ху-

баво ни се скара и направи писмена забележка в дневника за целия клас. Ние стоим неподвижно прави и зная, че всички мислеха за огорчението, което нашата класна ще преживее, като види забележката за класа ни в дневника.

Когато след свършването на часа звънецът удари, ние всички отидохме при учителката и я помолихме да ни извини и да изтрие забележката от дневника, като ѝ обещахме, че няма да повторим това, което се случи днес. Гледайки смутените ни лица и гумите, които ѝ подавахме, извадили ги от джобовете си, тя поклати заканително глава, но се усмихна.

– Защо искате да изтрие забележката? – запита тя.

– За да не я види класната ни.

– Нека я види и да разбере какъв мирен клас има!

– Но тя много ще се огорчи.

– Значи искате да не се огорчи, а правите такива неразумни работи.

Ние ѝ преградихме пътя към вратата и я молихме. Най-после тя взе гума от една ученичка и изтри забележката, която за щастие беше изписана с черен молив. Всички се оживихме и ѝ благодарихме.

– А други път гледайте пак да ви заваря в облак от прах! – рече ни тя.

– Няма, няма! – обещавахме ние, но докога ли ще го помним?

10 април

Днес един от учителите на мъжката гимназия изнесе в нашето училище сказка върху произхода на живота и еволюцията на формите. Той е млад учител, за първа година е. Учениците казват, че бил един от най-доброръководителите учители.

Когато Силвия, Виола и аз влязохме в салона, нямаше никого. Рано беше още. Ние заехме най-първите столове, тъй като аз искам, като отивам на сказка, да слушам добре. Постепенно салонът се препълни. Едни от ученичките бяха дошли да видят младия учител, други – да чуят какво ще каже.

Няколко минути преди определения час за сказката дойде сказчикът, воден от нашия директор, придружени от останалите учители.

В настъпилата тишина сказчикът говори за различните теории за произхода на живота и за еволюцията на формите, цитирайки Дарвин⁵ и други учени.

Този въпрос винаги ме е интересувал и затова слушах с голямо внимание.

Когато учителят завърши всред оглушителното ръкопляскане на възторжените ученички, той каза, че ще отговори на интересувачи ни въпроси върху това, което е говорил.

Отначало всички мълчахме. После стана една осмокласничка и запита нещо за първобитния човек. Той отговори. Настъпи отново мълчание. Тогава аз вдигнах ръка. Той ме погледна и направи знак с глава да говоря. Запитах го: защо при еволюиране на формите съществуват все още нисши форми. Ако една форма е еволюирала в по-висша форма, защо тогава тази нисша форма съществува и до днес. Тя би трябвало да се превърне в по-висша и вече да я няма. А ето, ние сме достигнали в еволюцията до такава висша форма като човека, а при това съществуват едноклетъчни животинки, съществуват маймуните... Би трябвало с появяването на човека маймуните да изчезнат, защото са се превърнали в човеци. А ето и сега има маймуни и от толкова хиляди години не се е забелязало нито една маймуна да се превърне в човек. Даже и тези, за които специално се грижат в циркове при много добри условия, маймуните не са прогресирали до

такава степен, че да достигнат човека.

Сказчикът ме гледеше през всичкото време със своите сиво-синкави очи. Погледът му сякаш проникваше в мен, в ума ми, и оттам обхождаше цялата ми същност.

Когато завърших с малко треперещ от възмущение глас, той заговори:

– Еволюцията не подразбира еднократен процес – по-нисшите форми да се превърнат в по-висши и по-нисшите да изчезнат. Не, еволюцията е вечен и непреривен процес, защото животът представлява река, която вечно ще извира от своя извор. И този живот ще се изявява във всичките тези съществуващи досега форми, но заедно с това и ще еволюира все по-нагоре; не масово, а само тези, които са израснали до степента да минат в по-висша форма. Вземете човешката еволюция – расите най-ясно показват това. Сега сме в петата подраса на петата раса, но човек няма да спре дотук, ще дойде шестата раса. Но как? Тя няма да дойде масово и изведнъж, а преминаването ще стане постепенно и, може да се каже, индивидуално. Тези, които са изработили не само петте си сетива, но и шестото – интуицията, с която ще се отличава шестата раса, те постепенно, в продължение на стотици и хиляди години, ще осъществят шестата раса. И сега има между народите деца, които ще израснат със заченките на шестата раса, защото, както казах, са изработили в себе си качества и способности, надминаващи тези на заобикалящата ги среда.

Гледах сказчика с широко отворени очи. Никога не бях чувала за някаква идваща шеста раса. Огледах се и съжалих, че салонът е пълен, че не е само той, за да го питам и той да ми говори, говори...

Директорът погледна часовника си. Навярно мислеше да отива някъде или пък имаше някаква неотложна работа, защото и преди това беше поглеждал часовника си. Сказчикът също погледна своя часовник и рече:

– Времето е доста напреднало. Темата е доста обширна и може да се развие в друга сказка.

И като взе от масата листчетата си, поклони се. Отново всички заръкопляскаха. Директорът и учителите се ръкуваха със сказчика и тръгнаха към канцеларията. Силвия, Виола и аз ги изпращахме с поглед. Сказчикът неочаквано се обърна и ме погледна с кратък, но съсредоточен поглед. Върнах се у дома в много хубаво настроение. Мислех си за разликата между този учител и другите... Може би защото е още млад и годините на еднообразието в учителския живот не са сложили отпечатък върху неговата душа, върху целия него... А може би неговите научни интереси не се заключават само върху учебния материал, който трябва да преподава...

15 април

Вчера правихме класно по математика. Никога не бях изпадала в такова психическо състояние. Наистина, задачите не бяха лесни, но две от тях преди три дни ги бяхме решавали със Силвия. А в часа на класното сякаш умът ми се беше изпразнил и нищо, абсолютно нищо не ми идваше на ума: нито това, което бяхме решавали, нито пък мисълта отново да ги реша. По едно време чувам Силвия да ми шепне:

– Тони, ужас, не мога да ги реша!

– И аз – отвърнах ѝ тихичко, – а мозъкът ми ще се пръсне от напрежение.

Като че ли класната стая бе изпълнена с електричество или кой знае с какво нещо, което кара умът и сърцето ти да се пръснат от напрежение. Така се измени целият час. Когато звънецът удари, почти всички ахнаха. Оказа се, че нито една ученичка не бе решила задачите, макар много от тях да ги били решавали вкъщи, подготвяйки се за класно-

то. След този час на напрежение в междучасието настана страшно оживление. Всички говореха и не зная кой кого слушаше. Силвия ми каза, че нервите ѝ били опънати до скъсване, а Виола без малко щяла да припадне, ако още бил продължил часът. Наистина странно нещо. Елисавета каза, че завчера правили сеанс и въпреки че духът им казал кои задачи ще ни дадат на класното, пак не могла да реши нито една. Разбира се, това ни накара да се смеем. Съмнявам се, че са правили сеанс след онзи случай, но това е в нрава на Елисавета – да каже нещо, което ще разсмее другите. Освен това тя започна да имитира кой какво правел по време на класното. Всички се смяха и този смях сякаш ни облекчи. Вера я запита как е гледала другите, като се е мъчила да решава задачите.

– Че какво, като видях, че акълът ми е излязъл от главата, чакай, рекох, да видя какво правят тия момичета. По-забавлявах се.

– Ами, забавлявала си се – каза ѝ Вера, – не те ли видях как се потеше.

Е, потенето си е башка работа, то е вътрешно, а външно се забавлявах и без малко щях да се изсмея с глас, ама хайде, рекох, смехът да остане за междучасието.

Сега не зная дали ще правим второ класно, или пък...

17 април

Вера получи покана от леля си да прекара великденската ваканция при нея в София. На седмото небе е от радост. Татко одобрява отиването ѝ. Все ми се струва, че той е уредил това отиване на Вера, за да ѝ създаде известна радост, защото зная, че беше разменил няколко писма с лелята. У татко ми харесва това, че той прави всичко да изглежда така, като че ли се нарежда от само себе си. Идващата го-

дина Вера ще живее в София при леля си. Сега мама ѝ шие нова рокля, разбира се, и на мен, но тя толкова много се радва, че мама казва, че на такъв човек да шиеш ти е драго.

21 април

Разпуснаха ни за великденската ваканция. Вера отпътува днес на обяд за София. Силвия очаква Драгомир със сърце, което ще изхвъркне от нетърпение и радост. Какви ли не изненади му е приготвила! А мен, Бог знае защо, с приближаването на празниците ме обхваща някаква особена тъга и мъка, които постоянно пият сърцето ми. Защо? – питам се аз и не мога да си отговоря. Просто така! По невидими пътища се влива в душата ми мъка и безкрайна тъга. И странно, някой шепти в мен: „Суета, животът е суета... Всичко е суета...“

24 април

Майка ми ходи с Филип всяка вечер на църква, аз – не. Това е за първи път в живота ми, но не мога да ходя и не искам. Това, което търси душата ми, там тя не го намери, тогава защо да ходя? Въпросите, които като живи въгленни парят душата ми, на тях няма кой да отговори. Майка е в ужас от това, което ѝ казвам. Тя най-напред ме моли да отивам с нея, после ми се скара, но не успя да ме склони. Татко е на мнение да ме остави свободна. Това ужасно я нервира. Ето значи, той вземал моята страна... Да знаел, че един ден той щял да се разкайва, загдето е станал причина за отдалечаването ми от черквата и от вярата. Но, искрено казано, той не е причината. Аз само съм му благодарна, че не насилва душата ми.

Когато вечер майка отива на църква с Филип, който все още я слуша, аз коленича в стаята си и питам със сълзи на очи: „Господи, къде е пътят, който води към Тебе. И кой ще ми го покаже?“ Сълзите ми се стичат горещи по страните ми, а на сърцето ми става по-леко. Чувствам известна празнина в мен, която не мога да запълня или да прескоча. Чета книгите, които чичо Асен ми даде. Хубави са, но ми липсва известна брънка, която да съедини миналото с настоящето, които сега стоят разделени едно от друго.

28 април

За голяма радост на майка снощи цялото семейство бяхме на църква. Отидох само за да не я огорчавам излишно, а и защото Красин ме помоли... да отида. Той ходил през цялата седмица, очаквал да ме види там. Той намира, че това е един вид тържествена традиция, която трябвало да се поддържа.

– Но какъв е смисълът ѝ? – питам аз. – Защо да поддържам една традиция, която не може да ми даде онова, което търся?

Отначало стоях в църквата при майка си. Но по едно време се промъкна при мен Силвия и ме повика. Наистина бях се уморила да стоя права и от свещите беше почнало да ми става лошо. Тихичко се измъкнах. Татко ме видя, но само ми кимна с глава да вървя. В душата си му благодарих. Отвън се бяха събрали Драгомир, Красин и Виола.

– Е, най-после те намерихме – рече Красин. – Откога стоя тук при вратата и те чакам да дойдеш, а ти си била вече вътре.

– Ние дойдохме по-рано.

– Предлагам вече да се чукнем с яйцата. Повече не мога да чакам – каза Драгомир.

– О, чакай, чакай! – спря го Силвия – Още е рано. Не сме обиколили още църквата. Грехота е!

– Ами че аз днес изядох едно яйце – засмя се той.

– А ми обеща да не ядеш през тази седмица – укори го Силвия. – Наистина в София си станал голям безбожник.

Драгомир весело се засмя и даде честна дума, че през цялата седмица е постил, само е опитвал козунаците, защото леля му постела и го помолила той да види дали са станали сполучливи. И действително, били чудесни.

– Донесъл съм от тях – рече той. – Да се осветят... Ако искате, може да ги опитаме – разтвори той пакета.

– Остави, остави – рече Красин, – ще ядосаш Силвия.

– Слушайте, приятели – рече Красин, – я да отидем по-настрани, че тук пречим на хората и само се блъскат в нас... Пък и като ни слушат жените наоколо ни, уверявам ви, ще ги вкараме в излишен грях, защото надали ще се молят на Господа, а ще критикуват нас.

– Право казва Виола – одобри Драгомир, – и аз точно това мислех да предложа.

Отдалечихме се по-настрани и свободно се разговаряхме. Драгомир е много духовит и с Красин си допадат. Разказвахме разни смешни случки и всички се смеехме. Силвия искаше да даде религиозен тон, но не успя.

По едно време всички занаязлизаха от църквата. Никак не зная как татко е можал да ме види в такава навалица и като ме повика, даде ми голяма свещ. Кимнах с глава на веселата компания и тръгнах с него. Той се обърна да види кои са младежите, но поради тъмнината предполагам, че не е успял да ги разпознае добре.

Когато обикаляхме църквата, съвсем случайно отново се намерихме близо с приятелите. Красин, като ме забеляза, бързо ми подаде нещо. Беше яйце. Но докато още навалицата не беше успяла да ни отдалечи един от друг, аз също извадих бързо от джоба си яйцето, което му бях специално

приготвила, и му го подадох. Като се обърнах, татко вървеше до сами мен и навярно този път, благодарение на свещите свещи, бе успял да види Красин. Като изминахме няколко крачки, той ме запита кое е това момче. Казах, че е мой познат. Той замълча, за което му благодарих в душата си... Като си дойдох, най-напред исках да видя яйцето, което ми бе дал Красин. Наистина е чудесно, но не е по-хубаво от това, което аз му дадох.

5 май

Вчера, като се върнах от екскурзията в планината, гдето бяхме ходили аз, Силвия, Драгомир, Виола и Красин, бях много зарадвана от писмото на Вера. Вера ми пише:

„Тони, познай кого видях и кой ти праща поздрав! Зная, че никога няма да се сетиш, но то бе наистина интересна среща, която никак не бях очаквала.

На втория ден на Великден с братовчед ми и неговата компания отидохме на Витоша. Беше великолепен пролетен слънчев ден. Всичко ми изглеждаше приказно хубаво... Запознах се с един човек, който много ми хареса. Но за него после ще ти разправам. То е дълго...

Сега слушай какво стана по-нататък на Витоша. В компанията имаше китари, мандолини, беше много весело. Пяхме на воля, на свобода. Въздухът бе чист, поляните – обси-пани с минзухари... Никога в живота ми тези цветенца не са ми се виждали толкова хубави. А може би това беше така, защото имаше две очи, които постоянно се спираха върху мен... Но пак се отплеснах. След обяд тръгнахме от хижата, за да се върнем. Както вървахме, не помня след колко време и точно откъде и как, защото никак не познавам пътищата и пътеките на Витоша, гледаме ниско под нас, на една поляна, много хора: мъже, жени, деца, стари и млади. Запитах

братовчед ми кои са и какви са, но вместо него ми отговори младият човек, за когото ти писах, че ми харесва. Каза ми, че били от някакво Братство – Бяло Братство, дошли на екскурзия в планината.

– А какви са? – запитах отново аз.

– Много интелигентни и възпитани хора. Привърженици са на някакво Ново учение, ръководено от Учителя им.

– Сигурно са много интересни...

– Да, своеобразни хора са.

Цялата ни компания се беше спряла и гледаше хората на поляната.

– Хайде да слезем при тях – предложи едното момиче.

– Да слезем – съгласиха се другите и всички зализаме надолу. Когато приближихме, чухме да свирят цигулки и слушахме хорово пеене.

Като отидохме при тях, приеха ни много радушно. До един голям камък седеше стар човек с бели коси до раменете и с бяла брада. Бях премного изненадана, когато видях, че Той стана да ни посрещне. Аз го гледах и без някой да ми каже, познах, че Той е Учителя им. В Него има нещо особено... И докато Го гледах, право да ти кажа, почувствах нещо много хубаво... Имах впечатление, че не е обикновен човек.

Нашата компания, все още във весело настроение, се прояви. Никак не зная отгде им дойде на ума на китаристите да засвирят ръченица. Тозчас някои от момчетата и момчетата заиграха. Хората от Братството се бяха наредили наоколо и гледаха с лека усмивка. Гледаше ги и самият Учител, а аз гледах Него. Беше ми особено приятно и хубаво да гледам този човек.

По едно време съвсем несъзнателно се обърнах и видях на няколко крачки от мен изправен ясновидеца, при когото ни води Елисавета. Той също ме видя и като се усмихна, дойде и се ръкува с мене. Първият му въпрос беше: „Как е приятелката Ви?“

– Коя? – попитах го аз.

– Антоанета.

Останах изненадана, че знае името ти, но после си помислих, че Елисавета му е казала.

– Добре е – отвърнах аз и се заговорихме. А в това време нашата компания продължаваше да пее и да играе. Един думкаше с дайре, което носеше със себе си. Не зная защо, като ги гледах, всичко това ми се видя дивашко. За първи път в живота си имах странното чувство, че с тези крясъци и игри се нарушава нещо много хубаво, изпълващо поляната. Направи ми впечатление, че никой от присъстващите хора не каза нищо и не взе участие в игрите...

Когато най-после се измори от играта, нашата компания се събра около Учителя и някои Му задаваха въпроси, но аз не ги чувах, защото говорех с Божидар – така се казва ясновидецът. Запита ме до края на ваканцията ли ще остана в София. Отговорих му, че да. Накрая ми каза специално да те поздравя.

Зная, че всичко това ще те зарадва много и затова ти го описах подробно. Теб те интересуват много духовните въпроси и съжалявах, че не беше с нас.

Засега няма какво друго да ти съобщавам – казах ти всичко. Идвам си в неделя вечер.“

20 май

Красин е много отслабнал, жал ми е за него. Може би се е преуморил от работата във все затворено помещение. Не изглежда добре. През юни иска да отиде във Варна и там да прекара лятото. Майка му ще бъде с него, за да го гледа... Тази седмица почти всеки ден се виждаме, защото казва, че малко са дните, когато ще ме вижда. И на мен ми се виждат малко – още десет дни. Но ако за неговото здраве е добре – нека отиде... още утре даже...

24 май

Сама съм вкъщи. Никога в живота си не съм изпитвала без никаква външна причина по-голяма мъка от тази, каквато изпитвам днес... Всички бяхме на парада. Музиката свири, а мен ми е мъчно, сълзите ми едва не бликват от очите. Гледах: наоколо всички пременени, весели... и всичко ми се вижда глупаво... И за какво да живее човек? – питах се аз. – Да яде, да спи, да се облича, да ходи на паради... Нима няма на този свят нещо по-съществено?

След парада имаше хора... Гледах ги как играят – виждаше ми се смешно, глупаво: подскачат нагоре, насам-натам...

След обяд всички излязоха от къщи, аз също, но минах по друга улица и се върнах.

26 май

Бях у Виола. Пита ме защо рядко почнах да ходя у тях. Напоследък ѝ било ужасно тежко, чувстваше се сама. Наистина, ние сме заедно в училище, но тогава сме винаги със Силвия, а Виола никога не говори пред нея за своите състояния.

– Твърде тежко е да се живее – каза ми Виола, – когато няма за какво.

В мен нещо повтори като ехо: „Да, няма за какво!“

– И още повече – продължи тя, – когато виждам наоколо само мизерии и низости. Тук имахме една съквартирантка с две дечица. При нея често идваше братовчедка ѝ – бедно момиче, на което тя винаги помагаше. И какво мислиш? – Вчера съквартирантката беше изпъдена от мъжа си с двете си деца – да отидела при майка си... А той мислел да се жени за братовчедка ѝ... Съквартирантката идва при мен и плака. Кой знае защо, при мен идват много да ми изказват скърбите си, болките си. Изслушах я и я утеших,

както можах. Погалих разплаканите дечица, които нищо не разбираха, но плачеха, защото виждаха майка им да плаче. Дадох им бонбони и те се утешиха, но майката?!

Снощи съквартирантката ми е спала при майка си, но днес пак е дошла. Плакала, молила му се, но той не я иска. А нейната майка се е оженила повторно и съпругът ѝ за нищо на света не иска дъщеря ѝ с децата. И къде да отиде тя сега? И после ще ми говорят за някаква правда, че съществува Бог. Ако имаше, тая жена сега нямаше да е на улицата. Татко говори на съпруга ѝ, но той е един такъв безобразен тип, не иска да знае. Щял да се разведе. – „Че защо?“ – пита го татко. „Това си е моя работа“ – отговаря той и се хили като идиот. Разбира се, той не може да не дава издръжка на децата, но колко ще е тя?

Слушах Виола и ми беше жал за тая жена. Где беше тя сега и как можеше да ѝ се помогне? Запитах Виола как е възможно така отведнъж да я изпъди.

– Ами, изведнъж – отговори ми тя, – питай я колко бой е изяла, но заради децата е търпяла. Колко пъти е плакала и ми е разправяла мизериите, които той ѝ прави! И мислиш ли, че само тя е изпъдената и отхвърлената? Хиляди има като нея... светът е пълен със скърби и страдания...

Това, което говореше тя, намираше ехо в моята душа. Вярно беше – светът бе пълен със страдания.

– И какъв смисъл има всичко това? – продължи Виола. – Ето ти, Антоанета, питах нашите учители за смисъла на живота. Питах ги защо човек е дошъл на Земята и отгдето. Но нима те знаят? Уверявам те, те сами не знаят какъв е смисълът на живота. Те живеят без никаква особена цел в живота. Те са като всички хора, а ние мислим, че като са наши учители, ще могат да ни дадат отговор на тормозещите ни въпроси. Каж ми, кой от тях знае защо именно живее? – Никой! И те си имат деца, свои дребни стремежи, цели, но нищо повече от това. И ти, уверявам те, хлопаш

на празна врата. Там, вътре в тях, е по-пусто и празно, отколкото в нас. Защото ние все още се надяваме за нещо по-идеално, а те са разбрали, че нищо идеално няма, че изобщо нищо няма... Ти си въобразяваш, че учителката ни, като изнася хубава лекция по литература, знае нещо. Нищо не знае! Ако знаеше, щеше да ти отговори. Тя е една грамофонна плоча! Тази лекция, от която ние се възхищаваме, тя я е казвала от двадесет години насам. И право да ти кажа, аз не се учудвам, че не знаят повече, а се учудвам, че при това повторение на едно и също нещо от двадесет години още съвсем не са оглупели. Да не ми дава Господ да ставам учителка! Помисли си: година след година все едно и също – и така до веки веков... Казвам ти, Антоанета, не си прави илюзии, не прави от обикновените човеци необикновени, защото ти имаш такъв навик – да идеализираш хората. Те също си имат своите скърби, и още как! И на тази, гдето ни е по френски, какъв мислиш е животът ѝ? – Мизерия и нищета. Разбира се, не материална мизерия, но по-лоша от материалната. И знаеш ли с каква цел идва тя на училище и какво тегло са за нея провлачените учебни часове!? Иди я попитай и нея за смисъла на живота, да видиш какво ще ти отговори. А ти мислиш: учителите знаят! Нищо повече не знаят от това, което преподават!

И майка ми, и тя е като всички. А аз я мислех за божество! Молех я и очаквах да ми помогне и да разреши известни въпрос! Какво дете съм била! Нима тя може да ми даде нещо, което самата няма? И тя е една обикновена жена, която е искала и е мечтала цял живот да бъде обичана тъй, както тя разбира – и нищо повече. А аз едва ли не я считах за някакво свръхчовешко същество, защото беше хубава. И ако един ден я срещна, тогава аз ще ѝ говоря и тя ще се зачуди. Ще види, че аз не съм вече онова дете, което тя остави хлипащо. Не, аз пораснах, пораснах с всичките скърби и страдания, които виждам да ме заобикалят, и понякога ми

се струва, че аз не съм на 19-20 години, а на сто и двадесет. И тогава тя ще види, че не е майка тази, която ме е родила, а тази, която е обичала... А тя никога не ме е обичала.

„Бедната Виола – мислех си аз, – колко много жадува сърцето ѝ да бъде обичана.“

Върнала се у дома, все си мислех за нея. Колко много тя е чувствала нуждата от майка, и колко много е страдала, че е нямала...

2 юни

Необикновен горещ ден беше днес. Нашата класна стая има южно изложение и макар че бяхме разтворили прозорците, пак беше горещо. Четвъртия час имахме френски. Както винаги в класа имаше шум, безредие, немирство. Учителката ни явно изглеждаше уморена и погледът ѝ беше блуждаещ. Тя вдигна няколко ученички, които не си знаеха урока. От чиновете им подсказваха почти с висок глас. Учителката на няколко пъти помоли ученичките да пазят тишина, но никой не я слушаше. Самият ѝ глас сякаш излизаше от някаква дълбочина и като че ли всеки миг тя щеше да изгуби съзнание... Може би от горещините... Най-после тя затвори книгата, подпря си главата и по отслабналите ѝ бузи се търкулнаха няколко сълзи, които явно тя не усещаше. Тогава неочаквано Силвия стана и извика:

– Това е безобразие, ученички, тази жена носи дете в себе си. Помислете си какви ужасни условия ѝ създаваме ние с нашето държание. Помислете за това дете, което се формира в тази майка сред нашите немирства и безобразия. И ние сме момичета, утре и ние ще бъдем майки... Трябва да имаме малко почит към тази мъченица и към това невинно дете!

Целият клас замлъкна, притаил дъх. Чуваше се само гласът на Силвия, който бе крепък като никога. Сякаш не говореше тя, а някой друг.

Учителката полека обърна глава към нас, погледна Силвия с поглед, изпълнен с благодарност. Но силите ѝ сякаш я напуснаха и тя каза: „Моля, вода“ – главата ѝ клюмна върху масата. Веднага всички се затичахме към нея. Някои отидоха за вода. След малко дойде директорът, навярно извикан от някоя ученичка. Донесоха вода. Намокрихме устните, челото ѝ, и тя отвори очи. Директорът много внимателно я хвана под ръка и я съпроводи до канцеларията. В междучасието всички коментирахме случилото се. Много от ученичките съжаляваха за държанието си. Силвия казваше, че така, както е седнала, сякаш изведнъж е почувствала баща си до нея... тя станала веднага и заговорила. Той неведнъж ѝ бил говорил за влиянието на средата върху майката и бъдещото дете. Виола мълчеше и слушаше. И все ми се струваше, че тя, която обикновено знае някоя случка за този, за онзи, за скърбите и страданията им, знае нещо и за тази учителка. Наистина, като се връщахме от училище и останахме сами на улицата, тя ми разказа, че миналата вечер отишла с баща си у едно семейство, където били поканени. Там бил и съпругът на учителката ни по френски. Навярно той не е знаел, че тя е ученичка, защото не е била с ученическата си престилка, и се държал с нея прекалено любезно. А с една от госпожиците – просто безобразно. Виола седнала настрана, но той отишъл при нея и започнал да ѝ прави разни комплименти. Случайно ѝ паднала кърпичката и тя, като се навела да я вземе, навел се и той, хванал ѝ ръката и я стиснал. Тя бързо се изправила, погледнала го със страшен гняв и през зъби му казала: „Махнете се, иначе ще Ви залепя плесница!“ И щяла да го направи, ако не бил съпруг на учителката ни. Той станал и отишъл при другите. След малко Виола отишла в столовата, гдето били вечеряли и гдето тя си забравила книгата, която домакинята ѝ била дала за четене. Останала като гръмната, когато видяла да се прегръщат любезният съпруг на учителката ни по френски

и ухажваната от него девойка. Виола казала: „Пардон“ – взела книгата и се върнала в хола.

– И мислиш ли – говореше ми Виола, – че до тая жена не идват слуховете за безобразното му държание? Тежко ѝ! А също и на това дете, което е в нея при всичките тежки за нея дни и часове... Нещастници, създават нещастници...

– Боже мой – мислех си аз, влизайки у дома, – наистина ли в живота има само скърби, измяна, страдания?

5 юни 19...

Току-що се върнах от гарата. Изпратих Красин и майка му за Варна. Той беше развълнуван, а аз – тъжна. Но защо ми се струва, че за последен път се виждах с Красин. Всъщност не се изразявам правилно, не че няма да го виждам, но че никога няма да се виждам с него така, както досега. Нашата чиста, хубава, бих казала детинска дружба, свършва и няма да се върне... Но нима всеки изминат ден се връща?

10 юни

Вера е отново щастлива... Къщата през целия ден се огласява от нейния смях и песен. Отново е влюбена! Влюбила се е в този, за когото ми бе споменала в писмото си от София. Не бил съвсем млад – 30-годишен, но бил много богат. Имал фабрика и магазин в София. Веднага ѝ заговорил за женитба, което много я е изненадало. Вера разправя всичко това на татко и майка и им казва, че ще ги кани на сватба. Те се смеят и ѝ се радват като на тяхна дъщеря. Тя ден през ден получава писма и вечер ги чете на всеослушание пред всички. Аз се чудя как може такава нещо! Голямата ми сестра също знае всичко и се уговарят: ако Вера се ожени за този човек, то да направи зет ни да се премести в София на работа. Разбира се, и сестра ми ще отиде да живее там.

Филип казва, че ако Вера се ожени, той ще ѝ ходи на гости всяка ваканция. Тя приема всичко. Искрено се радвам на щастието на Вера, само дано да бъде тъй, както тя си го мечтае. Тя чака с нетърпение свършването на учебната година, защото тогава любимият ѝ щял да дойде да я види, а може и да се сгодят. Тя при всяко получено писмо подскача от радост и целува майка, която се радва с нейната радост.

Когато се прибера в стаята си, мисля си: какво е животът? Скачай, радвай се, надявай се, тъгувай, страдай... и т.н., и т.н. И какво стои зад всичко това? Може би само едно нищо!!!

18 юни

Защо съм се родила, когато ще умра? Защо изобщо човек се ражда, когато ще живее някакви си 70-80 или 100 години, когато ще остарее, повехне и умре. А болестите? Боледуват не само стари, но и млади, боледуват деца! И защо? Ще каже някой, че не спазвали известна хигиена, че изстинали или пък са умрели при катастрофа. Това за мен не са отговори. Искам да ми се отговори принципиално – защо човек се ражда, живее или пък умира.

Освен това каква е тази несправедлива природа, която създава едни хора красиви, други – грозни, едни – богати, други – бедни. Едни – господари, дори само в домовете, други – роби, макар официално робство да не съществува.

Нима човек, който трепери от човека и е зависим от него, не е роб? Виола има право да не вярва в никого и в нищо. Чичо Асен ми казва да се пазя отровата на нейните мисли да не отрови и мене. Но каква отрова е това, когато е истина?

Майка ми направо ми казва, че било грехота да се задават такива въпроси. С тези работи се занимавали светиите, ангелите. Но като се занимават, защо не ми се явят да ми

отговорят какъв смисъл има човек да се ражда, когато ще умре?

Мама казва сега да съм учела, да завърша училището. Добре, ще го завърша – и после какво? – Нищо! Щом като ще умра, има ли смисъл да се мъча да живея още не зная колко си години? Не е ли по-добре да умра веднага, за да съкратя дните на този вътрешен тормоз? Може би на хората да им се види чудно, че предпочитам да умра, но то е, защото това, за което копнее душата ми, го няма тука – значи изобщо го няма...

16 юли

Вън е ужасно горещо. Улиците на града са пусти и когато вървя по тях, слушам стъпките ми да отекуват по тротоара, а в душата ми с всяка моя стъпка някой ми казва: „Няма смисъл в нищо!“ Мисълта да не живея все повече ми става твърде честа гостенка... Аз не мога да бъда като Вера, нито като Силвия. Не мога да живея, без да зная за какво.

Вера, заедно с майка ми, ще отидат до дома на годеника ѝ. Той дойде веднага след завършването на учебната година и иска да я представи на майка си. Той е единствен син. Не зная да съм виждала по-щастливо същество от Вера.

Татко много хареса момчето и даде съгласието си. Майка също. Веднага накупиха някои необходими неща, но годеникът каза, че има всичко и че само нея иска... Ще се венчаят през август. Попитах Вера какво ще прави с последния клас, който няма да завърши. Отговори ми, че той не държал тя да завърши последния клас. Ако пък много искала, щяла да учи във вечерна гимназия в София... и да вземе класа.

С годеника на Вера малко говорих и нямам никакво мнение за него. Достатъчно е, ако направи Вера доволна и ако осмисли живота ѝ.

Като гледах майка и Вера да шият разни неща, всичко ми се виждаше детинско. Сякаш големи деца си играеха на кукли... шиеха кукленски дрехи.

Не ми се пише повече. Нищо не ми се прави, не ми се живее... Няма смисъл...

12 август

Няма вече кого да питам и кой да ми отговори за какво да живея. Виола има право, като казва, че не трябва да питам, защото няма кой да ми отговори така, че отговорът да ме задоволи. Тя може да живее така, без въпроси, без интереси за нещо повече от човешкото, но аз не мога... С ужас си мисля за новата учебна година. Какво ни дават в училище? – Знания, доста знания, но те не могат да задоволят потребностите на нашите души. Какво ме интересува историята на народите – кой кога царувал, кой кого победил, когато не ми казват най-същественото: отгде идва всичко, за какво съм тук, на Земята, и къде ще отида, след като я напусна.

Но нима тези, които преподават различните науки в училището, могат да ми отговорят на тези въпроси? – Не. Защото и те сами не знаят где ще отидат след смъртта.

Где е Бог? Всичко е пусто и празно. Няма Го! Где е редът в този свят, приличен на хаос? Где е справедливостта в този свят на неправда? Где е светът на Любовта в тоя свят на лъжи, интриги, омраза? Как Бог допуска всичко това? Наистина, смешна съм била, като съм вярвала, че има любов в омразата и истина в лъжата. Илюзия е било, че там, на небето, има Бог. Днес виждам, че всичко е празно.

18 август

Имам една постоянна спътница – смъртта, която ме кани да ме заведе отвъд, където всичко е тихо, спокойно

– вечна тишина и почивка. Тя ме обгръща с тъмните си воали, люлее ме като майка на своите ръце, вика ме: „Ела, ела...“ Обещах ѝ да дойда.

Струва ми се, че не съм от този свят и няма защо да живея в него. Спътницата ми ме кани да отида там, където жадуваният мир от мене ще настане. Ще заспя и никога няма да се събудя. Ще почивам, ще почивам, и никаква мисъл няма да ме смущава. Тя ще ми вее със своето черно крило и всичко ще е тихо, съвсем тихо. Няма коленичила всяка нощ да плача, да се моля и да търся. И никого повече за нищо няма да питам, защото няма да ми трябва. И няма да протягам повече ръце към небето, отгдето очаквах това, което душата ми ден и нощ търсеше, и не ще кърша пръсти от болка, когато празното небе мълчи...

Ако имаше Бог, чул би ме, отговорил би ми, показал би ми съществуването Си... Трогнал би се от сълзите ми и пожалил би мъката на сърцето ми... Отговорил би на търсенето ми. А ето, нищо, нищо... и само страдам, страдам, защото няма за какво да живея.

28 август

Баща ми, майка ми и Филип са на сватбата на Вера. Оттам ще се поразходят... не ги питах къде, не ме интересува – живеем в различни светове. Хората живеят заедно, а са далече един от друг... съвсем далече. Те ме виждат да вървя вкъщи, но не виждат спътницата ми – смъртта, която ми обещава да ми даде всичко, което никой тук не може да ми даде.

Те не знаят, че когато вечер се прибера в стаята си, аз притварям клепки и тя ми шепне: „Ела, ела.“ И аз тръгвам с нея... Тя ме води из своите тъмни, безкрайно тихи чертози...

Колко хубаво би било, ако Вера беше дъщеря на родителите ми... Те така много се радват...

1 септември

Силвия се е завърнала с майка си и с Влади от морето, гдето бяха цяло лято. Тя е обгоряла и е жизнена, весела. Драгомир е било също там. Прекарали са като никога досега лятото хубаво. Светещите ѝ очи и постоянната ѝ усмивка ми показват това без думи. Аз я виждам, слушам, но сякаш съм безкрайно далече и всичко това само минава край мене. Сякаш тя усеща това и ме пита какво ми е. Отговарям: „Нищо!“ И всъщност е нищо, съвсем нищо. Вървим из улиците, гледам с отворени очи, но нищо не виждам. Понякога минават познати, тя ги поздравява и ме пита защо не ги поздравявам, а аз не съм ги видяла...

Понякога ми се иска да тръгна за някъде и да вървя, да вървя и никога, никога да не стигна...

Вчера ходих сама извън града край реката. Стоях доста във водата. Тя ме канеше да отида с нея, обещавайки ми да ми даде разгадката на всички измъчващи ме въпроси, но аз не ѝ вярвам...

Виола също се е завърнала от летуването си. Беше в ученическите колонии. С нея не съм се виждала, дори избягвам и Силвия. А и те не ме търсят много, тъй като Драгомир е тук и тримата ходят заедно някъде. Но това ми е съвсем безразлично...

3 септември

Вчера пак ходих на реката. Гмурках се във водите ѝ. Дори без да искам нагълтах вода. Казах на реката да не си прави такива шеги с мене, защото не по този начин искам да отида отвъд... Днес чувствам тръпки, настинала съм, но това ми е безразлично.

5 септември

Вчера беше топъл ден, затова пак ходих на реката. Подолу жени перяха черги, но аз бях далече от тях. Водите, в които влизах, имаха хубави басейни и бяха чисти. Но независимо от това, че водите бяха приятни и не ми се виждаха студени, съм настинала, защото днес горя от температура. Пиша в леглото. Странно е, че огънят, който ме гори, ми е приятен, само кашлицата ми е неприятна, защото ме събужда от унеса, в който изпадам... Понеже съм сама, цялата къща е тиха, празна...

6 септември

Понякога ми се струва, че тялото ми е в леглото, а аз самата съм... къде? Не зная.

Лошо кашлям и чувствам боджежи в дробовете. Не ме е страх от смъртта. Обратното... Само ми е неприятна кашлицата, защото тя ме връща оттам, закъдето съм тръгнала.

Искам да напиша писмо на чичо Асен, за да му кажа защо искам да отида с тази, която постоянно тихо ми шепне и ме вика със себе си. Започвам писмото: „Чичо Асене, от всички хора на света, струва ми се, че само Вие ще ме разберете, затова се обръщам към Вас. Когато ще се завърнете, може вече да ме няма..."

От няколко години ме вълнуваха много въпроси: отгде съм дошла на Земята и за какво. Защо са страданията в живота и къде е смисълът му. Питях тези, които мислех, че знаят, но не ми отговориха. Тези, които се считат компетентни по въпросите за вярата, убиха и тази, която имах.

Някога вярвах в Бога и Го обичах. Ходех на църква и вярвах, че ще Го намеря там, но после видях, че там Го няма, защото ако бе там, служителите му биха били съвсем други. Не ги упреквам. Ако те са доволни и животът им е

осмислен – доста е това за тях. Но за мен – не. Аз търсех, постоянно търсех да видя Бога, и не Го видях. Тези, които трябваше да ми Го покажат, или поне да ми посочат пътя, който води към Него, по всяка вероятност сами не го знаеха и се задоволяваха само с песнопееие и повлачени думи – но уверявам Ви, ако това задоволява някого – добре, но мен – не. Тогава се обърнах към тези, които ни учеха, но и те не го знаеха, защото и те живеят в мизерията и нищетата на живота като всички. Видях, че и те страдат, тъгуват като всички и че имат цели и стремежи като всички – тогава какво можех да искам, когато сами нямат това, което искат от тях да дадат или покажат?

Вярвах, много вярвах, че има Бог, но тази година из ден в ден виждах, че тази ми вяра е била всадена в мен от майка ми и че всичко, в което съм вярвала, е било само илюзия. Тогава за какво да живея? Разберете ме правилно, повярвайте ми: този живот, начинът, по който го живеят хората, е съвършено безсмислен за мен.

Понякога се чувствам гостенка в този дом, в който се родих и отраснах. Чувствам се съвършено чужда на тези, които са в дома, защото нашите светове са съвършено различни...

Красин иска да свържа живота си с неговия. Но ние никога не сме си подхождали. Неговите идеали не са мои и моите – негови. Той иска да се ожени, да има деца. Аз гледам наоколо си оженените и техния живот не може да ме съблазни. Техните постижения не могат да осмислят живота ми. Да имам деца! Но за какво? Защо да създавам нещастници, подобни на мен? Защо да родя дете, което утре ще ме запита, както аз питах майка си: защо ме роди и какъв е смисълът на този живот? И какво тогава ще му отговоря, когато самата аз не зная. Понякога си мисля: ако се бях родила в бедно семейство, сред оскъдица, богатството би ми било цел и аз бих имала за какво да живея. Ако бе ми

липсвало нещо – бих се стремяла да го постигна – а така? Всичко, което бих искала да имам на Земята – имам го, и като го имам, виждам, че то не е същественото. Виждам, че ми липсва именно това, което да даде смисъл и цел на живота ми. И съвършено е ясно, че то не е земно, материално...

Зная, мнозина ще кажат, че моята мъка е от каприз. Уверявам ви – не е! Мисля си: хубаво би било да съм се родила в планината като овчарка, да паса овчиците си, да се радвам на Слънцето и никога да не запитвам защо се родих и защо живея. Облажавам хората, които живеят без въпроси, без да търсят неща, които може би не съществуват...

Сега съм сама вкъщи и съм болна, но не се лекувам – може би така е най-добре. Ще си отида от Земята, без да съжалявам...

Недейте ме упреква и не ме осъждайте – само бих искала да ме разберете. От това най-много съм имала нужда в живота си.

Писмото написах с прекъсвания. Високата температура ме омайва, гърлото, което ме боли ужасно, ме задушават, а кашлицата ме връща отново на Земята.“

Антоанета.

8 септември

Всичко, което се случи вчера, е толкова необикновено, толкова чудно и невероятно, че аз просто не зная как да го опиша... Сега, пишейки тези редове, благодатни сълзи се ронят от очите ми и обливат страните ми. Оздравях и оживях! Жива съм, след като бях мъртва от толкова време насам. И сълзите ми не горят, не парят, а само окъпват душата ми и ми става безкрайно леко.

Струва ми се, че ако цял живот прекарам, коленичила пред Бога, пак не бих могла да изкажа всичката си безпределна благодарност за това, което ми се случи вчера.

Писмото, което бях написала за чичо Асен, го бях залепила в плик и го бях сложила в една книга върху масата. Чувствах се страшно зле... Никак не помня как съм станала и съм отключила външната врата, водена от мисълта, ако умра, да не изкъртват вратата. Върнала се, строполих се върху леглото, задушаваща се от кашлицата, а чувствах, че гърлото ми е запушено, едва поемах дъх. Но независимо от всичко това съзнанието ми беше будно и ясно чух някой, който беше сякаш в мене и извън мене, да казва:

– Най-после всичко се свършва.

– Кое се свършва? – запитах аз.

– Това, което за тебе е тежест и тормоз – животът, който живееш – отговори този, който бе в мене и извън мене.

Кашлицата ми попритихна и аз се облегнах на възглавници в леглото. Гърлото със страшна болка продължаваше да ме задушава, но мозъкът ми работеше. Всичко това беше необикновено странно и си казвах: сега ще дойде „Тя“ и ще ме отведе в нейните тъмни чертози.

– Нали това е твоето желание! – чух тих шепот до мен.

– И „там“ пак ще съществувам ли? – запитах аз.

– Разбира се – беше отговорът, изпълнен с някаква насмешка.

– И какво ще правя?

– Нищо!

– И все нищо?

Защо ми се стори, че този до мен се смее съвсем тихо, вместо да ми отговори.

– И все нищо ли? – продължих да питам аз. – Но ако ще съществувам в тъмните покои на смъртта без слънце, без звезди, какъв смисъл има да отивам там? Ако няма да изчезна, ако пак ще съществувам, защо да отивам в тъмнината? Съвсем ясно почувствах, че където и да съм, все ще съм... и смъртта изгуби своя смисъл. Но в същото време чувствах, че гърлото ми се запушва, че не мога да дишам,

че умирам. В същия момент нов пристъп на кашлицата ми даде възможност да вдъхна малко въздух. Но заедно с това усетих, че смъртта разперва черните си криле и ме обвинява отвсякъде в непоносим мрак. Тогавя сякаш в самите глъбини на душата ми се пробуди нещо, което не мога да опиша с думи. Заедно с това имах ясното чувство, че се връщам отнякъде, от безкрайно далече, към Нещо, което съм знаела, обичала – към Бога!

– Господи! – извиках с всичката горест на душата си, почти не можейки да дишам – явно гърлото ми бе съвсем запушено, – ако ще съществувам в тъмнината на смъртта, помогни ми да остана жива в света на светлината! Виждаш искреността на душата ми, помогни ми, Господи!

Изведнъж в мрака, който ме бе обгърнал, блесна светлина, която изпълни цялата стая, и в нея се очерта фигура с ослепителна светлина, която простря ръката си над мен.

Следния миг фигурата изчезна, а аз усетих устата си пълна с нещо топло. Изплюх гной и кръв...

В този момент вратата се отвори и влезе леля Елена – майката на Елисавета.

– Не съм закъсняла, нали? – чух да ме пита тя, но не можех да отговоря, макар да чувствах, че ми олекна, че съм добре... неочаквано добре...

Леля Елена остана при мен. Отиде си за малко и пак се върна, за да не съм сама през нощта.

Никак не зная как така бързо, почти моментално оздравях. Присъствието на леля Елена ми е много приятно. Днес, приседнала до леглото, ми каза:

– Както си седях вкъщи, чувам вътрешният ми глас да ми казва: „Стани и иди при Антоанета. Кажй ѝ, че Този, когото търси, е навсякъде. Той е и у нея, и във въздуха, и във водата, в цветята. Където има живот, все е Той – Бог! Във всичко е Той.“

Веднага станах, а гласът ми говореше: „Бързай, защото тя се намира в критичен момент. Тъмнината е сложила було

пред очите ѝ и смъртта е протегнала крилото си над нея.“

Бях готова и вече излизах, когато дойде една приятелка, която с месеци не беше идвала. Казах ѝ, че бързам по важна работа. Тя тръгна с мен и ме заговори.

Изведнъж вътрешният ми глас замлъкна. Стори ми се, че ме остави. Разбрах, че нещо много важно става с тебе, оставих приятелката и се втурнах почти тичешком за тук... Разбрах, че направих грешка, като се забавих в разговор с жената. Само се молех на Бога да не съм закъсняла... и Слава Богу...

Тя замълча, приседна на самото ми легло, притегли ме към себе си и ме прегърна. Никога в живота си не помня по-топла и приятна прегръдка. Стана ми безкрайно хубаво и милувката ѝ по косите ми беше безкрайно приятна. Тогава ѝ разказах това, което ми се бе случило, което бях видяла...

– Учителя е! – рече ми тя.

– Кой Учител? – запитах я учудено.

– Ще Го видиш, ще Го познаеш... Той е Един! Как съжалявам, че за първи път в живота си се забавих да изпълня думите на Ръководителя ми. Смъртта едва не те е грабнала...

– Недей съжалява – заговорих ѝ аз, – така стана по-добре, можах да видя Учителя – както ти Го наричаш. Ако беше дошла по-рано, Той може би нямаше да ми се изяви... И сега ми е така хубаво. Сякаш душата ми се носи от благоухаещи на рози облаци. Но от всичко най-чудното е как оздравях отведнъж! А знаеш ли, задушавах се, не можех вече да дишам... умирах... И сега този чуден мир, който ме изпълва.

– Това е мирът, който Той ти е оставил в душата. Блажени са очите, които Го видят, и ушите, които Го чуят...

За първи път говорех с леля Елена така, и при това много, защото рядко я бях виждала – само в случаите, когато съм отивала за нещо при Елисавета – затова се изненадах, че я чувствам необикновено близка. Тя ми каза, че души-

те, които имат вътрешна връзка, винаги се чувстват близки, независимо колко пъти са се виждали или са разговаряли.

Изведнъж тя се сети за нещо, извади сгънат лист от чантата си и подавайки ми го, рече:

– Като си ходих вкъщи, заварих писмо от онзи момък, който миналата година беше идвал при нас. Елисавета ви води при него – Божидар. Хората го наричат ясновидец, но той не се счита за такъв.

– А за какъв? – запитах неволно.

– Само за ученик, който иска да учи и да има реална връзка с Учителя, с Ръководителя си.

Зарадвана, взех сгънатия лист, на който пишеше: „За Антоанета“. Разтворих го и прочетох: „Когато дойде нощта, знай, че Слънцето пак грее, само че вие не го виждате. Когато отвсякъде е мрак, в него може най-ясно да блесне Светлината.

Ваш брат Божидар“

Тези няколко реда ме изпълниха с нещо много хубаво. Наистина бях прекарала дълга тъмна нощ... и сега ми беше светло, радостно. Бях мъртва и оживях – възкръснах! Възкреси ме Този незнаен от мен Учител, за Който леля Елена ми каза, че бил слязъл на Земята, за да светне на хората, за да не се лутат в тъмнината, както аз се лутах и блъсках в нея. И сега имам едно желание, една мечта – да Го видя и да Му благодаря, задето ме отне от смъртта и по безкрайно чуден начин ми върна здравето отведнъж.

Леля Елена стоя днес при мен, докато се чу гласът на майка ми – върнали се бяха с брат ми от сватбата. Татко беше отишъл в магазина.

Останах изненадана, че се зарадвах на мама. Тя изпрати леля Елена, съжали, че съм отслабнала. Било навярно поради заболяването ми. Пита ме какво ми е, защо съм в леглото... Отговорих ѝ, че бях настинала, защото се къпах в реката, но че ми е минало, че сега вече съм добре.

– Сама ли ходи на реката да се къпеш? – запита ме тя.

– Сама.

– Колко пъти съм ти казвала да не отиваш сама... Всичко се случва...

– Вече няма да ходя – засмях се аз, а тя веднага ми приготви чай, защото чу, че покашлям. Стана ми мила с нейната грижа и усмихната приех чая. Тя ме погледна. Наистина отдавна не бе ме виждала усмихната и в такова добро настроение.

Угасващият ден ми се видя изпълнен с красота и аз прегърнах и целунах Филип, който се втурна в стаята ми.

19 януари

Разгръщам страниците на тетрадката, която ми е вярна и предана приятелка, и виждам датата, когато за последен път съм писала. Колко месеца има оттогава? И колко чудни неща станаха в моя живот, които нямах възможност да записвам. Но те са записани със златни, никога неизтриващи се букви, а аз може би ще запиша само техните сенки на тези листи. Защото на нас, човеците, понякога ни липсват думи, за да изразим онова, което чувстваме или преживяваме в даден момент.

Най-напред ще кажа, че моята мечта, лелеяна в душата ми цели месеци, се осъществи, и аз видях на Земята Този, Който в мига, когато щях да издъхна, да си отида от Земята, дойде и отново ми върна отведнъж здравето и живота...

Ние, хората, обикновено си мислим, че нещата се нареждат случайно, но аз вече се уверих, че зад тази случайност винаги стои ръката на Разумността. Поканата на Вера да прекарам коледната ваканция при тях, която дойде в навечерието на ваканцията, ме изненада и безкрайно ме зарадва. А дотогава дори и не мислех, че мога да отида някъде, защото татко още на другия ден след завръщането им от

сватбата на Вера се разболя много тежко и пролежа дълго. Едва от десетина дни се бе привдигнал и аз не мислех до го оставям, нито пък да лишавам майка си от помощта ми. Но татко каза, че се чувства вече добре и че иска да ме зарадва и той с нещо заради моето бдение през нощите на дългото му боледуване. Майка също искаше да отида, защото намираще, че съм отслабнала поради умората денем в училище, а нощем от стоенето много пъти пред леглото на татко, за да я отменям.

Развълнувана от тайната радост, че там, в София, ще мога да видя най-после Този Велик Учител, за Когото леля Елена ми бе говорила вече много, бях искрено благодарна на родителите ми за доброто им желание да отида на гости на Вера.

Когато си нареждах куфарчето, Филип ходеше край мене и ме облажаваше. Но непременно за Великден щял и той да отиде... даже без покана. Но не вярваше Вера да забрави обещанието си и да не го покани поне веднъж в годината през някоя ваканция. Бедният Филип, Вера му липсваше много. Нямах с кого да лепят хвърчила и да ги пускат из двора или на улицата, нямаше с кого да сглобява изработените си по ръчна работа с красива резба разни неща. Наистина, той ги показва на мен и аз го похвалявам искрено, защото хубаво работи и ми харесват. Но той не намира в мене онзи пламтящ от възхищение поглед, с който Вера посрещаше всяка негова работа, и най-важното – веднага се захващаше да му помага. С излизането на Вера от нашия дом той сякаш изгуби голяма част от вдъхновението си. Татко също беше болен и не можеше да му помага при сглобяването на изработените от него предмети. А ето, на всичко отгоре, когато се надявал да бъде поканен за ваканцията от Вера, тя само го пита какво работи. Това много го огорчи. Татко му обеща, че през великденската ваканция ще отидат двамата. Това го успокои донякъде и той не беше много тъжен при моето заминаване.

– Ех, Тони – казваше ми той, – да бях дошъл и аз, сигурно щяхме да отидем на екскурзия на Витоша, а сега ти сама...

Горкият, той мисли, че без него не бих могла да отида на планината. Но все пак радваше ме доброто му желание да ме придружи.

Но никога няма да забравя с каква радост ме посрещна Вера на софийската гара. Бях трогната от топлата ѝ прегръдка, с която тя ме прегърна, а също и от нейната сестринска целувка. Като че ли някаква незначителна дотогава преграда между мен и Вера се стопи и аз сякаш за първи път в живота си я виждах така мила, близка на душата си. Съпругът ѝ стоеше на една крачка от нас и след като се отделил от Вера, той ми подаде ръка и вежливо свали шапката си.

Лека кола ни отведе в дома на Вера, а тя из целия път ме разпитваше за майка, за татко, за Филип, за сестра ми. Тя почти била наредила работата за сестра ми – намерили са подходяща работа за зет ни и може би скоро щяла да им съобщи крайния положителен резултат.

Изненада ме образцовата чистота в дома на Вера. Тя сякаш не вървеше из стайте, а хвърчеше като птичка от място на място и всичко оправяше, всичко нареждаше... И неведнъж виждах очите на съпруга ѝ да я гледат с радост и обич.

Вера, тая чудна палавница, му създаваше пълен с разнообразие и игри живот. Когато той се връщаше от работа, обикновено му отваряше старата жена, която те са прибрали в дома си, защото била останала съвсем сама в света и почти без средства. От своя страна тя помагаше на Вера при готвенето. Докато жената отваряше вратата, Вера се скриваше. Види се той, свикнал на това, с грейнала усмивка почваше да я търси из всички стаи на къщата, докато най-после нейното избухване в смях не я издаваше къде е. И тогава през глава двамата се втурваха като деца да се заплюят на определеното от тях място, както обикновено това става,

когато децата играят на улицата на криеница. Може би съпругът на Вера, когото отпосле свикнах да наричам Младен, би стигнал преди нея на определеното място, ако той не примираше от смях и ако Вера като хала не преминаваше край него, бутваше го настрана и тичаше да го изпревари. Всичко това размиваше до сълзи мен и старата жена.

Беше вече втори ден от пристигането ми, и аз почнах да горя от нетърпение кога ще отида там, Горе, на чудния Изгрев, и да видя Учителя. Ако би останало на мен, бих се втурнала веднага, но трябваше да спазвам известно благоприличие като гостенка. Понякога се двоумях да кажа ли на Вера истинската цел за идването ми в София, или така тайно да отида, без тя да знае. Наистина за първи път бях в столицата и не знаех улиците, но това не ме безпокоеше. Не бях малка, щях да питам и щях да бъда упътена. Осен това леля Елена ми бе дала писмо и малко колетче за Божидар.

Понякога стоях с очи, впити в стъклото на прозореца, и се питах какво да направя. С всеки изминат час ми се струваше, че изгубвам безкрайно ценно за мен време, а образът на Учителя, Който понякога насън бях виждала, изплуваше в съзнанието ми, заставаше пред моя взор и едва ли не ми се струваше, че Го виждах наистина... Сякаш невидими нишки се протягаха между мен и Него и незначителна ръка ги подръпваше. И при това подръпване чувствах непреодолимо желание да отида по-скоро при Него.

Най-после реших да кажа на Вера, че ще изляза – нима тя ще ме пита къде ще отида? Но тъкмо в този момент тя се приближи до мен и като си сложи ръката на рамото ми, рече:

– Тони, ти навярно би се зарадвала, ако видиш Божидар, този, при когото някога ни води Елисавета. Представи си, той е близък на Младен. А също за теб навярно би било от голямо значение да видиш и Учителя на Божидар. Зная колко много те интересуваха духовните работи, макар ни-

кога с мен да не си говорила за това. Скоро случайно срещнах Божидар. Заговорихме се. Между другото стана въпрос за тебе и тогава ми дойде на ума да те извикам да дойдеш тук при нас през ваканцията, вместо ние с Младен да идваме при вас, както си бяхме решили. Казах на Младен и той се съгласи.

Гледах Вера учудена и ѝ казах, че наистина имам голямо желание да видя Учителя и че нося писмо и колетче за Божидар.

– Зная квартирата му – рече ми Вера, – веднъж Младен ми я показва. Даже му звъняхме, но него го нямаше. Ако искаш, облечи се, и ще отидем още сега при него, а той утре ще ни заведе при Учителя им.

Доброто сърце на Вера ме зарадва много. Веднага се облякохме и отидохме, но хазяйката на Божидар ни каза, че преди половин час е излязъл, за да отиде на Изгрева. А на другия ден с приятели щял да отива на Витоша.

Оставихме писмото и колетчето на хазяйката му. Тя полуотвори вратата на стаята му и сложи донесеното от нас върху маса, по която имаше наредени много книги.

Вечерта Младен предложи да ни заведе на другия ден на планината. По радиото съобщиха, че времето щяло да бъде слънчево. Зарадвах се много. Вера като домакиня веднага заприготвя раниците и Младен ѝ помагаше. Те почти всеки празник ходели на планината, а утре, понеже не е празник, негов роднина щял да бъде вместо него в магазина.

Вера имаше нов хубав голф, раница и всякакви принадлежности, необходими за планината, които тя ми показваше с радостта на дете. Младен гледеше щастливо усмихнат?

На другия ден Слънцето грееше тъй светло, както никога по-рано в живота ми. Аз вървах и бързах. Неясно миналата ми в съзнанието мисъл, че може би на планината ще видя Учителя, полека-полека се оформи и ставаше все по-ясна и по-силна. Започнах да имам реалното чувство, че

Той е там... Невидими златни нишки се простираха отнякъде и караха сърцето ми да трепти от нетърпение.

Изкачвахме се. Слънцето грееше топло и сякаш планината не беше покрита със сняг, а с брилянти, които изпускаха разноцветни светлини. Беше толкова топло, че ние с Вера съблякохме връхните си дрехи и вървахме по блузи.

Беше определено да отидем на някаква хижа. Вера ми каза, че пътят, който ни води към хижата, минава над мястото, гдето обикновено Братството, към което принадлежал Божидар, отива на екскурзия. През всичкото време аз се вирах да не би случайно да го отменим, без поне да го видя. Вера навярно също е мислела за същото, защото, вървейки до мен, вдигна ръката си и рече:

– Виждаш ли онази грамада от големи каменни блокове, гдето до тях се вдига пушек – това е мястото – станът на Братството. Навярно са тук, ще имаш случай да ги видиш.

Стъпките ми сами се ускориха. След един завой ясно вече различих пушека, а след малко видях да се мяркат хора по оснежена поляна. О, как не ми се отиваше на хижата! Искаше ми се да се втурна направо към поляната. Погледнах – шосето, по което вървахме, беше отделено от поляната със склона, който се спускаше към нея.

– Вера – тихо ѝ казах аз, – не можем ли да се отбием тук... преди да отидем на хижата?

– Може, разбира се – отвърна тя и се обърна към Младен, изказвайки му моето желание. Той веднага се съгласи и ни поведе по пътеката надолу

Слязохме на поляната. Виждаше се ограда от камъни, висока около метър, а над нея – глави на събрали се хора. Обиколихме полуокръжната ограда и се намерихме пред доста голяма група хора – мъже и жени, някои от които бяха прави, а повечето бяха насядали върху камъните. Неколцина от най-крайните се обърнаха за миг при чуването на стъпките ни, но след това отново се обърнаха в по-ранш-

ната посока и никой друг не ни обърна внимание. Доближихме се още по-близо.

Когато поглеждах между правостоящите пред мен, един от тях се отдръпна и ми отстъпи да мина пред него. Не помня дали му благодарих, защото в същия миг видях между многото Един, Когото веднага познах. Едва не извиках от изненада. Само си пошепнах полугласно: „Ах, Боже мой, Той, същият Той!“ Очите ми останаха приковани в Него. Как ми се искаше да ги няма тези насъбрали се хора, а да е само Той, Който седеше на голям камък с белите коси, стигащи до раменете му, и със светъл, тих поглед, който случайно бе срещнал моя. Тогава бих коленичила пред Него, бих плакала и бих Му благодарила за живота, не само физическия, който Той ми върна. Гледах Го: да, същият, само че когато ми се бе явил, блестеше в светлина, а тук бе в плът, облечен в сиви дрехи. Той говореше, но нищо не чувах.

Никак на зная как се намерих на няколко крачки от Него. Той от време на време ме поглеждаше, после погледът Му се спираше върху други, но след малко пак го връщаше върху мен. И тогава бледи са думите да опишат как полака-полека бях потопена в океан от чуден мир и тишина. Струваше ми се, че съм бродила дълго из пустиня и сега си почивам в някакъв оазис от светлина. Почиваше си уморената ми от бродене и скитане душа...

Говорейки, Той ме поглеждаше и усещах как от Него се излъчва особена атмосфера, която ме обгръща, преминава през кожата ми, през тялото ми, навлиза в душата ми и я храни, храни я с нещо неизказано хубаво. В известни мигове ми се струваше, че изгладнялата ми и осиротяла душа е намерила най-послед своя баща, под чието крило може да се приюти и нахрани. Продължавах да стоя така, без да снемам поглед от Него, и чувствах, че се излъчваха деликатни като благоухание сили от Него и изпълваха всичко наоколо. Едва тогава Го чух да казва:

Животът на Земята е велико училище, в което си дошъл да учиш. Докъде се простира животът, точно не може да се каже, но той непрестанно расте, разширява се и се развива. Сега започнете с вярата към Бога. Бог живее във всеки човек дотолкова, доколкото той вярва в Него. Човек се учи от вярата на тези, които са над него. Следователно всички хора вървят по пътя на своите напреднали братя във вярата. Силата на човека седи във вярата и в разбиранията му. Вярата се заключава в опита. Като правите опити, вие ще вярвате, ще дойдете до познание на Истината.

Това е свършено вярно – помислих си аз – вярата подтиква към опита, а опитът открива Истината.

Срещнала погледа на Учителя, съсредоточих вниманието си и до слуха ми достигнаха думите Му:

Обикновените хора нямат дълбоки разбираня за живота, а без такива разбираня животът се обезсмисля.

Трепнах. Ето защо се бе обезсмислил животът ми – защото не съм имала дълбоки, верни разбираня за него, а и нямаше и отгде да ги имам. Отново се заслушах и чух Учителя да казва:

Не мислете за онова, което ви смущава. „Какво трябва да правим?“ – Да учите! Учете така, че каквото знаете, да го разбирате и прилагате.

Замислих се. Какво всъщност зная? – Нищо! Съвсем нищо! В същия момент бях изненадана, когато Учителя каза:

По-добре е за човека да учи и да признава, че не знае, отколкото да минава за знаец, а всъщност да е невежа.

Целта на човека в сегашния му живот е да се домогне до същественото. Щом се домогне до същественото, той ще се види в свят, заобиколен от свършени същества.

Какво още казваше Учителя, не можех да чувам добре, защото една възрастна жена, изглежда току-що дошла, с въздъхване от умора застана на празното място пред мене. Но аз в това време си мислех, че не би имало по-прекрасно нещо за мен от това – да се видя заобиколена от свършени същества.

След няколко минути настана раздвижване. Насядали-те станаха и започнаха да разтварят раниците си. В същото време видях Вера, Младен и Божидар да си говорят, но аз продължавах да стоя на мястото си. След малко те тримата дойдоха при мен. Вера пристъпи няколко крачки към Учителя, наведе се и Му целуна ръка. Същото стори и Младен. Божидар леко ме подтикна и аз се приближих до Учителя... Той ми подаде ръка. Очите Му ми говореха нещо, но какво? – Не можех да разбера. Аз също исках да Му кажа много неща, но само пошепнах: „Много съм Ви благодарна!“ Той ми кимна леко с глава.

Едно момиче постла върху плоския камък пред Него бяла кърпа и върху нея започна да слага кутии със захар, лимон, чай, маслини.

Искаше ми се да стоя все при Учителя, но не беше удобно да съм до Него, когато Той обядва, загова се отдръпнах при Вера и Младен. Божидар ни покани да обядваме заедно. Вера му каза, че ние сме били с намерение да отидем на хижата, но ще останем при тях, защото разбрала, че това ще ми създаде голяма приятност. Наистина хората, сред които се намирах, ми бяха много интересни. Макар и различни по възраст, всички сякаш излъчваха някаква особена тишина.

Имаше доста младежи, по устните на които имаше приветлива усмивка.

Около огъня, който пламтеше, имаше няколко млади хора, които разсипваха гореща вода от големи чайници. Гледах и се удивлявах на всичко. Нямахме кръсъци, нямахме надпреварвания и натрупвания. Всеки си подаваше канчето, наливах му вода, той благодареше усмихнат и отминаваше.

Една на средна възраст жена изсипа куп благословии върху този, който ѝ напълни канчето с вряща вода и, пеейки си нещо весело, мина край мен. Аз я гледах, а тя се спря и рече:

– Вие, сестричке, навярно сте от провинцията.

– Да – промълвих аз.

– Разбрах, защото не съм ви виждала друг път. Е, хайде... нямате ли място где да седнете?

И може би щеше да ме покани, но в същия момент видях Божидар до нас и му каза:

– Хайде, Божидаре, хайде, братко, погрижи се за сестричката.

– Добре, добре – отвърна той, а тя отмина, като ми кимаше усмихната и запя някаква особена песен: „Сладко, медено, сладко, медено...“ Проследих я с поглед и ми стана весело, като я слушах да пее. Тя се спря пред малка група. Едно момиче със светлоруси коси пое от нея канчето с горещата вода.

Божидар ни заведе там, где то му беше раницата. Близко до нея, върху камъни, бяха насядали двама млади хора и едно мургаво момиче. Вера и Младен ги поздравиха приятелски и ме представиха на тях. Мургавото момиче с чудно хубави топли очи – кафяви – стана, тури една дрешка върху камък близо до себе си и ме покани да седна. Благодарих му от сърце. То ми се усмихна дружески... Вера извади това, което носехме ние: кашкавал, сирене, хляб. Младен ни из-

ненада с няколко портокала, които сложи на трапезата. Донесъл бе също ябълки...

Лошото според тях беше, че ние нямахме канчета. Това ме накара да се усмихна. Нима канчетата бяха толкова важно нещо за тях? Божидар донесе отнякъде едно канче. Мургавото момиче, което от миг на миг ми ставаше все по-приятно, отстъпи своето на мен.

– Ами ти? – попита я Божидар.

– Ще ѝ дам моето – обади се един от младите хора, – след това и аз ще пия.

– Добре – съгласи се Божидар, и в същия момент чух някой да казва: „Молитва!“

Изведнъж настана тишина. И в тази тишина чух да се прошепват думите: „Само Божията Любов носи изобилния и пълен живот.“ След това отново се чува звън на лъжички в канчетата.

Започнахме да обядваме, но на мен никак не ми се ядеше. По-приятно ми беше да гледам и да наблюдавам тези хора, които, съвсем чужди, се бяха събрали, за да образуват едно голямо семейство, в което се наричаха братя и сестри. Съвсем неволно ми изпъкна фразата, която чичо Асен ми бе прочел от Евангелието: „Има родство по плът и родство по Дух. И последното е по-голямо.“ И наистина – там, на тази поляна, се бяха събрали хора, които носеха в душата си еднакви идеали и стремежи. Затова и душите им бяха близки, родствени...

Обедът мина, беше дошъл редът на портокалите. Виждах как всички ги поглеждаха, но никой не посягаше да ги вземе и да ги раздаде, както бе предложил Младен.

Вера направи знак на Божидар, но той само се усмихна. Другите също се усмихваха, но пак никой не посегна към тях. Момичето до мен се наведе и пошепна на двамата от дясната си страна, а те поклатиха глави. Божидар сякаш знаеше мислите им, защото усмихнато им кимна. Тогава

мургавото момиче, което чух, че се казва Надя, посегна към най-големия и хубав портокал и като се обърна към нас, попита може ли да го дадем на Учителя.

– О – извика Вера, – виж, пък на нас никак не ни дойде на ума.

Надя пъргаво се изправи и занесе портокала. Аз си обърнах главата, искайки да видя как ще Му го подаде. Тя се приближи до Учителя, каза Му нещо, посочвайки с глава към групата ни. Той леко кимна с глава, пое плода и ѝ подаде голяма червена ябълка. Тя се усмихна с прелестната си усмивка, взе ябълката и дойде сияеща при нас. Тогава останалите портокали и ябълката бяха поделени на всички от групата по равно.

– Значи – мислех си аз и някаква особена радост изпълни сърцето ми, – тези хора имаха една и съща мисъл, която ги възпираше да вземат портокалите. Колко красиво! Колко хубаво! Какво съзвучие на мисълта им по отношение на Учителя. Искрено ги облажавах в този момент.

Нашата група прибра всичко останало от обедата в раниците и станахме. От всички страни бяха започнали отново да се примъкват и да насядат край Учителя... Запах!

Вера и Надя се разговаряха за нещо. Младен се бе отдалечил с негови познати, а аз стоях права, гледаща Учителя. До мен, също прав, стоеше Божидар. Цялото ми същество бе изпълнено с желание да поговоря с Учителя, затова тихо попитах Божидар възможно ли е човек да бъде приет от Учителя и да поговори с Него.

– Разбира се – отвърна той. – Навярно Вие искате Той да Ви приеме?

– Да, много.

– Надя може ли да Го попита и да Ви обади. Аз ще ѝ кажа.

– Много ще Ви бъда благодарна.

– Моля – отвърна той и отново замълчахме. Слушах, гледах и душата ми се радваше.

На другия ден Божидар дойде у Вера, за да ни съпроводи до Изгрева. Отначало взехме трамвай, после слязохме и тръгнахме по широко шосе, от двете страни на което имаше борови гори. По пътя се изкачваха каручки с въглища, водени от малки кончета и придружени от стопаните им. Деца се возеха на шейни и весело се смееха. Изкачвахме се нагоре мълчаливо. Бях заета с едничката мисъл за предстоящата ми среща с Учителя. После си спомних за първото ни виждане с Божидар.

– Миналата година – обърнах се към него, – когато ми казахте, че ще се видим на една планина при Голямо Слънце, чудех се кога и къде ще бъде това. А ето, сбъдна се!

– Да – отвърна той и ме погледна. После додаде: Никого в живота си не съм очаквал с такова нетърпение, както Вас.

– А знаете ли, че никога нямаше да дойда?!

– Очите му ме погледнаха с изненада.

– Бях много сериозно болна и не се лекувах, защото исках да умра, така, като че ли естествено... И бях си тръгнала от Земята..., защото, вече задушена, не можех да дишам... Но ето, останах жива, благодарение на... В същия момент се спрях, не продължих мисълта си. Идването на Учителя в онзи необикновено критичен момент беше най-святото нещо за мене, беше моята Светая Светих, която в момента не можех да покажа, затова продължих мисълта си, като казах, че съм останала жива, за да се сбъдне това, което Божидар ми беше казал.

– Казал съм само това, което са ми казали – рече той тихо. – Не го вменявайте като моя заслуга...

Отново замълчахме, всеки владен в своята мисъл.

Заварихме Учителя в голям бял салон, по стените на който имаше хубави художествени картини. Южната му страна беше цялата в стъкла, които го правеха много светъл. В салона имаше доста хора – да кажа по тяхному – братя и сестри.

Учителя стоеше близо до пианото, на което свиреше сестра на средна на възраст. Няколко сестри и братя пееха тихичко. После Божидар ми каза, че са разучавали нова песен на Учителя.

Останах много учудена, че Учителя, като ни видя, пръв вдигна ръка за поздрав. Като изпяха още няколко пъти песента, Той тръгна към нас и ми направи знак да Го последвам. Докато вървах, струваше ми се, че това са най-хубавите мигове в живота ми.

През малко бяло антре, където си събух обувките, влязохме в голяма стая, която ме порази с чудната светла чистота. Казвам светла, защото наистина беше толкова светло, че трябваше да сложа ръка на очите си. Като че ли от всеки предмет излизаха малки бело-светли искрици, които се сливаха и изпълваха цялата стая. Беше необикновено, чудно, странно! Никога в живота си не бях виждала подобно нещо.

Седнах на посочения ми от Учителя стол до прозорците. Сърцето ми трептеше до изхвъркване, а ръцете ми бяха потни от възнение.

Учителя седна на плетено кресло до маса, покрита с бяла покривка, и като ме погледна, рече:

– Рекох, Вие дойдохте...

– Да – промълвих аз и видях как златни големи искри прехвъркваша между мен и Учителя. Те ставаха все повече и повече и не бяха такива мънички и бели, както тези при влизането ми, а едри, големи златни искри, прилични на малки звездици.

Учителя ме гледаше с поглед, който минаваше през очите ми, навлизаше в мозъка ми и там виждаше мислите ми. Изведнъж в мен настана странно спокойствие. Тишина и мир се разлиха по цялото ми същество и аз заговорих:

– Много исках да Ви видя и да Ви благодаря. Аз бих била на другия свят сега, ако не бяхте Вие... Задушавах се

вече... неможеща да дишам, защото болното ми гърло се беше вече съвсем запушило... Но Вие дойдохте, в същия миг ме излекувахте и аз оживях... Вие ме възкресихте във всяко отношение, защото бях престанала да искам да живея... Нямам думи, с които да Ви изкажа колко много съм Ви благодарна, защото ме оживихте за нов, чуден, незнаен за мен живот, който не знаех, че може да съществува...

Учителя седеше и гледаше така, сякаш не говорех на Него. Като че ли беше изваяна статуя. Това ме смути и аз с леко треперлив глас продължих:

– Някога, преди години, вярвах в Бога, но после Го изгубих. Изгубих и смисъла на живота си. Нямах за какво да живея.

Усетих, че Учителя ме слушаше с внимание. Продължих:

– Стигнах дотам, че исках да напуска този живот и тази Земя, защото нищо не ме задържаше тук... Но явихте се Вие и ме върнахте отново към живота на Земята, но продължавах да не зная за какво да живея и какъв е смисълът на живота. Отново се явяваха сенки в душата ми. Понякога си мислех, че е било илюзия видяното от мен в минутата, когато не можех да дишам повече... Но все пак, моля Ви, кажете ми, за какво се ражда човек... и какъв е смисълът на живота?

– Вие сте едва в първо отделение – заговори Учителя, – а питате как се решават математически задачи в университета. За да постигнете тяхното решение, трябва да учите. Животът е училище, вие сте постъпили в него и за да разберете смисъла му, трябва да учите.

– Готова съм да уча – казах аз, и в същия момент си помислих, че на Витоша Той навярно за мен беше казал, че животът е училище, но загледана в Него и заслушана в следващите Му Слова, не бях обърнала достатъчно внимание. Съвсем неочаквано ми стана ясно, че за да разбере за-

гадките на живота, трябва да имам знания, които аз нямам. И за да ги имам, трябва наистина да уча. При тази мисъл сякаш някой премахна това, което винаги чувствах, че ме притиска, и отдъхнах свободно.

– Мога ли да запитам нещо друго – заговорих отново.

– Да – кимна с глава Той.

– Доколкото разбрах, Вие поддържате твърдението, че душите се прераждат. Но на мен не ми е ясно как могат да се примирят наследствеността, за която науката говори, и прераждането. Едното не изключва ли другото? Да кажем, че душата отново се връща на Земята. Тогава тя носи със себе си придобитите в миналото отрицателни и положителни качества, тогава наследствеността е изключена.

– Рекох, има прераждане и наследственост – заговори Учителя. – Душата, която трябва да се прероди, я пращат при такива родители, от които трябва да наследи плът, чрез която да изяви това, което носи със себе си. Разбрахте ли?

– Да. Значи, ако някой е музикант като душа, ще бъде пратен при родители музиканти.

– Той ще бъде пратен при родители, които да му дадат съответните органи, чрез които той ще изяви и развие музикалността си.

– Благодаря Ви – казах аз, – благодаря Ви. Сега ми е ясно.

Учителя леко се усмихна и ме запита какво съм чела. Казах му някои от книгите, които бях чела. Той стана и като се върна, подаде ми една малка книжка – „Високият идеал“. Благодарих Му. Бях изпълнен с чудна, необикновена радост. Радост, която идваше отнякъде и се вливаше в сърцето ми. Ясно чувствах, че тази радост идваше от атмосферата, която се излъчваше от Учителя, която изпълваше цялата стая и всичко наоколо ми.

Така бих стояла още много, много, защото радостта, която изпълваше моето най-вътрешно естество, се превръщаше в светлина.

Учителя бе притворил очи. Лицето Му – прозрачно, светло – изразяваше величие и святост! Никога не бих могла да изразя с думи това, което изпитвах тогава. Искаше ми се да коленича пред Него, но не смеех да помръдна. И никак не зная как реално пред мен се разкриха светове от светлина.

В това време се почука на вратата. Учителя отвори очите си и аз станах.

– Много, много Ви благодаря за всичко. Аз затова дойдох – да Ви благодаря – повторих аз.

Учителя също стана и подавайки ми ръка, рече:

– Бъдете спокойна и свободна. Учете и работете.

– О, да – промълвих аз, тръгвайки към вратата.

Вън се беше спряла възрастна белокоса жена, която започна да Му говори нещо.

Като си обух обувките, излязох сияеща от радост, а Учителя покани жената да влезе.

Влязох в салона, където ме чакаше Божидар.

– Никога, никога не съм виждала по-скромен и по-велик човек от Учителя – казах му аз.

– Да, право казахте – рече ми той. – Най-великите са най-смирените.

– Най-странното е, че Той отвън е като човек... искам да кажа... като другите хора, а в Неговото присъствие душата ми плуваше в светлина, добила крила, с които да полети в безкрая.

– Когато напролет Слънцето грейне – усмихна се Божидар – отвсякъде бликва живот. Тревите растат, цветята цъфтят, птиците пеят. Когато слезе един Велик Учител на Земята, душите също разцъфтяват...

– Но Неговата скромност ми направи необикновено впечатление. Аз Му говорих някои неща, които биха поласкали всеки човек, а Той стои така... неподвижен... ни фибра не помръдва на лицето Му. Сякаш не се отнася за Него.

– Слабият има нужда да се хвали със силата си, за да му повярват, но каква нужда има силният да говоря за нея – всички ще я видят и опитат.

– Боже мой, колко се радвам! Днес е най-чудният, най-светлият ми ден в живота.

Божидар се усмихна. Очите му ме гледаха хубаво. Радваше се с моята радост...

22 януари

Майка намира, че съм станала по-весела, откакто съм се върнала от София, а татко – че съм по-общителна. Може би това, което са констатирали, да е вярно, но аз мисля, че с татко се сблизих при неговото боледуване, но тогава той нямаше достатъчната свобода... Помня: като влизах в стаята му, заварвах погледа му прикован във вратата, очакваш ме да вляза. И когато ме виждаше, очите му се изпълваха със светлина, а на устните му се появяваше усмивка. Ако исках да изляза, виждах сянка да преминава през очите му. Ако мама ме извикваше да ѝ помогна нещо, той казваше, че иска да му прочета някой вестник... Горкият татко имаше температура, едва можеше да следи това, което му четях, но виждах, че четенето е само предлог да остана при него. А защо не ми каже: „Ангоанета, дете мое, искам да стоиш при мен.“ И аз бих си стояла. Ако би бил бащата на Силвия, хванал би ръцете ѝ, казал би ѝ направо, че иска да стои при него.

Веднъж татко беше много зле. Майка в другата стая плачеше. Аз трябваше да отида на училище. С чантата в ръце бях отишла да му се обадя. Тогава, въпреки ужасното си състояние, татко се надигна на лакът и ме гледаше. Изведнъж от очите му бликнеха сълзи, които той искаше да скрие, но устните му трепереха. Гледах го и сърцето ми се разкъсваше от жал за него. Как ми се искаше да отида и да

го прегърна... Но това никога не бях правила... не бях свикнала на подобни отношения, и като му се усмихнах през сълзи, бързо излязох от стаята му. А когато бях на улицата, заплаках! Горкият татко, навярно тогава е мислел, че за последен път ме вижда...

В училището Силвия, като ме видя разплакана и разбра причината, ми каза, че баща ѝ бил рекъл снощи, че татко щял да оздравее, нямало нищо опасно. И наистина, татко започна да се чувства по-добре. През време на оздравяването му често му четях от някоя книга. А като се върнах от София, разказах му много неща, защото чувствах, че ме разбира. С изненада открих, че татко има поетична душа и е мъдър по природа.

24 януари

Днес следобед, като се връщах от книжарницата, гдето бях ходила да си купя тетрадки, срещнах Красин. Поздравявайки ме, рече, че иска да поговори с мене... и то сериозно.

– За какво се отнася? – запитах го аз.

– Ти знаеш. Така не може да продължава! Докога ще чакам?

Още когато Красин се бе завърнал от Варна, бяхме имали сериозен разговор и аз му казах, че съвсем не ми е възможно да се съглася с това, което иска. Но тъй като днес той поднови този разговор, казах му:

– Разбери ме, Красин, повярвай ми, ти си ми мил, но знаеш, че никога не съм ти обещавала, че някога ще се свържа с тебе.

– Не си ми обещавала, но това не пречи сега да обещаеш.

– Да обеща, значи да го изпълня, а защо да те правя нещастен? Нашите характери са различни, идеалите ни не си схождат, оттам и пътищата ни. Аз дълго проверявах себе си. Мислех и вярвах, че те обичам много, но после разбрах,

че не е толкова, колкото би трябвало, за да те направя щастлив... както ти разбираш щастието.

– Тъкмо с отказа си ме правиш нещастен...

– Съжалявам много, но по-добре е сега, когато чувството, че си нещастен, ще трае кратко време, отколкото после за цял живот.

Вървахме и по навик излязохме извън града. Времето беше прекрасно, сякаш беше пролет, а не януари. Според мен свършено е неразумно желанието му да напусна училището и да се задомя с него. За какво ми било училището? Той имал достатъчно, за да поддържа едно семейство, без то да бъде лишено от нещо. Баща ми също имал достатъчно, за какво трябвало да си губя времето в гимназията...

Когато в едно писмо от Варна ми беше писал тази мисъл, просто се слисах. Как можеше да си помисли, че аз ще напусна гимназията заради него. В едно друго писмо ми казваше, че ако съм го обичала, трябвало да се съглася с това, което той иска... Бил единствен син, майка му искала да го види задомен... Може би майка му го кара да бърза?

Като се върна от Варна, при всяко наше виждане той настояваше на своето. Най-после ми каза, че моето отказване се дължало на доктора и на майката на Елисавета, които ме примамвали да стана сектантка като тях.

Това му казах, че не те ме примамват, но аз отивам при тях, и е жалко, че не съм ги познавала по-отблизо порано. И че ако е имало хора, които са ми говорили най-разумни и хубави неща, това са били те.

Красин ме гледаше учуден, но аз бях отгорчена от това, което бе ми казал, затова му рекох, че ако той продължава да говори така за хора, които са крайно невинни за това, в което ги обвинява, няма защо да се среща повече с мене.

Отдавна се бяхме върнали в града и бяхме близо до нас. Аз го оставих и си влязох вкъщи. Чудно ми е как Красин може да измисля такива неверни неща за хора, които съв-

сем не познава. Красин между другото ми каза, че би могъл да почака до свършването на учебната година, но аз му казах, че мисля да продължа образованието си.

– О, не, не! Толкова години още да чакам! Не! – махна той с ръка.

– Но ти, Красин, си свободен, нима съм само аз? Има толкова други момичета.

– Да, наистина има такива, които с радост биха ми станали спътници в живота. Ти право каза, че има. Наистина има! – натърти той.

– Искрено ще се радвам, ако бъдеш щастлив – казах му аз и за първи път през ума ми мина мисълта, че може би има някоя предвид.

29 януари

Току-що изпратих Виола. Напоследък тя идва по-често. Чувствала необходимост да ме вижда и да говори с мен това, което с никой друг не можела да сподели. Тя беше тъжна, но в тъгата си беше прекрасна. Виола е станала толкова хубава, че очите ми с радост я гледат. И колкото повече я харесват момчетата от мъжката гимназия и млади хора от града, толкова тя става сякаш по-затворена, по-далечна. Ако майка ѝ е била такава хубава, наистина имало е за какво баща ѝ да я пази вкъщи само за себе си. Не зная дали има по-хубаво момиче от нея в града. Тя често ми чете писма, които получава, пълни с признания в любов. След като ги прочете, ги скъсва и изгаря. Тогава става по-тъжна, цяла изпълнена със скръб.

– Не те ли радват или поне развличат тези писма? – попитах я аз.

– Не, Антоанета, те ми причиняват скръб, ужасна скръб. Тази любов, за която ми пишат, прилича на искри, които днес светват и утре угасват. Тони, човешката любов е вре-

менна и нетрайна. Покажи ми поне двама души, които са се обичали цял живот. Няма, уверявам те, че няма... такива хора на Земята, или поне аз не съм срещала. Все едно и също: отначало силна любов, после почва да притихва, да увяхва – и изчезва, за да се появи отново в някой нов образ, и после пак същото... И всички тези писма ми навяват страшна тъга, защото ми напомнят винаги за тогава, когато обичах и в когото вярвах, безумно вярвах в обичта му. А мислиш ли, че хората са различни? – Не, всички хора са все еднакви, когато се проявяват като мъже и жени. А где, где са човешките днес? – Няма ги!

– Защо мислиш, че ги няма, Виола? Може би ги има, но ти не си ги видяла.

– Зная за кои ми говориш, но аз не съм сантиментална като тебе, за да виждам човеци там, где то има само вярващи и суеверни хора, а бих казала и страхливи. Те винаги имат нужда да се крият под нечие крило, за да бъдат на запазено място...

Погледнах я с широко отворени очи. Нима човек търси Бога, за да бъде на запазено място? Нима копнежът към съвършенството и към Бога не е една вопиюща необходимост на човешката душа? И че без Него не може да се живее, както без въздуха?

– Остави, чела съм доста книги по тези въпроси, които те вълнуват, но нищо не ми казаха.

– Може би не си ги разбрала?

– Може и така да е, но днес не живея вече с вярата. Всичко трябва да бъде постигнато от мой личен опит.

– Има неща, които човек не може да провери, преди да ги е повярвал.

– Не вярвам в такива работи, но чудното е, Тони, че се чувствам много добре между хора, които вярват. Те са някак си спокойни и тяхната атмосфера ми е лечебна.

– Видя ли?

– Да, видях, но всичко е в мисълта, Тони, в мисълта. Тяхната мисъл ги прави такива.

Веднъж по-рано Виола ми беше казала, че иска да вярва, но не можела вече, защото реалността била по-силна и ѝ пречела да вярва в илюзии, макар да били хубави и приятни.

Днес дошла да ми каже, че една жена от Варна, която е гостувала тук у тяхното приятелско семейство, казала, че съпругът на майка ѝ се е разболял сериозно. Тази жена била близка на Виолината майка, затова ѝ съчувствала, като я виждала да страда и да плаче.

– Знаеш ли, Тони – рече ми Виола, – чувствах, знаех от години наред, че тя един ден ще дойде, да, непременно ще дойде и ще ме потърси.

– Откъде знаеше това? – запитях аз.

– Така, с душата си го знаех.

– А нима вярваш, че има душа?

– Тони, мисля, че говорим сериозно.

– Да, но искам само да бъдем логични.

– Остави това, не мислиш ли, че сега майка ми ще ми пише?

– Не зная. Може би ще бъде по-добре ти да ѝ пишеш.

– И аз си мислех за това, но... О, не, няма да ѝ пиша! Сега страда, но нима аз не страдах толкова време?

– И понеже знаеш какво е страдание, тъкмо затова сега трябва да ѝ пишеш. Това би я подкрепило.

– Тони, затова и дойдох при тебе – заговори Виола тихо. – Зная, че си християнка – не говоря за външното християнство, но за вътрешното – и знаех, че така ще ми кажеш. И колко е хубаво да бъде човек милостив! То е прекрасно! Това в тебе много ми харесва, макар другите да не го виждат. Аз също бих искала да бъда такава, но не мога. Чувствам в себе си твърдост, като че ли съм гранитна скала. Като че ли у мен е угаснало или убито всяко чувство и аз гледам

нещата, но не ги чувствам. Ето, аз зная, че майка ми страда, разбирам я, но нещо умря в мен за нея и то никога вече няма да оживее.

– Така си мислиш сега, но един ден ще видиш, че си я обичала.

– Обичала? Не зная. Сега мога да я съжалявам, но съжалението не е обич... Ти сама знаеш това добре.

Виола си отиде, но съм сигурна, че ще пише на майка си. Тя казва, че не може да вярва в това, което не е опитала и видяла, а това е най-страшното!

Когато бях в София и веднъж бяхме отишли на екскурзия с Вера и Младен, разбира се, с нас беше и Божидар, разказах му някои неща за Виола. Той ми рече, че тя е умно момиче, но е много разбъркана, размътена, и че аз трябва да ѝ помагам да се избистри.

В това време Вера се намеси в разговора и ме запита за Красин. Със своеобразието си характер на искреност и за да няма тайни, тя каза, че отдавна се обича с Красин. Тогава очите на Божидар се спряха по-дълго върху моите, сякаш искаха да проникнат в мене и да видят какво има там. После каза: „Нека обича... Да обича човек – това е красотата и смисълът в живота...“

На връщане от Витоша Вера и Младен вървяха напред, а ние с Божидар вървяхме по-бавно, защото той ми разкриваше неща, които за мен бяха чудни и интересни. Каза ми, че не за първи път се срещаме с него, с Божидар, на Земята. Нашите пътища през вековете и хилядолетията много често са вървели успоредно. Понякога са се отдалечавали, но после отново са се срещали на кръстопътищата.

– Сигурно не пътищата, а ние сме се срещали – замислено му казах аз.

– Да, вярно, както и в този живот отново се срещнахме, когато дойдохте с приятелките си при мен. Оттогава ми разкриха доста наши минали срещи.

– Бихте ли ми ги казали?

– Да, когато дойдете тук за по-дълго време. Сега ще Ви кажа само, че неведнъж сме били съученици в духовни школи. Понякога сме вървели нагоре, но понякога сме слизали в низините на живота. Но човек при всички случаи придобива опитности.

– Сигурно Вие сте били винаги много добър ученик, щом толкова много знаете... Облажавам тези, които имат много знания.

– Учителя казва, че истинско знание е това, което човек прилага в живота си, а другото е товар.

– За мен самото учене е радост. Много ми се иска да изуча тази интересна наука – астрологията. Звездите винаги са ме привличали с красотата си, а сега са ме заинтересували с влиянието, което оказват върху човешките съдби. Но нямам никакви книги по този въпрос.

– Аз ще Ви дам някои, които могат да Ви дадат известни познания в тази област. Астрологията е сложна наука, но човек, който се интересува, може да постигне много.

Разговорите с Божидар не само на Витоша, а при всеки друг случай, ми бяха много приятни, защото научавах много неща. А и той всякога биваше много внимателен и деликатен.

Вера ми каза, че в Братството имало братя и сестри, които, подобно на Божидар, изучавали науки, които им откривали бъдещето на хората. Затова там Божидар не се считал като някаква изключителна личност, както ние го считаме, а само като брат ученик. Защото там всички ученици на Учителя работели, учили, и всеки малко или много се ползвал от науките за познаване на човешкия характер и на бъдещето. Вера се радвала, когато и на нея казвали „сестричке“. Понякога се шегува с някои от познатите там, но в душата си храни хубаво чувство към всички.

– Там, значи в Братството, няма прости хора – казва ми тя – там все са таланти...

– Не говори така за хората – намесва са Младен, виждайки усмивка в очите ѝ.

– Тони, това беше шега – иска да се коригира тя, – но вярвай ми, там, в Братството, и стари, и млади се занимават с науки и с изкуство. Учителят им е неизчерпаем извор на вдъхновение за всички. Това винаги ме е карало да се чудя...

Вера е видяла само вдъхновението, но от двете срещи, които имах с Учителя, аз получих не само вдъхновение да изучавам различните науки, които там изучават, но и нещо, което не може да се предаде с думи: чувствам си душата с криле...

3 февруари

Днес имах хубава радост. Получих от Божидар писмо. Нарича ме „сестра“. За първи път това обръщение ми се вижда хубаво и думата – съдържателна. Между другото, по повод на един наш разговор, той пише: „Преди всичко, сестра, ние, всички хора, сме души, изпратени, както казва Учителя, за да се учим на Земята. И като такива трябва да се виждаме и да се чувстваме. Връзките, които човек прави на Земята с един или друг, са дотолкова трайни, доколкото носят в себе си Истината, доколкото целите в живота им се схождат.

Ако двама души вървят за едно и също село, естествено е да са заедно, но ако целите на пътуването им са различни, идва и разделянето им. Хора, имащи една и съща идея, могат да вървят заедно, докато ѝ служат, но ако идеите им са различни, то и друмищата им стават различни. За какво хората се събират? – За да си помагат. Веднъж ме запитахте как гледам на брака. Като на две души, които са се събрали взаимно да си помагат в пътя за нагоре. Тогава може да има хармония и разбирателство. Но днес бракът е сложен върху немного здрави основи. Събират се двама души, които

не всякога се ръководят от обичта или недостатъчно са се опознали – и като следствие идват дисхармонията и разочарованието.

Някои от момичетата искат да се омъжат, за да не им се смеят, че са останали стари моми, други – за да се осигурят материално. А колко от тях искат да сложат рамото си до това на съпруга и да работят заедно за израстването им като човеци?

Според Учителя бракът трябва да се основава върху обичта, а допускането на всяка користна мисъл е търговия.

Учителя казва, че Любовта е Божествената проява у човека, а удоволствието е човешка. Отношенията между две души трябва да се основават върху Божествената любов, която е източник на живота...

А самата Любов, според както аз я схващам, е музика, радост, пълнота за душата. Който има нея, всичко има...

Бъдете радостна и ми се обадете:

Божидар“

Боже мой, колко съм радостна!

6 февруари

Мисълта, която бе минала през ума ми, че Красин реално има предвид някое момиче, излезе вярна. Силвия днес ми каза, че искала нещо да ми каже, но се бояла да не се насърбя. Засмях се. Нека не се страхува за това... да бъде свободна. Тогава тя ми разказа, че във Варна Красин се запознал с нейна втора братовчедка, много богато и извънредно красиво момиче. Току-що завършила френското училище. Много харесала Красин и често бивали заедно. Тя сама му признала, че го е обикнала, но той съвсем искрено ѝ казал, че обича друго момиче, но продължили дружбата си като приятели. Оля, така се казвала братовчедката на Силвия, казала на майка си, че обича Красин и че за друго няма

да се омъжи... А тя била единствена дъщеря, много галена и глезена от родителите си. Майката на Красин много я харесала и била съгласна, стига Красин да я харесвал... Оля била толкова хубава, че много чужденци тичали по нея, но тя предпочитала Красин пред всички... Разбира се, това не е могло да не го поласкае... Сега си пишели... А може би братовчедката ѝ скоро щяла да дойде тук у роднини на баща си, на гости...

Докато Силвия ми разказваше всичко това, тя държеше едната ми ръка, желяйки по този начин да ме успокоява. Но нямаше нужда от това. Аз само се усмихнах.

Толкова по-добре – мисля си аз – благодарна съм на случая. Без това момиче много по-трудно щеше да се реши въпросът с Красин. Силвия остана учудена от спокойствието, с което я слушах, защото нищо не бях ѝ говорила за различието в характерите ни с Красин и за нееднаквите ни цели и стремежи, които неминуемо щяха да разделят пътищата в живота ни.

Бащата на Силвия питал за мен как съм. Извинявал се, че откакто се бил завърнал от чужбина, зает с много работа, не е могъл да поговори повечко с мене. Попитах я дали му е казала за Красин. Лицето ѝ поруменя, очите ѝ проблеснаха виновно и тя каза, че му е казала. Навярно чичо Асен си е мислел как ли ще посрещна тази новина. Неговата грижа ме трогва. Наистина, вместо през септември, той се завърна през ноември. Тогава пък татко беше болен... А след като се завърнах от София, той работел върху някакъв научен труд и не идваше при нас в столовата.

Тъй като хората са различни, идвам до заключение, че всеки един има своя атмосфера като човек и другите я усещат най-ясно, когато влязат в стаята, където този човек стои постоянно, в смисъл, че работи там. Усещала съм, че кабинетът на чичо Асен е изпълен с нещо много хубаво, което внася спокойствие. Това спокойствие дава свобода и

човек може да говори с него за това, за което с други не би могъл.

А като си мисля за Божидар, имам чувството, че е планински връх – не мога да кажа колко висок, но е огрян от Слънцето. А Учителя е Слънцето, което осветлява всички върхове и цялата планина... А може би не само цялата планина, а и цялата Земя! И понеже разбрах, че чичо Асен постоянно мисли за Него, то светлината на Учителя изпълва и неговия кабинет, затова там е толкова хубаво.

А Красин, бедният Красин, радвала бих се, ако е щастлив. Защото той ми прилича на голямо дете. Наистина в отношенията му към мен е имало детинска чистота.

Силвия е останала смаяна от това, че не съм проронила нито една сълза, докато ми е говорила за Оля и за Красин. Ако тя би научила подобно нещо за Драгомир, веднага би паднала мъртва. Ужасно е ревнива. Драгомир често се шегува с нейната ревност, но същевременно тази нейна ревност го ласкае. Силвия много го обича и му е вярна, както рядко може днес момиче да бъде вярно. Разказва му всичко, както го разказва и на баща си, и двамата се смеят, когато четат писмо, което е получила от някой, признаващ ѝ се в любов.

Силвия брой месеците и дните до завършване на учебната година, а сигурно и той.

13 февруари

Преди около час се завърнах от Силвия. Бях изненадана много от това, че чичо Асен ме покани в кабинета си. Спомних си за онзи път, когато ме бе поканил преди тръгването си за чужбина. Колко много неща се случиха оттогава.

Седнал до бюрото си, след като ми каза да седна на стол недалече от него, ме запита:

– Антоанета, жалиш ли?

– Не – отвърнах аз, защото разбрах, че ме питаше за Красин.

– И няма – цитира ми той стих от Евангелието – човек, който да е оставил брат или сестра, или баща заради Мене, и да не е получил стократно...

– Не съм очаквала да получа нещо – заговорих аз. – Душата ми винаги се е стремяла към нещо Велико, Незнайно... А сега искам да уча, да добия светлина, която да ми даде възможност да виждам истината върху известни вълнуващи ме въпроси. А Красин иска да свием гнездо, да имаме птичета, да живеем, както всички.

– Той е добър момък, но всеки се изкачва, докъдето може. Жалкото е, че ще мине през известни страдания...

– Защо?

– Познавам момичето, към което се е ориентирал, и неминуемо той ще преживее известни разочарования, но това ще бъде за негово добро. Ще се пробуди и той, съзнателно или несъзнателно, ще започне да се изкачва по пътеката нагоре, по която някога се е изкачвал... и която временно е изоставил. Чистотата, която има, я е изработил някога... в древна школа. Всичко се придобива с работа.

Погледнах чичо Асен учудено. Колко добре познаваше Красин!

– Имал съм случай да разговарям с този момък – продължи той, и ценя качества, които е изработил. А ти беше в София, нали? – промени той изведнъж разговора.

– Да, бях.

– И се срещна с Учителя?

– Да. Вие също сте бивали при Него, а аз не знаех...

– Не ти говорех нищо за Него, защото всеки ученик сам намира Учителя си. Всеки, който търси Светлината, ще я намери. Искях да бъдеш свободна. А имаше да изживееш известни неща, макар да те бях леко предупредил за отровата на някой, които ще отровят и тебе... Но всъщност тези отрови действат, когато намерят съответната почва в самия човек.

– Напълно сте прав, най-вътрешните устои в мен бяха разклатени...

– А защо, моя малка, никак не ми писа? Очаквах да ми се обадиш.

– Не можех. Бях в страшно състояние... Не можех. Най-после Ви писах, защото мислех, че само Вие ще ме разберете... Бях оставала писмото в една книга с молба да Ви го предадат...

– Да? И щеше да избягаш?

– Да, от живота.

– Затова именно се боях и ти казах да не допускаш отровите на приятелката ти да проникнат в тебе. Но твоята душа беше размътена, разколебана. Това даде възможност на известни същества чрез нея да ти внушат свои мисли... тъй като ти я обичаше и по-лесно щеше да ги възприемеш. Когато те бях повикал тук, преди да отпътувам, ти казах да не допускаш отровите – отрицателните мисли, които известни същества от невидимия свят прокарват чрез удобните тем същества. В случая чрез Виола. Тези същества внушават на човека, че животът е безсмислен. Самата Виола, говорейки ти, се освобождаваше от отрицателните състояния, но те се напластяваха в тебе и даваха условия на отрицателните същества да изпълват съзнанието ти с мрак... за да не виждаш нищо положително... И в такова състояние може да се стигне до отчаяние, при което човек да не иска да живее...

– Наистина всичко, което ми казвате, беше така, но искрено казано, сега не съжалявам, защото именно в този мрак блесна Светлината!

– На тази Светлина именно се молех да те подкрепи... и се радвам на изявата на Учителя, за която Елена ми разказа.... А ти ще ми дадеш ли писмото, което си ми написала?

– Изгорих го... То вече няма никакъв смисъл. Сега душата ми е изпълнена с идеали, за постигането на които бих чела, учила, работила цял живот...

– Много хубаво, детето ми, много хубаво.

Колко свободно чичо Асен ми казва „детето ми“, а татко никога не ми го е казвал... Тази свобода на чичо Асен ми давеше и на мен свободата да му кажа, че в неговия кабинет ми е много приятно. Казах му също, че Виола, макар да казва, че не вярва в Бога, обича да общува с хора, които вярват, защото тяхната атмосфера ѝ действала благотворно.

– Това е вярно. Всяко едно същество излъчва известни сили или става проводник на съответни нему сили. И колкото тези сили са по-възвишени, толкова атмосферата около него става по-приятна за тия, които са около него. И колкото едно същество е по-съвършено, то става проводник на сили от по-възвишени и светли светове. Силите от напредналите Същества, от Учителите, са толкова висши и от такова естество, че лекуват болни телесно и душевно. Има случаи, когато някой болен отива при Учителя, постои при Него известно време и оздравява. Това се дължи на силите, които се излъчват от Него. Някога и болната жена се излекува моментално, като се докосна до дрехата на Христа.

Но човек може да се свързва и да се ползва от тези благодатни сили на Учителя не само в прякото Му присъствие, а и когато мисли за Него.

– Наистина, чичо Асене, аз само като си помисля за Учителя, и се изпълвам с радост.

– Пътеката, по която си тръгнала, е светла и хубава... Може понякога да е стръмна, но ти продължавай да вървиш нагоре...

Леля Елизабет влезе и каза, че е дошъл от село някакъв човек.

– Нека дойде – стана чичо Асен. Аз също станах. Той ме изпрати усмихнат до вратата.

Силвия, която се бе върнала, носейки продуктите, които бе ходила да купува, ги остави в кухнята и излезе заедно с мен. Казах ѝ, че има много добър баща.

– Най-добрият в света! – рече ми тя.

16 февруари

Вчера получих от Божидар книги, които ме докарват не зная на кое небе от радост. Изпратил ми е също снимки – изгледи от планината. На една от тях е той – замислен, седнал на канара.

Баща ми е тъжен. За какво ли може да тъгува?... Като има толкова знания и достатъчна светлина, според мене... А може би и той си има своите скърби, нали все пак е човек? Но все пак мисля, че този, който е намерил Бога и не се съмнява вече в Него, няма за какво да се тревожи, да тъгува... Обратното е страшно – когато човек изгуби Бога, защото и вътре в него, и отвън наоколо, е все мрак и тъмнина... Тогава човек се лута, не знае накъде да върви и търси някой да му светне, за да намери верния път.

Божидар ми е писал малко и набързо, а аз бих искала да ми пише дълги писма. Ще го помоля това, когато му пиша. А сега ще препиша писмото му:

„Антоанета,

Вие сте добро вдъхновение за работа. Вашите писма са много въпроси ме карат да мисля и да пиша за доста неща, които досега не съм Ви още изпращал. Ако се случи да дойдете тук, имам чувството, че ще бъде тази година, тогава ще Ви прочета това, което съм Ви писал...

Свещта се радва не когато свети, но когато има на кого да свети – тогава светенето се осмисля. А също ако човек отглежда плодни дървета и има кой да се радва на плодовете им, радостта става двойна. Радвам се, че сте жадна за знания и имате стремеж да вървите нагоре...

Бог да е с Вас и да Ви пази!

Божидар“

Сложил е кратко писмо и за майката на Елисавета с молба да ѝ го предам, ако не ме затруднява. Как ще ме за-

труднява? Обратно. Първо, радвам се, че ще мога да му служа, и второ, ще ми бъде много приятно да видя леля Елена. Колкото повече се сближавам с нея, виждам дълбоко в нея едно естество, което обикновено стои затворено и неவிжда-но от другите хора.

Тази красива жена, която при редките ми отивания по-рано при Елисавета ми се е струвала горда, затворена, мълчалива, сега я виждам тиха, кротка добра. Главно, тя сякаш има резервоар от любов, в който цяла ме потапя. Веднъж ѝ казах това, а тя само се усмихна и нищо не каза. Струва ми се, че в нейната душа има някакво мъничко слънчице, което постоянно изпуска светлина и обич. Понякога си мисля: ето, хората живеят, движат се един до друг и не се вглеждат да видят кой какво носи в себе си. Ако с мен не бе се случило това, което преживях, и не беше дошла леля Елена, надали някога щях да зная какво всъщност е тя. Наистина и сега малко я познавам, но все пак повече, отколкото по-рано.

Днес ходих да ѝ занеса писмото от Божидар. Тя се зарадва, като ме видя. Чакала ме е да я споходя. Очите ѝ ме гледаха приветливо, хубаво. Приличаха на извори, струящи обич...

– Вие ще ме удавите от толкова много обич – усмихнато ѝ казах.

– Така ли? Не бих искала да те удавя, но... – и тя замълча. Замисли се, стана сериозна. Може би казах нещо, което не трябваше? Веднага ѝ се извиних.

– Антоанета, не си виновна ти. Причината за внезапната ми промяна се крие другаде. А теб те чувствам близка.

Лицето ѝ отново просия. Невидима светлина озари очите ѝ. Откакто се сближих с нея, чувствах, че нейната душа излъчва нещо, което я правеше различна, затова ѝ казах:

– Вие носите нещо прекрасно и незначайно от никого в душата си.

Тя трепна и се вгледа в мен. После се усмихна и рече:

– Много си сензитивна, Антоанета, това ме радва. Виждала те бях, когато си идвала с Ели да решавате задачи, но никога не се бях вглеждала в теб. А трябваше един ден Бог да ме прати, за да те видя и опозная... за да мога свободно да ти се радвам... Твоите очи, какво са те, самата ти не знаеш... А също така и името ти... Това име някога го носеше едно малко момиче, което обичах, без то да знае... Това дете беше сестричка на одного, чиито очи имат прилика с твоите... Очи, които знаеха да гледат хубаво като никои други.

Слушах леля Елена изненадана и все пак поласкана. Разбрах, че тя ми говореше нещо, което навярно с никого не е споделяла. Очите ѝ струяха светлина, цялата тя сякаш бе станала млада, хубава, по-хубава от всякога.

– Антоанета, знаеш ли на колко години съм? На 43 – отговори си сама тя. – Да, на 43, а има 23 години, откогато не съм виждала очите, които имат такава необикновена прилика с твоите... Ти, може да се каже, си мое дете, защото си на възрастта на Ели, но ето, откакто идвах при теб, най-напред... имам чувството, че на теб трябва да разкажа това, което никому не съм казвала... освен на Учителя, и то мислено... Но Той ме чу и отне товара ми... Изведнъж тя замълча. Очите ѝ потъмняха и лицето ѝ прие измъчения вид, с какъвто обикновено я помня. Тя седна на стол близо до мен и заговори: „Човек всякога чувства необходимост да разтвори душата си и да сподели с някого трагедията, която е носил в нея години, години наред... и да бъде разбран. Когато те видях тогава... разбрах, че не физическите години сближават хората, а сходството, което носят вътре в себе си. Може би това сходство, което чувствам сега, да е резултат на някакво наше общо минало, но то ми дава свободата да повдигна пред теб завесата на моя вътрешен живот. Слушай! Години наред съм страдала ужасно, но не заради мен самата, а заради съпруга ми и заради онзи, другия, който никога не узна какво е бил за мен.

Съпругът ми е много добър и през всичките години се стараех да го обичам... Той заслужава много, много голяма обич. Всякога ме е обичал, обича ме и досега, но никога не е знаел страшната борба, която съм имала с образа, който, независимо от моята воля, навестяваше мислите ми, идваше постоянно в сънищата ми... Колко пъти съм си мислила: какво е човек? – Неразгадана загадка... Колко много съм плакала и съм се молила. Години наред живеех в ужасна вътрешна борба... Едва когато срещнах Учителя, в мен всичко притихна и се успокои. Тогава разбрах какво е Учителя, какви сили и възможности има... На Него дължа мира на душата си...

А сега да ти разкажа отначало. Баща си не помнех. За мен се грижеше брат ми. Обичах го до обожаване. За да завърша френското училище, което ми беше мечта, той постъпи на работа в една кантора.

Когато завърших училището, запозна ме с един от съдружниците на кантората, който ме харесвал, обикнал и ме чакал да завърша... Искал да се ожени за мене.

Брат ми ми съобщи това крайно възбуден. В очите му видях и с душата си усетих, че той желае този брак, защото щеше да му даде възможност да реализира голямото си желание, за което ми бе говорил неведнъж – да продължи образованието си в чужбина. Заради брат ми бях готова на всичко, затова дадох съгласието си.

Бях вече сгодена, когато един ден брат ми доведе въкъщи свой приятел, когото по-рано не познавах. Много пъти съм си мислила: ако никога брат ми не бе го довеждал у дома... Ако никога не бях го виждала! Или пък... Или пък не зная какво... Но когато видях този човек, изведнъж с горчива болка разбрах, че чувството, което хранех към моя годеник, не беше обич... Още при виждането на приятеля на брат ми сякаш невидими врати се разтвориха, през които идваше светлина, изпълваща сърцето ми... В душата ми

настана смайваща хубава пролет – цветя цъфтяха, птици пееха... Аз стоях безмълвна, онемяла... С ужас наблюдавах всичко това... Годеникът ми беше нежен, безкрайно добър към мене, и това удвояваше мъката ми.

Нощите прекарвах в треска. Брат ми се готвеше да отпътува... Очите му блестяха от радост. Приятелят му все често идваше. Отначало мислех – да му помага нещо, но после разбрах, че други бяха причините, които го караха да идва у дома.

След много дни и нощи, прекарани в мъка и борба, реших, че трябва да остана вярна на този, на когото вече бях подала ръката си... и се бях съгласила да му стана съпруга.

По трепета на сърцето си усещах, знаех кога ще дойде приятелят на брат ми. Когато той прекриваше прага на стаята, оставах надвесена над това, което бродирах с цветни конци. Хладна и безразлична отвън, му подавах ръка, а сърцето ми преливаше от радост и болка...

Те сядаха настрана и си говореха. Аз продължавах да работя, сякаш погълната от мечти за бъдещето, което ме чакаше, а всъщност слушах мелодията на гласа му и се радвах, че той е там, в стаята, на няколко крачки от мен... И това ми стигаше... Случваше се той да говори за своята малка сестричка Анета – или по-право Антоанета. Мечтаеше да ѝ помогне да получи добро образование. Разбрах, че я обича много – и аз я обикнах с неговата обич. Възжелал с душата си да я видя...

Брат ми веднъж ми направи бележка, че съм се държала много хладно и сурово с приятеля му. В първия миг го погледнах учудено, но после въздъгнах и казах, че сега съм заета с моите работи и не мога да обръщам голямо внимание на приятелите му.

Една седмица преди тръгването на брат ми приятелят му отпътува за Америка при свой вуйчо, вземайки със себе си и сестричката си. Не зная какво преживях тогава – без-

крайна скръб и безкрайна радост... Той щеше да отиде там някъде, далече, зад океана, и аз щях да бъда освободена от него. Щях да отдам всичката си обич и сърце на съпруга ми, който заслужаваше това.

Изминали се бяха 20 години...

Един ден брат ми дойде и ме попита спомням ли си за някогашния му приятел, който бил отпътувал за Америка. Не знаех какво да му отговоря, но той, без да дочака каквото и да е, каза, че приятелят му се е завърнал и искал да ме види... само да ме види.

– О, не! Не! – извиках аз – За какво собствено иска да ме вижда? Не желая!

– Той сега не е бедно момче, както някога, когато ти не искаше дори да го погледнеш – намекна брат ми.

– Нито тогава ме е интересувало дали е беден, нито сега ме интересува дали е богат.

– Както искаш – рече брат ми и си отиде малко огорчен. А аз и след 20 години, Антоанета, не можах да срещна и да видя този човек тъй, както срещам хилядите хора по улицата, защото...

Той, според думите на брата ми, дошъл с намерение да остане тук, в родината, но след една седмица се върнал обратно в Америка. Това беше преди три години. Сега той вече не е между живите. Сега е душа, а не човек, и всяка вечер мога със спокойна съвест да му пожелавам светли същества да просветлят съзнанието му и да го въведат в невидимата Школа на Учителя...

– Каква невидима Школа? – запитах учудена.

– Ти мислиш, че Учителя учи само нас тук, на Земята? В невидимия свят също има школа. И там не са мъже и жени, а само души. Учителя е казвал, че и тук, когато говори в салона на видимите ученици, невидимите били много повече от видимите...

Леля Елена замълча. Аз мислех върху това, което бе ми разказала. Разбрах где беше изворът на обичта, която се струеше от нея. Колко е странен светът и човешкият живот!

– Съжалявам твърде много – заговори отново тя, – че Ели и по-големият ѝ брат поеха в душата си част от моите тогавашни състояния, но малкият ми син се роди, след като бях срещнала Учителя и вече имах мир в душата си. Ти познаваш Тео, първия ми син – той и Елисавета са съвсем различни от най-малкия.

– Да, виждала съм Тео, останала съм с впечатление, че е малко мрачен и затворен...

– Вярно, така изглежда, но има сърце... какво сърце!... И той, и Ели, и малкият ми, са безкрайно мили... Благославям Небесата, че са ми изпратили тези деца. В тях е целият ми живот... Разбира се, след Бога.

Като се върнах у дома, мислех за леля Елена. Колко чудни човешки съдби има в този свят. И кой, кой е виновен за срещата ѝ с този човек? И колко години терзания, мъка, болка заради бликнала обич в нейното сърце, са минали като огън в душата ѝ, докато тя самата се извиси и почне да свети... Изглежда, че не може без страдания. Като чета книгите на Учителя, които ми изпрати Божидар, виждам колко често Той казва, че днешният живот не може без страдания, че те са необходими за повдигането на човечеството. Казва, че без страдания не би имало и радости. Страданието пречиствало човека и го приближавало до Бога. И ако наистина страданията ни приближават до Бога, тогава не трябва да роптаем и да не ги искаме.

Какво съзнание се изисква от човека, за да може да приеме страданията като велико благо. Най-великите хора, които са допринесли най-много за повдигането на човечеството, са минали през големи страдания... И ние, които искаме да достигнем тяхното съвършенство, не може да не минем техния път...

26 февруари

Приятелката на Красин е дошла. Днес съвсем случайно със Силвия ги срещнахме, като отивахме в градината. Красин, като ме видя, трепна. Тя изглежда схвана това, обърна се и ме погледна. Красин свали шапка и ни поздрави. Поздравихме го и ние. Очаквах Силвия да поздрави и да заговори братовчедка си, но тя, докато ги отминем, стискаше до болка ръката ми, явно показваща съчувствието си...

Може би беше детинско от наша страна след няколко крачки да се спрем и да ги гледаме. Момичето се обърна и ни видя. Ние веднага закрачихме бързо напред.

– Много е хубава – заговорих аз, защото усещах, че сърцето на Силвия тупа заради моето...

– Да, хубава е, но ние не сме много близки с нея... Различни сме...

– Красотата ѝ прави впечатление – продължих аз, – очите – сини, косите – черни, и колко стройна, елегантна е...

– Тони, как можеш така да говориш? На твоето място аз бих примряла на улицата. Или може би ти никога не си го обичала?

– Не зная. Колкото съм го обичала някога, толкова го обичам и сега. От сърце му желая да бъде радостен. Само разликата е тази, че по-рано мислех, че може би аз ще съм тази, която ще му доставя радости в живота, а после разбрах, че съм имала грешка. Но това, че той ще се жени за друга, не може да измени чувството, което храня в душата си към него.

Разделихме се със Силвия. Тя сигурно ще разправи всичко на баща си. Безразлично ми е. Впрочем, даже е по-добре. Това може да накара чичо Асен пак да поговори с мен, което ще ме зарадва много. Но понякога чувствам неговата скръб, че аз не съм Силвия. Навярно той би искал Силвия да се интересува от възвишени, духовни проблеми, но тя има свои други мечти...

1 март

Току-що бях станала от трапезата, когато звънецът силно иззвъня. Беше Виола – запъхтяна, едва дишаща от възнение.

– Какво има? – запитах я аз.

– Ще ти кажа, да отидем в твоята стая.

Като влязохме, тя неочаквано се хвърли на врата ми, като ме прегърна, и каза:

– Имам писмо от мама.

– Много се радвам. Значи ти ѝ писа...

– Да, но друга е причината, загдето ми е писала. Съпругът ѝ е починал.

– Така ли!? – извиках без да искам с някаква болка.

– Да, починал е преди десет дни. Чувствала се много нещастна и ме вика да отида при нея. Ако не мога сега, то за великденската ваканция. Ето, виж какво дълго писмо ми е написала. Искаш ли да ти го прочета?

– С удоволствие, ако ти желаяш да сториш това.

– Затова и дойдох. Слушай!

„Виола, моя едничка останала в живота ми радост, прости ми, че едва сега за първи път ти изпращам написаното от мен писмо, защото много други, които съм писала, обливани в сълзи, са бивали веднага изгаряни.

Виола, ти си голяма и ще можеш да ме разбереш. Човекът, който изпълваше живота ми през последните 12 години, след като ми даде всичко, което можеше, ми поиска само едно – никога да не правя каквато и да е връзка с тия, които бях оставила. И аз му дадох това обещание, защото след мъките, които бях преживяла с баща ти, мислех, че никога няма да заскърбя за вас двамата... И никак не знаех, че това обещание ще ми донесе толкова горчива скръб и мъка, както и не подозирах, че няма да забравя онзи нещастник – баща ти, който разби живота на трима ни. Ако беше малко

по-търпелив, ако имаше малко повече доверие и не беше ревнив, подозрителен до болезненост, не бихме стигнали до катастрофата...

След раздялата с баща ти бях щастлива, защото човекът, който ми беше станал другар, беше една рядка душа, един безкрайно добър човек. Но въпреки всичкото ми щастие, казано по човешки, нямаше ден, нямаше нощ, когато да не стискам зъби от болка за тебе и за него... за твоя баща, защото знаех, че страда ужасно. Проклинах го и все пак страдах заради мъката му. Това са странности в човешкия живот, които понякога с нищо не могат да се обяснят. Този железен човек – баща ти, той затворен самотник, който изгаряше от мъка там, далече, на стотици километри от мен, сякаш беше в съседната стая, и аз не можех да му простя, че отдалече пак трови живота ми... Да, неговото ужасно страдание беше жива отрова, която се вливаше по невидими пътища в сърцето ми... И аз го виждах като затворен в клетка звяр, който върви от стена до стена, разкъсан от нечовешки страдания...

А ти, Виола, ти, моето дете, в какво беше виновна? Само в едно – че се роди от безумната обич между мене и баща ти... А след това ти имаше нещастieto да имаш характер, маниери, подобни на неговите, които не можех да понасям, защото ми напомняха за него, а всеки такъв спомен поначало извикваше нервна треска в мене. Но времето, заедно с добрината на човека, при когото отидох, излекуваха отчасти нервите ми и тогава в сърцето ми остана само безпределната обич към моето дете, което не можех да погоя, не можех да притисна до гърдите си, не можех да го назова по име, нито да му пиша колко много го обичам...

Когато получаваш твоите писма, изпълнени с мъка и отчаян зов, ходех като луда из къщи, хапейки устните си от болка. И само извикваните съзнателно спомени от адския ни живот с баща ти можеха да ми дадат спокойствие, разби-

ра се, донякъде... Но аз не можех да не сдържа обещанието си пред този, който ме обграждаше с най-нежни грижи и търсеше в очите ми да разбере какво искам.. какво желая...

Виола, той беше пълна противоположност на баща ти. Благ, нежен, ценящ моята свобода дори повече от неговата. Той никога не ми заговори за миналото, никога не ме питаше за какво мисля, както това правеше постоянно баща ти, макар че неведнъж усещаше, че мислите ми бягат, бягат към тия, които мислех, че завинаги ще забравя... В такива случаи той само ставаше много тъжен, вземаше цигулката си и почваше да свири. Той свиреше много хубаво. В такива случаи исках двойно да го обичам и всичко да жертвам заради него, защото заслужаваше това.

А ти, Виола, растеше там, някъде далече от мен, и ставаше девойка. Колко съм копняла да те видя! Колко пъти нощем съм те сънувала!... През това лято имах най-хубавото видение в живота си. И това видение бе ти, Виола. Когато те видях, спрях се като вкаменена, защото видях да върви срещу мен моята младост.

Аз току-що бях слязла от трамвая, връщайки се от болницата, гдето бе постъпил съпругът ми. Ти вървеше редом с татко си. Твоята хубост ме порази. Твоят тоалет в светлосиньо те правеше като красив пролетен цвят! Един миг – и татко ти щеше де ме види. Тогава влязох в първия попаднал ми магазин и оттам те гледах със сърце, препълнено от радост. И все ми се струваше, че не ти, а моята младост вървеше до баща ти, тъй както някога... и заплаках. Заплаках и за тебе, и за него, и за мен!...

Хората от магазина ме погледнаха учудено, но аз веднага излязох, щом като вие отминахте, и тръгнах след вас, разбира се, не близко. И странно, татко ти след всеки няколко крачки се обръщаше и аз всякога трябваше да се прикривам зад хората. Освен това, успокояваше ме мисълта, че тъй като толкова години не ме е виждал, надали ще ме

познае. Но все пак той сякаш ме усещаше и затова се обръщаше. И никога в живота ми не ми е бил по-мил, в смисъл, не ми е било по-жал за него от тогава, когато ви гледах: него, с побелели вече коси, но все пак изправен и строен, да върви редом до тебе, изпълнена с младост и красота. Виола, вярвай ми, той беше по-щастлив от мене, защото вървеше спокойно до теб и ти се радваше, а аз вървах като крадец след вас и дебнех да ви видя през навалищата. За какво бяхте отишли в София? Навярно, за да ви срещна...

Оттогава ти, моя Виола, никога не излезе от съзнанието ми, и те виждах като разцъфнал майски цветец, обляна от светлината на Слънцето. Често мислено разговарях с тебе. Питам те: „Помниш ли ме още? В сърцето ти има ли спомен за твоята майка? Или може би, когато един ден дойда като просякиня при тебе и те помоля да ми подариш възможността да те виждам, ти ще ме погледнеш с учудените си хубави очи и ще попиташ: „Коя си ти? Не те познавам!“ – „Майка ти“ – ще промълвя плачешком аз.

– Майка ми ли? О, аз нямам майка, тя отдавна е умряла за мене. Нали това са твоите думи, които си казала на една съседка, когато е идвала у вас. Изтръпвам от ужас при мисълта, че ти ще повториш и на мен тези думи.

Последния ден преди смъртта си съпругът ми дойде в съзнание. Като ме видя плачеща, надвесена над него, ми взе ръката и рече: „Не плачи, а чуй какво ще ти кажа. Моята смърт те освобождава от даденото някога обещание... ти знаеш за кое ти казвам. Прости ми... Аз знаех, че не постъпвам справедливо, като те лишавам от възможността да виждаш детето си, но толкова много те обичах, че не исках с никого да делиш обичта си. А ето, през боледуването ми разбрах, че е безумие човек да иска известно същество само за себе си, защото не е негов господар, а също и на живота си. Аз си отивам от Земята, на която живях толкова години с илюзията, че те имах, но разбрах, че никой никого не

може да притежава. През дните, в които вие мислехте, че съм в безсъзнание, аз видях, научих и разбрах много неща, които сега не мога да ти кажа – няма време, но знай, че само трябва да оставим добър спомен за нас след себе си. И ако скърбя за нещо, напускайки Земята, то е, че не съм бил достатъчно справедлив към тебе... Мислех, че си моя жена, а през тези дни, за които ти споменах, разбрах, че си душа... И там, онзи нещастник... е също душа, и онова младо момиче, израсло като цвете без корен, и то е душа... То е имало толкова пъти нужда от тебе. Аз знаех за писмата, които ти е писало, и някои от тях бях чел... Казвам ти, души са... Затова помогни им и на двамата, с което можеш.

Аз си отивам оттук също като душа и ще се радвам, ако поправиш и моята погрешка по отношение на твоята Виола. Ти не знаеш... след едно нейно писмо, което бях прочел, отидох специално и я видях. Вървеше по улицата, навела главата си надолу, но като ме наближи, вдигна я. Спрях се и я гледах, поразен от хубостта ѝ, от приликата ѝ с тебе... Разбира се, тя не знаеше кой съм. Тогава аз наведох глава и отминах, ти разбираш защо... заради обещанието, което бях изтръгнал от тебе...”

Исках да го прекъсна, но той помахаше с ръка и рече:

– Не ме прекъсвай, знаей какво ще ми кажеш – че съм бил добър... Това, което видях и разбрах през тези дни, ми показва колко погрешно съм виждал нещата и колко много трябва да работя над себе си. А сега прощавай, мила, аз си отивам...

И докато му кажа едничка дума, той се усмихна и угасна. Първите дни прекарах в ужасна мъка. На третата нощ го сънувах. Аз стоях в празна стая и плачех върху маса без покривка. Вратата се отвори и той влезе. Скочих зарадвана до немай къде да го посрещна. Но той ме погледна с особена тъга и като се доближи, написа с пръст върху намокрената от сълзите ми маса твоето име и това на баща ти.

Днес, след като получих писмото ти, постоянно го чувствам край себе си. Сякаш върви край мене и гледа какво ще направя. Не смея да плача, защото имам реалното чувство, че и сълзите ми го огорчават. Най-после взех лист и започнах да ти пиша...

Виола, животът е толкова сложен, странен, че човек твърде мъчно може да го разбере. Ето, тези дни разбрах, че този човек с отиването си от Земята ми разтвори врати към друг, невидим свят, и аз, макар да не виждах нищо, усещам с всичкото си същество, че животът не свършва тук, но продължава някъде отвъд видимото, което ни заобикаля. А щом е така, Бог знае какви са всъщност законите, които регулират отношенията между душите... Ние тук се водим от човешки закони, но дали са те закони и на природата? Дали са те закони и на душите? По-рано никога не съм мислила върху тези въпроси, но напоследък твърде често мисля за тях...

Бих ти писала още много, мое хубаво дете, но без това писмото ми стана дълго и ще ти отнеме много време, докато го прочетеш. Ако искаш да ме зарадваш, пиши ми! Имам нужда от тебе! Много бих искала да те видя. Ти сега би ми била не само дете, но и моя приятелка. Ела при мен, ако можеш сега, на някой празник, и вземи отпуск от училище за някой ден. Или пък през великденската ваканция. Ще те чакам с нетърпение. Пиши ми нещо за баща ти. Ще броя дните и часовете до получаване на писмото ти и докогато те видя.

Целува те безброй пъти твоята майка, която винаги те е обичала.

Марина“

– Сега ще ѝ пишеш, нали – запитах Виола, която беше цяла поруменяла от възбуждане.

– Да, ще ѝ пиша. И знаеш ли, сега не мразя онзи човек, нейния съпруг, както по-рано. Дори ми стана симпатичен. Горкият! Но знаеш ли кое е най-важното?

– Кое?

– Днес татко получил писмото. Когато ми го подаваше, гледаше ме с учуден поглед, а ръката му леко трепереше. Бедният татко! В този момент разбрах, че сърцето човешко не остарява, годините не го променят...

Той веднага си взе шапката и излезе. Разбрах, че знае за смъртта на съпруга на майка, защото видях в спалнята му вестник с подчертано нещо – скръбното съобщение за починалия.

– Мислиш ли, Виола, че той ще те спре да отидеш при майка си?

– Предполагам, че никога няма да направи това, но кой знае... Той е много затворен по своите лични въпроси. Но след моя опит да се самоубия е станал по-разговорчив и се старае да ми бъде баща и приятел...

В това време дойде Силвия и Виола веднага скри писмото.

Преминахме на други теми – за мартениците. Наистина беше първи март. Силвия получила голяма разкошна мартеница от Драгомир. Неволно си спомних миналогодишната ни разходка извън града и за мартеницата, която ми бе подарил Красин. Силвия сякаш прочете мисълта ми и рече:

– Преди малко срещнах Красин. Беше закичен с нежна мартеничка. Щях да му пожелая нещо и да се пошегувам, но ми се видя доста тъжен, затова само се поздравихме. Имах чувството, че като че ли искаше да ме отбегне...

– Ами, тъжен! – каза Виола. – Много тъжен! Миналата вечер го срещнах с неговата любезна приятелка под ръка. Той се смееше, разказвайки ѝ изглежда нещо весело. В тъгата на мъжете не вярвам. Те винаги знаят да си правят различни лица.

– Виола, каква безверница си станала – меко каза Силвия. – Нима мъжете нямат сърца, с които да страдат?

– Не зная. Досега не съм констатирила това.

– То е, защото ти нямаш сърце и мъчиш тук всички момчета.

– Мъча ги, с какво?

– Ами толкова писма ти пишат, а ти мълчиш.

– Нима ги карам да пишат? Някога очаквах едно писмо, едно редче, а не получавах такова, а сега не са ми нужни... Ето, и Тони скоро е получила писмо с любовни признания, но и тя мълчи.

Силвия ме погледна с укор. Значи получила съм писмо, без да ѝ кажа.

– Това е детинска работа, Силвия, и съм го забравила – рекох ѝ аз. – Нима мислиш, че ако е нещо сериозно, няма да ти кажа?

– Все пак дай да го прочета...

– Изгорих го.

Силвия се ядоса, но после се разсмя. Извади от джоба си едно пакетче и като доби най-сериозен вид, рече:

– На нещастните сирачета в любовта татко и майка изпращат по една мартеница – и тя ни ги подаде.

Това ни зарадва много и развеселени излязохме от стаята, за да изпратим Виола до тях, а след това аз щях да отида у Силвия. Но в същия момент звънецът иззвъня. Почтата!!! Втурнахме се и трите.

Писмата бяха от Вера и от Божидар. Искях да скрия последното, но Силвия викна, че трябва да го отворя пред тях, че не било другарство, ако не сторя това. Нямахше какво да правя и отворих плика. Но останах и аз самата изненадана: на белия лист имаше само няколко думи, с които Божидар ме поздравяваше за Първи март, бе сложена и прекрасна мартеница, каквата досега не съм получавала. Вера също пращаше мартеници на Силвия, на Виола и мен.

– То днес ми потръгна – рече Виола, като взе мартеницата си. – Сега вече имам толкова много, че мога и аз да подарявам...

5 март

Днес беше чудно хубав слънчев ден. Вървахме със Силвия и се смеехме не помня за какво, когато видяхме на отсрещния тротоар учителката ни по френски да вози в количката детенцето си. Веднага отърчахме при нея. От миналогодишната случка, когато Силвия я защити пред ученичките в класа, тя бе почнала да храни симпатия към нас двете. Канила ни бе няколко пъти у тях, след като се бе родило детенцето, и ние му занесохме куп подаръци. Също така тя бе ходила у Силвия с малкия си син. Леля Елизабет я беше обикнала, защото навярно бе подочула нещо за съпруга ѝ. Ние също ѝ съчувствахме, а и открихме, че тя имаше добро и любящо сърце, което сигурно много страда от изневерите на съпруга ѝ. Но всички забелязаха, че откакто се роди детенцето, бе се променила. Сякаш не страдаше толкова много, изливайки цялата си обич към малкото същество, дошло от невидимия свят навярно за да я облекчи. Майчинството я беше разхубавило. Станала бе много нежна, деликатна.

Силвия поиска да тика количката и учителката ни усмихнато отстъпи.

– Да се учиш – рече тя на Силвия, навярно знаейки тайната ѝ, която впрочем, мисля, че знаят вече мнозина.

– Да – каза Силвия засмяна – и аз мечтая, като се омъжа, да има едно такова хубаво бебче, и ще го возя като вас в количка.

Никак не се учудвам на думите на Силвия. За нея е съвсем естествено да говори за такива неща. Тя казва, че е жена, а жената не може да съществува без деца.

Вървахме и си говорехме като три приятелки. Имам чувството, че учителката ни наистина има нужда от приятелки, макар да е съвсем естествено, че не споделя с нас трудностите си, но сигурна съм, че нашето присъствие ѝ е

приятно. Тя не е от нашия град и навярно тук няма близки, затова с нас говореше свободно, можеше да се посмее и да приеме част от нашето добро настроение.

На втората улица срещнахме новия ни учител по етика, който е любимецът на всички ни. Казват, че бил толстоист⁶. Твърде вероятно да е такъв, но е много интелигентен, добър и винаги часът по етика ни е приятен и любим. Сякаш не ни е учител, а по-голям наш приятел, който не ни преподава, не ни изпитва, а разговоря с нас. И всяка ученичка, за да има удоволствието да поговори с него, трябва да има знания, да е учила, чела... Затова започнахме да търсим различни философски книги в градската библиотека. А той така хубаво се усмихва, когато някоя ученичка му цитира някой, четен от нея, философ. Наистина, щастие е да получиш такава усмивка...

Когато днес ни видя край учителката ни, спря се и се усмихна. Спряхме се и ние, както бяхме весели и оживени.

– Колко е хубаво това – рече той.

– Кое? – запита учителката ни.

– Групата.

След няколко крачки и след разменените думи той сне шапка и ни отмина, а в душата на всички ни остави сякаш пролетен лъх...

Върнах се веднага у дома, защото трябва да уча...

7 март

Днес почиствахме училищната цветна градина. Бяха се събрали много учители и учителки, даващи различни планове как да се направи градината най-добре. Далече от нас, край една плачуща върба, която се бе свела до земята с едва разлистващите се листенца по клоните си, бяха се изправили учителката ни по френски и учителят ни по етика. Тя беше много хубава със светлия си пролетен тоалет. Никак

не приличаше на женена и не личеше, че има дете... Учителят ни по етика чертаеше нещо с пръчка по земята, после се обръщаше и посочваше към градината.

Виола се приближи до мене и рече:

– Видяш ли, този човек излекува тази жена.

Погледнах я, без да я разбера, и я попитах какво иска да ми каже.

– Не забелязваш ли, че тя не е такава, каквато беше миналата година?

– О, да, разбира се!

– Този високо културен благороден човек ѝ помогна да се опомни, да се осъзнае като човек. Тя дойде на себе си и престана да бъде залисана като миналата година. И защо? Защото плачеше и хленчеше за човек, който залиташе по всяка срещната... А сега тя е една от добрите учителки.

– Тя като студентка е била една от най-добрите и като стажантка – също – каза Силвия, – затова и сега може да бъде добра учителка.

– Но трябваше да дойде този високо хуманен човек да ѝ помогне, да повдигне съзнанието ѝ, и тя да надрасне глупавата ревност, в която беше изпаднала. От много голямо значение е да има човек разговори, които да събудят в него човешкото достойнство, и той да прояви способностите, които носи в себе си.

Винаги съм се учудвала на Виола, че вижда и знае неща, на които аз не обръщам внимание, а все пак те са много важни. Защото така човек се учи от самия живот.

В това време учителят по етика отиде при директора, а госпожата дойде при нас. Заговори ни дружески и почна да работи. Отидох малко по-настрани да събирам шумата с греблото, защото знаех, че на Силвия ѝ е приятно да разговаря с учителката. Не се съмнявам, че Силвия ѝ е разправила за Драгомир, когато тя е отивала у тях. Леля Елизабет и чичо Асен, знаейки трудностите ѝ, са я канели често, за да ѝ помогнат...

10 март

Имам писмо от Божидар. На него са се подписали Надя и още няколко непознати за мен братя. Били са на екскурзия. Писмото е писал на бележника си.

„Антоанета – пише ми той, – облегнал съм се на една канара и гледам обширните хоризонти, които се разкриват пред погледа ми. Душата ми се радва на всичко, но най-вече на Слънцето, което днес ме гали с неочаквано топлиите му лъчи. Планината е още цяла в сняг, но слънчевите лъчи го превръщат в искрящи брилянти.

Гледайки планинските хребети, пред вътрешния ми взор изпъква една друга планина, в чиито пазви беше сгущено селцето, в което се родих. Искаш ли да ти разкажа нещо за моето детинство? Искаш! Ето, ти си седнала на един очистен от снега камък недалече от мен, очите ти ме гледат, а душата ти ме слуша. И на мен ми е особено приятно да виждам как годините тичешком се връщат назад и се виждам съвсем малък, пасящ нашата кравичка. Като съм станал на седем години, започнах да ходя с овците заедно с дядо Петко овчарина. Тогава почина мама, а баща си не помнех. Отишъл на гурбет и не се завърнал.

Обичах овчиците, обичах поляните, по които те пасяха, обичах да слушам дядо Петко, когато той свиреше на кавал, но от всичко най-обичах да полегна на земята, защото тогава, не знаей дали насън или наистина, идваше при мен мама. Питам я защо не се завръща у дома. Тя ме погалваше по главата, усмихваше се тъжно и тръгваше по един широк дълъг път. Започвах да тичам подир нея, но тогава отнякъде идваше един млад, много хубав момък, хващаше ме за ръката и ме водеше из планината. Но планината, по която ме водеше той, беше различна от тази, по която се качвах с овците. По нея имаше такива чудни цветя, каквито никога не бях виждал. Завеждаше ме на някой висок връх и оттам почвахме да летим над Земята. Друг път сядяхме на някоя

скала и той ми говореше. Като го слушах, всичко разбирах, но като се събуждах, забравях го. Но запомнях, когато ми казваше кой ще умре в село, кой за кого ще се ожени или пък кой ще се разболеет тежко. Разбира се, на тези неща мое-то детинско съзнание не е обръщало внимание, но ги казвах на стринка. И така след време се разчу за тези ми сънища. Но забравим за мене сън ще остане този, който сънувах, когато бях на 12 години.

Сънувах, че е тъмна, непрогледна нощ. Навсякъде наоколо ми беше непрогледен мрак. Този мрак навлизаше в душата ми, а заедно с него – и страхът от нещо незнайно, което ме караше да треперя. Исках да избягам, но не знаех как, а и не виждах къде. И изведнъж всред мрака блесна светлина. Пред мен се откри чудна пътека. Обърнах се да видя отгде иде светлината и останах прехласнат. С обич ме гледаха очите на Същество, от което излизаше светлина. В този момент чух този, който ме водеше и ми говореше в сънищата, да ми казва:

- Това е Той!
- Кой? – попитах аз.
- Учителя!

Както неочаквано се бе появил, Учителя така и неочаквано изчезна. Стана ми мъчно, че само за секунда Го бях видял. Тогава чух да ми се казва: „Ще Го видиш пак!“

- Кога? Къде?
- Търси Го и ще Го намериш!

От същия момент почнах да търся Светлия Учител... и Го намерих... Ти също Го видя...

Блажени са тези, които имат възможност да Го видят и чуят, но по-блажени са тези, които изпълняват Словото Му. Божидар“

Господи, искам да бъда от тези, които изпълняват Словото Ти! С неизказано хубав мир изпълни душата ми това писмо...

12 март

Много съм зарадвана от това, че майка е говорила скоро на леля Елизабет за промяната, която е била станала в мене. По-рано сякаш съм била чужда въкъщи, а сега съм била внимателна и добра. Говорела съм с нея и това много я радвало. Милата ми майка, не съм знаела, че ако ѝ кажа, че харесвам това, което шие, плете или готви, ще я зарадвам много. Само ѝ било мъчно, че напоследък съм дружала много с леля Елена и съм четяла „техните книги“. Но все пак, щом в тях се говорело за Бога, нямала нищо против. Това ме трогва. Имала желание да ѝ прочета нещо... Щом като е било добро, значи то е добро за всички... Заради тези ѝ думи бих я разцелувала, ако бях свикнала да правя това. Казала още, че някаква преграда, която по-рано чувствала помежду ни, почнала да се топи.

Тя не знае причината за промяната ми – тя е Онова Слънце, което с топлината на обичта си разтапя всички прегради, всички препятствия. Това е Учителя – Неговото Слово, което чета и което искам да стане мой живот...

15 март

Завчера ходихме със Силвия и Виола на художествена изложба на млад художник, дошъл от София. Днес ходих пак, защото класната води целия ни клас. Бях се загледала в една от картините и леко трепнах, когато видях младия художник до себе си. Той ме запитва нещо и съвсем непринудено се заговорихме. Изказах му впечатлението си от картините му. Той слушаше с явно внимание, макар да беше леко усмихнат. После дойдоха при нас други ученички и разговорът стана общ. Класната ни също говори с него за някои картини. Следобед бях много изненадана, когато получих изпратена от художника една от малките картини, която най-много ми бе харесала. Беше ми съвсем неудобно

да я приема, затова исках да я върна. Филип рече, че картината е много хубава и по-добре е да му я заплатим, отколкото да я връщаме. Майка също намираще, че е най-добре да върнем картината, и така и направих. Но привечер картината отново бе пратена по същото момче с малка бележка, в която беше изказана гореща молба да приема картината.

Сега тя е в стаята ми, а майка и татко в неделя ще отидат на изложбата. Татко казва, че трябва някак да се плати картината на момчето, затова мисли да купи друга. Това ме зарадва много.

Когато се прибрах в стаята си, питах се: аз ли по-рано не съм виждала и познавала добре майка си и баща си, или те са се променили от някое време насам.

Подозирам, че татко знае за раздялата ми с Красин, но е много деликатен. Майка трябва да му е казала...

17 март

С този художник стана цяла история. Днес получих от него писмо с букет от зюмбюли – бели и розови. Не знаех какво да направя. Момчето, което ги донесе, си отиде, преди да успее да взема каквото и да е решение. В писмото си художникът ме моли да отида пак – искал да ме види. Татко и майка ме гледат усмихнато. Сигурно се радват на искреността ми, защото това е първото писмо, което съм им прочела...

– Ще трябва непременно да видим този момък – рече татко – вижда се, че сериозно е пламнал.

– Как изглежда? – запита ме меко майка.

– Ще го видите – отговорих аз и отидох да видя кой звъни. Беше Силвия. Искаше да ме покани да отидем с чичо Асен и Виола на село, а после да се поразходим към планината.

– А срещата? – засмя се татко.

– Каква среща? – запита Силвия.

– Чети! – подадох ѝ листчето аз.

– О-хо-о! Я гледай ти! – Още като ходихме на изложбата, аз усетих нещо, но все пак не ми се вярваше. Е, добре, добре... А какво да кажа на татко?

– Че ще дойда. Татко и майка ще отидат вместо мене на срещата.

– И аз – рече Филип. – Ще му занеса моите рисунки да ги види, а и това, което съм работил на дърво.

– Много добре. Кажете му, че не съм могла да отида по важни причини.

Облякох се и тръгнах със Силвия. Бях много зарадвана от поканата на чичо Асен.

Виола беше вече в колата, когато ние със Силвия отидохме. Веднага потеглихме. В селото почакахме, докато чичо Асен направи трите си посещения при болни, а след това тръгнахме нагоре по красива пътека край гората.

Сивия разказваше нещо на Виола, сигурна съм, че за художника. Ние с чичо Асен вървахме напред. Той ми посочваше околните върхове и ми говореше за влиянието на острите и заоблени върхове.

– Природата е неизчерпаем извор на сили – казваше ми той – които, ако човек би ги използвал съзнателно, би придобил много във всяко отношение. Тези сили правят дадена местност да има едно или друго влияние! Някъде човек се чувства много добре, защото силите в тази местност са в хармония с него.

Говори ми още за влиянието на реките и тяхното благотворно значение върху психиката на човека, по-специално върху нервно болните.

Седнахме на една канара да почакаме Силвия и Виола, които бяха изостанали назад.

– Антоанета, искаш ли аз да ти прочета някои мисли от Учителя – запита ме чичо Асен, – които съм записал в тефтерчето си?

– Разбира се. А ще може ли да ги препиша и аз?

– Ще се радвам много. Понякога си мисля защо Силвия не проявява никакъв интерес към това, което за мен е самият ми живот. Нямах представа как бих се радвал, ако тя приличаше на теб.

– Не на мен, а на вас.

– Да – въздъхна той, – но тя прилича повече на майка си...

– Но независимо от всичко, тя ви обича безпределно.

– Да, обича – въздъхна отново той, извади от чантата си доста голямо тейфтерче, разтвори го и зачете:

Трябва да знаете: според вашите мисли и желания вие привличате същества от по-висша йерархия или от по-нисша. Едните носят блага, другите – нещастия!

За когото мислиш, придобиваш неговите качества.

– Искам да мисля все за Учителя – казах аз.

Чичо Асен само ме погледна и продължи:

Когато мислиш за Бога, изолирай всичко друго, за да имаш резултат. Бъдещото щастие и животът на човека зависят изключително от Любовта към Бога.

Обичате ли някого, не му говорете за своята любов. Ще му давате от себе си, без той да знае отгде иде тази благодат.

Любовта не дири своето право, тя дава, без да очаква нещо.

Любовта гледа еднакво на млади и стари, на бедни и богати, на учени и прости. Велика, мощна сила е Любовта. Внесете ли най-малкия подтик на Любовта в душата на човека, той коренно ще се преобрази. Всичко в света е проява на Любовта, но какво всъщност е тя? – Малцина знаят. Тя е реалност извън физическия свят. Тя

е извън вашата воля, извън вашия ум, извън вашето сърце. Тя има само допирни точки с тях.

Не обяснявайте какво нещо е Любовта Тя е единственото нещо, което човек не може да обясни. Тепърва хората ще дойдат до Любовта. Тя е най-великата, най-разумната сила в света! Като проникне в човека, тя носи най-възвишените и хубави прояви на Духа.

Основната ви идея трябва да бъде: да обичате, както Бог обича. Правете добро, без да говорите за него. Доброто трябва да бъде импулс на човешката душа, да радва човека, но той да знае, че Бог в него прави доброто, а не сам той!

Чичо Асен ми даде тейфтерчето и аз сега преписах мислите в тази тетрадка, за да мога да ги препрочитам по-често.

Когато Силвия и Виола дойдоха при нас, чичо Асен беше прочел последната мисъл. Той знае за писмото от майката на Виола и е на мнение, че Виола трябва да отиде през великденската ваканция при нея.

На връщане в колата чичо Асен запя. Силвия подхвана мелодията. Винаги ми е приятно, когато ги слушам да пеят. И двамата имат хубави гласове, хармонично преливащи се.

19 март

Красин снощи се е сгодил...

21 март

Днес следобед художникът си отпътува. Вчера Филип е прекарал всичкото си свободно време при него. Решил е непременно да учи в художественото училище. Наистина той има дарби, но никога така пламенно не е пожелавал

да учи живопис, както сега. Майка и татко се запознаха с художника, но с това въпросът не се разреши. Тази сутрин пак получих цветя и бележка, с която ме моли да отида да се видим, преди да отпътува. Веднага след училище отидох при чичо Асен, защото мислех, че той би ми дал най-добър съвет в случая. Той прочете записката и рече:

– Иди, Антоанета, какво лошо има, че иска да те види? Ако той е видял нещо красиво в тебе, то е Божественото, което Бог е вложил в теб. А понеже ще отивам при една болна, ела с мен, аз ще те заведа на срещата.

След десетина минути ние бяхме пред сградата, където беше художествената изложба. На вратата видях изправен самия художник. Като видях да слизам от колата, възкликна. Поканих чичо Асен да слезе за минутка и го представих на художника. И докато те се ръкуваха, си мислех: „Какво ще правя, като си тръгне чичо Асен?“ В същия момент го чух да пита художника докога ще продължи изложбата му. Последният отговори, че всичко вече е прибрано и тази при-вечер се връща в София.

– Ако нямате нищо против – рече му чичо Асен, – само за няколко минути ще намина при една оздравяваща вече болна, и после бихме могли да се разходим с колата тримата извън града.

– С удоволствие – рече художникът и ме погледна.

Всичко стана съвсем естествено, хубаво. Извън града слязохме от колата и тръгнахме по шосето, което бе измито от скорошния дъжд. Художникът и докторът си говореха и аз само от време на време вземах участие.

Не се изненадах, когато чух художникът да говори за желанието си да ме види, защото чичо Асен винаги създава атмосфера, в която човек се чувства свободен да сподели своите мисли и чувства. Каза му, че още в първия момент му направило впечатление, че очите ми изненадващо приличали на очите на неговата починала преди една година сестричка, която била на 17 години. После забелязал, че не

само очите ми му напомнят за нея, а и изразът на лицето ми, начинът на говорене. Тази необикновена прилика със сестричката му, която много обичал, породила странна симпатия към мен, и то толкова силна, че не могъл да се противопостави на желанието да ме види.

– И знаете ли какво, г-н докторе – продължаваше да говори художникът, – че откакто видях нея – посочи ме той, нахвърлих няколко скици за нова работа. Просто всяка мисъл за нея ражда нови картини...

– Това е много хубаво – рече чичо Асен – много хубаво! И сам разказа случаи, когато някои хора, макар и случайно срещнати, и разговорите с тях са му давали стимул за работа... да напише статии из областта на медицината.

Като се върнах у дома, посрещнах ме с въпроса: „Какво стана?“ Разказах им за добрия край на тази чудна история.

22 март

Преди малко се върнахме от екскурзията, която направихме днес. Бързам да я опиша, докато в мен още е прясно всичко преживяно.

С Филип излязохме от дома в тъмно. Когато стигнахме на уреченото място, всички бяха там. Веднага тръгнахме. Едва се развиделяваше, когато се изкачвахме мълчаливо по хребета на планината. Спирахме се за няколко мига, вдишвахме свежия въздух и отново тръгнахме. Най-назад вървеше леля Елизабет, защото най-малко е тренирана в ходенето.

Планът беше да видим от близкия връх как тържествено ще се покаже небесното светило – Слънцето. Наистина успяхме. Не беше ми се случвало да видя разноцветните нежни багри, с които Слънцето обагрят небето, много преди то да се появи. Затова душата ми, очите ми, пиеха красотата на небесата и на планината в този ранен час.

На върха точно си отбъгнахме с облекчение и блесна първият лъч на Слънцето. Чичо Асен застана прав, имах чувството, че се моля, затова и аз се изправих по-настрани. Не знаех как да се моля, затова почнах да благодаря на Бога за очите, които ми е дал, за да виждам красотата, която ме заобикаляше, за краката, за ръцете, за здравето, с което ме е дарил.

Когато Слънцето се поиздигна малко, видях на отсрещния заоблен хълм десетки изправени хора. Кой бяха те и какво правеха там?

– Това са нашите братя и сестри – отговори за моя изненада чичо Асен на незададения ми гласно въпрос. – Ако искате – продължи той, – може да отидем при тях. Днес е нашият празник – Първият ден на пролетта. Не отидохме направо там, защото не знаех дали би се съгласила компанията...

– Идете вие, ако искате – рече леля Елизабет – аз ще ви чакам тук.

– Мамо, ти сама ли ще останеш? – попита я Силвия. – И аз ще остана – приседна при нея тя.

Виола също остана при тях, а ние: чичо Асен, Филип, Влади и аз, тръгнахме. Никога няма да забравя погледа, с който чичо Асен погледна Силвия и жена си. В него имаше тъга, но вървейки, той ми каза:

– Не трябва да искаме от другите това, което не могат да направят. Достатъчно е, че дойдоха дотук.

Като слизахме от върха, за да се покачим на съседния, той ми говори за празника. За идването на новата вълна от енергия от Слънцето, която ще обнови цялата природа. Че този прилив на слънчевата енергия започва от днес – 22 март, и има пряко влияние върху човека.

– Но чакай да ти прочета – спря се чичо Асен и извади бележник от джоба на винтягата си, която носеше в ръце, какво точно препоръчва Учителя да се прави.

Вървахме бавно и той четеше:

Слънцето съставлява извор на жива енергия за цялата Слънчева система. Слънчевата енергия слиза върху Земята като обилна струя, опасва я от Северния полюс към Южния и се връща пак към Слънцето. Лечебността на слънчевата енергия е различна. Един час преди изгрева на Слънцето неговата енергия има психично влияние – за подобряване на мозъчната нервна система.

Във време на изгрева лъчите на Слънцето имат влияние върху дихателната система. А към пладне имат влияние към стомашната, храносмилателната система.

Слънчевата енергия през четирите годишни времена оказва четири вида влияния. Пролетта и лятото предствавяват прилив на слънчевата енергия, а есента и зимата – отлив. Най-благоприятното влияние на Слънцето започва от 22 март. Препоръчително е пролетно време да се става рано, за да се посрещна Слънцето и да приеме човек своя дял от него.

Чичо Асен ми каза, че по този въпрос имало най-много казано от Учителя в книгата „Силите в Живата Природа“. Непременно ще помоля Божидар да ми я изпрати, за да я имам.

Когато пристигнахме на отсрещния връх, който не е много висок, но има голяма, обширна поляна, бях изненадана, че между многото хора, които бяха там, беше учителят по биология от мъжката гимназия, който миналата година беше изнесъл сказка в нашата гимназия. Там бяха също наши съграждани и много селяни от съседните села.

Леля Елена, като ме видя, ме прегърна и целуна. Беше крайно мила.

Чу се настройване на музикални инструменти. Хората се раздвижиха и наредиха в кръг по двама. Тримата цигу-

лари, китаристът и акордеонистът, останаха в средата. Не знаех кое по-напред да гледам. Един от цигуларите беше мой познат, но не знаех, че е ученик на Учителя. Другите музиканти не познавах, може би бяха дошли специално за празника.

Един от цигуларите вдигна лъка и всички засвириха, а живият кръг от хора се раздвижи, играещи различни гимнастически упражнения, дадени от Учителя. Аз не ги знаех и застанах отстрани да ги гледам. Но леля Елена, като минаваше край мен, хвана ме за ръка и ме притегли в кръга. Започнах да играя, насърчавана от дружелюбните погледи на тези, които играеха пред и зад мен.

Чудната музика, която ме изпълваше цяла, ми помагаше да играя сравнително добре.

След свършването на гимнастиките всички насядаха. По средата им застана едно много красиво, стройно момиче с книга в ръка. Приковах поглед в нея, а тя зачете беседа от Учителя. Извадих бележника си, който нося винаги с мене по примера на чичо Асен, искайки да запиша цялата беседа, но за съжаление специалната обстановка и събралите се най-различни хора, които гледах с интерес, ме разсейваха. Когато се съсредоточих, започнах да записвам, но пак не всичко. Това, което успях да запиша, сега го преписвам в тетрадката.

Слънцето, Луната, звездите са създадени за човека – да ги изучава, да се свързва с онези разумни същества, които живеят там. Щом тия същества са интелигентни, със сърце и душа, там ще има и въздух, и земи. Има системи, в които греят три слънца: когато едно от тях залезе, второто изгрива. За да живее човек там, мозъкът му, нервната му система трябва да се приспособят към условията на тия системи. Законите на този свят са свършени различни от тия на Земята.

Във Вселената има друго слънце, което носи разумност. Ние трябва да дойдем във връзка с Живото Слънце, а не с това, което виждаме.

Вие, които ме слушате, ще кажете: „На Слънцето няма хора.“

Но там има разумни същества, много по-добре организирани, с много по-добре организирани тела от нашите, които огън не ги гори. Ако ние бихме отишли при тях, от атмосферата, при която те живеят, нашите тела биха се изпарили.

Наистина, от каква ли лъчезарна материя са телата на тези същества, за да живеят в сред светлината, която ние виждаме – помислих си аз, но в следващия момент се заслушах и чух:

Светлината, която възприемаме чрез очите си, не иде от физическото Слънце, което виждаме. Вярно е, че от Слънцето се отделя някаква енергия, която, като се възприеме като светлина, преминава няколко превръщания.

За тези превръщания на енергията, идваща от Слънцето, сме учили – помислих си аз и когато отново се съсредоточих, чух:

Разумността произвежда светлината. Зад физическото Слънце се крие друго Слънце, източник на вечна, неизменна светлина.

Дали астрономите биха могли да открият това слънце – запитах се аз – И с какви ли телескопи трябва да си служат, за да го открият. И дали това слънце е като другите слънца, или е от някаква свръхразлична материя? Навярно само

Учителя би могъл да ми отговори на тези въпроси. Но кога ли ще Го видя? Ако бих могла да разговарям с Него през пространството, както скоро четох, че някои посветени могат да правят това... Но аз съм още съвършено начинаеща – нищо не зная, нищо не мога... Само имам желание да уча, да придобивам знания.

Така се бях замислила, че се стреснах, когато кихна до мен седналата женица. Тя се засрами, че кихна, а аз се засрамах, че не бях чула това, което Учителя казваше чрез Словото Си, което четеше момичето. Прибрах си краката, поизправих се и заслушах:

Да посрещнеш изгрева на Слънцето, това подразбира да се свържеш съзнателно с него, за да могат неговите сили да потекат в твоя организъм.

Ако искаш да ти се изяви светлината, посрещай изгрева на Слънцето.

Непременно ще го посрещам – казах си аз. Интересно е как ще ми се изяви светлината, но как ли аз ще разбера това изявление? Но и да не го разбера, важното е, че тази светлина ще ме облива и ще прониква в мен – успокоих се аз и като се заслушах, чух:

Мисли за Бога, за да станеш съвършен като Него. Чрез мисълта си човек може да работи върху себе си, да се усъвършенства.

Мисли за Бога, за да станеш добър като Него. Прави всичко с цел да поощряваш хората към добро! Когато правите добро или говорите добре за хората, вие подхранвате доброто в себе си.

Колко хубаво е – помислих си аз – човек да е добър. А дали аз съм добра? – Не всякога. Огорчавала съм мама. Но

сега вече ще бъда крайно внимателна, защото искам да бъда добър ученик. Точно си помислих това и чух Учителя чрез Словото Си да казва:

Който иска да учи, трябва да бъде готов да слуша. Който иска да придобие истинско знание, трябва да бъде смирен. Дойдете ли до Божествената наука, вие се свързвате със същества, които са завършили развитието си. За да ви предадат знанието си, вие трябва да бъдете готови да слушате, да възприемате и прилагате.

Да възприемам и прилагам! – едва не си казах гласно – това ще е върховна радост за мен, стига да мога да чувам! Но за да ги чувам, трябва да си изработя духовни уши. Боже, кога ли ще постигна това? Ще мога ли в този живот поне малко да прочуя?

Така замислена, не можах да чуя края на беседата... Всички се изправиха, изправих се и аз. Общо, гласно, казахме „Отче наш“ и някакви други, хубави изречения, които не можах да запомня, а и нямаше как да ги запиша. Цигулките засвириха и всички запяха.

След свършването на песента чичо Асен каза, че трябва да си тръгваме. Поканиха ни да останем за обяд, но макар да беше неделя, чичо Асен трябвало да посети някои болни, които щели да го очакват.

Зная как той може да вдъхне надежда за оздравяване от тогава, когато татко беше болен. След всяко негово идване татко се чувстваше по-бодър, по-добре, даже понякога беше весел. Докторът му бил казал, че нищо му няма, щял да оздравее...

За да не се изкачваме на отсрещния връх, където ни чакаше останалата част от групата ни, Влади, като си сложи пръстите в устата, изсвири силно, а ние махахме с ръце да тръгват надолу.

Когато компанията се събра, Влади каза на майка си, че свиренето на музикантите и гимнастиките били толкова хубави, че му се искало и той да влезе да играе, но не ги знаел.

– И аз не ги знаех – рекох аз, – но влязох в кръга и ги играх.

– Защото на теб имаше кой да ти показва...

– При друг случай ще играем заедно – погледна го баща му с много обич.

– Ние хапнахме, и то много добре – заговори леля Елизабет, – ако искате да седнем и вие да хапнете.

– Аз малко бързам – рече чичо Асен, – а и не съм гладен. Но ако децата искат...

Реши се всички да вземем по една от големите кифли, които леля Елизабет беше направила специално за екскурзията, и слизайки, ги изядохме. Влади и Филип ги харесаха много, а сигурно бяха и много огладнели, затова леля Елизабет още два-три пъти разтваряше торбичката, за да им дава от кифлите.

В града благодарих на цялата компания, но най-много на чичо Асен, за всичко, което видях, чух, изживях.

24 март

Писмото, с което ме зарадва Божидар, е необикновено, прекрасно.

„Питаш ме, сестрице моя – пише ми той, – Кой и Какво е Той. Ще ти кажа: ако ти си гладна и Той утоли глада ти – хляб е Той за тебе. Ако ти си жадна и Той утоли жаждата ти – вода е Той за теб. Ако ти си в непрогледен мрак и Той ти светне – Светлина е Той за теб. Ако ти си в безпътица и Той ти покаже верния път в живота – Път е Той за теб. Ако си изгубила Истината и Той ти я върне – Истина е Той за теб. Ако ти си останала без живот и Той ти го даде преиз-

обилно – живот е Той за теб. Ако нямаш Любов и Той ти я дари – Любов е Той за теб.

Но, чуй ме, сестрице моя, не питай Кой и Какво е Той, но Го опитай и тогава ще видиш, че е повече от всичко, което ти казах.

Ще ти пиша пак.

Божидар“

Това писмо ме преизпълни с чуден мир, красота, светлина... Сякаш всичко в мен стана светлина...

26 март

Съвсем неочаквано ни съобщиха, че учителят, който миналата година ни преподаваше по логика, починал. Няма ученичка, която да не го пожали. Бедният, беше толкова добър! Много от ученичките се разкаяха за всичките лудории и детинщини, които бяха правили в неговия час.

Днес следобед в училището нашият клас му направи венец от зеленина и ранни пролетни цветя. Утре сутринта ще е погребението му. Елисавета беше особено тъжна и плака. Тя си спомняше за дирижирането на невидимия оркестър и искрено жалеше за неприятностите, които му е създавала, макар да не са били от зло сърце. Спомняше си и за онова прочуто бебе кукла, което носеха, за да го показват в неговия час ту в един, ту в друг клас, и сега на всички очите бяха пълни със сълзи. Бедният ни учител, беше се пенсионира от миналото лято. Небето, като е видяло, че си е завършил вече работата, е поискало да го прибере по чудно лек начин. Вечерта си легнал весел и заспа като дете, както е разказвала съпругата му. Сутринта, като отишла при леглото му, за да му занесе както всяка сутрин кафето, той не се обади...

О, човешки живот, който понякога е тъй дълъг и все пак кратък... Върнах се у дома в много тъжно настроение.

Бог знае защо сълзите ми, мимо волята ми, избликваха от очите ми... И в такова състояние получих писмото от художника. Пише ми, че сега работел тъй, както отдавна не бил работил, и най-важното – с успех. После ми разказва за детинството и ученическите си години, разбира се, съвсем накратко. Но цялото писмо е пропито от тъгата му по поминалата му миналата година сестричка, която много обичал. Божидар ми беше казал на Витоша, че когато се обичат двама души, това показвало, че са се обичали и в минали животи, когато са били на Земята... Сигурно...

Художникът ми е изпратил няколко снимки, а и скици, които той ѝ е правил при различни случаи. Последната ѝ снимка като ученичка в гимназията много ми хареса. Очите, изпълнени с мечти, челото, косите, устата, бяха великолепни. Не виждам никаква прилика между мен и нея и се чудя как той е видял в мен подобие на хубавата си сестра.

Без това бях в тъжно настроение и сега, като гледам нейната снимка, която съм сложила на масата, ми става още по-тъжно. Защо е трябвало да си отиде от Земята тази хубава девойка, този хубав млад живот? Писмото на художника е изпълнено ту с тъга по отишлата в невидимия свят сестричка, ту с радост, че ме е срещнал в живота си. Искане непременно да му пиша, но сега съм в такова състояние, че не мога и не искам да му пиша. А мисля и да поговоря с чичо Асен относно тази кореспонденция, която, не зная защо, никак не ми се иска да продължавам.

27 март

Днес сълзите на много ученички се сляха със сълзите на небето, което навярно също така плачеше по отиващия си стар учител. Защо ли толкова много тъга имаше в душите ни? Той наистина е вече стар, разбира се, не особено много, но все пак е в достатъчно напреднала възраст и обикновено

за такива хора не се жали много – нали те са си отживели вече? А ето, за този стар учител, часовете на когото бяха за мнозина часове за лудории и закачки, много въздишки се изтръгнаха от младенческите ни гърди и на много очи блестяха сълзи. Директорът изглеждаше мрачен и развълнуван. Някои от учителките при изнасянето на мъртвия от къщи плачеха, без да скриват сълзите си, а учителката ни по френски хълцаше близо до нас. И ние всички се разплакахме изведнъж, сякаш никога този човек не ни е бил помил, по-скъп от този момент, когато той напущаше завинаги своя дом... Най-малката му дъщеря, току-що завършила университет, която е била негова любимка, плачеше с глас: „Татко, татко, ето, аз дойдох, ти ме очакваше толкова много, а си отиваш сега...“

Нейната искрена болка отекваше в нашите души и ние хлипахме, тихичко навели глави, и не усещахме тихия дъжд от заоблаченото небе.

Пред гроба директорът говори за живота и делото на скромния дългогодишен учител, а след него от името на ученичките говори Елисавета. Тя и друг път е говорила в тържествени случаи, защото има дар-слово, но сега говори, както никой друг път. Сякаш всичката мъка, която му е причинявала в часовете му, сега изпълваше самата нея и думите ѝ проникваха в нашите сърца и души. Тя будеше спомени за него и изтръгваше нови сълзи. Накрая, когато каза, че ние всички трябва да молим този скромен труженик и благ баща за всички учащи се да ни прости, тя се разплака с глас и коленичи пред ковчегу му. Тогава всички ученички коленичихме и никой не помисли, че земята е кална. В този момент се чуваха само хълцанията на родните близки и хлипанията на множеството ученички.

Не помня в живота си да съм плакала толкова много за отиващ си човек от Земята, както за този учител.

Върнах се у дома разсипана от мъка. Същото ми каза и Силвия, която бе плакала през всичкото време.

На Виола накрая ѝ беше прилошало и училищната лекарка трябваше да ѝ даде валериан. Тя не плачеше, но види се мъката, която се е събирала в нея, без да ѝ даде израз навън със сълзите, направи да ѝ прилошее. После, когато се връщахме от гробищата, тя ми каза, че като гледала стария учител, си помислила за баща си, ако той би бил на негово място... Изведнъж сякаш някой я ударил по сърцето и на-смалко щяла да падне.

Чичо Асен ни посрещна на улицата и като ни видя в какво състояние сме, каза, че по-добре било никак да не ходим на такива работи, защото сме си разстроили нервната система. Той каза, че физически човек не умира, че нашият учител си е тъй жив, както и преди, даже по-жив, защото се е освободил от едно ограничение – тялото. Че няколко хубави мисли, изпратени към него, ще го ползват като аромата от много цветя и той на тях ще се радва повече, отколкото на всичките сълзи и разстроени нерви на много момичета.

Исках да си отида направо у дома, но той ни покани и трите у тях. Впрочем покани мен и Виола, Силвия си е и без това у дома си. Чичо Асен ни показа току-що получени книги от чужбина с хубави художествени илюстрации. Леля Елизабет ни даде от новите сладки, които беше направила днес. Накрая чичо Асен ни разказа весели случки. Ясно виждах, че съвсем съзнателно искаше да ни върне доброто настроение и често поглеждаше към Силвия, която приличаше на мокро омърлушено коте, към Виола, за която Бог знае от кого бе научил, че е припаднала... та и затова излязъл да ни посрещне.

Като се върнах у дома, там нямаше никого. Майка отишла при сестра ми, а Филип – на репетиция. Аз отидох в стаята си, легнах в леглото и съм заспала като умряла.

26 март

Чичо Асен има право. Днес всички ученички изглеждаха като убити. Едва се влачеха часовете и никой не внимаваше. Самите учители бяха някак разсеяни и умислени. Чувстваше се обща натегнатост и унилоост. А и времето е тъжно. Плиска дъжд и е мрачно. Елисавета не дойде на училище, не била добре. Наистина, тя вчера и онзи ден беше така разстроена. Учителката ни по френски също я няма, но не знаем причината за отсъствието ѝ. Само класната ни е спокойна както винаги и вместо да ни предаде урок или да ни изпитва, ни разказваше за пътуването си из Швейцария. Полека-полека всички се увлякохме и слушахме прехласнати. Не съм чувала друг по-увлекателно да говори за местностите, реките, планините, които е видял. Унилото ни състояние изчезна и очите ни се изпълниха със светлината на възторга, с който обикновено изказвахме възхищението си от това, което слушаме.

Накрая тя ни пожела да видим всичко, което тя е видяла, и даже повече. Звънецът удари и всички си тръгнахме от училище, изпълнени с мечтите за пътуване, ако не в чужбина, то поне в нашата родина.

1 април

Работите на съпруга на сестра ми са уредени и скоро тя и детето ще отпътуват за София. Аз се радвам, но майка скърби. Тя много обича сестра ми и мисли, че само с нея се разбира най-добре. Филип също се радва, защото вижда, че ще се реализира неговата мечта да прекара ваканцията в София, а след време – да има условия да се запише в художественото училище.

Татко мълчи и нищо не казва. Може би и той има свои планове, но не обича да ги казва.

– Е, така е – рече той на майка след вечеря, – пригответи се да останем един ден пак самички двама с тебе.

– Че как тъй?! – огорчено рече майка.

– Много просто – намеси се Филип. – Тони ще отиде да следва в университета, а аз след нея ще отида в рисуващото училище, нима не е ясно като бял ден?

Майка запротестира. Не иска да остане сама без децата си.

– Ще видим как ще се наредят работите – каза меко татко и взе да си преглежда вестника.

И пак почувствах, че той таи някакъв проект в себе си.

5 април

Чичо Асен е на мнение да пиша на художника. В каква особена светлина той разглежда нещата. Когато му покажах снимките на сестричката на художника и казах, че не намирам прилика между мене и това хубаво момиче, той рече, че неизповедими били Божиите пътища.

– Много малко хората знаят и разбират – заговори той – методите, с които си служат тези, които ръководят съдбините на хората. В дадения случай са избрали чрез теб да се изяви сестричката му, с която е имал много красива връзка от векове, за да бликне отново творческият извор в него, който се е бил затлачил от мъката по обичаната от него сестричка. Сега всичко хубаво, красиво, което е виждал в нея, се изявява чрез тебе. Защо да не приемеш да му бъдеш сестричка и да му помогнеш за творческите му успехи?

– С удоволствие! – възкликнах аз. – Стига да мога.

– Човек сам никога не може, но с Бога всичко може!

– Е, да...

– Днес хората – продължи той – са изгубили Божествената основа на обичта, която се изразява в това – да предадеш Божественото, което носиш в себе си, на своя ближен,

и да приемеш от него Божественото, което е вложено в него. Това, според Учителя, е обичта. А ти, Антоанета, не се смущавай. Ще дойде време, когато този млад човек няма да има нужда от твоята помощ и ще работи добре без нея. Но дотогава не отказвай ти да бъдеш проводник на Божественото, което иде от невидимия свят чрез теб. Помни, казвам Божественото...

– Разбрах и много съм ви благодарна.

– Не на мене – усмихна се леко чичо Асен, – а на Този, Който и мен учи всеки ден да обичам, както Бог иска... А Този, Който ме учи, е мой Учител – и на всички, които биха искали да чуят и изпълнят Словото Му.

Като се върнах у дома, написах на художника писмо. Сега се отнасям към всичката тази работа като към свещена и моля искрено Бога да ми казва какво да му пиша и как да се отнасям с него.

7 април

Напоследък писмата на Божидар са изпълнени със спомени от неговото минало или със сегашни настроения, в които виждам тъга. По-рано мислех, че като има такава светлина и прозрения за нещата, няма за какво да тъгува. Винаги се радвам на писмата му, но заедно с тях в душата ми прониква неговата тъга, която не зная на какво се дължи.

„Антоанета – пише ми той в последното си писмо, – навярно си спомняш това, което ти писах за моето детинство и за онзи сън, в който за първи път видях Учителя. Оттогава, скитайки сам из дебрите и усойте на планината, чувах нечий глас да ми шепне. Обръщах се – никой нямаше, а гласът вече не насън, а реално ми шепнеше... Говореше ми като благ баща, който съветва невръстен син. Понякога гласът биваше толкова тих, толкова нежен, че мислех: навярно

нежната ми майка от Небето ми говори... Но по-после разбрах – Друг беше, Който ми говореше и ме учеше. Почнах да Го виждам в светлина...

Когато дойдох тук и Го видях, Той не ми проговори, а само се усмихна. Беше обед... Насядали бяха всички на дългите бели маси под лещаците... и Той всред тях. Аз седнах най-накрая, изпълнен с горчивина... Този, Когото виждах там, пред масата, беше човек, а Този, Когото виждах с очите на душата си, не бе... И както бях навел глава, чух отново тихия глас да шепне в душата ми: „Не Ме ли позна? Ако сляза между рибите, за да Ме разберат, трябва да стана риба и да им говоря на рибешки език. Ако ида между птиците, за да разберат това, което им говоря, трябва да стана птица и да им говоря на птичи език... За да ме разберат човеците, трябваше да стана човек и да им говоря на човешки език... Но аз не съм нито риба, нито птица, нито човек... Погледни и виж...“

Повдигнах мълком наведената си глава и погледнах. Той говореше и се смееше с насядалите до Него братя и сестри. В същия миг очите Му се спряха върху мен и моят поглед остана прикован в Неговия. Оттам ме погледна Този, Когото познавах и виждах по-рано с очите на душата си... Неочаквано човешката плът изчезна и Той стана снежнобял, излъчващ чудна светлина...

– Прости ми, Учителю, че не Те познах – зашепнах в душата си аз – в дрехата от плът, която си облякъл, за да слезеш на Земята да ни учиш... Като през сън чух Учителя да казва на тези, които бяха край Него: „Можеш да познаеш само този, когото обичаш!“

Трепет мина по цялото ми тяло и болка сви сърцето ми. Нима малко Го обичах? И пак чух да говори на другите: „Силен е този, през когото съмнението минава, но не остава в него. Силен е този, който, като падне, се изправя и продължава пътя си. Силен е този, който, като направи една

погрешка, я изправя. Защото не може човек да не се усъмни и да не падне и да не греши, но трябва да поправи всичко и от всичко да се учи.“

Лек ветрец сякаш погали сърцето ми и на душата ми стана леко.

Твой брат през вековете – Божидар.“

В друго писмо Божидар ми пише:

„Неотдавна бях сам в планината. Облегнал се бях на една канара. Слънцето ме грееше необикновено приятно. Усетих присъствието на Този, Който ме ръководи от детството ми, и миг след това се намерих в чуден свят... Безкрайно красив. Толкова красив, че нямам думи, с които бих могъл да го опиша... В него видях мнозина, за които си спомних, че познавам от незнайни времена. Лицата им бяха светли, целите те – неземни. Както те, така и всичко наоколо беше толкова хубаво, че ми се искаше да остана завинаги там. И може би бих останал, ако нечия ръка не бе дръпнала нежна струна в сърцето ми и с това не беше извикала образа на едно момиче от Земята. Колко хубаво би било и тя да е тук – помислих си аз – и в същия миг усетих как се връщам отново на Земята... Ето как големите невидими Същества намират начин, метод да върнат ученика, който е забравил, че е пратен на Земята да учи, да работи, а иска да остане в света на красотата... Те знаят чий образ да извикат в сърцето му, за да го върнат на Земята...“

Мълком и скръбен се връщах от планината. Земята не беше ли ме извикала обратно чрез земното, което беше в мене? Тъй минаваха минутите, часовете, и мъката ми ставаше все по-голяма...

Едва когато слязох в града, чух тихият глас да ми пошепва: „Не е ли Бог и на Небето, и на Земята? Не е ли Бог във всичко – тогава защо се смущава душата ти? Не е ли Бог в тази, чрез която те повикаха на Земята?“

Колко безкрайно благ и добър е Учителя!

Следващият ден беше петък – имахме клас. Цял превърнал се на слух, слушах лекцията на Учителя, а душата ми Му благодареше за мира, който ми възвърна.

Сестрице моя от вековете, бъди ми такава и в бъдната вечност!

Божидар“

Чудя се защо Божидар е страдал заради това, че е пожелал и друго същество да е в този прекрасен свят, в който го е завел неговият покровител.

11 април

Виола пак е получила писмо от майка си, в което ѝ пише, че с нетърпение я очаква. Виола също иска по-бързо да изминат тези още няколко дни до ваканцията, за да отиде във Варна. Предполага, че аз ще отида в София, където е вече сестра ми, и ме моли да ѝ пиша оттам. Въпреки че се отнася крайно скептично към всичко духовно, тя на няколко пъти вече ме кара да ѝ дочитам страниците на беседата, която ме е заварила да чета. Ето какво ѝ прочетох днес:

Който иска да развие търпение, трябва да диша дълбоко. Колкото по-дълго време човек задържа дишането си, толкова по-голямо търпение има. Като диша правилно, човек се освобождава от психически и физически болезнени състояния, постепенно хармонизира своя живот и се обновява. От въздуха човек приема освен кислород още и жизнена сила – прана, идеи. Говоря за същността на въздуха, а не както химиците го разглеждат като смес от четири пети кислород и една пета азот. Говоря за въздуха като за първичен елемент, който служи на човека като среда, като условие за живот. Когато човек диша, съзнанието му трябва да бъде будно. Доколкото съзнанието

ви е будно, дотолкова може да се ползвате от енергиите на въздуха. По този начин ще бъдете свързани с Разумните Същества.

Щом дойде пролетта, всяка сутрин излизайте на чист въздух и посветете на дишане и гимнастики поне 1 час на ден. Дишането трябва да става през двете ноздри, но може да става и през едната ноздра. Ще ви дам едно упражнение: Приемете въздуха през лявата ноздра за 15 секунди, задръжте го 40 секунди, издишайте го през дясната ноздра за 15 секунди. Като дишате през лявата ноздра, дясната ще бъде запушена, и обратно. При задържане на дишането двете ноздри да бъдат запушени. След това ще приемете въздуха през дясната ноздра и ще издишате през лявата. Когато вдишваш и издишваш, изговаряй една формула или молитва. Това усилва възприемателната способност на човека към по-дълбоките сили, скрити във въздуха.

– Всичко това ми е много интересно – рече Виола, като престанах да чета, – макар да има казани неизвестни за мен неща за въздуха. Но това не ме смущава, защото това, което знам, е нищо в сравнение с това, което не знам по отношение на науката. Но какво е това формули?

– И аз още не съм посветена много в науката, която Учителя изнася, но доколкото разбрах, това са изрази, фрази с духовно съдържание.

– Кажете ми една такава фраза.

– „Бог е Любов, Бог е Всемъдър, Бог е Всеблаг.“ Много ми е приятно да си го повтарям, особено за това, че Бог е Всеблаг.

Виола се замисли, а аз в себе си реших непременно да изпълня препоръката на Учителя за дишането. Ако искам да имам някакъв резултат за духовното ми издигане, непременно трябва да прилагам...

Виола ми каза, че би трябвало да види Учителя, защото бил уважаван от чичо Асен, когото тя обожава. Щом чичо Асен уважавал Учителя, значи, че заслужава да Го види. Обещах ѝ да ѝ пиша подробно за Него, ако, разбира се, отиде в София.

Виола ми каза, че баща ѝ напоследък бил много тъжен, умъчен. Дори веднъж ѝ казал: „Тази жена, след като ми отне всичко в живота, навярно ще иска да ми отнеме и тебе – едничкото, което имам в този живот.“ Това много я изненадало, защото обикновено никога не говорел за своя вътрешен живот. Тогава Виола за пръв път прегърнала баща си и заплакала. Казала му, че е готова да не отиде при майка си, ако той наистина мисли, че може някой да я отдели от него. Той бил много развълнуван и за първи път я помилвал по косите, а ръката му треперела.

– Бедният татко – каза ми Виола, – нима може да помисли, че ще го оставя някога? Не! Но в случая искам да бъде мост между нея и него – между тези души, обичащи се и досега въпреки многото години на разделен живот, защото ясно разбрах, че въпреки всичко се обичат, както някога... И аз ще бъда щастлива, ако един ден заживеят разумно и поправят погрешките на миналото.

На мен ми се струва, че Виола ще успее, защото тя няма да се отдели от баща си, а и майка ѝ също няма да може да живее вече далече от нея... Още повече, че през всичките тези години не е забравила онзи, който е разбил живота ѝ, онзи, когото най-много е обичала...

12 април

Днес имахме две класни – по алгебра и по литература. През тази седмица са ни насрочени всички класни, а през идната ни разпускат за ваканцията.

През време на класното се чувства особена, напрегната атмосфера. Лично аз обикновено съм спокойна, но като

вляза в класната стая и другарките ми ме заобиколят, чувствам как тревогата от тях преминава и в мен и ме изпълва с особен трепет.

Като се връщах днес у дома, мислех си: за какво ли не се тревожи човек... и то цял живот.

Като премине човек известна скръб, тревога, след време тя му се вижда незначителна в сравнение с тази, която преживява в момента. Така е – всяка тревога е голяма в момента на преживяването ѝ. Ето и ние сега, ученичките, се тревожим за класното, за бележките, за матурата... А скоро майката на Лили, у която решавахме задачи, ни каза: „Вашите ученически тревоги са бели кахъри. Нищо не са те! Радвайте се, сега ви е времето. А после, като се ожените, оттогава ще ви започнат истинските тревоги. Дете се разболяло – тревоги по цели нощи... Нещо друго се случило – пак тревоги, а сега вашето класно... е нищо, пък и изобщо...

– О, нищо! – рече Катя – Ако ме скъсат на матурата, по-добре да не живея...

– Детинщини – рече майката на Лили.

Наистина детинщини, но миналата година една абитуриентка си беше прерязала вените на ръцете за едно такова скъсване. Разбира се, спасили я, но едната ѝ ръка остана с дефект... Понякога човек мисли, че от неговата мъка по-голяма няма...

14 април

Напоследък Божидар ми пише често. Днешното му писмо е много интересно. Пише ми за наши срещи, когато по-рано сме били на Земята.

„Сестрице свидна – пише ми той, – в изминалата вечност безброй пъти сме се срещали... Вървели сме ту по цветисти поляни, по плодородни долини, ту сме се изкачвали по стръмни пътеки, ту сме падали стремглаво в тъмни пропасти, откъдето сме започвали отново да пълим нагоре,

водени от нестихващия ни копнеж по Светлината, от устрема на душите ни към Великото, Незнайното, към неизказано Високия връх, забил се в бездънните небеса, обливащ цялата Вселена със Светлината Си...

Понякога Ръководителят ми, който някога, когато бях малък, ме водеше за ръка, повдига завесата на миналото, желязещ да ми покаже някои от срещите ни в миналото. Тогава годините, вековете преминават мигновено, за да се спрат там, където моят Ръководител каже. Заедно с връщащите се хилядолетия, векове и години, се връщам и аз, за да се слея с това, което съм бил тогава, макар съзнанието ми да е сегашното...

Слушай... Било е отдавна. Живели сме и сме работили за голям пътуващ цирк. Ти беше дъщеря на цирковия директор, а аз – един от смешниците. Тялото ти беше като изваяно, деликатно, а лицето ти – неземно хубаво.

Аз бях на 8 години, когато ме дадоха в цирка, а ти, както научих от теб – на пет. Но ти по ум, по интелигентност, ме надминаваше много, много.

Отначало ми беше много мъчно и плачех. Всички ми се смееха, само ти идваше при мен и ме гледаше с тъжните си хубави очи.

– Защо плачеш? – питаше ме ти, и преди да ти отговоря, ти продължаваше – Защото си дошъл в цирка ли? А ето, аз, откакто съм дошла тук, не плача...

– Кой те доведе тук? – запитах те аз.

– Мама, но нея сега я няма... отиде си.

– И те остави сама тука?

– Не, при татко, но когато тя идва, не ми дава да казвам, защото той не я вижда...

– По-късно, когато пораснах, научих, че ти си дете на най-красивото, на най-тайнственото същество в цирка, обичано до безумие от директора, но майка ти умряла, когато ти си била съвсем мъничка. Твоят баща те обичаше повече

от всичко, но биваше строг и жесток... Отначало дори не искал да те вижда, защото си бил вгълпил, кой знае как и защо, че ти си била причината за смъртта на майка си. Била си боледувала, тя е стояла по цели нощи над теб: изстинала, изтощила се... заляняла и си отишла...

Старият човек, който се е грижил за почистването на клетките, гдето са били лъвовете, ми каза, че това не е истина. Разказваше ми чудни неща за твоята майка. Тя била най-странното същество... не от този свят... Могла да разговаря с цветята, с птиците ... Змиите се увивали около нозете ѝ, за да попълят нагоре и да сложат главата си върху дланите ѝ. А лъвът, в чиято грива тя си слагала главата, умрял от скръб по нея... наскоро след нейното напускане на Земята, като не приемал никаква храна...

За мен ти беше също необикновено същество. Странна бе за мен връзката ти с починалата ти майка. Тя ти беше казала, че само на мен може да разказваш за вълшебните градини, където тя те развеждала всяка нощ...

От съвсем малка са те научили да вървиш по въже и да изпълняваш най-трудни гимнастически упражнения... Но винаги, когато ти имаше отдых, идваше при мен. Баща ти ме гледаше благосклонно и дори веднъж той сложи ръката си на главата ми, защото единствено аз можех да накарам устните ти да се усмихнат... и очите ти да просияят. Затова може би станах смешник в цирка... Но при всички твои занимания ти искаше да присъствам и аз...

Не помня точно кога дойде едно момче, отличен акробат, който ти стана партньор. Тялото му сякаш беше от ластик... Беше безстрашен и смел. Научи и теб на смели, дори страшно опасни номера, при които публиката, онемяла, ви гледаше и си отдъхваше с облекчение, когато накрая ѝ се покланяхте...

Ти беше на 17 години, когато баща ти почина от сърдечен удар. Тогава директор стана бащата на твоя партньор.

Работата и пътуванията с цирка продължаваха, но виждах, че твоят партньор те е обикнал и заедно с това все поясно проявяваше своята ревност по отношение на мене, защото бе забелязал твоето хубаво разположение към мен – младия смешник. Затова забрани да присъствам на вашите номера, през времето на които аз те пазех с очите, със сърцето и с душата си, защото те бяха опасни и се изпълняваха на много голяма височина.

Веднъж през време на спектакъла... директорът ме изпрати по работа извън цирка. Както вървах, видях те да идваш срещу мен... нестъпваща на земята. Докато се опомня как и защо си излязла от цирка, ти изчезна.

Като безумен почнах да тичам... Жените, които излизаха от цирка, плачеха. Мъжете бяха бледи... Ти беше паднала от най-високите уреди, на които играехте с твоя партньор. Как? Защо? Имаше ли значение какво установи лекарят?

Не умрях, както лъвът е умрял от скръб по твоята майка, но напуснах цирка. Тогава бяхме в някаква страна на изток, където имаше беловласи старци, посветили живота си на древни науки, служещи на Бога. Отидох при един от тях. Той ми каза, че големите Същества, които ръководят съдбините човешки, са допуснали това, което стана с теб, за да се избегнат неща, по-лоши от смъртта. До края на живота си съм останал при стария посветен...

Много мислих върху това, което ми разкри Ръководителят ми. Разбрах колко будно трябва да бъде съзнанието ми. В друго писмо ще ти опиша някои от нашите минали срещи, за които Ръководителят ми позволи да ти разкажа.

Божидар“

Дълго щях да стоя и да мисля за това, което ми е писал Божидар, ако не бе дошла Силвия. Разбира се, на нея не казах нищо, защото тя не се интересува от многократното идване на човека на Земята. Учудвам се на нейното безраз-

личие към всички тези въпроси, които за мен са едва ли не самият ми живот. Но независимо от безразличието ѝ, тя има прекрасно, любещо сърце...

16 април

Колкото повече мисля за Учителя, четейки беседите Му или след като получа писмо от Божидар, толкова повече виждам, разбира се, доколкото мога, че Той дава на хората най-добрата наука – как да живеят. Защото много и различни науки има сега, които се изучават в училищата и в университетите, но най-важната – как да живеят хората, не се изучава! Той дава упътвания както за физическия, така и за духовния живот. Макар и малко да съм чела от огромната Му литература, все пак виждам, че ако хората се ползват от това, което Той казва, биха подобрили живота си. Ето какво прочетох днес в една от Неговите беседи:

Докато човек мисли, че причината на злото е във него, той винаги ще изпитва горчивините на това зло. Ако мисли, че причината е в него, той може да премахне тази причина и да се освободи от злото. Какво струва на човека да въздържа езика си от лоши думи? Какво струва на човека да въздържа ума си от лоши мисли? Какво струва на човека да въздържа сърцето си от лоши чувства? – Нищо не струва на човека да се въздържа от всичко лошо и нечисто. Въздържа ли се от лошото, от злото, той може да бъде щастлив...

Наистина хората биха били щастливи, ако не си казваха един на друг обидни думи и ако не мислеха отрицателно за околните си. Това е толкова хубаво, но изглежда много мъчно постижимо. Например като дойде баба Кера, тя разправя на майка как са се скарали със снаха си и какви думи са си казали... Понеже не са хубави, не искам да ги записвам тук, в тетрадката. Когато баба Кера дойде пак, ще ѝ прочета

това, което казва Учителя, и ако тя почне да се въздържа от лошите думи, би настанал мир в дома им. Но дали само в техния дом казват лоши думи? – Там е жалкото, че едва ли има дом, в който хората да са изпълнени само с хубави чувства един към друг и да си казват само хубави думи. Ето, завчера снахите на леля Калина са се скарали и са си казали такива грозни думи заради нищо и никакво. Детето на едната блъснало ръката на детето на другата и то си изгървало филията, намазана с масло. А синовете на чичо Лалю се сбили и едва не са се пребили заради наследство. Добре, че татко е минавал край тях и заедно с други хора са успели да ги вразумят, да ги помирят...

Иска ми се да прегледам моя живот и да видя дали съм била изправна, или не! С Филип сме се скарвали много пъти, особено по-рано. Имаше нещо в характера му, с което ме дразнеше, и аз най-често го изпъждах от стаята си. Разбира се, после съжалявах и бивах добра към него, докато отново се спречквахме. Но откакто чета това, което казва Учителя, старая се да се въздържам, но не всякога успявам. Той и братовчед ми сякаш имат нещо, което се излъчва от тях, и не всякога мога да понасям присъствието им. И достатъчно е да кажат някоя нелепост, за да пламна. Но напоследък отивам в стаята си и прочитам няколко реда от някоя лекция на Учителя. Това ме успокоява. Но и Филип, откакто се запозна с художника, се промени. Желанието му да стане художник го кара да рисува и всякога иска да види одобрението ми.

Веднъж разказах всичко това на чичо Асен и го попитах къде се крие причината. Той каза, че хората стават проводници на различни енергии, причините на които произхождат най-често от миналото – когато те са били по-рано на Земята. Но че сега трябва да се работи...

Точно в това време леля Елизабет влезе и каза, че чичо Асен го викат при болен, и разговорът ни се прекъсна, но

ясно е, че сега трябва човек да работи за освобождаване от отрицателното в себе си.

18 април

Леля Елена не беше идвала скоро, затова днес много се зарадвах, като я видях. Елисавета не е идвала на училище от погребението на нашия стар учител. Внезапната му смърт се е отразила много зле върху нервната ѝ система и тя е преживяла нервна криза.

– Макар Ели да има весел нрав – говореше ми леля Елена – и хумористични дарби, нежното ѝ сърце се измъчва до разболяване, когато се счита за нещо виновна. През всичкото време съжаляваше за лудориите, които е правила в неговите часове, а също така и затова, че не е послушала, когато я молах да се държи прилично с този добър и благороден човек... Успокои се едва когато го сънувала, че върви по алеята на чудна градина, в която цъфтели невиджани от нея по хубост цветя. Веднага се втурнала тичешком към него, искала да падне на колене пред него да го моли да ѝ прости за всичко, което е правила, но останала изненадана, когато той, усмихнат, я хванал като малко дете за ръката и ѝ казал:

„Ела, моето дете, да ти покажа какви чудни цветя цъфтят тук!“ – „А простихте ли ми?“ – запитала го тя. Той я погледнал така благо, така хубаво, че тя се разплакала, навела се и целунала ръката, която държала нейната. В същия момент се събудила, но душата ѝ била изпълнена както с благоуханието на цветята, всред които била, така и с мира, оставен от неговия прощаващ ѝ поглед...

– А аз снощи сънувах Учителя – казах на леля Елена.

– Разкажи ми го, ако искаш.

– Беше кратък сън, но се събудих щастлива. Сънувах, че бързам за някъде. Изведнъж осъзнавам, че бързам за Шко-

лата на Учителя, и се спрях да си спомня къде беше тя и по кой път да вървя, за да я намеря. И докато стоях така, видях, че не съм сама, а има и други ученици. Зарадвах се и ги запитвах близо ли е Школата. Едно момиче ми се усмихна и рече: „Ето я пред теб.“ Като я погледнах, видях някаква сграда като от стъкло, но светещо, а пред нея – Учителя. Толкова се зарадвах, че се втурнах тичешком към Него. Целунах Му ръка. Той ме погледна усмихнат, но в същия момент изчезна... Също така изчезна и Школата и аз се събудих. А преди този сън сънувах един сравнително млад човек. Имах ясно то съзнание, че го познавам от стотици години и го чувствам близък, макар да не съм го виждала скоро. И едва разменихме няколко думи – той изчезна. Защо така изчезват?

– Трябва да благодарим, че ни се изявяват, независимо за колко време.

– Да, веднъж вървах по един широк път из някаква равнина, насън, разбира се. Знаех, че недалече има голяма река и исках да стигна до брега ѝ, защото там ме чака брат ми. Но в съзнанието ми не беше Филип, а мой брат, който не съм виждала скоро. Изпълнена бях с радостно чувство и бързах. Отдалече видях да блестят водите на голямата широка река и си казах: „Ах, да, не съм сбъркала пътя...“ Спомних си, че имаше мост и на него щеше да ме чака този, при когото отивах. Спрях се и се огледах да видя моста. В същия момент не аз, а реката с цялата местност се приближиха към мен и в началото на моста видях изправен човек. „Не ме ли позна?“ – запита ме той, защото аз го гледах, искаща да си припомня где и кога го бях виждала. Лицето му се раздвижи, сякаш трептеше. С голяма изненада видях да ме гледат очите на Божидар и той ми отговори, че наистина ми е бил брат, и то не в един живот. А също много пъти сме били братя в духовни школи. Всичко това ми е много интересно.

– Това не са сънища, а съновидения, чрез които ти разкриват нещо от някой минал живот... или пък нещо, които

не можем да схванем, когато сме във физическото си тяло.

– Напоследък, като си мисля за Учителя, мисълта ми прелита към теб, а се случва и обратното – като мисля за теб, започвам да мисля и за Учителя. А помниш ли, беше ми обещала да ми разкажеш как ти е помогнал някога Учителя?

– Да. Понеже сега Ели е добре, разполагам с повече време да постоя при теб... Нали бях ти казвала, че от мисълта, че не обичам съпруга си, колкото той заслужава, и че заради мисълта, която ме спохождаше за онзи човек зад океана, че това е изневяра, заболях от нерви. Съпругът ми, виждайки, че се дразня от нищо и никакво, реши да ме изпрати в София при неговите родни близки, които да ме заведа при специалист, лекар по нервни болести, защото той считаше, че трябва да се лекуват нервите ми.

В София не отидох при неговите роднини, а при леля ми – сестра на моята майка. Прие ме с обич. Казах ѝ защо съм дошла – да търся лекар, специалист по нервни болести.

Макар с леля ми да не се бяхме виждали с години, а и много нарядко си бяхме изпращали по някоя честитка за празниците, останах изненадана, че с голямо внимание и любов тя ме изслуша и рече:

– Добре, ще потърсим специалист, но по-добре е утре да дойдеш с мен на едно място... Да видим там какво ще ти кажат...

Тъй като и братовчедка ми настояваше, съгласих се.

На другата сутрин, вървейки по улицата, леля каза къде и при кого отиваме. Аз бях чувала от наши съседни за Учителя, но не бях чела нищо от Него. Беше петък. Към девет часа сутринта бяхме на Опълченска“ 66. Тогава Учителя там живееше. Заварихме доста хора да чакат на двора. Влизаха при Учителя, излизаха – и моят ред все не идваше.

По едно време Той сам излезе и се обърна към мястото, където бях аз. Веднага се изправих. В същия момент по-

чувствах, че нещо особено, нещо хубаво премина през мен. Той ме гледа един миг и си влезе вътре, а аз отново седнах на пейката, но мисълта ми вече не се отделяше от Него. Като че ли някакъв приятен пролетен лъх премина през сърцето ми, олекна ми, и без да съзнавам, започнах да Му разказвам мислено всичко... Когато бях Му го разказала, съобщиха, че Учителя повече няма да приема.

Станах от скамейката и очаквах леля, която говореше с една жена, да дойде и да си отиваме. В това време видях Учителя да слиза по стъпалата и да идва към мене. Изтърпях от хубавото, което почувствах, че се излива в душата ми, от мира, който настъпи в сърцето ми. Той дойде при мен и ми каза:

– Сестра, няма за какво да се безпокоите. Всичко ще се нареди. Бъдете спокойна и свободна. Слушайте вътрешния си глас. Това са странични мисли, гости, които ви тревожат. Всичко ще се оправи.

Подаде ми ръката Си, която целунах. Изпълних се с неземна радост. Когато се върнах тук, бях вече съвсем друга.

– А не ходи ли при лекар? – запитах я аз.

– Ходих, но той се учуди за какво съм отишла. Била съм съвсем добре.

– А при Учителя не ходи ли вече?

– Ходих на Неговата неделна беседа, чрез която ми каза това, което ми беше крайно необходимо. Затова хората се чудят на особеността на беседите Му, защото те не са обикновени, а чрез тях Той казва на мнозина, както на мен, това, което им е най-необходимо и отговаря на техни живо интересуващи ги въпроси.

Когато реших да си тръгвам, отидох да се сбогувам и да благодаря на Учителя за отнетия ми от Него товар, който носех толкова време. Но за съжаление не можах да вляза при Учителя, защото при Него бил някакъв брат, дошъл от провинцията, както ми каза сестра Василка, която живее-

ше долу, в сутерена на къщата. Стоях отвън и чаках... Не смеех да почукам, както ме съветваше друга сестра. За моя изненада и радост Учителя отвори външната врата и ме повика. Не зная как изкачих няколкото стъпала. Сърцето ми щеше да изхвъркне от радост. Казах, че същия ден тръгвам за дома. Той ми пожела добър пъти и ми рече:

– Рекох, работете... Слушайте вътрешния си глас...

– Изглежда мнозина имат този вътрешен глас – казах аз на леля Елена.

– Разбира се. Това е вътрешната връзка на ученика с ръководителя му, а още по-хубаво е, когато е с Учителя. Всеки ученик работи в това отношение, за да я има.

– Но сигурно тя трудно се придобива.

– Вярно, иска се много работа... Но мнозина от учениците идват с известна подготовка от миналото и сега работят, усилват интуицията, връзката. Няма по-красива радост за човека от тази, да има връзка със Светлите същества. Учителя настоява учениците да се свързват с големите Светли същества.

– Четох това. Казва всеки ден да отделяме сутрин, обед и вечер по десет минути за мисловна връзка със Светлите същества.

– Хората в бъдещата раса и култура ще се раждат с развита интуиция и ще могат да се разбират чрез мисълта си. Ще се разговарят мислено. И днес има хора, които си служат с говора на мисълта, но те са малцина. Учителя казва, че човек е радиостанция – може да приема и да предава.

– Само че сега на всички радиостанциите не са в ред – усмихнах се аз.

– Но човек като работи над себе си, ще се оправи малко по малко радиостанцията му. Но има ученици с много добре работещо вътрешно радио.

– Блазе им! Това е такъв хубав дар!

– Дар, който може да получи всеки, който работи над себе си.

– Лелю Лени, ти за първи път си отишла при Учителя и Той те е чул, когато си му разказвала всичко мислено.

– Той чува всички...

– Но после тук ти е говорил по вътрешен път. А Вера ми каза, че имало дългогодишни ученици, които Го виждат и чуват само с физическите си очи и уши. Нямаат способността или привилегията, бих казала, да Го чуват отдалече...

– Това не е привилегия. Всеки има интуиция, шесто чувство, но не всеки е работил за неговото развитие. Има ученици, които са работили в далечното си минало, и сега се раждат с готова интуиция, така да се каже. А които скоро са започнали да работят, тепърва ще усъвършенстват, ще развиват в пълнота интуицията си. Но все пак рядкост е човек да не е чул в известни моменти нашепванията на вътрешния си глас и после да казва: „Чувствах, че тъй и тъй трябваше да постъпя, но не постъпих така.“ Или пък: „То сякаш нещо отвътре ми казваше така и така да кажа, но аз казах обратното и много сбърках...“ Искам да кажа, че интуицията се развива, като се вслушва човек в нея и като изпълнява нашепванията ѝ.

– Това е право. Е, аз съм имала подобни усещания, че нещо ще стане така или иначе, но по-рано не съм им отдавала значение.

В това време майка се завърна от църква, дойде при нас и разговорът ни премина на друга, всекидневна тема.

19 април

От сутринта тъгувам и не зная защо. Цялата ми душа е изпълнена с тъга, а няма видима причина за такава. И не само днес, но и друг път съм усещала внезапно да ме обхваща някаква безпричинна тъга. Сякаш някой тъгува, плаче в мене. За какво ли? Мъка се е вгнездила в сърцето ми, съзри сами бликват от очите ми. Кой ли тъгува и чия ли мъка ме

спохожда? Господи, чуй молбата на страдащите по лицето на Земята и ги облекчи. Никак не зная защо в съзнанието ми изпъква Красин. Отпътувал е с любимата си и ще се венчава след Великден. Дали е щастливо това момче? Бих искала да е добре. Защо мисълта за него ми навява тъга? Спомням си за веселия му детински нрав и нещо болно се свива в мен. Жаля ли за него? – Не. Но бих жалила, ако той не е щастлив. Бедното момче! Може би аз не бях достатъчно добра към него? Колко мил и скъп ми е на душата. Бедният Красин! А защо казвам бедният? Може би той сега е радостен и щастлив... и искам да е такъв. Избягвам да мисля за него по много причини, но той ще остане в душата ми като хубав спомен за добър, весел другар...

Нечия невидима ръка стиска сърцето ми. В този момент ясно чувствам, че някой с това страдание притиска сърцето ми. Трябва де е някой мой близък, щом така ясно чувствам мъката му. Но кой може да бъде?

Писах на Божидар за Красин и той в едно писмо ми каза, че са му открили, че в някакъв минал живот ми е бил сестричка. Може би затова в нашата дружба имаше чистота, която учудваше Силвия.

21 април

Отиването ми в София през великденската ваканция се осуетява. Майка от вчера е болна. Съвсем е невъзможно да я оставя... Не е сериозно болна, но е на легло и е необходимо да съм край нея. Само Филип ще отпътува... Въпреки че се показва тъжен поради заболяването на мама, зная, че е на седмото небе от радост и гори от нетърпение да изминат трите дни до ваканцията. Аз му се радвам и го разбирам. Напоследък той е станал към мен добър. Не прави нищо, с което да ме дразни. И аз го насърчавам в рисуването му. Завчера получи писмо от художника – кани го да отиде у

тях. Това страшно ласкае Филип, макар да знае, че поканата се прави не заради самия него.

Писмата, които художникът ми пише напоследък, са много хубави и ме радват заради самият него. Благодаря на Небето, че ме е избрало за проводник на нещо хубаво, което иска да даде на този човек. Защото какво съм всъщност аз? – Един обикновен човек, но за него съм необикновен, защото невидимите Същества чрез мен му дават вдъхновение, импулс да работи. Почти всичките му писма ги чета на чичо Асен, за да ми помага в отговорите, които трябва да му пиша. Никога досега не съм водила такава кореспонденция – да се ръководя от мисълта какво би помогнало за израстването на някого като човек, а също и в изкуството, а не от радостта, която се ражда от взаимните чувства. Тук има нещо ново, своего рода красиво. То е като да дадеш хляб на гладния, без сам да вземаш участие в яденето.

Заедно с писмото до Филип имаше и за мен писмо. По-право, писмото за Филип беше в моето. Пише ми, че с нетърпение очаква да ме види. Имал нови творби. Работата го правела щастлив. Родителите му знаели за мен и с радост очаквали да ме видят. След загубата на сестричката му им е останал само той, затова всяка негова скръб или радост били и техни. Като го видели да се връща след изложбата му в нашия град радостен, обновен, благодарили на Бога за срещата му с мен. А мисълта, че съм приличала на дъщеря им, ги карала да ме очакват с нетърпение.

Днес му писах набързо, че няма да мога да отида поради заболяването на майка ми, но че се радвам на неговата и тая на родителите му покана. А също така, че много се радвам на успехите му в изкуството. Филип ще го споходи вместо мен.

Когато четох на чичо Асен последното писмо от художника, изказах му безпокойството си да не би този човек сериозно да се увлече и с това да си предизвика страдания, защото аз не мога да отговоря на чувствата му.

Чичо Асен ми каза да не се безпокоя. Сестричката му и най-вече голямото невидимо Същество, което го ръководи и му помага в изкуството, ще пробудят голямата му любов към рисуването, която е имал в свое минало съществуване, когато е бил голям, известен художник. Тогава чувството му към мен ще мине в по-висока гама и ще остане като вдъхновение през целия му живот, без той да подозира, че зад мене стои невидимият му помагач. А ще срещне друга, която ще му бъде партньор в живота.

– Не е ли по-добре – запитах аз – да му се каже за този негов ръководител в изкуството?

– Невидимите знаят по-добре от нас. Изглежда, че засега най-подходящият начин да му се помага е този, чрез теб. А занапред, ако той израсне духовно, е друг въпрос.

Безкрайно много съм благодарна на чичо Асен. Сега трябва да прекъсна писането, за да видя майка дали се е събудила и дали има нужда от нещо.

25 април

Днес изпратих Филип и Виола в две противоположни посоки. Филип сияеше от радост, а Виола беше тревожна. Баща ѝ стоеше строг и мълчалив, както винаги, но по вдлъбнатата по-дълбоко бръчка на челото му разбирах какво става в душата му. Зная, че страда. Как ми се искаше да му кажа една блага дума, да сложа ръката си на сърцето му и да кажа: „Не страдай, стига толкова!“ Но как можех да сторя това? Само когато очите му срещаха тези на Виола, се изпълваха със светлина и по цялото му лице се разливаше едва доловима нежност, която той не можеше да скрие.

Когато се сбогува с нея, устната му потрепера, а Виола с неочакван порив се хвърли на врата му и го прегърна. Той я притисна до себе си, но веднага я отстрани. Тогава видях очите му, плувнали в сълзи, които той не можа да скрие. В

това време влакът изсвири. Виола скочи в него, но и нейните очи бяха изпълнени със сълзи. Неволно и аз се просълзих, като виждах тези двама обичащи се хора, живели толкова години заедно и все далече един от друг... Влакът тръгна. Виола се бе изправила на един от прозорците му и махаше с кърпичката си. Баща ѝ тръгна редом с влака и като ѝ помаха с шапката си, извика: „Ако имаш време, обади се!“

– Веднага! – отговори тя, цяла усмихната.

Колко хубава беше в този момент и как ми беше мила, а колко повече беше мила на това бащино сърце, което цял живот я беше обичало и само бе страдало...

Влакът ускори хода си, бащата се обърна и тръгна с леко приведена глава. Навярно все още се боеше от онази жена, която му бе взела някога сърцето, а сега искаше да му отнеме едничката радост в живота – Виола...

26 април

Днес, връщайки се със Силвия от кино, срещнахме учителката ни по френски, подтикваща количката с детенцето си. До нея вървеше младата съпруга на учителя ни по етика, която той беше довел преди няколко седмици от родния си град. Двете със Силвия изтичахме както да се порадваме на малкия, така и да се полюбуваме на хубостта на младата съпруга. Двамата съпрузи вървяха недалече от тях. Ние със Силвия искрено се радвахме, че съпругът на учителката ни по френски, навярно под влиянието на учителя ни по етика, не се заглеждаше вече във всяка срещната хубава жена, с което ставаше смешен по-рано.

Като си поиграхме с малкия, ние със Силвия си тръгнахме и почнахме да си говорим за Виола. Как ли се чувства при майка си?

– Тони – започна да ми разказва Силвия, – вчера татко поканил на вечеря бащата на Виола. Когато през време на

вечерята майка му каза, че Виола е прекрасно момиче, отведнъж строгото му лице се преобрази. Каза, че получил от нея телеграма, а след това и бързо писмо. Усмивката, която се появи на устните му, докато казваше това, ме накара да спра да се храня. Сякаш виждах друг човек, дори хубав. Стана ми жал за него и аз казах в себе си: „Този човек заслужава да бъде обичан... Може би не е бил разбран.“

– Вярно, Силвия, обикновено хората трудно се разбират.

– Но когато искат, могат.

Зная, че си мислеше за Драгомир, а аз неволно си помислих за Красин. Чудно ми е, че напоследък мисля за него. Защо ли? И когато мисля за него, обхваща ме с нищо неоправдана тъга. Наистина ли съм го обичала, без да зная? Или усещам някаква мъка, която той изживява? Но за какво? Нали след няколко дни ще бъде младоженец?

Искрено бих желала да е щастлив... нали имаме родство от миналото!

28 април

Божидар е бил на планината и ми е писал в бележника си. Очаквал ме е, въпреки че усещал сянка, която преграждала пътя ми. Но „Всичко е за добро“ – пише той и навярно е така.

„Когато съм на планината сам – пише ми той – много ми е приятно. Тогава чувствам, че съм по-близко до Оногова, Който ме е изпратил на Земята. А също така по-реално усещам Учителя, отколкото когато Го виждам в плът... Може би е така, защото бях свикнал на такава връзка от по-рано...“

Когато приседна на някоя полянка, присяда и някой друг до мен и започваме разговор, макар устните ми да не помръдват. Знаеш, че има говор без думи, в смисъл – без глас...

Написал съм ти много, и при това дълги писма, които мислех, че ще четем тука заедно – на планината. Всъщност те са мисли, родили се като отговор на твоите чести запитвания.

Писмата ти ме радват, а най-вече ме карат да работя, да пиша, да уча... Ти си добро вдъхновение.

Сега съм на моето любимо място. Близко до мен малкият извор ми разказва своята приказка. Все мисля, че и ти някой път ще я чуеш. Когато гледам някой красив кът в планината, мисля за теб. Навярно би се радвала да го видиш. Полегнал съм между ранните пролетни минзухари и им се радвам. Каква красота има в тях! Край мен пълзят буболечки и си мисля за величието на Онзи, Който вижда и най-малката животинка и се вслушва в молбата ѝ... Каква необятна, каква велика е Любовта, която може да обхване всичко и всички! И не само Земята, а и цялата Вселена с нейните безброй слънца, звезди и планети. Какво изобилие на красота навсякъде, на която, замислени и загледи в нашето ежедневие, не обръщаме внимание...

Питаш ме защо страдат хората. Най-често от своите противоестествени желания! Защото, ако хората искаха това, което иска природата, това, което иска Бог – те само биха се радвали. Ако Божията воля е наша воля, ние бихме били щастливи, защото Божията сила и богатства биха били наша сила и богатства.

А ние, човеците, твърде често не само че не вървим в унисон с Божията воля, но си позволяваме да я критикуваме... И въпреки това, виждам безграничната Божия Любов и търпение... Неговата Любов се изразява в свободата, която ни дава. Можем да правим всичко, което пожелаем, но трябва да знаем, че не сме освободени от неговите последици. И ние всички ги носим, изявени в най-различни страдания. Питаш ме защо Бог не каже да се премахнат войните, престъпленията. Учителя казва: „Бог не съзволява

войната, но я допуска.“ А защо я допуска? – размишлявам аз – защото дава свобода на хората. Само Бог, Който е Любов, дава свобода. И в свободата хората имат възможност да се учат и от своите погрешки.

Знание, придобито чрез опит, остава най-трайно. Човек би могъл да получи знания и не от опита си, но тогава е необходимо абсолютно и безгранично доверие в този, който му ги предава. Тогава опитностите на едного стават за другия основа, от която той продължава своите изследвания. Затова, макар че наричат науката реална и опитна, учениците с доверие приемат изследванията и опитите на своите предшественици. Затова всички, които приемат Учителя и приложат това, което Той казва, ще се ползват от Неговото знание. Но за това се иска вяра и най-вече – Любов. Защото, който обича, той вярва. Разбира се, човек може да се учи от своите лични изследвания и опитности, но се изисква много време!

Бих ти писал още много, защото всяка мисъл, свързана с теб, по чуден начин в извор на размисъл се превръща.

А сега – приеми поздравите от планината, от извора и от първите пролетни цветенца, на които говорих за теб. И все пак, струва ми се, че скоро ще се видим...

Божидар

Мама ме вика за нещо, трябва да оставя писането...”

30 април 19...

Съвсем неочаквано получих пак писмо от Божидар, което е много интересно. Пише ми:

„Антоанета, бях ти писал за моя невидим Покровител, когото зная от детинство. Той беше, а и досега е Този, който ми разкрива това, което аз лично не зная за хората, и ми позволява да им казвам само това, което Небето счита, че трябва да им се каже. Затова хората напразно считат, че

имама ясновидски дарби... Виждаш ли колко много се различаваме ние, хората, от големите Светли същества, които работят чрез нас с такова безкористие, незнания и непознати за хората.

След неделната беседа на Учителя се изкачих на планината. Вървах и мислех за теб. Никое друго същество не е заемало толкова много място в съзнанието ми, както ти. Мисълта за теб се превръща в мен на свежа утрин, чийто въздух не се насищам да дишам. А ти самата се превръщаш на цвете, по който трептят капчици роса, събрали блясъка на първите слънчеви лъчи... Никога не съм писал стихове, а ето, като мисля за теб, стиховете сами се сплитат в душата ми и невидим певец пее по тях нечувани досега от мен мелодии...

Стигайки любимото ми място в планината, седнах и се облегнах на канарата. Притворих очи и исках да усетя с душата си присъствието на любимия ми Покровител, за да се помоля да ми открие в кои гънки на вековете се крие този кристално бистър извор на музика и красота.

Не всякога молбата на човека е чута и не всякога е изпълнена. Къде се крият причините за това, е неизвестно за нас, но се знае, че това всякога е за доброто на моления се.

Бях премного зарадван, че Ръководителят ми се отзова на молбата ми и повдигна завесата, която обикновено закрива миналите ни идвания на Земята... В същия момент видях, че се изкачвам по непристъпно високи скали. Под мен зееше пропаст. Защо се изкачвах? Неочаквано скалата, за която се бях хванал, се откърти и полетях надолу.

Когато отворих очите си, до постелята, на която лежах, седеше старицата от тогавашното село, за която знаех, че лекува всякакви болести. Тя вземаше с шепите си вода от пръстената паница, държана от ръцете на най-хубавата девойка, която бях виждал, и ме поръсваше с водата от главата до края на нозете. Нозете, на които не можех да стъпя.

Девојката се обърна и в нейните очи познах твоите, Антоанета. Пред очите ми се редуваха картини от моя, пълен със страдания живот, облекчаван само от безпределната жертвеност на девојката, която бе оставила всичко, за да се грижи за мен, който бях едва ли не жив труп...

Старицата често идваше при нас и ни учеше на езика на билките, на цветята, на животните, както тя се изразяваше. А на обикновен език казано, учеше ни коя билка какво лекува. Но заедно с билките тя изричаше и думи, с които ги питаше могат ли да излекуват даден човек, или не.

Разказвам ти всичко това накратко, Антоанета, а би могло да се напише цял роман за този живот, който сега ясно разбирам, че е бил сурова школа на търпение и в която школа съм научил и придобил много... Научил съм се да възприемам цялата природа като жива, с душата си, разбира се, с цената на много, много страдания. Само усмивката, погледът и грижите на девојката са ми стимул да живея, да уча това, на което ме учеше старицата, която, както впоследствие разбрах, е била някакъв древен посветен на всички тези знания в една от най-старите окултни школи... Оставам изненадан, че в многобройните ми идвания на Земята, дори в моите падания и слизания, съм бивал под окото на този посветен. С него съм имал връзка ту ясна, ту неясна, според начина, по който съм живял.

Навярно, Антоанета, ти би искала да знаеш нещо повече за теб от времето, когато си се грижила с голяма преданост за мен. Това също интересуваше и мен, но повече ми показваха картини от моя, изпълнен със страдания и учене живот, и само тук-там те виждах смирена, тиха, кротка, готова да направиш всичко, което старицата казваше, за да ме облекчиш.

Ако някога ми открият нещо повече, и най-вече къде се крият причините за този ни общ живот, ще ти го напиша. Но на мен и това ми говори много и съм безкрайно благодарен на Този, който ми го откри.

Сега, в този живот, трябва да продължим да вървим нагоре, по стръмната светла пътека към високия, забил се в небесата връх на съвършенството.

Божидар“

Като прочетох това, което ми пишеше Божидар, дълго стоях замислена. Макар и да не познавам Ръководителя на Божидар, благодарих Му за добрината да открие на Божидар, а чрез него и на мен, една частица от едно незнайно, далечно минало...

3 май 19...

От цяла седмица чувствам много ясно присъствието на Учителя. Сякаш някаква незнайна врата се отваря и аз влизам в стая, където е Той... или нещо подобно, което не мога да изразя точно. А понякога ми се струва, че моята душа е стая и Той е вътре в нея и ме гледа с чудна усмивка. Тогава се изпълвам с аромат от много цветя. И струни, които не са били докосвани досега в душата ми, се докосват от невидими пръсти – и те зазвучават в дивни мелодии... Понякога ми се струва, че съм потопена в океан от музика, а друг път – в океан от златна светлина. Тогава пространството изчезва и аз чувствам Учителя близко, сякаш съм до сами Него или даже в Него... Това може да изглежда за хората странно, невероятно, но за мен е съвсем реално, защото го изживявам... Има случаи, когато ми се струва, че Учителя се превръща на въздух, който изпълва цялата Вселена и аз Го дишам... Тогава се изпълвам с нещо безкрайно хубаво. Не мога да си обясня как става това, но става...

Друг път невидими нишки са дърпани в душата ни и от това се ражда копнеж да видя Учителя. И когато погледна нагоре, виждам Го точно над главата ми: високо, високо, Голям и безкраен... Душата ми отива при Него и коленичи...

А понякога сякаш аз не съм човек, а малък пламък, който иска да се прелее в някакъв голям, многоцветен пламък... И това желание е като желанието на капката вода да се влее в океана...

Никога не подозирах, че има такава красота в един свят, който хората считат за нереален, но който всъщност е по-реален от „реалния“, обикновен живот.

В момент, когато чувствам Учителя реално, сякаш вратите на прозорците на моята душа се разтварят, всичко става светло и аз виждам и чувствам хората близки, те ми стават мили, обични... Сърцето ми става обширно, голямо, обикващо всички... Тогава разбирам, че не аз, малката, съм, която обичам, а че обича онова велико, голямо сърце на Учителя, което е допуснало да погледна, да почувствам хората така близки...

Откакто видях Учителя, тези състояния се повтарят с различна сила и продължителност и именно те са, които ми дават това, което най-много ми липсва – любов към близките.

10 май 19...

Чувството на Божидар, че скоро ще се видим, навярно ще се изпълни. Понеже мама е съвсем добре, двамата с татко ме пускат на голямата екскурзия, която се устройва от гимназията за ученичките. Най-много се радвам, че на тази екскурзия ще отида в София и ще видя Учителя. Самият въздух край Него, самата атмосфера е проникната с нещо много хубаво, което храни душата и внася в нея чуден мир. Не зная защо, но когато мисля за Учителя, хората ми стават мили. Сякаш от Него излиза обич, която изпълва и мене...

Когато разказвам всичко това на чичо Асен, той се усмихва и се радва... Напоследък той е пооткрехнал вратата на душата си и ме пуска да вляза една крачка в нея, ако мога така да се изразя, и това ме радва.

Преди няколко дни вървах сама по улицата, връщах се от кино. И както се бях замислила върху това, което бях гледала, учудващо свързано с Красин, една лека кола спря недалече от мен. Видях чичо Асен да ми кима отвътре. Попита ме искам ли да отида и да се поразходя с него, тъй като разполагал с малко свободно време. Зарадвах се много и влязох в колата.

– За какво мислеше, Антоанета? – запита ме меко той.

– За филма, който гледах, и за Красин. Напоследък често мисля за него.

– Навярно защото и той мисли за тебе.

– Но за какво?

– За много неща.

– Но защо да мисли сега, когато може би е щастлив...?

– Не се знае колко е щастлив. Когато човек има материалното, тогава най-ясно чувства липсата на духовното, защото човек не е само плът. Някога и аз направих същата погрешка като него.

– Защо? – попитах неволно, изненадана от това, което каза.

– Защото свързах живота си с човек, който има различен начин на живеене и мислене, несхождащи с моите разбирания.

– Нима вие не сте доволен от леля Елизабет?

– Много даже съм доволен, защото ако бях щастлив, по човешки казано, не бих се вгълбявал дълбоко в себе си, не бих се стремял така усърдно да развия и усъвършенствам това, което Бог е вложил в мен, както впрочем Той го е вложил и във всяка душа. Та затова всичко става за добро. Но все пак бих искал да разговарям с нея, както с теб. Даже и у Силвия, която е моя радост в живота, виждам как майка ѝ взема надмощие – и нейните мисли и идеали се свеждат все до женитбата, която тя чака с нетърпение...

– А Влади?

– Да, наистина, Влади, но той е още малък. А може би аз в Силвия бях вложил всичкото си сърце...

Бях трогната от доверието, с което ми говореше чичо Асен. Аз съм за него дете, а ето, той ми говореше като на голям човек.

Бяхме стигнали подножието на планината. Слязохме от колата и тръгнахме нагоре пешком.

– Хората са като инструменти – заговори чичо Асен. – Те могат да звучат хармонично, когато са съответно настроени. И Силвия потърси човек, с когото би могла да свири хармонично дует.

Видях ясно болката му за Силвия. Защо? Нима той не харесваше Драгомир? Нима не го намираше за добър неин другар? Или може би той е очаквал Силвия да даде отзвук на неговите разбирания и идеали?

Спряхме се, не се изкачвахме повече. Той се усмихна и заговори за различните течения в природата, за силите, които стоят зад нея, за облаците, които в момента бяха наредени в дълги, успоредни линии в небесата. На връщане той ми говори за влиянието на звездите върху хората. Насочи ме към тази интересна наука – астрологията, която с радост бих изучавала.

Каза ми също за отразяването на човешкия характер и на скритите възможности на човека върху неговото лице. Той като лекар е имал възможност да проверява много пъти верността на тази наука.

Слушах го с голям интерес и се радвах, че можах да науча за кратко време доста неща. Той умее хубаво да говори, а и има много знания. Може би тъкмо затова му е мъчно, че Силвия няма никакво желание да се ползва от тях...

Вчера му занесох писмо от художника, който ми пише твърде често. Чичо Асен ме запита радвам ли се на писмата му.

– Не – отговорих му аз, – затрудняват ме.

– Но може би от другото писмата не те затрудняват – усмихна се той.

– Да – отвърнах му аз с усмивка – от Божидар. Неговите писма много ме радват, внасят нещо хубаво в душата ми, защото са свързани с духовното, към което моята душа се стреми. В някои писма Ръководителят му ми разкрива някои наши минали срещи на Земята, а това е свръхинтересно за мен.

Чичо Асен кимна одобрително с глава и понеже вече нямаше много време, каза ми в общи черти какво да пиша на художника.

Като се разделихме в града, благодарих му за това, което ми бе говорил, и му казах, че никога няма да забравя духовната подкрепа, която съм имала в неговото лице и от която съм имала насъщна необходимост. Той се усмихна, но в усмивката му имаше горчивина. Навярно в този момент си мислеше за Силвия, защото тя няма тези духовни интереси...

Казах му за предстоящата ни екскурзия. Той каза, че е много добре да отидем. Тя ще остане като красив спомен от нашия ученически живот.

11 май

Виола се върна от Варна след свършването на ваканцията, но пак ще дойде с нас на екскурзията, защото между другите градове, които ще посетим, е и Варна.

Тя дойде с толкова много впечатления и изживявания, че идва у нас няколко дни след обяд да ми ги разказва. Най-важното е, че е устроила среща между родителите си. Писала на баща си и го помолила да отиде и да я посрещне на еди-коя си гара, в еди-кой си град. А майка си помолила да я съпроводи дотам. И разбира се, и двамата обичащи я тръгнаха: бащата, горящ от нетърпение да я види, отишъл

да я посрещне; а майката, не можеща да се отдели от нея, с радост се съгласила да я съпроводи до този град.

Двамата родители, като се видели, останали като вкаменени. Баща ѝ пребледнял като платно, а майка ѝ се хванала за ръката на Виола, за да не падне. Но в следния миг тя пристъпила към бащата, подала си двете ръце и казала: „Здравей, Тома!“

Той само спрял продължителен поглед върху нея, без да си подаде ръцете. Бръчката между веждите му станала по дълбока и казал хладно:

– Добър ден, госпожо.

Майка ѝ трепнала и сълзи бликнали от очите ѝ.

– Аз не знаех какво да правя – говореше ми Виола. – Имаше доста хора на гарата, затова се обърнах към баща ми и го попитах в кой хотел ще ни отведе. Взех си куфарчето и като излизахме от гарата, повиках такси и казах да ни отведе в най-добрия хотел. Татко и майка се качиха като автомати, а на мен ми се искаше да ме няма при тях, да съм някъде много далече. В хотела използвах първия случай да изляза. Като се върнах в стаята, чух маминка да ми говори: „Тома, не знаеш ли, че твоят железен характер ме отдалечи от тебе, човека, когото съм обичала най-много в живота си. И през всичките тези години зная, че ти ден и нощ си мислил за мене ту с безгранична любов, ту с безпределна омраза, и когато сега идвам и ти подавам ръце, които са жив мост над миналото, ти пак стоиш като стоманена статуя. „Госпожо – заговори татко, – не зная за какво собствено ми говорите това. Струва ми се, че Вие сте жена на...“ Но не можа да се доизкаже, защото се свлече на един стол. Маминка го прихвана изплашена. Повикахме веднага лекар, който установи сърдечна криза.

Два дни маминка се грижи за татко. Той нищо не говореше, но приемаше мълчаливо всичките ѝ грижи. На третия ден тя пожела да си отиде, тъй като отдаваше неговото

мълчание на нежеланието да стои при него. Когато тя му каза това, няколко сълзи блеснаха в очите му. Тогава маминка коленичи до леглото му, хвана ръцете му и ги целуна плачешком. Той освободи едната си ръка от нейните и погали косите ѝ. Аз, като ги гледах, се разплаках от умиление.

Така прекарахме още три дни, докато татко се подобри и можеше, според лекаря, да пътува. Той пак мълчеше или съвсем рядко проговорваше, но вече атмосферата беше лека, дори приятна.

Когато се разделяхме с маминка, ние се прегърнахме и целунахме, а татко, ръкувайки се с нея, погали леко косите ѝ, както баща погалва косите на детето си.

Виола счита, че преградата между родителите ѝ е вече паднала, че майка ѝ през лятото ще дойде при тях, ако не и по-скоро. Виола е говорила вече по телефона с нея и я е поканила да дойде, а баща ѝ не се противопоставил – мълчал.

Майка ѝ била готова да продаде там всичко и да се прибере при тях, за да им бъде полезна и да помага с това, което може, защото нейният живот нямал друг смисъл.

Мисля си какви чудни неща стават в света и в живота на хората... Вън сега вали дъжд, но се надявам да се оправи времето до тръгването ни на екскурзия. Радвам се, че във Варна ще имам възможност да видя майката на Виола, която ми става все по-интересна...

14 май 19...

Днес едно писмо накара ръката ми да потръпне, когато го поемах от раздавача, защото очите ми познаха почерка на Красин. Веднага влязох в стаята си, отворих плика и прочетох написаното на един дъх.

„Тони – пише ми той, – моя единствена в живота ми приятелко, нека не те изненада това, че ти пиша. Знай, че много мислих дали да го сторя... Прости ми, ако те смуца-

вам и нарушавам мира на твоята душа, като ти напомням за себе си. Може би си ме забравила вече, но аз теб никога няма да те забравя.... Често пъти, стоящ в ъгъла на някой разкошен салон, където съм заведен, защото трябвало, а и благоприличието го изисквало да отида, пред погледа ми изчезва всичко заобикалящо ме и тогава картините от нашето общо минало се редуват пред мен. Тони, помниш ли, когато, хванати като деца за ръце, ходехме из планината? Какво не бих дал за една такава чиста, хубава утринна разходка! Помниш ли каква красота и радост ни изпълваха, когато гледахме Слънцето, небето, гората, дори малките тревници, блеснали в сутринната роса...

Сега, Тони, живея в един изкуствен свят, който ме задушава и убива. Понякога ми се иска да оставя всичко и да избягам някъде далече, много далече, вдън гори и планини, и да бъда сам, съвсем сам. Тогава навярно бих си починал от всичката суета и безсмислие, сред които се намирам. Защото, кажи ми, Тони, нима е разговор това, какъв тоалет да се направи за еди-кой си празник, какви обувки подхождат на този тоалет, или пък коя дама къде била на гости, с кого говорила или флиртувала... И това всеки ден! Кажи ми, приятелко моя, нима клюките на деня могат да бъдат единствено „сериозен разговор“? Нима тортата на еди-коя си заслужава толкова много възклицания, учудвания и още какво ли не? Неволно се питам: нима красотата може да бъде толкова глупава? Може би погрешно се изразих, трябваше да кажа: хора, имащи такава необикновена красота... външна, нима могат да крият в себе си такава суета?

Пиша ти всичко това, Тони, не за да zlepоставя някого, но защото зная, че ще ме разбереш и няма да упрекнеш никого. Аз упреквам едного – упреквам себе си. Красотата, нежността и блясъкът на това момиче ме бяха пленили... И когато от теб исках отговор за нашето свързване, знаех, че ти ще го отложиш, ще откажеш бързото ни събиране... Но

аз те питах, за да бъда честен, за съжаление, само външно... защото бях цял запленил от прелестта на това момиче, чиито устни откриваха най-хубавата усмивка и ми обещаваха щастие... И как стана всичко това? За мен, който не можех и ден да не те видя, стана така, че мисълта за теб бе станала само страх заради неудържана дума. Много пъти се питах: „Не те ли обичам?“ – Не, обичах те, Тони, винаги и всякога съм те обичал, но изглежда обичала те е моята душа...

А когато срещнах това момиче с тази ослепителна красота, чиито ръце се отпушаха върху коленете му с чудна грация, човекът в мен бе обаян, пленен... И аз не можех да сторя друго, освен да стана същински роб. Не я упреквам, не! Тя и днес е така мила, прекрасна. Устните ѝ пак разкриват най-хубавата усмивка и аз не мога да не изпитвам възхищение от тази творба на природата. Но защо тези тъй хубави очи виждат само тоалети, защо тези красиви уста говорят клюките на деня? Нима, питам се аз, в нейния мозък, който стои под тези копринени коси, никога не се зараждат по-сериозни мисли, освен къде да се отиде следобед или вечер и кого ще види там?

Когато ме вижда тъжен, тя иска да ме разсее, като ми донася сладкишите, които е правила по рецептата, взета от еди-коя си дама, а аз в този момент искам да захвърля всичко и да избягам. Да избягам, защото виждам собствената моя глупост, която не виждах по-рано. Когато ме вижда да чета, тя издърпва книгата от ръцете ми. А с каква горчива скръб видях книгите, които ѝ бях подарил, да стоят неразрязани...

Къщата, в която живея, прилича на палат, но вярвай ми, Тони, бих предпочел простата колиба, но да имам другар, същество, с което да се разбирам.

А знаеш ли, тук въпрос за сериозен спор е с кой костюм трябва да посетим това или онова семейство... И питам се: как всичко това не го видях по-рано? А може би съм го ви-

дял, но желанието да притежавам това момиче ме е заслепявало.

Сега съм на кръстопът... Може би един ден ще осъмна в моя малък кабинет и отново ще почна да правя зъбите на хората. Защото, повтарям ти, всичката тази атмосфера ме отравя, задушавя, убива. Бих искал да търся изпод шумата малки горски теменужки и да ги отнеса в дар на едно същество...

Понякога тук се чувствам чужд и далечен. Като че ли те всички знаят как да живеят и какво да правят, а аз само стоя мълчалив и не зная какво да кажа. А това е ужасно мъчително...

Тони, очаквам твоето писмо, както жадният очаква водата.

Пиши ми, моля ти се, защото иначе не зная какво може да се случи. Имай ме като твой брат, нуждаещ се от твоята подкрепа и помощ.

Твой приятел и брат винаги - Красин.

Учудена и изненадана съм от писмото на Красин. Нали постоянно той мечтаеше за красива обстановка, за богат дом, за разкошна наредба. Мечтаеше толкова пъти гласно за живот, изпълнен с лукс и удобства. И когато има сега всичко това... защо се чувства нещастен? Много искаше да има дом, семейство, защо сега, като го има, роптае? Бедният Красин, той винаги ще остане голямо дете, което е готово да плаче при всяка срещната неприятност. Странно е, че винаги искаше мен да сменя в реалността на земята, а когато му дадох същество, което здраво стои на земята, сега пък – обратното. Нима на човек може да се угоди? Никога! Но какво собствено трябва да направя? Жалко, че чичо Асен го няма, за да изтичам при него и да го попитам. Утре тръгваме на екскурзията. Куфарчето и раницата ми са вече готови.

Когато най-напред ми беше съобщено за екскурзията, много се зарадвах. Почти тичешком стигнах до дома, за да

видя дали нашите ще ми разрешат да отида. А сега сякаш всичко ми е безразлично. Искам да кажа, че не ме радва и не ме кара да скачам от радост като другите момичета. Някаква тъга пак е погъплила в душата ми и аз гледам като през сиво було на всичко. Твърде често ме обхваща някогашната тъга. Тя пак се промъква в душата ми, в сърцето ми, иска да ме залюлее в обятията си. Но сега няма силата, която имаше, преди да срещна Учителя, и зовът ѝ няма да ме отведе в страната на смъртта и да даде обещаните от нея покой и мир – те не намират вече ехо в мен. Само ми е тъжно, безкрайно тъжно. Скоро чичо Асен ми бе прочел от Учителя нещо, което предавам със свои думи – че чувствителен човек може да възприеме състоянието на човек, минал по някоя улица. Ако човекът е бил тъжен, и той ставал тъжен, ако е бил радостен, приема радостта му. Може би сега в моята душа намира ехо тъгата и скръбта на някого?

Днес беше последният ден от целия ми ученически живот. На няколко пъти сълзи избликваха от очите ми. Бог знае защо, накрая ми домиля за училището, когато толкова години съм бързала по-скоро да го завърша. И ето, изнизаваша се годините една след друга. Изтекоха дните един след друг, изпълнени ту с тъга и скръб, ту с радост и светли надежди, че утрешният ден ще донесе това, което не е могъл да донесе днешният.

Елисавета, по неизвестни нам причини, отсъства днес, затова избрахме Виола да поднесе подаръка на класната ни от името на целия клас. Подаръкът беше много красива статуетка: Христос благославя народа, и един албум, надписан много красиво от Виола и с вписани на последната страница имената на всички ни.

Последния час имахме час на класната ни. Всички бяхме особено неспокойни. Навярно тя чувстваше това и поведе свободен разговор. В нейния глас също отекваше тъга. Сигурно и тя се бе привързала към нас, бдяла е над нас,

вниквала е в нашите сърца и души и е искала да събуди в тях стремеж към науката, честност и любов към правдата и доброто, оставяйки ни в дар най-хубавото, което е имала в своята душа.

Когато звънецът удари, всички трепнахме. Виола стана и поднесе статуетката, а Силвия – албума, като изказа от името на целия клас благодарността ни, загдето през всичките години с обич е бдяла над нас.

Виола говори по-дълго, но бяхме с такива напрегнати сърца, че поне аз не можах да чуя и разбера словото ѝ. А и гласът ѝ беше така развълнуван, че ѝ пречеше да говори ясно. Накрая Виола изказа и лично своята благодарност, че благодарение на класната ни тя е намерила рядко добър прием от страна на другарките си, които със своето приятелско и сърдечно отношение са ѝ помогнали твърде много тя да възвърне здравето си.

Виола целуна ръка на класната ни, а последната я прегърна и я целуна. Същото направи и със Силвия. Искаше да каже нещо и на всички нас, но изведнъж сълзи бликнаха от очите ѝ и трябваше да се обърне към стената, за да ги избърше. По нашите очи също блеснаха сълзи, които усетихме едва когато излязохме в коридора.

Силвия, която идва за малко при мен следобед, каза, че срещнала учителката ни по френски и тя каза, че нашият клас се е отличил най-много и всички учители са поздравили класната ни с най-добрия клас. Аз си мисля: ако ние сме най-добрият клас, то е, защото сме имали най-добрата класна, защото тя се е старала да ни бъде учителка и приятелка. А понякога – и майка на тези, които са нямали такава.

Сега, когато измина учебната година, си мисля: как мина тя?

Струва ми се, че мина най-незабелязано – поне за мен. Учих, приготвих си домашните, бях по успех по-добре от всичките предишни години, но всичко сякаш бе извън мо-

ето съзнание. Затова, като препрочитам страниците от тази тетрадка, виждам, че твърде малко или почти никак не съм писала какво е било в училището. А все пак имаше учители, които са ми правили впечатление: едни със своето умение и способности да бъдат учители, а други с това, че само носят това име. Например имахме една учителка по биология, която дойде към края на втория срок и замести най-добрия ни учител – и оттогава аз почти не се интересувах от този предмет. И защо? – Защото тя искаше да се не отклоняваме от учебника и считаше за най-силна ученичка тази, която ѝ изпее урока, както е в учебника. А странични въпроси, които се събуждаха у нас от този така интересен предмет, тя не позволяваше да се задават. Трябва да кажа, че този предмет, който беше любим на всички поради добрия ни преподавател, с нея ни беше станал най-отегчителния... и непоносимия. Но върху всичко тя за нищо и никакво ни правеше постоянно забележки и с това ни стана противна и като човек. Защото знаехме, че класната ни се огорчава, когато на съвета се разглеждат нашите забележки, вписани в дневника, и затова ни съмна, когато най-последната година се свърши и се отървахме от биологията.

Но за учителя ни по етика можем да кажем: човек с характер и душа. Освен това никога не чувствахме, че сме в час и че сме задължени да изучаваме този предмет. Беше ни истинска радост да го запитваме по разни въпроси, свързани с тази интересна наука, и той да ни отговаря. Беше голям психолог, много добре разбираше душата на ученика. Сега си спомням много неща, пред въображението ми изпъкват този или онзи учител, но всичко това вече е минало и никога няма да седна на ученическата скамейка като ученичка. И кой знае защо, това ми навява безпределна тъга. Силвия забеляза състоянието ми и ми се смее. Казва, че било от вродената ми сантименталност. А аз мисля, че никак не съм сантиментална. Тя се радва, че най-последно свършва учебната

година и че наесен, когато работите на Драгомир се оправят, те ще свият своето гнездо. Най-последно мечтата ѝ ще се изпълни. Питам я после какво ще прави? Тя ме гледа учудено. Какво ще прави!? Та какво правят всичките хора, които имат семейство? – Ще си имат един син и една дъщеря. Тя ще се грижи за тях, ще ги облича като ангелчета.

– И после? – питам я аз.

– После, няма какво после... – отговаря тя.

И така цял живот? О, не! Искрено не! Един подобен живот би бил за мен умора и скука. Мисля, че не бих могла да понеса еднообразен живот. Само мисълта, че сега, завършвайки това училище, ще отида в една Школа, в която ще уча нови и незнайни досега от мен неща, ми дава смисъл и радост в живота.

Като казах на Силвия за писмото на Красин, тя ме попита какво ще правя. Много я изненада това, че Красин е настоявал за нашата женитба, само за да получи моя отрицателен отговор, а мен именно това ме радва, защото все се измъчвах от мисълта, че не съм била достатъчно добра към него и че не направих това, което може би трябваше да направя. И той ме освободи не само външно, но и вътрешно. Но това не ще каже, че той ми е по-малко мил, напротив, сега истински го чувствам като мой брат и скърбя с неговата скръб. Затова бих се радвала, ако можех да му помогна. Но не зная как... Сега едничката ми мисъл е да отида в София и да видя Учителя. Майка знае, че ще отида при Него, и не е доволна. Мъчно ѝ е, че съм се отметнала от нашата вяра и съм отишла в друга. Казвам ѝ, че това не е вярно, но тя упорито държи на своето. Питам я по-добра ли станах, или по-лоша, откакто се видях с Учителя? Тя с въздишка отговаря, че наистина във всичко вижда подобрението ми, но въпреки това не можела да не скърби, загдето вече не ходя на църква. Казвам ѝ, че ако там биха ми дали това, което намерих при тези хора, щеше да бъде много добре... но...

Тя казва, че с днешните млади трудно може да се излезе на глава, че все питат и търсят неща, за които не би трябвало да се задават въпроси. Всичко било много ясно, какво повече трябвало да се пита. За нея може би е така, но за мен – не. Впрочем сега не обвинявам никого. Всеки прави това, което може, но с това не мога да спра стремежа на моята душа да получи знания извън обикновените.

Татко, който цял живот е запазил свободата на душата и сърцето си, не може да не се усмихва снизходително на песимистичните мисли на майка ми, но същевременно се замисля върху моето поведение и върху идеите, които ме вълнуват. Той е прочел доста от книгите на Учителя – от желанието да е справедлив по отношение на мен, или по-право, справедливо да се отнесе към вложените в тях идеи. За голяма скръб на майка, вместо да ги осъди, казва, че всичко, което се говори в книгите, е много хубаво, но е неприложимо днес на Земята. Къде можело днес да не излъжеш, когато цялата търговия е лъжа! Къде можело да не наскърбиш или да не помислиш нещо лошо за другите! Как можело така: да си затваряш очите за лошото и само доброто да виждаш, когато лошото само се навира в очите! Но въпреки неприложимостта на тези идеи сега на Земята, той каза, че когато отидел в София, непременно щял да отиде да види този Човек – Учителя, защото не бил чел досега такива неща, каквито Той казвал. Майка истински се плаши – баща ми бил също превзет... Но той се смее със своя хубав смях и я успокоява. Той скъпи нейното спокойствие и не иска да ѝ създава тревоги. В случая, разбира се, тя си ги създава.

16 май 19..., Търново

(Записки от пътния ми бележник)

Радвам се, че най-после можах да видя този приказно описван град, за който са ми казвали, че къщите били една върху друга – поне така изглеждали. Наистина, хареса ми много, но може би очаквах нещо повече, защото във въображението съм си представяла този старинен царствен град много по-друг – почти вълшебен... Настанени сме в туристическата хижа, която е дело на туристите. Мястото, на което е построена, е много хубаво – вижда се долу Янтра да се вие в каменистото си корито. Бреговете ѝ също са каменисти. Днес ходихме доста много. Посетихме много църкви и някогашни палати. Но жалко, че всичко е само развалини. Останали са само стени от някогашните палати на Царевец и Трапезица. Кой знае защо, душата ми се изпълваше с незнайна тъга, когато вървахме по развалините и си мислехме, че по тези места някога са ходили царкини, царе и царедворци, които са решавали съдбините на България... Те са се родили, живели са, мечтали са, и най-после са си отишли от Земята, за да дойдем ние със своите мечти и идеали, разбира се, съвсем различни от техните. А след време, след години и години, когато ние няма да сме на Земята, ще се движат по същите улици други – пак млади, стари, деца и възрастни, гонещи идеалите на своите души и сърца.

Сега е вечер. В салона сме, където има и сцена. Някой свири на цигулка отвън и сякаш тази музика се изтръгва от плачещо сърце. Някои от другарките ми вечерят, а аз пиша, докато ги чакам. После ще излезем отвън.

17 май 19..., Търново

Днес се върнахме, кашнали от умора. Учителят ни по история ни говори пред всяка старина, пред всяка църква, а Слънцето грееше така силно, че главите ни изпозаболяха. Не зная защо, Търново ми прави впечатление на запустяващ град. Минахме по улици, които почти бяха обрасли с

трева и бурени. Имаше оживление само в центъра на града. А този така важен от историческо гледище град би могъл да бъде един от най-добрите градове, защото той наистина е един от най-красивите...

Снощи имахме чудна вечер. След вечеря директорът ни изведе далече от хижата, близо над Янтра, на една хубава поляна. Луната посребряваше всичко със своята светлина и наистина в душите си всички чувствахме нещо тайнствено, мистично. На мен ми се струваше, че покрай нас на групи, на групи стояха хората от минали столетия и с учудване ни гледаха. Може би за тях всичко си беше тъй, както някога: Янтра все така блести там долу като сребриста лента. Луната все така приказно вълшебено облива всичко със сребристите си светлина, околните хребети и върхове все така тихо и спокойно стоят – но кои сме ние и за какво сме дошли – те съвсем не могат да проумеят.

Директорът ни беше в необикновено добро настроение. Ние, ученичките, пяхме, после тихо запя и той. Беше необикновено красиво. Той е стар, побелелите му коси изглеждаха като сребърни под лунната светлина, и ние, притаили дъх, притиснати една до друга, го слушахме. Това ще остане като неизличим спомен в душата ми.

19 май..., във влака

Влакът леко се полюлява и от това моливът ми често се криви и прави разни криволици по листа. Силвия, която се е изправила до прозореца и гледа ту навън, ту надничка над рамото ми, за да се увери, че не пиша писмо, а във вечния ми според нея бележник, ми се смее на криволиците. Виола гледа от другата страна на прозореца и зная, сърцето ѝ бяга по-бързо от влака и отива далече край морето в една къща, където я очаква едно същество – майка ѝ.

Тя винаги издебва момент да ми говори за нея. А Силвия споделя мечтите си: че така един ден ще пътува и с

Драгомир през сватбеното си пътешествие, което ще бъде приказно хубаво...

Всеки си има мечти и идеали; и аз имам своите, но сега в момента живея с това, което виждам и чувам.

Вчера слизахме на спирка Крушето – близо до Горна Оряховица, и като разгледахме земеделското училище, което отстои на не помня колко километра от селото, отидохме в старинния римски град Никополис⁷.

С нас дойдоха и ученичките от земеделското училище. От някогашния град са останали само развалини и една улица, постлана с големи плочи, под които минавала някога канализацията. Видяхме огромни дялани стълбове. Според този, който ни обясняваше, били от камък, който най-мъчно се поддава на ваене...

Показаха ни някогашни площици, бани, театри – разбира се, всичко това ние видяхме във въображението си, защото поне някъде имаше малки стени или остатъци от такива, а някъде и това нямаше. Но този, който ни обясняваше, говореше така вдъхновено, че наистина виждахме с вътрешния си взор всичко, което ни казваше.

Някога наистина Никополис е бил голям град – хубав, но от него са останали само развалини. Двете близки села са изпренесли всичко, каквото са могли, за да си строят къщи и обори. Също си направили и мостове с взет от града материал. Когато всичко е било изпренесено, тогава правителството е забранило вземането на камъните и стълбовете и поставило човек да ги пази. След като разгледахме всичко, което можеше да се види, седнахме на малка полянка под две-три дървета на сенчица. Бяхме капнали от умора – много километри пешком бяхме извървели от сутринта и ето че почнаха да ни говорят за старинния град Никополис. Боже мой, изпозаспахме. Без това беше горещо, ние – уморени... и това, което ни се говореше, кога и какво било някога, ни действаше като сладка приспивна песен. Силвия клюмаше насреща ми, мъчейки се да седи будна, а Виола, захлупила

шапката си над очите, спеше най-спокойно. По-едно време се обърнах и видях Елисавета – затворила едното си око, а другото го отваря с пръстите на двете си ръце и ми клати глава. Неволно се засмях. Заедно с мен прихнаха и други ученички. Някои изпозаспали се разбудиха, разтърквайки очите си, а говорителят ни погледна учудено, защото нищо смешно не беше казал. Но във всеки случай смехът ни подейства ободрително.

Нищо не можах да разбера – какво говори повече от час този човек, учителят от земеделското училище, защото през всичкото време се борих със съня, който ме караше да виждам и с отворени очи, поне така си мислех, че са отворени – бани, амфитеатри и движещи се римлянки по улиците...

Нашите учителки бяха полегнали на няколко крачки от нас и съм сигурна, че и те нищо не са чули, защото не бяха будни... Само горкият ни директор си местеше насамнатам шапката, види се, за да се разсънва. Вероятно накрая съм заспала сериозно, защото никак не помня кога и как бе завършило словото за старинния град... Разбудих се от ръкопляскания, и най-вече, защото Елисавета ме дърпаше за косата...

Върнахме се пак в Земеделското училище, което ни изненада със своята уредба и чистота, още когато го разглеждахме, преди да тръгнем за Никополис. Това училище се слави като най-уреденото в страната ни. В него преподавали учители специалисти и ученичките излизали добре подготвени, получили знания чрез опит...

Сега пътуваме за Русе. Ходила съм като дете в този град и смътно си спомням една голяма, широка улица с посадени от двете страни дървета. Спомням си също посрещането на параход на Дунав, от който слязоха много момичета и момчета – навярно екскурзианти са били...

Пътуването ми е бивало винаги приятно. Мечтала съм да пътувам из далечни страни, за да ги видя и опозная.

Сега е привечер. Влакът върви, върви, искри изскачат от локомотива, местностите минават, забулени в здрач, и там някъде в далечината стои онова, неизвестното, към което се стремим... Мисля си: не е ли така и в живота? Земята върви по своята спирала из безбрежното пространство – носи ни. Може би се стреми към нещо и ние, изпълнени с вечния стремеж към нещо близко или далечно, постижимо или непостижимо, летим заедно с нея... Нещо подобно видях веднъж насън. Беше нощ, аз и Този, който идва при мен насън, стояхме сякаш на ръба на Земята и се носехме из звездното пространство. Всякога се събуждам свръхщастлива от подобни сънища...

21 май, Русе

Наистина този град ми хареса. Нощувахме в девическата гимназия, край която наблизко минава Дунав. Пристигнахме късно през нощта, но въпреки това искахме да видим „Тихия бял Дунав“, на който сме пели песни и който сме мечтали да видим, но учителките не искаха да ни създадат тази радост – уморени били.

На другия ден го видяхме – голяма, много голяма река. Плавахме по нея с малко параходче и пяхме „Тих бял Дунав се вълнува...“

Между многото сгради, които видяхме, много ми хареса мъжката гимназия. Образцова чистота! Наистина радост е да учиш в такова хубаво училище. Имат музей, уредени кабинети. Радвам се заради тези, които учат там.

Ходихме в къщата на историческата баба Тонка. Нейният син, дядо Никола, ни говори разплакан за Ботев и за неговата героична чета, която завърши така трагично. Показва ни пушката на Волон и черепа на Стефан Караджа. Кой знае защо, ни накараха да се прекръстим и да го целунем.

Много от ученичките потръпнаха и малко ни беше страшно, но нямаше как – прекръстихме се и го целунахме. Моите устни потрепераха, като се допряха до черепа. Наистина, ние обичаме и почитаме този герой, но смъртта всякога е някак страшна и целуването на черепа не ни беше приятно. Виола беше цяла пребледняла. Нейните нерви, готови да се разтреперят винаги и от най-малкото вълнение, сега бяха съвсем изопнати.

Когато излязохме, тя ми каза, че ужасно се бои за баща си. Види се, черепът ѝ е навял някаква лоша мисъл.

Дядо Никола ни показва много снимки на Ботев и на други храбри дейци за нашето освобождение. Показва ни също разни стари саби и пищови, които той пази като реликви.

21 май, във влака

Пътуваме за Варна. Виола става много неспокойна. Само си гледа часовника и брой часовете и минутите, когато ще пристигнем там. Тя поиска разрешение от директора да нощуваме при майка ѝ. Изобщо учителите ни имат доверие в нас, но и ние през време на екскурзията го оправдахме. Обикновено ни разрешават сами, самостоятелно да се храним в ресторанти и през часовете, когато те си почиват, ние имаме свободата сами да разглеждаме градовете, в които сме. Разбира се, всякога ни се намеква за прилично държане. И наистина, досега никоя ученичка не се е провинила в това отношение, а и изобщо.

В момента чувам как ученичките гласно мечтаят да видят морето. Повечето не са го виждали и правят най-различни предположения. Учителката ни по история се препира с учителя ни по физика: казва, че девическата гимназия във Варна била по-хубава от русенската мъжка. Настоява, че варненската гимназия била първа по хубост и уреденост. Била е учителка там...

Ние слушаме, но мълчим, защото не сме виждали варненската девическа гимназия. Но след няколко часа спорът ще бъде разрешен – когато я видим.

Директорът стои на прозореца и обяснява нещо на група ученички, които като весели птички чуруликат край него. На отсрещния прозорец учителят ни по музика разправя на други ученички за своите пътувания из Германия като студент и им пее немски мелодии.

До него стои Лили, към която, знаем всички, че той храни особени симпатии. И има защо – Лили е едно от най-хубавите момичета в гимназията ни... Виола ми прави знак да оставя бележника и да отида при нея на прозореца в съседното купе. Зная – иска да ми каже нещо. Силвия разговаря с новия, дошъл последния срок, учител по гимнастика, и с учителката по стенография. Изобщо Силвия много обича да говори и да дружи с учителите и в тяхната среда се чувства съвсем свободна. Може би това се дължи на възпитанието, което е получила от майка си, а естествено, и от баща си. И на двамата им се обажда с картички от всеки град, който посещаваме, а на Драгомир пише всеки ден, изпращайки му изгледи от най-различни места – и от такива, които не сме посетили... Аз се обадох на чичо Асен, защото го чувствам близък на душата си. Писах също на майка и татко. Най-често се обаждах, с картички, разбира се, на Божидар. Със Силвия сме дали адреса във Варна и там очакваме да намерим писма. Писах също на художника, който беше ми обадил, че ще ме чака на Софийската гара, за да ме види, макар и отдалече, защото му бях писала, че не искам да правим впечатление на директора и на учителите с явно то му посрещане. Но Вера със сигурност ще дойде на гарата. Тя гори от желание да види мен, Виола и Силвия. И на нея, и на художника съм описала целия ни маршрут – кога къде ще бъдем.

25 май

Имахме чудесен прием от майката на Виола. Чудна жена е! Главно – хубава. Когато стои до Виола, леко прегърнала я през рамо, сякаш не ѝ е майка, а по-голяма сестра. Има хубави очи като Виола, само че преминалите години и страдания са ги направили по-изразителни, с по-голяма дълбочина. Косите ѝ, челото ѝ, всичко от нея излъчва красота. А походката ѝ – благородство. Сега ми е съвсем понятно защо бащата на Виола е пазел тази хубава жена само за своите очи...

Пристигнахме тук завчера след обяд. Марина, майката на Виола, ни чакаше на гарата. Срещата на майката и дъщерята беше много мила. Виола ни представи на майка си. Тя поред ни прегърна и целуна. Представи я също на директора и на учителите ни. Майката на Виола помоли директора да ни освободи, като го попита кога трябва да се явим при тях.

Той каза, че трябва да отидем на другата сутрин в девическата гимназия, за да отпразнуваме с варненските ученички празника на Св. Кирил и Методий.

Лея Марина с автомобил ни отведе в дома си. Там ни очакваха много и разнообразни изненади. Радваше се и на трите ни от сърце. Чудеше се с какво да ни нагости и зарадва. Често от очите ѝ бликваха сълзи – казваше еднакво радостни. Каза, че на нас двете със Силвия дължи здравето на детето си. Виола ѝ е разказала всичко и тя ни е приела като родни сестри на дъщеря си.

Приготвила ни беше спалня с три бели легла. Имаше саксии с хубави цветя и беше украсила стаята с какво ли не! Нейната спалня беше до нашата и остъклените враги бяха широко отворени. По такъв начин всички бяхме заедно.

След вечеря ни заведе в морската градина. Тя ни говореше и се държеше с нас като с приятелки. А и самият ѝ

вид беше такъв, че не можехме да я чувстваме като някоя възрастна жена. Ако ние така изведнъж прилепнахме към нея, то, мислех си, какво ли е изпитвал и какво ли изпитва сега бащата на Виола, когато я е видял все така хубава след толкова години раздяла... Понякога си мисля: защо хората не остаряват еднакво? От начина на живеенето ли, от самия човешки организъм ли? Или кой знае от какво друго...

Вчера бяхме на парада и майката на Виола също беше с нас. Всичко беше много хубаво. Ние празнувахме за последен път като ученички този прекрасен за всички българи празник – Кирил и Методий. След водосвета една от ученичките на варненската гимназия декламира чудно хубаво стихотворение за тях, а друга изпълни „Паисий“. След всяка от тях военната музика изсвирваше нещо кратко, но много тържествено. А след това засвири „Върви, народе възродени“, и всички, не само хорът на девическата гимназия, а всички ученици и ученички и всички граждани, които бяха на големия площад, запяха. Диригентът на девическия хор беше се качил на нещо и дирижираше... Беше неизказано тържествено. По очите на мнозина блесяха сълзи, а в моята душа отекваше стихът: „И на вси славяни даде книга да четат...“

Наистина, това последно празнуване от мене като ученичка ще остане като незаличим спомен в душата ми.

26 май, Варна

Тази сутрин ходихме на пощата и взехме писмата, изпратени до поискване. Имам писмо от Божидар, от татко, от художника и от чичо Асен. Силвия има от родителите си и от Драгомир. Виола получи от баща си една картичка и писмо от хазайката им, която Виола задължила да ѝ пише, ако баща ѝ не се чувства добре. И наистина, тя пише, че откакто Виола е тръгнала, баща ѝ не е никак добре. От-

начало бил на крака, но после легнал. Повиканият доктор от учреждениято, гдето той работел, констатирал крайно нервно изтощение и преумора... Препоръчал добро гледане и абсолютна почивка. Мнението на хазайката беше Виола да се върне при баща си, защото той нито се хранел, нито приемал лекарствата, които лекарят му предписал. Стоял на леглото, с часове гледал към прозореца, без да каже дума или да поиска нещо. Млякото, което му занасяла, оставало неизпито – и с какво живеел този човек, тя не можела да разбере. Видът му бил много измъчен, с никого не проговарял. Тя се бояла много за него и затова решила да каже на Виола, макар да знаела колко приятно било на младите момичета да ходят по екскурзии. Но самият дълг ѝ налагал това.

Виола, като прочете писмото, заплака. През всичкото време тя предчувствала, че нещо недобро става с баща ѝ, но не знаела точно какво. Майка ѝ, като прочете писмото, остана безмълвна. Виола веднага си приготви куфарчето и отиде да каже на директора, че баща ѝ е много болен и трябва веднага да се върне при него. Директорът знаел, че здравето на баща ѝ напоследък е било разклатено, и веднага ѝ разрешил да си отиде. А ние тази нощ ще отпътуваме за София.

Майката на Виола е също тъжна. На мен ми хрумна идеята и тя да отиде с Виола. На въпроса где ще ноцува, ако бащата не я приеме в дома им, казах, че ще пиша на майка да я приеме... Това зарадва Виола и майка ѝ. Написах веднага писмото и им го предадох. Днес на обед те ще отпътуват.

Снощи с всички ученички бяхме в морската градина. С нас беше и леля Марина. Нощта беше тъмна и облачна. Някъде далече се святкаше. Беше необикновено красиво, когато светкавиците се отразяват в морето. Духаше вятър, но беше много приятно.

Днес ще отидем с моторна лодка в Евксиноград, за да

го разгледаме. Ходихме вчера и в девическата гимназия, но за съжаление в сравнение с русенската мъжка гимназия тя никак не е така хубава...

Нашите искрени изказвания по отношение на варненската девическа гимназия огорчиха учителката ни по история, но не я разубедиха в нейното мнение.

28 май, във влака

Пътувам за София. Чувстваме липсата на Виола. Изказвам със Силвия най-различни предположения, как ли ще отреагира бащата на Виола, когато научи, че леля Марина е в същия град... Дали ще я приеме у дома си, или не... Наистина, какъв особен човек. Страда, умира от мъка по нея, а не може да преглътне миналото на жена си. В това отношение жената по принцип е по-отстъпчива, когато обича. А сигурни сме, че и той обича леля Марина, но неговата гордост и честолюбие му пречат да я приеме. А също и неговата ревност... заради миналото ѝ. Чуден е: страда, ще се съсипе, но гордостта му не се превръща в смирение. Сега само Виола може да служи като мост между двамата – и вярвам, че тя ще успее да ги събере.

Силвия казва, че е страшно да имаш такъв човек за другар а живота. Тя би умряла. Добре, че Драгомир имал чудесен характер, не можел да трае никак да са сърдити. Пък и тя. Един път се скарали за нищо и двамата се разделили сърдити. След десетина минути тя се разкаяла за думите, които му казала, тръгнала да го пресрещне, да му се изви ни и да се сдобрят. Много била изненадана, когато видяла Драгомир да бърза към нея със същата цел. Оттогава не замръквали сърдити. А така, той с години да мълчи, да е с такъв затворен характер!!! Ужас!

Силвия е толкова словоохотлива, че за нея би било голямо нещастие, ако няма с кого да говори...

След това заговорихме за Вера, дали ще ни посрещне на гарата... Сега Силвия е задрямала, а може би е заспала, облегната на рамото ми. Аз съвсем лекичко, внимателно извадих писмата, които искам да препрочета, защото много набързо ги бях прегледала и прочела на балкона, докато леля Марина се приготвяше за пътуването и Виола беше край нея. Най-интересното писмо е от Божидар.

„Антоанета – пише ми той, – очакването да дойдеш се превръща за мен в извор на размисли, търсения и в желание да се разтварят по-често страниците на огромната книга – Акашовите записи, в които е записано всичко, което е станало през изминалата вечност. Там са записани нашите постъпки, а навярно и нашите мисли и чувства, на които постъпките са само резултат. Събрал съм доста неща, които ще прочетем, ако разполагаш с време, когато дойдеш сега, но имам и ясното чувство, че ще дойдеш за дълго време.

Днес бях у една наша стара сестра... на над осемдесет години, която има ясна и съзнателна връзка с Учителя. Тази връзка я прави проводник на неизказано хубавите сили, които се излъчват от Него, и с това самата нейна атмосфера ми е много приятна, присъствието ѝ ме радва. Как бих искал да бъда като нея...

Докато говорехме, нейният син донесе хубави червени череши, по които трептяха капчиците от водата, с която бяха измити. Бяха първите череши, които виждам тази година, и много им се зарадвах. Взех една с дръжчицата и я поклацах пред очите си и ѝ се любувах. И не само се любувах, но и си мислех как природата е направила този хубав плод – каква възшебница е тя! Очите ми гледаха хубавата череша, а с вътрешния си взор виждах една безкрайно мъничка пращинка, намираща се в белия цвят на черешовото дърво, което е всмуквало с корените си от земята – от пръстта, и се е създал този хубав плод. Разбира се, забравих Слънцето, което го е гряло с лъчите си, и той е станал кра-

сив, чуден, сладък... Всичко това е така просто, че ние не се замисляме и го приемаме като дадено, а всъщност е така сложно...

Моят Ръководител, като вижда колко много искам да надникна в миналото и да видя где и кога сме се срещали с теб тук, на Земята, понякога откликва на молбата ми! Ще ти кажа накратко сега, че сме били в една от древните окултни школи, в която се е изучавал човекът, разбира се, не само както сега се изучава във факултета по медицина. Нямаш представа колко много, и то големи Светли същества вземат участие в сътворяването на човека от зачатията му до неговото раждане... Това е една голяма, велика наука, която с години сме изучавали в тази школа.

Хората обикновено казват: „Човек е това.“ Или като вземат една ябълка в ръката си, казват: „Ябълка е това.“ Но какво всъщност знаят те за човека и за ябълката? Това, което се изучава в анатомията за човека и в естествените науки за плодовете, е само външно... А какви сили са взели участие за създаването им извън това, което виждат очите им...

Скоро бях на планината, ходих до Черни връх. Бях седнал на слънчице и чувам няколко младежи да се радват, че са получили знаци за покоряването на върха. А някъде другаде, например на Рила, други младежи се радват, че са покорили Мусала. Мисля си: младежите са покорили толкова върховете на планините, колкото една мравка, като се покачи върху човека, го е покорила... Че се изкачват по планините, е хубаво, но да мислят, че са ги покорили, е смешно...

Днес науката напредва и ще напредва. Учителя казва, че днешната наука ще е забавление за децата в бъдеще. Значи така неимоверно ще напредне науката.

Но това напредване ще бъде само откриване на това, което е създала природата, като се използват нейните закони. Затова най-големите откриватели са били дълбоки мислители, философи, мистици – виждайки величието на природата.

Антоанета, писах ти доста и все пак не съм ти казал нищо от това, което ми откриха...

В тази древна школа ние сме учили заедно и ти си била един от добрите, трудолюбиви и ученолюбиви ученици.

Колко Учителя е благ и добър, колко леко ни подтиква да изучаваме човешката глава, лице, ръце, които отразяват човешката същност и характер...

Като си помисля за малкото, което зная, и за безкрайно многото, което не знам, страдам понякога, че така бавно, съвсем бавно пъпя нагоре. Веднъж Учителя ми каза: „Не бързай, време има много – цяла вечност.“ – А какво да правя? – запитах Го аз. Той ме погледна съсредоточено, после се усмихна и рече? – „Нищо, че бързаш...“

Днес, като гледах черешата, бях удивен: как пръстта, земята, Слънцето и водата бяха съдействали мъничкият прашец да се превърне в този сочен, пълен със сладчина плод... И вечерта тази малка, червена, прекрасна череша ме накара да мисля, да искам дълбоко да проникна зад видимото... Решил съм да поговоря с Учителя...

Прекратявам писмото. Ти навярно сега си в съвсем друг свят и в съвсем друга гама, но човек може да се учи навсякъде и от всичко...

Божидар“

Наистина, тук съм в съвсем друг свят, но като пристигнем в София и се видя с Божидар, ще го помоля да ми разкаже по-подробно за тази древна школа.

Сега пиша, но не се чувствам добре. Главата ме боли ужасно и ми се вие свят. Тръпки полазват по гърба ми. Може би съм настинала или от влака ми става лошо. Пък досега нищо ми нямаше... Учителката ни по история ме запита защо ми пламтят бузите. Казах, че не зная, защото всъщност ми е малко студено... Учителят по пеене, който носи куфарче с разни медикаменти, ми предложи аспириин

за главоболието... Чувствам странна жажда... Приспа ми се...

30 май 19..., София

Вера ни посрещна на гарата извън себе си от радост.

Ръкува се с всички учители и целуна ръка на директора, който бащински ѝ помилва страната. Ученичките от нашия клас една по една бяха разцелувани от нея. Всички ѝ бяха мили и обични. Вера покани директора, всички учители и ученичките от нашия клас да ѝ отидат на гости. Каза, че ще се чувства щастлива да види всички у тях...

Вера сякаш е пораснала и много се е разхубавила. Прилича на разцъфнал цвят. Самият ѝ тоалет е елегантен и ѝ прилича много. Учителката ни по история я разглежда от всички страни...

Тъй като на мен не ми беше добре, директорът разреши да отида с Вера у тях. Като тръгнахме, Вера весело махаше с ръка за довиждане и аз без малко щях да се сблъскам с художника. Той леко кимна с глава и се извини. Аз му отговорих по същия начин, защото не исках да пораждам никакви съмнения у учителите, а също така и у ученичките, защото знаех, че щяха да развият разни теории за разболяването ми.

В дома на Вера ме очакваха сестра ми с детенцето си и Божидар. Не зная защо, той ми се стори близък като отдавна мил за мен човек.

– Най-послед дойде – рече ми той и очите му ме гледаха с нескривана радост.

Аз също се радвам, че го виждам. Имах чувството, че някаква стена между нас по незнаен за мен начин е паднала и ние се разговаряме съвсем свободно. Имаше нещо много хубаво в това. Той намира, че малко съм пребледняла. Казах му, че през тази нощ, докато пътувахме, не съм се чувствала добре и съм ужасно жадна.

– Сега ще те излекуваме – рече той усмихнат и веднага отиде в кухнята, за да се върне след малко с чаша гореща вода, в която бе сложил мед и лимон.

– Изпий тази вода и ще ти донеса друга – подаде ми той чашата.

В жеста му почувствах братска грижа, която внесе ведрината в душата ми.

В свободата, с която ме посрещна, в поднасянето на чашата гореща вода, имаше нещо близко, хубаво и същевременно чисто, безкористно... Не зная защо го оприличих на планински бистър извор, който с радост поднася водите си на жадните.

Сестра ми ме разпитва за дома, за майка. Видях как на няколко пъти очите ѝ се пълнеха със сълзи, когато ѝ казах, че майка се чувства сама и че тъгува за нея.

Много пъти съм се чудила на различните връзки на хората. Сестра ми знае, че е взета, но понякога мисля, че те с майка се обичат повече, отколкото аз и майка ми. Може би защото имат еднакви разбирания, може би защото сестра ми е кротка, тиха... Може би защото е оценила всичко, което майка е направила за нея. Още много „може“ може да има, но все пак има известни въпроси, които търсят своя по-дълбок отговор, който навярно се крие извън сегашното ни идване на Земята. И този отговор би бил за мене най-интересният.

Гошенцето, нейният малък син, се бе опрял на коленете ми и разглеждаше играчката, която му бях купила от Варна.

Вера тичаше ту в кухнята, ту в стаята, и с едно момиче, нейна близка, бързаха да приготвят хубав обед. Казах ѝ, че не съм гладна, а само жадна.

– Ще огладнееш, като изпиеш две-три чаши гореща вода – каза ми Божидар и пак отиде в кухнята да напълни чашата...

Забелязах, че Божидар у Верини се чувства като у дома си, сякаш беше неин брат. Сестра ми също бе свикнала с

него, тъй като живееше на горния етаж на същата къща, в която живее Вера. За обед дойдоха съпругът на Вера и зет ни. Беше ни приятно и искрено се радвах на Вера, като я гледах, спомняйки си нерадостното ѝ минало, изпълнено със страдания и мъка. Бог сега ѝ беше дал съпруг с хубаво, широко сърце. Той се отнася с мен като към сестра на Вера. А наистина, и аз я чувствам като такава, може би защото бе живяла у дома и още тогава я бях приела като моя сестра. Съвсем естествено е да приема и съпруга ѝ като мой брат.

Съвсем неочаквано в съзнанието ми изпъкна Красин и сърцето ми леко потрепна. Сянка забули лицето ми и дълбоко въздъхнах. В душата си изпитвах странна тъга. Бедният Красин, какво ли прави сега? Той очакваше да му пиша, а ето, толкова дни минаха, откакто съм получила писмото му... Кое ме спираше да му пиша? – Жена му! Имаше ли смисъл да се подновяват известни връзки? Той вече е свързан с това момиче... и не трябва да ѝ се причинява каквото и да е страдание. Защото тя наистина ще скърби, ако разбере, че Красин продължава да си пише с тази, за която ѝ е казал, че е обичал... Мисля, че не трябва да се вмъквам между тях... Ако знаех, че ще бъде полезна и на двамата, бих му писала, но ако само се усложнят нещата. Бих искала да живея и да правя всичко така, че да не причинявам на никого страдания. Много бих искала да зная кое е най-доброто, което да сторя в даден момент.

За Красин ще попитам Учителя, защото не е въпрос за едно писмо, а за пътя на три живота... и то най-правилния. Защото една погрешна стъпка може да доведе до нежелани последиствия... Добре, че има кого да запитам – Учителя!

Бях се замислила и когато повдигнах очите си, срещнах тия на Божидар.

– Антоанета, може би ти си изморена – рече той – и ние не ти дадохме нито един миг да си отпочинеш.

– Какво? Не ти ли е добре, Тони? – запита ме Вера.

– Не, сега се чувствам добре. Даже забравих, че не ми беше добре, но бях се замислила.

– Ти още имаш този навик – когато всички са весели, да си спомняш някои тъжни работи. От едно време те помня, че все така правеше, и с това много огорчаваше майка си и баща си.

Усмихнах се. Разбрах колко проникателна е била Вера, а аз я мислех за малко повърхностна. Чуден характер наистина!

Когато всички си отидоха, Вера дойде при мен в стаята, която бе приготвила за мене, и ми каза:

– Тони, признай, че се беше замислила за Красин.

– Да, Вера, но отгде знаеш?

– Като те гледах замислена, изведнъж почувствах, че за него мислиш. – А знаеш ли, че той не е особено щастлив в брака си?

– Отгде знаеш... ?

– Знам. Те идваха тук след сватбата си и бях много изненадана, когато ги видях да идват у дома. Той намери удобен момент да ми каже, че дошъл, защото ме чувствал като твоя сестра, и че идвайки и говорейки с мен, сякаш виждал и говорел с тебе. Каза ми, че се чувствал ужасно нещастен, защото едва сега разбрал колко много те обичал и колко много се е излъгал в преходните си чувства към това красиво момиче. Аз го смъмрих и му казах, че като се е оженил веднъж, няма какво повече да мисли за тебе и че е грехота да омъжнява това прелестно създание. И наистина, Тони, жена му е толкова красива, че ми беше драго да я гледам. Очи, вежди, чело, нос – изваяни просто! Казах му това, а той само поклати глава и рече, че по витрините има по-красиви манекени, но те не могат да дадат това, което човешката душа иска, очаква...

Когато си тръгнаха, той настоя пак да се видим. Разказах всичко на съпруга си и той се съгласи да отидем заед-

но на театър. След театъра, понеже беше хубава лунна нощ, отидохме към Борисовата градина. Аз вървях с него напред, а съпругът ми – с жена му. Тогава му говорих много. Казах му, че е безпредметно да безпокои теб. Че нещата трябва да се оправят и с разум. Струва ми се, че малко взе от дума и когато се разделяхме, каза, че му е поолекнало. Обеща да бъде благоразумен, но кой знае?

Изслушах Вера, но не ѝ казах за писмото, което съм получила, защото тя не би могла да ми даде необходимия за мен съвет.

Чувствам се уморена и ужасно ми се спи...

31 май ..., София

Днес всички ученички и учителите отидоха на Рилския манастир, но тъй като аз не се чувствам още съвсем добре, директорът ми разреши да остана. Като се завърнат, ще стоим още два дни да разгледаме столицата и вечерта се връщаме обратно...

Право да си кажа, това неразположение ми дойде като добре дошло, защото никак не знаех какъв претекст трябваше да измисля, за да мога да имам поне един свободен ден и да отида при Учителя. А ето, самата съдба ми помогна. Имам този желан ден.

Божидар дойде в три и половина часа сутринта, за да можем да сварим сутрешната школна лекция на Учителя. Тази лекция е за ученици, които не са женени. Изнася се от Учителя всеки петък в пет часа сутринта и продължава до шест-шест и половина часа, за да могат след това чиновниците и работниците да отидат на работа.

Утринта беше прекрасна. Като тръгнахме, имаше още звезди на небето. После те започнаха да бледнеят и лек вецет полъхна. Въздухът беше свеж и много приятен. Стигнахме в салона в 5 без 15 минути. Тъй като аз за първи път

сях да посещавам тази Школа, Божидар ми каза, че трябва да поискам позволение от Учителя, затова той влезе да запази два стола, като остави върху тях две книги, а аз останах отвън.

Бях се загледала в явилите се първи багри на изток на небето, но кой знае как и защо се обърнах към стаята на Учителя и Го видях да излиза на балкона. Сърцето ми, душата ми се възрадваха. Точно в това време мина край мен Надя. Инстинктивно се взрях в нея, тя направи същото, и като ме позна, поздрави ме сърдечно, радушно. Повлече ме към салона, но ѝ казах, че ще чакам Учителя, за да Го попитам мога ли да присъствам на школната лекция.

– Сигурна съм, че ще Ви разреши – рече ми тя. – А Божидар знае ли, че сте тук?

– Да, с него дойдох.

– Елате по-близо до вратата, още малко и Учителя ще слезе.

Отидох до подножието на стълбите, които са срещу вратата на салона, който бе осветлен с много, и то големи лампи. Вътре бяха насядали много братя и сестри, а сякаш нямаше никого – беше съвсем тихо.

След малко седящите подхванаха хубава песен, която проникваше в самата ми душа и оставяше в нея мир.

Божидар дойде при мен, погледна си часовника и рече:

– Още няколко минути.

Не зная защо потръпнах. Сърцето ми биеше ускорено и ръцете ми се изпотиха от вълнение. Станах неспокойна и всеки миг поглеждах нагоре към стълбата, отгдето очаквах да видя да слиза Учителя. Най-после вратата се хлопна. Сърцето ми заби още по-бързо и го притиснах с едната си ръка. Учителя слезе и за моя преголяма радост ми подаде ръка. Бях свръхщастлива. От вълнение едва можах да проговоря и Го попитах дали може да вляза. Той сигурно знаеше какво ще Го питам и без да дочака да Го питам със заекващия си глас, каза:

– Рекох, може, може, влезте!

Боже, колко бях радостна!

Отстъпих крачка назад, за да влезе Учителя в салона, където всички ученици Го очакваха прави. Аз влязох след Него, водена от Божидар, и седнах на посочения ми стол, след като всички изрекоха: „Само светлият път на Мъдростта води към Истината. В Истината е скрит животът.“

Учителя каза да изпеят една песен. На органа свиреше тънко, високо момиче. Аз знаех малко тази мелодия. Леля Елена ме е научила на доста от песните, затова тихичко я запях. Божидар после каза, че се зарадвал, когато чул, че пея песента.

След песента някои от учениците прочетоха това, което са писали по зададената им от Учителя тема. Направи ми впечатление, че разработките на темата бяха мъдри и смислени. Някои бяха по-кратки, други – по-дълги, но бяха все философски развити. Имаше някои момчета, наглед простичко облечени, но като почнаха да четат, изненадах се – все едни хубави, отбрани мисли. Съжалявам, че не ми дойде на ума да запиша както темата, така и това, което бяха писали някои от учениците.

Учителя заговори. Аз вече държах бележника в ръце, готова да опитам моите стенографски способности. Разбира се, пак не успях да запиша всичко, но записах следното:

Няма по-велико изкуство в живота на човека от това – да се научи да мисли! Откакто животът съществува, в него е вложена главната задача – да научи човека да мисли правилно. Добрият живот е резултат на правата мисъл. Животът е външен израз на мисълта. Първо се проявява мисълта, после – чувството, и най-после – действието.

Правата мисъл е тази, която е абсолютно свободна, която не се ограничава, която не се влияе от нищо.

Светлината, която излиза от човешкото око, може да се разложи на седем цвята. Следователно от цвета, който излиза от окоето на човека, определяме неговата мисъл. Ако мисълта е Божествена, цветът на светлинния лъч се различава от този на обикновената мисъл. Ако мисълта не е правилна, от очите на човека излиза груба светлина и той губи красотата си.

Правата мисъл свързва човека с причинния, или реалния свят, или по-право казано – с Бога. Който има права мисъл, той е в хармония с всички Божии прояви.

Първата задача на човека е да придобие права мисъл, после – прави чувства, и най-после – прави постъпки. Има ли това, той непременно ще бъде щастлив.

Съвременните хора търсят начин да се освободят от страданията. Добро е желанието им, но като се освободят от страданията, ще се освободят и от радостите. Радостите имат смисъл при страданията.

За да се справи със страданията си, човек трябва да мисли право. Когато мисли право, човек разбира, че страданията, които му са дадени, съдържат в себе си някакво благо. Страданието е признак, че от Разумния свят обръщат внимание на човека. При радостта човек не мисли много, но като дойдат страданията, той почва да мисли. И тъй, през каквито и страдания да минете, помнете – те са привилегия за вас. Привилегия е за човека да страда. Само чрез страданието той опознава силата, знанието, благодатта и милосърдието на Бога.

Вложете правата мисъл в себе си, за да може всеки ден да прибавяте по нещо ново към сградата на своя живот. Всеки ден мислете върху пътя, който правата мисъл чертае. Мислете за нея, за да се свързвате със силите, които тя съдържа.

Правата мисъл ще ви даде сила да преодолявате всички мъчнотии в живота. Правата мисъл е ключът на щас-

тието! Ще работите за придобиване на правата мисъл.

Всеки трябва да започне да говори правилно, да внесе правата мисъл в ума си. В това отношение всички ще имате за образец правата мисъл. Всички ще имате за образец Бога. Човек е създаден по образ и подобие Божие. Следователно, когато се научите да мислите правилно, ще видите този образ. Само с правата мисъл ще намерим Бога и ще придобием своето спасение.

А тази фраза, която много ми хареса и която ще запиша, се отнася за периода след придобиването на правата мисъл:

Тогава ти ще разбереш смисъла на звездите, ще имаш хубави, светли посещения от същества на други слънчеви системи и ще разговаряш с тях.

Това е мечтата на мечтите ми, но дали ще може да се осъществи в този живот? Колко много работа ме чака!

Когато след свършването на лекцията излязохме навън, изказах съжалението си на Божидар, че не съм могла да запиша всичко, което говори Учителя. Той ме успокои, като каза, че като се отпечатаат лекциите, ще имам не само тази, но и цяло томче. Това ме зарадва много.

На двора Надя дойде при нас с един млад висок брат. Бях го виждала още на Витоша, но сега се запознах с него. Четиримата отидохме на поляната, гдето заварихме вече дошли много братя и сестри. Дойде и Учителя. Започнаха се гимнастическите упражнения, които вече знаех. Аз играх с Надя, а Божидар – с братя.

Утринта бе чудна. Въздухът беше чист, свеж. Витоша се издигаше величаво и красива насреща ни. Беше ми леко, радостно, приятно.

След свършването на упражненията всички се втурнаха да целуват ръка на Учителя. Божидар ми каза, че сега мога

да Го запитам дали би могъл да ме приеме. Когато дойде моят ред да Му целуна ръка, тихичко Го запитах. Той поклати глава и рече: „Може.“ Отдръпнах се настрани и потърсих сред многото хора Божидар. Той разговаряше със свои приятели и ме повика при тях. В това време влезе при мен възрастната сестра, която познавах от Витоша. Тя се спря и ми каза:

– Радвам се, сестричке, че Ви виждам отново. Хубаво е, че Вие така млада потърсихте верния път в живота. Бог да Ви помага!

– Благодаря – отвърнах аз, а тя запя, както на Витоша, и продължи пътя си, носейки няколко книги под мишницата си.

Отначало се чувствах много неудобно сред братята и сестрите, с които ме запозна Божидар, но след няколко минути това чувство в мен изчезна, вслушана в интересния им разговор за влиянието на звездите, под които сме се намирали сега... Ах, тези звезди, които така силно ме заплениват! Кога ще мога като тези млади хора да изуча науката за тяхното влияние върху нас, човеците...

След малко тия, които бързаха за работа в града, се сбогуваха и тръгнаха. Останахме само Надя, приятелят ѝ и Божидар, който ме запита искам ли след срещата с Учителя да отидем на Витоша.

Казах му, че не съм се обадила на Вера.

– Аз ще ѝ обадя – рече Надя. – Ние с Владимир ще отиваме в града.

Замислих се. Художникът щеше да идва и ще бъде огорчен, ако не съм вкъщи.

– Малко ми е неудобно – заговорих най-после аз, – обещах на един човек днес да се видя с него.

– Кой човек? – запита Божидар.

– Един художник. Това е дълга история, после ще ти я разкажа. Но може да му напиша бележка, да го помоля да ме извини и да дойде довечера.

– Както намериш за добре – рече Божидар. – Денят е хубав и ако мислиш, че този човек няма да се оскърби и ще дойде довечера...

– Той ще се омъчни, но въпреки това ще дойде.

Никой нищо не каза. Извадих бележника си и написах на Вера бележка, в която я молах да ме извини пред художника и да му каже, че ще го чакам довечера.

Предадох бележката на Надя и отидохме към салона. За моя изненада Учителя слезе скоро, прие една сестра и след това – мен. С треперещо сърце влязох при Него, след като си събух обувките в малкото бяло антренце.

– Рекох, вие дойдохте – каза ми Той, като седнаше на плетеното кресло.

– Да, дойдох. На екскурзия сме, но на мен не ми беше добре, затова останах тук, а другите отидоха на Рилския манастир. Радвам се, че всичко се нареди така, че можах да дойда при Вас.

Той кимна с глава и ме погледна продължително. Загълчахме. Имах много неща до Го питам, а не знаех отгде да започна. Най-после заговорих:

– Днес слушах внимателно Вашата лекция и много ми допадна, защото тъкмо това, което говорихте, най-много ми трябва на мен. Трябва ми права и вярна мисъл, трябва ми права и вярна постъпка, а аз най-често не зная дали право мисля и коя постъпка би била най-права, най-вярна... Чета и Вашите лекции – в тях всичко е хубаво, в смисъл, че прониква в самата ми душа и оставя в нея чуден мир, но когато дойда до практическата страна, там срещам трудности, защото не зная в даден момент как трябва да постъпя. Ето, Вие толкова много говорите за Обич, за Любов, но аз не зная какво всъщност е обич, или и да зная – не зная границата между човешката и Божествената обич. Докъде стига Божествената и откъде започва човешката. Коя е мярката?

– Любов, която заробва и ограничава, е човешка – каза Учителя, – а Любов, която дава свобода и подтик за рабо-

та, е Божествена. Съвременните хора говорят за любов, за обич, без да подозират какво се крие в тяхната любов. Когато двама души се обичат разумно, никой от тях не трябва да умира. И двамата са слуги на Бога, на Господа. Те имат работа, която трябва да свършат навреме.

– Но как се изразява Божествената любов?

– Ако полееш едно цвете, ти изразяваш своята обич към него. Ако нахраниш един гладен човек – ти изразяваш Божествената обич спрямо човека. Как ще изрази човек обичта си към листата на дърветата? Той не може да се грижи поотделно за тях, но като полееш корена на дървото, той изразява своята обич към всички листа. Когато дадете подслон на някой пътник, Вие проявявате пак Божествената обич.

– Това ми е ясно, но има неща, които са много преплетени и ме интересува тяхното правилно разрешение, а аз не мога да ги разреша сама. Ето един случай. Имах приятел, с когото дружих три години. Той ми казваше, че ме обича, аз също отначало мислех, че го обичам, впрочем и досега мисля, че го обичам, но не така, както той искаше. Нашите характери бяха съвсем различни, идеите, които ни вълнуваха – също. Аз жадувах за наука, за знания извън обикновените, човешките. Търсех Бог и страдах ужасно, когато мислех, че Го няма. А приятелят ми искаше да живее и да се радва на това, което е само на Земята. И наистина, той намери това, което искаше – ожени се за едно хубаво и много богато момиче. Но въпреки всичките материални богатства, които има там, се чувствал ужасно нещастен и иска да остави жена си... Моли ме, ако имам малко обич към него, да му пиша.

– И Вие му писахте? – запитва Учителя.

– Не, исках да питам Вас. Много моля да ме извините, че Ви занимавам с такива неща, може би дребни за Вас, но за мен въпросът е важен, защото една погрешна постъпка би имала твърде големи, и то неприятни последици.

– Да – кимна Учителя.

– Затова бих искала да зная какво да направя. Трябва ли да му пиша и какво? Ако му пиша, боя се да не би жена му да узнае и да страда, защото той ѝ е говорил за нашата предишна дружба. Може би ще станат големи неприятности. Ако ли не му пиша... може би той ще направи още по-големи глупости, в смисъл може да избяга някой ден, защото има характер на дете, което може да избяга, ако нещо не му харесва.

– Какво не харесва у жена си? – запитва усмихнат Учителя.

– Била материалистка. Нищо възвишено нямало в нея. Нямала душа. Не можел повече да я понася и да живее с такъв дребнав и суетен човек...

– Вижте, рекох – заговори Учителя, – Вие ще му пишете, че от нея по-добра няма да намери, но че той още не я е видял добре. Той прилича на звезда, която, като видяла друга звезда, е била привлечена от нея. Но като дошъл поблизо, не се е спрял, за да започне кръгово движение, но се е приближил повече, отколкото трябва, и затова е дошло разочарованието. Но всичко ще се нареди.

– Значи да му пиша?

– Може, рекох, няма нищо. Това са временни състояния. Всичко ще се нареди. Кармически отношения. Но Вие мислете, имайте една добра, права мисъл... и мислете за него положително. Човек е като радиото – приема и изпраща мисли... Сегашните хора страдат, мъчат се, боледуват, защото не разбират Любовта. Някой казва, че обича някого, но намира, че той не заслужава любовта му.

– Както навярно сега Красин мисли това по отношение на жена си – помислих си мигновено аз, но веднага се съсредоточих и чух Учителя да казва:

– Ако ти вярваш, че Бог е Любов, как можеш така авторитетно да се произнасяш, че този човек не заслужава твоята любов. Следователно, щом обичаш някого, той заслу-

жава твоята любов. Днес всички хора говорят за любов, за обич, но как изразяват любовта си? Това, което те наричат любов, не е истинска любов. Хората наричат любов много от изопачените си чувства, но се разочароват от своята любов! Истинската любов носи всички блага в живота. Докато обича човек, той е радостен, вдъхновен. Любовта ражда доброто.

– Да – промълвих тихо аз.

Учителя помълча, после продължи:

– Всички хора търсят пътя към щастието, без да подозират, че пътят към щастието и нещастieto е един и същ. Ръката, която милва и която бие, е една и съща. Разликата седи само в будното съзнание. Ако съзнанието на човека е будно и той внимава къде стъпва, ще намери щастието, ако съзнанието му не е будно и той не внимава, ще намери нещастieto.

– Наистина – помислих си аз, когато Учителя стана и отиде към вратата, защото някой почука, – съзнанието на човека трябва да бъде будно, за да знае той как правилно да постъпва. А ако не знае, трябва да пита Този, Който знае. Колко е хубаво, че аз има Кого да питам...

Когато Учителя отново седна на креслото, Той продължи:

– Някой търси Бога и се стреми към Него с цел да намери щастието, но намира нещастieto. Друг се стреми към Него с цел да Го познае, да изпълни Волята Му – и намира щастието. Вътрешните желания водят човека към щастието или към нещастieto!

– Бих искала да изпълня Волята на Бога – проговорих аз, – това би било радост за мен, само да зная точно каква е тя. Аз не мога лично да говоря с Бога и да узная Волята Му, но изказана чрез Вас, ще я приема и изпълня, защото Вие сте проявлението на Бога за мен на Земята. Каквото ми кажете, ще го изпълня.

– Слушайте Вашия вътрешен глас – Божествения глас, и изпълнявайте това, което Ви каже. Във всеки човек има един верен, Божествен глас, който му пошепва – него трябва да слуша човек.

По отразените образи в стъклата на библиотеката, която бе точно срещу мен, разбрах, че отвън чакаха хора да влязат при Учителя. Погледнах бегло часовника си – близо три четвърти час, откакто бях влязла, а не бях усетила как се бе минало времето.

Учителя ме запитва тази ли година завършвам гимназия. Отговорих, че да, но че мисля да продължа образованието си.

– Рекох, хубаво... Всичко ще се нареди.

Усетих, че трябва да си отивам, и ставайки, Му казах:

– Учителю, при Вас е толкова хубаво, че човек не усеща как минава времето. Въздухът тук е изпълнен с нещо неизказано хубаво, което прониква в душата ми и я храни. Струва ми се, че даже нищо да не ми говорите с думи, то пак сякаш всички въпроси в мен стават ясни, разбрани. Цялото ми същество се прониква от необикновена радост и светлина. Същото става и когато чета беседите Ви. А когато бях идвала при Вас по-рано, после със седмици някаква музика звучеше в душата ми. За всичко съм Ви много благодарна.

Учителя мълчаливо ми подаде ръка, която целунах, и в същия момент цялата стая, цялата ми същност се изпълниха с чудно благоухание... Стигайки до вратата, едва тогава ми дойде наум за поздрава от чичо Асен, и като се спрях, сторих това.

Учителя също се спря, съсредоточи сякаш мисълта си, после каза с тих и сериозен глас:

– Поздравете го и от мене.

– Да, благодаря – отвърнах и излязох.

Обух си обувките и отидох на двора. Учителя прие възрастен човек, който чакаше до сами вратата Му.

Бях необикновено радостна. Слънцето грееше отвън на небето, слънце грееше вътре в мен, в душата. Въпросът за Красин, който ме терзаше и измъчваше, бе разрешен, уреден, макар че не знаех точно как. Беше ми леко, чувствах, че товарът ми е отнет...

Божидар ме чакаше с раница на гърба. Тръгнахме. Из целия път се радвах на всичко, което виждах, но ясно усещах, че тази радост идва от благоуханието, което изпълваше стаята на Учителя, от самия Него. Божидар ми каза, че това е Божественото, което Учителя приема от Бога и предава на хората... А самия Божидар го чувствах близък, като роден брат. Сякаш не е било време, когато не сме се познавали и не сме били все заедно. Споделих това с Божидар. Той каза, че вратите на миналото са се пооткрехнали и затова имам тези усещания. Каза ми, че наистина сега не се срещаме за първи път, а в много и много други превъплъщения... и че някои връзки от миналото дават ехо и в сегашния ни живот. Много се зарадвах, макар да не знаех какво ехо дават в сегашния ни живот, и шеговито пожелах и в идващото пресяване пак да се срещнем. Той само ме погледна сериозно. Извиних му се за шеговития тон, защото знаех, че не трябва да се шегувам със сериозни неща, но бях в много весело, радостно настроение.

Изкачихме се горе по билото на планината, после на един връх, от който се разкриваше много хубава гледка. Планината се простираше пред нас в своите дипли. Гледах, изпълнена с радост и възторг. Божидар седеше до мен сериозен, мълчалив. Може би той винаги е такъв сериозен – малко го познавах. Аз също мълчах, но в мен преливаше толкова много радост, която се бе вляла в мен по невидими пътища, когато бях при Учителя, че устните ми мълчаливо се усмихваха, очите сияеха.

– Днес е един безкрайно хубав ден в живота ми – казах аз.

– Много се радвам – рече Божидар и отново се загледа в отсрещните върхове. Но след малко се обърна към мен и заговори:

– Антоанета, писах ти, че много пъти сме се срещали на тази Земя при най-различни обстоятелства и условия... Понякога плътта стремглаво ни е връщала назад... Днес отново се срещнахме, искам да кажа – в този живот...

Заслушах се с трепет в думите му. Той избърса потното си чело с длан и отново се загледа във върховете. Очаквах да продължи.

– Ти радваш ли се? – обърна се към мене той.

– Много!

– Човек, знаеш ли какво е човек? Бях ти писал в едно писмо, че сме били в специална школа, където сме изучавали човека... Много е сложна същността му, вътрешната му същност.

– Сигурно – промълвих аз.

Божидар замълча, но ми се струваше, че продължава да ми говори без глас, но какво? За съжаление не можах да разбера. Когато отново заговори, чух да ми казва:

– Хората са различни, защото са различни стремежите, идеалите им! Ти сама си видяла и разбрала това. Това различие прави те мъчно да се хармонизират и оттам да имат много трудности в отношенията си. Но понякога, дори и когато имат еднакви стремежи и идеали, пак могат да се създадат трудности във взаимоотношенията им, които могат да се дължат не на външни, а на вътрешни причини, идващи от някакво далечно минало.

Слушах Божидар с внимание, защото ми беше интересно това, което говореше, но той пак замълча. След малко той се обърна с неочакван за мен въпрос:

– Знаеш ли защо някога светиите са бягали в пустините? – За да избягат от себе си.

Погледнах го учудено.

– Може би не се изразих правилно. Избягвали са от съблазните, за които са мислели, че съществуват в света. А всъщност те са били в самите тях. Били са слаби. Когато човек е силен, нищо не може да го съблазни. Или когато стремежът му за постигане на идеала му е по-силен от желанията на плътта... Учителя казва, че днес светията не трябва да бяга в пустинята, а да остане в света, в който живее, и да помага на хората... Антоанета, ти сама си разбрала, че всеки има свой път, своя задача в живота, която трябва да изпълни. Път и задача, които човек сам си е избрал, защото Бог го е оставил свободен. Аз също съм избрал своя път и съм приел за задача да съм полезен на хората с това, което Ръководителят ми казва за тях. Уча в университета, защото Учителя казва: „Как ще научите небесните науки, ако не знаете земните?“ – Естествено! Бог е навсякъде – и в земните, и в небесните науки...

От векове, от хилядолетия вървя по този път нагоре, макар понякога да съм се спъвал, да съм паднал, пропадал, но пак съм тръгвал нагоре, впил поглед в блестящия, извисен в небесата, непостижим връх... и сега за нищо на света не искам отново да се спирам или да се върна надолу, както съм правил неведнъж... Опитал съм през вековете всички човешки радости и видях, че те са нищо в сравнение с тази, която изпитвам, като служа на Бога...

- Аз също искам да Му служа – промълвих тихо.
- Тогава искаш ли да сме съработници?
- Разбира се!

Божидар, вгледал се в отсрещния връх, изведнъж се обърна към мен и ме запита:

- Искаш ли да си ми сестра? Искаш ли в този живот да реализираме духовни, братски отношения?
- Не съм мислила за никакви други.
- Знай, ти и друг път си ми била духовна сестра, когато си бдяла край постелята ми, но тогава съм бил болен, недъгав...

– Има ли значение това?

– Бих искал да няма, но ние сме имали и други срещи...

Божидар замълча, вгледан в отсрещния връх, а всъщност може би гледащ някакво минало, което аз не знаех, не виждах. След малко ме запита:

– Знаеш ли какво гори и изгаря? – Дървото – отговори си сам той. – А златото от огъня се пречиства. Страданията, болестите, недъгавостта са огънят, които са ме пречиствали... Но ако аз все още не съм чисто злато и в мен има нещо, което може да гори и да изгори, какво ще направиш ти, ще ми бъдеш ли винаги сестра?

– Да, винаги!

– Как бих искал да реализираме една обич, в която са изключени желанията на плътта.

– Учителя казва, че това е обич...

– А искаш ли да я реализираме, да сме съученици, ученици на Учителя?

– Да, разбира се. Мисълта да сме ученици на Учителя ме изпълва с радост. Това е моят идеал.

Божидар се изправи и запя. Не знаех, че толкова хубаво пее. Като завърши песента, запита ме коя песен зная. Като му казах, заедно я изпяхме. В очите му имаше светлина. Обядвахме, макар и доста късно. Божидар се бе погрижил за всичко, тъй като аз нищо не носех. Предложих да се връщаме, за да не закъснея.

– За срещата ли? – запита той.

– Да.

На връщане му разказах всичко за художника. В един момент той се спря, очите му останаха неподвижни. После въздъхна дълбоко и рече:

– Наистина, сестричката му не може да намери по-добър проводник от тебе, за да му помага.

– Така ли мислиш?

– Не мисля. Щом ти заговори за нея, и тя дойде.

– Наистина?

– Да. Тя иска да му помага в работата – в рисуването, но тъй като е без плът, не може да влезе във връзка с него. И ти си се явила като най-подходяща връзка между него и нея. Тъй като той сам по себе си е изработена душа, ако сега съзнателно заработи за духовното си израстване, ще може да влезе в пряка връзка с нея. Или по-право, тя ще му помага без твоето посредничество, защото той ще бъде по-възприемчив. Но засега това не може да стане. Ти трябва да бъдеш внимателна към него.

– Да, само ме измъчва това, че не зная как да се държа с него.

– Не се безпокой... Незнайни са пътищата на Бога, когато Той иска да помогне на една душа. Този човек навярно добре рисува.

– Много добре.

– И природата е избрала теб, за да му дадеш малко вдъхновение, импулс за работа. А това е много важно.

След това заговорихме за чичо Асен. Казах, че му е много мъчно, загдето Силвия не споделя неговите идеи и все повече заприличва на майка си и той въпреки се чувства сам.

– Да, трудно е, когато човек се чувства духовно сам между родните си близки. Но има и родство по дух. Ти го спождай, а и аз ще му пиша. Той е прекрасен човек. Като бях във вашия град, между нас се създаде много хубава връзка. Той е един изработен човек и помага безкористно с всичко, което може.

Като стигнахме въпреки, Вера ни посрещна още от вратата, че това на нищо не приличало – Божидар да ме отнеме от нея за цял ден. Каза, че художникът идвал, много се опечалил, като му казала, че ме няма, тъй като искал непременно да ме заведе у тях, да ме види майка му, на която говорил за мен. Но накрая казал, че тази вечер ще дойде.

Едва бяхме седнали да си отпочинем, и звънецът силно иззвъня.

– Това е той! – рече Вера. – Твоят художник.

– Защо пък мой?

– Така, шегувам се – помилва ме тя по лицето.

Наистина беше художникът. Като ме видя, просия от радост.

– Боже мой – говореше той, – колко се радвам, че можах най-после да Ви видя. Да знаете само колко съм Ви очаквал! Не е минавало ден да не говоря на майка ми за Вас. И тя иска много да ви види, защото ѝ казах, че много приличате на сестричката ми. Баща ми също се интересува за вас.

Докато говореше, продължаваше да ми държи ръката в двете свои. Аз само се усмихвах и не знаех какво да кажа. Изведнъж се сетих да го представя на Божидар. Той се ръкува с него, но след миг пак се обърна към мен.

– Знаете ли, Антоанета, напоследък не съм могъл да спя, броях дните и часовете до идването Ви... На гарата бях отишъл цял час по-рано. Искан само така, отдалече да ви видя. Но въпреки това напрегнато състояние рисувах много. Много бих искал да Ви заведа у дома, за да видите новите ми картини. Знаете ли, като мисля за Вас, мога да рисувам едва ли не непрекъснато. Майка ми се радва, защото преди ужасно скърбеше, като ме виждаше мрачен да държа четката с часове, без да нарисувам каквото и да е. Сега рисувам заради тогава... Просто чудно е всичко!

Той замълча за миг, после като че ли се сети нещо, обърна се към Божидар и Вера, казвайки им:

– Ще ме извините, че говорих много, но не можех да не изкажа голямата си радост от това, че видях Антоанета.

Божидар кимна с глава в знак, че го разбира, а Вера се усмихна. След малко се завърна съпругът ѝ, донесъл ранни черешки. Използвах случая и излязох с Вера. В кухнята тя ми рече:

– Такива ли са всички художници – да си изказват любовта в присъствието на всички хора.

– Това не е любов, Вера.

– Ами какво е?

– Как да ти го обясня, но ако беше онази любов, за която ти мислиш, той никога не би говорил така. Тук има нещо много чисто, което не е нечовешко... обикновено човешко...

– В чистотата не се съмнявам, но за извънчовешкото...

– После ще ти разправя как стоят работите.

Но не стана нужда да ѝ разправям. Като влязохме в стаята при другите, самият художник разказа за нашата първа среща и за необикновената прилика, която видял между мене и починалата му сестричка. Това го изпълнило с необикновена радост. Тогава Вера намери за съвсем естествено неговото държание...

Божидар и художникът, които си бяха доста поговорили, си тръгнаха заедно, а аз се прибрах в стаята си уморена, но радостна. Тази вечер съм писала най-много... затварям тетрадката.

1 юни ..., София

Отново виждам Вера в нейния чуден характер... В кой ли минал живот е научила това изкуство – да се усмихва и когато страда? Когато дойдох, мислех, че са се свършили вече трудностите ѝ, а ето, съвсем не било така. Не знаех, че свекърва ѝ била тук... в София, и то каква... Но да започна отначало.

Сутринта много рано Силвия се обади, че ще доведе към обяд директора, учителите, не всички, разбира се, както и не всички ученички от нашия клас, защото някои искали да използват времето да отидат по магазините. Вера съобщи това на съпруга си и той изпрати по някакъв човек всичко, което беше необходимо за един много хубав обяд. Освен това дойде младото момиче, негова братовчедка, да помогне на Вера, но стоя само два часа, защото аз се включих като

помагачка за салатите.

Няма да описвам всичко подробно, само ще кажа, че обядът мина прекрасно. Съпругът на Вера дойде. Рядко културен човек, разговаря много добре с директора, с учителите. Вера хвърчеше от радост, беше поруменияла и станала по-хубава отвсякога. Всички ѝ се възхищаваха и похвалиха добрия съпруг, който наистина е любящ и много внимателен към Вера.

Силвия ми пошушна, че крадешком се виждала два-три пъти с Драгомир, който уреждал нещо... Не питах какво, защото всъщност не ме интересува.

А аз, кой знае защо, през време на обяда се разкашлях без никаква видима причина, затова проектът да отида след обяда и да се присъединя към всички, за да разгледаме не зная точно какво, се провали. Учителката ни по история намери, че още не съм съвсем добре, затова не трябва да излизам никъде. Пожела да разгледа апартамента на Вера, придружена от Силвия, разбира се, и от Вера. После Силвия ми каза, че използвала това, за да довери на учителката ни проекта за скорошния си брак с Драгомир и я помоли да ѝ издейства два-три часа отпуск от директора под предлог, че двете ще отидат в някой магазин... Наистина, тази учителка е добросърдечна, а и уважава бащата на Силвия, и се съгласила, но все пак трябвало да види момъка. Силвия ѝ каза, че можело изобщо, през всичкото време, да бъдат заедно. Само тя искала да бъде с Драгомир. Учителката се усмихнала и се съгласила. Довечера всички ще бъдат на опера. Аз няма да отида, защото утре сутринта Божидар ще дойде да ме придружи до Изгрева, за да чуя сутрешната неделна беседа на Учителя, която е в 5 часа. Наесен, като дойда, ще имам много време да отивам на театри и опери. За мен сега е най-важно да видя пак Учителя и да чуя Словото Му. Освен това Божидар каза, че ще мине тази вечер, за да ми донесе някои книги.

Утре към един часа вече се присъединявам към екскурзиантите, за да посетим някакъв музей, и вечерта си тръгваме...

След днешния обед банкет, като си отидоха всички, Вера се заприготвя да посети свекърва си. Чудно, че както отведнъж ми беше дошла кашлицата, така отведнъж ми мина. Вера намира, че съм се била задавила, като съм се хранела, но аз не помня такова нещо. Вера ме покани да отидем заедно, но никак не разбрах защо тя, която беше така радостна, весела и спокойна пред учителите и директора, сега ставаше неспокойна и постоянно поглеждаше часовника си...

Току-що се върнахме от посещението при свекървата и използвам времето, докато дойде Божидар, да напиша в дневника впечатленията си от това посещение... Трябва да кажа, че и на мен още ми трепери сърцето... От какво? – От нищо и все пак от нещо. И друг път съм забелязвала, че различните хора създават в мен, а може би и в други, различни състояния, или най-малкото, настроения. Преди две години имахме една учителка по химия. Като влезеше в клас, замръзвах. Не знаех дали другите ученички замръзваха като мен, но в класа имаше абсолютна тишина. Беше висока, едра, очите ѝ – големи, тъмнокафяви, с особен израз... Една ученичка от по-долните класове припаднала, докато ѝ разказвала урока, макар че учителката нищо не ѝ била казала, в смисъл да ѝ се скара. Ученичката уж знаела много добре урока, който можала да разкаже до половината...

На другата година учителката ли се премести, или я бяха преместили – не знаех, но всички си отидяхме. В края на краищата аз я съжалих, защото не беше лош човек. Мисля си, че за нея е голямо нещастие хората да треперят, в случая – ученичките, от нея. Чичо Асен ми обясни, че се дължи на това, което човек излъчва от себе си. Това излъчване се манифестираше с различни цветове, които се наричали аура. Разбрах, че той, а може би и много други, които са работи-

ли за духовното си издигане, виждат тази човешка аура. И според цветовете, които преобладават в аурата, може да се съди за това, дали тези излъчвания са положителни, или отрицателни. На чичо Асен виждането на аурата около човека много му помагало при лекуването на болните, защото тоновете на цветовете на аурата на болните много се различавали от тези на здравите. В това време го бяха повикали при болен и разговорът, който беше много интересен за мен, се прекъсна.

Но много се отклоних от това, което сега искам да запиша – за необикновеното за мен посещение при свекървата на Вера. Като позвънихме, отвори ни една на средна възраст жена. После Вера ми обясни, че била някаква роднина откъм линия на съпруга ѝ, на която свекърва ѝ завещала една трета от апартамента, срещу което тази жена ще ѝ услужва и ще се грижи за нея до края на живота ѝ. Свекървата на Вера ни посрещна с леката усмивка на човек от превъзхождаща ни класа. Вера смирено ѝ целуна ръка, а тя в това време ме гледаше над нейната – на Вера – наведена глава. Изглежда, че силите, които излъчва тази жена, трябва да са специални, защото се смутих, без да има за какво. Вера остави на масата всички сладки, които беше донесла, но тя не ги погледна. Стояхме до камината прави, докато тя най-после намери за необходимо да ни каже да седнем.

В първия момент ми се искаше да кажа на Вера веднага да си отиваме, но после си помислих: нали вече се уча на търпение – въздъхнах и седнах на стола. Без малко и аз щях да ѝ се усмихна с подобаваща на нейната усмивка, но в същия момент си помислих какво би казал Учителя... нали искам да Му бъда ученик!!! Тогава разбрах колко уж лесни, колко дребни наглед неща, са мъчни... Домакинята спираше високомерен поглед ту върху Вера, ту върху мен, а ние стояхме като статуи неподвижни. Най-после тя проговори на Вера – питаше я нещо за сина си, не обърнах внимание

какво, защото в това време я наблюдавах: красива, дори много хубава жена, и тоалетът ѝ отговаряше на съответното ѝ царствено държание, макар да си беше вкъщи. Лицето ѝ, чертите ѝ, челото – всичко беше красиво, но тази красота не ме привличаше, а ме отблъскваше с хладината си. В това време чух да се повишава гласът ѝ. Касаше се за сина ѝ: защо три дни не е отишъл при нея. Вера се мъчеше да го оправдае и явно направи грешка, като спомена за гостите на обяд. Тогава свекървата стана, заразхожда се из стаята като обидена княгиня и през зъби, със саркастичен език рече на Вера:

– Значи за твоите провинциални даскалчета има време, а за майка си – не!

– Майко – заговори Вера за моя преголяма изненада със смирение и почит, – те са били мои учители и аз ги уважавам.

– Разбира се, че ще ги уважавах, като са те толерирали, макар да са знаели произхода ти... Баща ти е бил комунист...

– Той беше болен – промълви едва чуто Вера.

– Но преди да се разболеете?...

Наистина, аз не знаех за идеите на Вериния баща. Татко може да ги е знаел, но зная, че го е уважавал и прие нещастното му дете у дома.

В това време жената донесе много хубави черешки. Вера скоочи да ги поеме и ги сложи на масата, а после пак седна на стола. Стори ми се, че жената, докато излизаше, погледна Вера със съчувствен поглед. Самата тя изглеждаше отрудена, измъчена. Вера после ми каза, че тя приела тази грижа за свекърва ѝ заради децата си, останали от малки без баща, за да имат един ден дом... Момичето, което дойде да помогне на Вера, била нейна дъщеря, работеща като нощна възпитателка в седмична детска градина. Затова могла през деня да работи някъде допълнително.

Тъкмо мислех да кажа на Вера да си отиваме, свекърва

ѝ ни покани при масата да опитаме черешите. Тогава ме запита какво работи баща ми. Казах ѝ, че има колониален магазин.

– Тогава той много печели – рече тя.

– Не, не много, средно, но достатъчно, за да изхранва семейството ни.

– А защо не много? Хора с такива магазини потъват в пари.

– Защото той дава на някои на кредит... Записва го в тефтерчето, което те носят. Но понякога, когато те не могат да заплатят това, което са взели, зачертва го. После почва отново.

– Тогава те могат много да го лъжат.

– Не, хората в провинцията се познават, честни са. И щом като имат, плащат си.

Никак не зная защо, докато говорех, чувствах някакво вътрешно треперене. Като споделих това после с Вера, тя каза, че същото ставало и с нея всякога, когато отивала при свекърва си. Мога да си обясня всичко това със силите, които излизат от нея и действат на нервната система, сигурно не на всички, разбира се, но на такива като мен и Вера – и ние се изпълваме с неспокойствие, което се изразява в треперене.

Изведнъж си помислих за Учителя: какви чудни сили се излъчват от Него, и то на голямо разстояние, че действат на хората лечебно и ги изпълват с неземна радост, с мир. Даже когато нещо съм се спречквала с Филип и почна да си мисля за Учителя, успокоявам се. А веднъж татко ме бе пратил до едно съседно село при болен негов приятел – той има много приятели – да му занеса нещо. В автобуса, с който пътувах до това село, случи се, че бях седнала до една жена, която явно не беше в ред, защото ми казваше, че вечер я посещавали разни духове. Трябва да си призная, че се поуплаших доста. Изведнъж започнах да мисля за Учите-

ля. Жената спря да говори, страхът ми изчезна, замени се с нещо безкрайно хубаво в душата ми.

Като хапнахме от черешите, казах на Вера, че тя може да остане, ако има още някаква работа при свекърва си, но аз ще си отида, защото мислех за идването на Божидар.

– Не, няма никаква работа – рече свекървата с особено помръдване на раменете.

Точно си тръгнахме, когато дойде една съвсем млада жена, облечена в много хубав тоалет. Свекървата на Вера си разтвори ръцете и цяла заляна в щастлива усмивка, рече:

– Скъпа моя, най-после дойде! Колко много те очаквах!

Двете се прегърнаха и целунаха. След това гостенката погледна към нас, но домакинята ѝ каза, че точно сме щели да си тръгваме.

Вера се усмихна учтиво и каза, че наистина малко бързаме, заради... посочи тя мен.

На връщане отначало мълчахме, но после запитах Вера все такова ли държание има към нея свекърва ѝ?

– Да – отвърна Вера – тя е била страшно против брака ми със сина ѝ. Тя е богата жена, съпругът ѝ е оставил много, но е искала да вземе богатата снаха.

– А съпругът ти?

– Той е много добър, приличал на баща си, който бил мек, отстъпчив човек... И когато свекърва ми иска да огорчи сина си, казва му, че бил мекушав като баща си... без чувство на достойнство. Но аз, а и той мислим, че не е така, но...

Звъни се, сигурно идва Божидар.

6 юни 19...

Най-после се завърнахме. Екскурзията беше 14 дни, но сякаш бяха минали 14 години, благодарение на многото впечатления, които добихме в това време.

Сега ще дешифрирам стенограмите ми от сутрешната неделна беседа на Учителя, на която имах голямата радост да присъствам. Много съм благодарна на Божидар, който дойде у Вера, за да ме придружи до Изгрева. Това, което чух Учителя да говори през време на беседата, ми е от много голяма полза. Този път повече слушах и гледах Учителя, затова записвах само най-важните за мен мисли, които сега ще препиша в тетрадката. Това, което каза относно съзерцанието, искам да го приложа. Разбира се, всичко, което казва Учителя, трябва да се прилага, и то в ежедневието.

Затова разбирам, че Школата на Учителя е за цялата Земя, за всички хора там, където са: в домовете, в училищата, в университетите, на работните им места... Всякога и при всички случаи човек трябва да е изправен в постъпките и отношенията си... Затова виждам, че никак не е лесна тази Школа... Но ако човек я следва, ще придобие много, в смисъл, че ще израсне духовно. Ето какво казва Учителя за съзерцанието:

Искате ли да се освободите от своите вътрешни противоречия, вие трябва съвършено да отпуснете мускулите си, да разхлабите всички връзки на тялото си, да дойдете до положение, че всичко сте уредили, и след това ще се предадете на дълбоко размишление.

Всеки ден употребявайте по няколко минути за съзерцание. Отправляйте ума си към всички разумни същества. Благодарете на Бога за всичко, което е направил. Когато съзерцавате, вие може да седите на стол, можете да легнете на креват. Правете това упражнение три пъти на ден: сутрин, на обяд и вечер по десет минути. Размишлявайте върху Божественото, за да се освободите от всички дребнавости. Човек трябва да се вглъбява в себе си, за да се надигне над обикновените условия в живота.

Боже мой, как искам с всичката си душа да приложа това... По-нататък Учителя говори за дарбите, за доброто:

Дайте път на Божественото в себе си и не се безпокойте! Имайте вяра, че Божественото е в сила да разработи своите пътища. Дайте възможност на дарбите и способностите у вас да се развиват и не мислете за външните условия. Вие носите в себе си дарби, заложби – много дарби и способности, които трябва да развиете.

Божественото в човека е същественото, върху което той трябва да работи. Чрез него ще се свържете с добрите хора, със светите, с ангелите, с Бога. Дойде ли човек до това положение, мисълта му се изправя, чувствата му се облагородяват и постъпките му стават възвишени. Всичките му работи тръгват напред.

Посейте семената на доброто и не мислете за тях. Поставете доброто за основа на своя живот, разумността, Мъдростта – за страж, а силата – като резултат. Като работите с доброто, с разумността и със силата, вие ще постигнете всичко, каквото желаете.

Ох, Боже мой, колко много искам да съм добра в ежедневието си, но не мога да го постигна така, както искам, а дали изобщо ще го постигна в този си живот? Светли същества, помагайте ми в това направление!

А сега да запиша това, което говори Учителя и което може би най-много ми е необходимо – смирението.

Голямо вътрешно смирение и дълбоко съзнание се изисква от всички съвременни хора. Днес има много хора външно смирени, благочестиви, но светът не се нуждае от такова смирение.

От вътрешното смирение на човека се раждат най-хубавите черти, най-хубавите плодове.

Трябва да работя върху смирението, за да го постигна поне малко, малко. Върху колко много неща има да работя! Ето, това е Школата – нали искам да бъда ученик в нея!

Сега ще запиша приказката, която Учителя разказа на края на беседата. Тя е свързана с това – човек да не иска и да не взема повече, отколкото му трябва. А ние все искаме, искаме много, независимо в коя област. Много ми хареса приказчицата, защото е много поучителна:

Турски дервиш срещнал турски бей и поискал малка помощ. Бейт извадил кесията си и казал на дервиша:

– Вземи, колкото ти трябва.

Дервишът погледнал кесията, която била разделена на три преградки: в едната имало златни, в другата – сребърни, а в третата – медни монети, и си взел една медна монета.

– Защо не взе от златните монети? – запитал бейт.

Толкова ми трябва – отвърнал дервишът.

По същия начин и Бог ще ви срещне, ще отвори кесията Си и ще ви каже: „Заповядайте, вземете си, колкото ви трябва!“ Вие трябва да имате благородството на дервиша – да вземете само толкова, колкото ви трябва за през деня. На другия ден Бог ще ви срещне, пак ще отвори кесията Си и ще ви предложи да си вземете, колкото ви трябва... Вземете ли повече, отколкото ви трябва, вие сами ще затворите пътя си.

Колкото повече мисля върху тази приказка и върху това, което казва Учителя, толкова повече поуки и размисли се раждат в съзнанието ми.

Завчера за първи път след връщането ми от екскурзията ходих у Силвия. Отвори ми чичо Асен, защото леля Елизабет била с тестени ръце от сладките, които правела.

– Антоанета – заговори ми той, – благодаря ти, че си намирала време, за да ми се обаждаш.

– Ах – усмигнах се аз, – само два-три пъти. Но много повече съм мислила за Вас и за това, което сте ми говорили. С Божидар много разговаряхме за Вас. Получихте ли общото ни писмо: от него, от Вера и от мен?

– Тази сутрин.

– Гледай, Ели – обърна се чичо Асен към леля Елизабет, когато влязохме при нея, – нали Антоанета е пораснала тези дни?

– Същото ми се стори и със Силвия, когато я видях – отвърна тя. – Това е, защото са придобили доста нещо за кратко време.

Силвия, която беше отишла да купува карамфил за сладките, се завърна заедно с Драгомир. Той най-напред целуна тестената ръка на леля Елизабет, а тя го целуна по бузата, както целува Силвия или Влади, когато се връщат от училище. После той поздрави чичо Асен с „Добър ден, татко!“ Тъй като Силвия вече завърши училището, виждах, че отношенията им вече са ясно определени.

Чичо Асен поздрави Драгомир много любезно и го запита за новини из вестниците. Той може би и друг път е получавал подобни запитвания, защото веднага му разказа за важните събития, които е чел. Леля Елизабет помоли Силвия и Драгомир да ѝ помагат за сладките и те с радост приеха. Тогава чичо Асен ме покани да отида при него, за да му кажа дали съм предала поздрава му, за който ме бил помолил.

– Да, предадох го – отвърнах аз и тръгнах след него.

– Боже мой, да знаете колко се радвам, когато ме поканите тук – казах на чичо Асен, когато влязохме в кабинета му.

Той ме погледна, усмигна се и рече: „Сега ми разкажи!“ Разказах му за срещите, които имах с Учителя, за разговорите, които имах с Него както в петък предиобед, така и когато се сбогувах в неделя след сутрешната беседа и гимнастиките. Казах му също, че и Учителя го поздравява.

Докато разказвах, чичо Асен ме слушаше много внимателно. След това каза:

– Антоанета, ако Драгомир го назначат в друг град на работа и Силвия отиде с него, мисля да се преместя на работа в София. Имам желание да съм по-близо до Учителя.

– Ще бъде прекрасно – зарадвано казах аз.

Но той стана мрачен и рече:

– Колко много скърби преживява човек, когато си сложи съкровището в земна каса...

– Защо така много страдате за Силвия?

– Защото бях вложил всичките си мечти в нея. Откакто се бе родила, аз живях за нея и чрез нея. Всяко нейно движение, растенето, проговарянето, за мен бяха живот и радост, неподозирани от никого. Исках да ѝ дам възпитание, каквото на мен ми е липсвало, а ето – яви се един страничен елемент, който завладя всичките ѝ мисли, всичките ѝ чувства. Това, което бе вложила майка ѝ в нея като наследство, заговори. Тя се пробуди като жена, като бъдеща майка, но не и като човек, както аз мечтаех.

– Но няма Вие мислехте, че Силвия никога няма да се омъжи?

– Не, това не съм мислил, но съм искал да има другар в живота, който да продължи моята работа с нея.

– Тогава Влади...

– Трудно е да се започва отново. Влади е наследил моята затвореност и ние сме като два затворени свята един за друг. Зная, че с него ще се разберем, но по-късно...

– Понякога чувствам Вашата мъка и ми става жал за Вас...

– Дете, дете! Може би правя грешка, като говоря за тези неща...

– Не, и без да ми говорите, понякога усещам и през далечината състоянието Ви. Аз също бих искала Силвия да прилича на Вас, но жалия, че се чувствате сам в дома си.

– Това разбрах от кратките писма, които получих от теб. Те ме трогваха и радваха.

– Понякога, както съм радостна, изведнъж чувствам Вашата тъга за Силвия... това, че сте неразбран от домашните Ви.

– Хората са като скачени съдове и поради това понякога усещаш неща, които не са за теб...

– Кои?

– Тъгите. Бих искал ти да си само радостна.

– И аз искам същото за Вас.

– Добре, добре – усмихна с той. – Аз имам две момичета, две мои деца – Силвия на физическия свят, и другото – ти, Антоанета – в духовния.

– Това много ме радва.

– И мен също.

Телефонът иззвъня. Викаха чичо Асен при болен.

– Друг път ще поговорим пак – каза ми той, когато излизах от кабинета му.

Отидох при Силвия, но се почувствах някак излишна. Те тримата: леля Елизабет, Силвия и Драгомир, продължаваха да правят сладките и си приказваха за приготовленията около задомяването на Силвия. За първи път почувствах, че със Силвия сме от два различна свята – или може би сега ни се разделят световете... Нейните мечти и идеали са съвсем различни от моите. Разбира се, не я упреквам, напротив, радвам се на сбъдването на нейния тъй отдавнашен блян. Ще се радвам също и на нейните деца, ще ги обичам, като да са на моя родна сестра, но има нещо, което сякаш ни отдалечава една от друга, макар че тя сега е по-любеобилна, по-нежна от всякога. Тя сякаш мисли, че трябва да сподели малко от радостта и щастието си с нас, за да не останем ние без никаква радост.

Като се върнах у дома, заварих Виола, току-що дошла. Веднага отидохме в моята стая и я запитах как е сега у тях.

– Добре, Антоанета. Само че ми се иска да не съм у дома.

– Защо?

– Така.

Виола замълча, а аз не исках да я питам за нещо, което тя сама не намира за необходимо да ми каже. Беше се загледала в прозореца. След малко се обърна към мен и рече:

– Тони, представи си, татко е очаквал майка да дойде с мен... Да. Заварих го не на леглото, а облечен, полегнал на лежащия стол. Хазяйката му каза, че ми е писала да се върна. Отначало много се ядосал, викал, кряскал. Но вечерта бил много зле и постоянно ме викал. Мислел, че ще умре и че никога няма да ме види. Хазяйката ми каза, че през цялата нощ стенел, едно че му било много лошо, а и от мъка по мене... На сутринта притихнал и заспал. Като се събудил, извинил ѝ се за предишния ден и я помолил да му даде новите дрехи. Тя се изненадала, но изпълнила желанието му. Когато му занесла млякото, видяла го облечен на лежащия стол. Той изпил млякото и я помолил да повика бръснаря да го обръсне.

Вяждаш ли, Тони, той е усещал, че няма да се завърна сама, и затова е искал маминка да го види в по-добър вид. О, тези хора, които така много са се обичали и никога няма да престанат да се обичат, са прахосали 15 години от най-добрия си живот. Когато влязох в стаята, очите на татко се изпълниха със светлина.

– Виола, мое дете – изненада ме той с нежността си и поиска да стане, но беше толкова слаб, че отново седна. Аз тичешком отидох при него и го прегърнах. И представи си, Тони, татко ме прегърна и целуна, като ми зашепна нежни думи. Очите му бяха пълни със сълзи и продължаваше да милва косите ми. Може би мисълта, че е щял да си отиде от Земята, без да ме види, го е преобразила. Като че ли изведнъж е разбрал, че ще си отиде, без да ме е помилвал, без да ми се е наравдал.

Когато се поуспокоих, казах му, че маминка е отвън и го попитах може ли да влезе. Той ме погледна и рече:

– Зная, нека влезе.

Моето кратко забавяне маминка изтълкувала като нежелание от страна на татко да я приеме и стоеше съвсем бледа в антрето. Хванах я за ръката и я поведох в стаята. И татко, който за мен нямаше сили да стане от стола, за нея бе намерил, за да дойде близо до вратата, опрял гърба си на гардероба. Но беше блед, жълт и ужасно слаб. Той протегна ръце на майка и рече:

– Марина, ти се завърна в своя дом.

Маминка се разхълца, коленичи пред него и като му хвана ръцете, целуна ги. Той милваше косите ѝ и леко дърпаше ръцете ѝ, желяейки да я изправи. Тя усети това и стана. Тогавя се почувствах излишна, отидох в моята стая и плаках от радост... и от необикновена мъка – мъката на моя баща, който през дните, когато ме е нямало, е преживял и е надживял своята гордост, честолюбие и още какво ли не...

После отидох при хазяйката и я помолих да каже на татко, че съм излязла по работа и ще се върна привечер.

И знаеш ли, Тони, когато се завърнах, за първи път след толкова години заварих маминка и татко да ме чакат. Това бе толкова красиво, толкова хубаво, бих казала – най-хубавото на Земята – да видиш майка си и баща си отново заедно, примирени, обичащи се... Маминка беше приготвила вечерята, а татко, полулегнал на лежащия стол, изглеждаше по-бодър и по-добре, отколкото преди няколко часа. Приближихме масата до стола на татко и вечеряхме тримата след толкова години раздяла.

Татко за няколко дни закрепна и е внимателен към мен, както никога в живота ми. Също и маминка. И двамата като че ли искат да ми дадат всичкото внимание и нежност, от която ме бяха лишили толкова години. И двамата сутрин ме питат какво искам да закусвам, какво да се приготви за

обед. Аз вече не съм дете, Тони, и тяхната грижа колкото ме радва, толкова ме и притеснява. Научила се бях да живея сама и ми се струва, че добре би било, ако сега ме няма при тях... известно време. Като се завърна, всичко ще има по-естествен вид. Не че сега е изкуствено, но във всички ни има още известно въннение и напрежение. Къде да отида, съвсем не зная, а бих искала и самото ми отиване да е естествено.

Виола се замисли, аз също. Разбирах я много добре, но где можеше да отиде сега? Изведнъж се сетих за чичо Асен и я запитах дали е говорила с него по този въпрос.

– Да, говорих – отговори ми Виола.

– И той какво ти каза?

– Че ще си помисли, но да почакаме ти да се върнеш от екскурзията, също и Силвия.

– Сигурно ще измисли нещо.

– И на мен така ми се струва. Но добре, че ти се завърна, Тони, за да има къде да идвам. А иначе най-често ходех в градината и там четях.

Виола стоя у дома до привечер, после поизлязохме малко на разходка.

– Сега съм уверена – каза ми тя, когато се разделяхме – че и двамата ме чакат на прозореца. Боже, колко се радвам, че така се наредиха нещата.

– И аз, Виола.

10 май 19...

Ето ни на село. Наистина чичо Асен измисли нещо. На село сме при родителите на Драгомир, които Силвия искаше да опознае по-отблизо, да се сближи с тях. За да не е все пак сама, поканиха мен и Виола да отидем с нея.

Тук се чувствам много добре. Природата е хубава, наоколо – все планини. Има млади букови гори, из които не

бих се уморила да ходя. Изворът, от който ходим за вода за пиене, е в гората и аз често ходя за вода с двете шарени стомни. Селцето е пръснато на махали, но има и централно село, което е доста добре уредено, защото е курортно и лете е посещавано от много летовници.

Още на втория ден от идването се запознахме с доктора на селото. По всичко личи, че той много хареса Виола и често ни спохожда. Сутрин в зори заедно с него ходим на разходка из планината. Аз вървя сама напред и се чувствам прекрасно. Радвам се на синьото небе, на изгриващото Слънце, на върховете, на гората.

Щом се върнахме от екскурзията, веднага писах на Кра-син и очаквам да ми се обади.

15 юни 19...

Тук нямам много време за писане, защото времето ми е почти заето с ходене, с излети... Родителите на Драгомир са дошли още преди нас, но тук постоянно живее Слава, старата майка на Драгомир, както той я нарича. Тя много ми се радва, защото стоя често при нея и слушам това, което ми разказва. Освен това с честото ми ходене на извора за вода отменям нея или пък някое друго лице, което сега, през лятото, е необходимо за работата им. Но тя не знае, че освен приятността, която изпитвам, когато отивам в гората при извора, използвам случая да правя нещо, което Учителя препоръчва като много полезно – носенето на вода.

Той е казал, че носенето на вода оказва благотворно влияние. Нейният магнетизъм действал много добре, лечебно. Естествено, това на баба Слава не съм го казвала и пред нея минавам като работливо и послушно момиче.

Понякога с една от внучките ѝ отивам на кошарите в планината, за да занесем хляб на овчарите... или друго нещо. Тя се чуди на моята ранобудност, защото тръгваме

рано, преди изгрев слънце, и ме хвали пред всички. Но тя не знае, че аз ставам съзнателно рано, за да дишам и възприемам благотворните влияния на изгриващото Слънце. Четох в една лекция от Учителя от томчето „Силите в Живата Природа“, което ми даде чичо Асен, че лъчите, които идват преди изгрев слънце, макар и невидими за човека, действат благотворно на мозъчната нервна система, а при самото изгриване лъчите действат благотворно на дробовете. В града ми е невъзможно да излизам сама, но тук, където хората стават много рано, те се радват, като ме виждат да ставам рано сутрин, а не да спя до десет часа...

Родителите на Драгомир живеят в Асеновград и идват тук само през лятото. Но от баба Слава разбрах, че тази година няма да останат много време, може би след няколко дни ще си отидат, за да се приготвят за посрещане на снаха... Попитах я тя няма ли да отиде на това посрещане. Отговори ми, че тя вече тук я е посрещнала и че много я харесва. Наистина, Силвия е естествена, любеща, добра към всички. Освен това запазва благоприлично мълчание, когато баба Слава разказва за русалките и самодивите, които тя неведнъж е виждала из горите и планината. Драгомир и Виола се подсмиват, затова тя само на мене доверително ми казва, че имало някакъв много голям извор в планината, от който змейовете и облаците пиели вода.

Аз я слушам с внимание. Природата е пълна със загадки, които хората могат да отричат, но те все пак си съществуват. А аз искам да се докосна до тяхната реалност.

17 юни 19...

Тази сутрин си отпътуваха родителите на Драгомир, но в замяна на това имахме приятна изненада – пристигнаха родителите на Виола, а след тях дойдоха с колата чичо Асен, леля Елизабет, Влади и Филип. Донесоха ми цял куп

писма: от Божидар, от художника, от Красин. С треперещо сърце отворих неговото писмо. Пише ми:

„Мила Тони, още когато пръстите ми докоснаха твоето писмо и очите ми познаха твоя почерк, усетих странно спокойствие и мир. Като че ли дълго време бях люшкан всред развълнувано море и изведнъж се почувствах изнесен от невидими ръце на тих, слънчев бряг. Всичко, което ми пишеш, много ме успокои и трябва да призная, че съжалих в душата си, загдето напоследък бях толкова раздражителен и невнимателен по отношение на тази, която ми е другарка в живота. Но вярвай ми, бях в ужасно състояние, всичко ме дразнеше. Тя, горкичката, се чудеше с какво да ми угоди, и неведнъж виждах слъзи да блестят в очите ѝ, но аз бях в невъзможно състояние и всичко ми се виждаше в много тъмни краски. Но твоето писмо ме облъкна с нещо много хубаво и съпругата ми ми се видя отново мила и добра. Защо ли човек със същите свои очи вижда различно едни и същи неща?

Само Бог знае колко съм ти благодарен за твоето писмо. А може би и Той ти е пошепнал да ми пишеш, защото зная, че ти вярваш в Него. Но иначе не знам какво щеше да последва, ако състоянието ми растеше прогресивно в отрицателен смисъл. Но засега, слава Богу, всичко попремина. Радвам се, Тони, че ти така можеш да гледаш на момичето, което, макар и неволно, застана между мен и теб. Надали аз бих бил толкова благороден, ако ти би направила това, което аз направих по отношение на теб. Но твоето благородство винаги ме е карало и аз да ставам по-добър и по-благороден. Ако ти можеш да говориш за жена ми такива хубави неща, които аз наистина ги видях, като прочетох писмото ти, то защо аз да не бъда поне малко добър и разумен?

Тони, аз сега не съм казал на Жени за моето и за твоето писмо, защото не зная как би погледнала на това, но един ден, когато мине време, ще ѝ кажа какво си ти и какво си

направила за двама ни с това хубаво писмо. Как бих искал, Тони, ти да бъдеш и за нея това, което толкова време си била за мен – подкрепа и опора в най-трудните моменти на живота ми.

Бих ти писал безкрайно много, но съм обещал на Жени да излезем в 5 часа, а не бих искал тя да се измъчва и да чака повече. Нали ти казваш да бъда към нея добър и внимателен! Боже мой, как безкрайно съм ти благодарен! Ти наистина постъпи като истинска приятелка и моя вярна сестричка, от каквато винаги съм чувствал нужда в живота си.

Приеми най-сърдечни братски привети.

Красин“

Радостта на Красин ме изпълва и мен, но аз не си правя илюзии и зная кой именно даде този мир на Красин. Моето писмо беше само пощенски гълъб, който отнесе мира, изпратен му от Учителя. Неизчерпаеми са силите на природата и неznайни са Божиите пътища, по които знаещите могат да ги препращат, където намерят за необходимо, както днес се препращат звуковите вълни по цял свят. Нима мирът, радостта, спокойствието не са известни сили, които могат да се препратят от едно място на друго?

Писмото на художника е много мило. Радва се, че съм намерила пролука в малкото време, с което съм разполагала, за да отида с Божидар при родителите му и да видя картините му. Запознаването му с Божидар било много ценно за него. От разговора, който са имали, когато излязоха заедно от Вера, много въпроси му станали ясни.

От Вера също имам писмо, но понеже е километрично, оставих го за утре, както и това на Божидар, когато гостите си отидат. Те сега са под голямата круша. Баба Слава е много мила, като казва на чичо Асен за мене така: „Чувай, това момиче е злато, намислила съм да го оставя на село, само да се върне Симо от Германия... Тази работа аз ще я уредя. Той ми е казал: „Бабо, която ми избереш, за нея ще се ожени.“ Ето, аз му избрах Тонка...“

Тя така ме нарича. Всички избухнаха в смях. Аз също се смеех. Досега баба Слава не ми бе казвала за плановете си и в момента ми стана много мила.

– А, Симо... Кой знае той каква германка ще си доведе – рече Драгомир.

– Да мълчиш, Драго – скара се баба му. – Той лани, като тръгваше, ми заръча да търся, да му намеря булка... Като си дойде, да е готова. И аз гледах, търсих, но не можах да намеря момиче, така да ми легне на сърцето. Но Тонка, още като я видях, рекох – тя ще е!

Отново избухна весел смях. Силвия, Драгомир и Виола ме поздравиха и ми пожелаха щастливо очакване не жениха...

Приех поздравите, а шегите продължаваха да се сипят отгоре ми. Баба Слава заразправя колко е богат... Макар да бил сирак, но имот имал много – всичко щяло да бъде наред...

След закуската излязохме на разходка из планината. Родителите на Виола и леля Елизабет, понеже не можеха да вървят много, останаха на една поляна, а ние продължихме нагоре. Към компанията се присъедини и докторът от селото. Тръгнаха с Виола напред. Драгомир и Силвия, хванати за ръце, вървяха недалече от мен и от чичо Асен, който ми каза, че са дошли днес, защото му е домъчняло за нас. Наистина, още малко ще бъдем заедно, и после всички, които бяхме днес събрани, ще се разпръснем на различни посоки. Виола ще отпътува в чужбина, аз ще уча в Софи, а Силвия ще отиде там, където е Драгомир.

Чичо Асен обичаше да ни вижда – мен и Виола, като другарки на Силвия, в дома си, а ето, изведнъж птичките ще изхвъркнат от гнездото и кой знае кога и как ще се завърнат.

Отначало вървахме мълчаливо. Имах чувството, че чичо Асен е имал много скърби, които през целия си живот

е превръщал в радости за другите. Леля Елизабет е била винаги щастлива, защото чичо Асен ѝ е създавал най-добрите домашни условия и никога не я е ограничавал за нищо, нито пък е изисквал от нея това, което тя не може да направи. Но се учудвам как леля Елизабет не се е заинтересувала от идеите, с които живее чичо Асен, и с това да му бъде не само физически, но и духовен другар. Той никога не я е упрекнал, но зная, че му е било тежко...

Така вървах и си мислех за тези неща, когато усетих, че чичо Асен се обърна и ме погледна. Неволно се смутих. Този човек по странен начин неведнъж е отгатвал мислите ми. Как ставаше това, не зная.

– Всички хора не са еднакви – заговори ми той. – Това, което за одного е нещастие, за друго е щастие... и обратно. Природата е достатъчно мъдра и разумна, за да даде на човека това, което му е необходимо, ако не по един, то по друг начин.

– Чичо Асене, Вие на всички само давате. Чудно ми е понякога отгде черпите сили, за да бъдете такъв, какъвто сте.

– Наистина ли, Антоанета, се чудиш? А аз мислех, че знаеш за Този неизчерпаем Извор, Който не оставя никого жаден...

– Учителя?!

– Грешката ми е тази, че аз исках да отведа при Този Извор родните си близки, но после разбрах, че брат, дете, сестра ми са тези, които вървят с мене по пътя, който води към великата цел – приближаването към Бога... и изпълнението на Неговата воля. Това разбрах чрез теб, Антоанета. Бог винаги избира същества, чрез които да разберем известни истини, но все още ме гнети мъката, че съм сам всред толкова хора в дома ми. И с право ти усещаш тази мъка, защото още не съм се отърсил от нея, макар да крача по стръмната пътека нагоре. Има още много да уча, но това именно е красивото в живота.

– Да, хубаво е да има какво да учи човек. Понякога съм се бояла какво ли ще стане, ако всичко се изучи и няма какво повече да учи човек.

Чичо Асен се засмя, но после продължи сериозно:

– Безкрайно неизчерпаемо е това, което има да учим. Пред нас има толкова много свършени същества, които с голямо усърдие учат. И безкрайно по-смирени са те от човека, който най-авторитетно отрича неща, за които няма понятие, защото те съзнават колко са малки в сравнение с Великото, от Което произтича всичко, и че това, което знаят, е неизразимо по-малко от това, което не знаят.

– Винаги се изпълвам с радост, когато ми кажете нещо за възвишените същества. Много бих искала поне веднъж да видя едно висше същество.

– Мисля, че си видяла.

– Аз? Кога?

– В сънищата си.

– Да, но аз искам, когато съм будна.

– За да ги видиш такива, каквито са, трябва да имаш изработени духовни очи. Ако те се материализират и ги видиш с обикновените си очи, те ще се облекат в понятна на теб форма и ти може да се уплашиш. Природата е крайно разумна, внимателна, и знае на кого какво може да даде. Но много често Светлите същества се изявяват със светлини. Затова ти трябва да знаеш кои същества с каква светлина се изявяват. Светлите същества от света на Истината манифестират с чудна светлосиня светлина. Съществата на Любовта – с розова, а тези на Мъдростта – със златиста светлина

– Какви чудни неща! Светът е пълен със същества, които ние не виждаме. Кога ще си изработя очи да ги виждам?

– Не бързай! Всичко в природата идва на своето време. Ти желай да се учиш, а всичко, което е по силите ти, Небето ще ти го даде. Независимо дали ти виждаш, или не виждаш Светлите същества, те ти помагат!

– Ах, как се радвам!

– Да, те помагат на всеки, който иска да израсне, да изработи своите добродетели и да върви нагоре.

– Вие сте щастлив, чичо Асене.

– Защо?

– Защото сигурно Вие виждате същества от невидимия свят.

– Това не е най-важното – тихо каза той.

– А кое?

– Изпълнението на Волята Божия.

В същия момент очите му станаха светли, а в мен стана тихо като в храм. Забелязала съм, че в присъствието на леля Елена, на Божидар, на чичо Асен, ми е много хубаво. Навярно тези, които искат да служат на Бога, излъчват такива хубави сили, които изпълват другите с приятност. А какви ли са цветовете на аурите им? А на Учителя, чиято аура ме изпълваше със светлина, с музика, с благоухание, кой знае докъде се простира, навярно над цяла България, а може и над цялата Земя...

Така се бях замислила, че в първия момент не чух това, което чичо Асен ми говореше. Навярно той забеляза това и се усмихна. После продължи.

– Човек най-често е проводник на известни сили: ако пусне светлината през себе си – светъл става. Ако пусне присъствието на Учителя в себе си, с радост ще служи на Бога. Наистина, няма по-хубаво от това – човек да изпълнява Волята Божия.

В това време дойдоха при нас Филип и Влади. Разговорът стана общ. Чичо Асен заговори с тях като с равни приятели. И не само с тях, но той с всички има такива отношения. Затова хората го обичат, имат симпатии към него. Обикновено той говори това, което би интересувало събеседника му, естествено, в положителен смисъл!

Изкачихме се на един връх, от който се разкриваха обширни хоризонти. Там двамата колеги лекари си поговориха малко и заслизахме надолу.

18 юни 19...

Намирам се на приказно хубава поляна. Дойдохме рано сутринта с Райка, внучката на баба Слава, да донесем хляб на овчарите. Тя сега е при тях, между които има и един хубав, левент момък, който зиме учел във вечерно училище и работел някъде из града, а през лятото идвал на кошарите да помага на дядо си и да закалява здравето си, а може би и за да вижда Райка, която му е легнала на сърце, както казва дядо Илия – дядо му. А изглежда и на Райка е легнал на сърце, защото тя меси погачите, които донасяме тук.

Сега използвам времето, слънцето, прекрасната поляна, като най-хубава обстановка, за да прочета написаните ми от Божидар страници.

„Обична Антоанета – започва той писмото като никой друг път. – Пиша ти „Обична“, а какво е обич? Това е най-чудната музика, най-дивната мелодия, най-прекрасното благоухание, които изпълват човешката душа, когато го посети Тя! Обичта е най-хубавият дар, даден на човека от Бога. Или тя е частица от Бога, защото Бог е Любов.

Любовта, обичта се превръщат в неизказана радост за човешкото сърце, но какво са те всъщност? – Флуиди, които изтичат от Бога и изпълват човешката душа?

Някои ще кажат, че обичта носи и много страдания. Но колкото по-дълбоко мисля за нея, колкото повече разтварям душата си, за да я пусна и приема, виждам, че тя сама по себе си е най-прекрасното нещо в света, но страданията са резултат на примесите, които се вплитат в нея. А те са ревността, егоизмът, непостигнатите човешки желания на плътта, които нямат нищо общо с обичта.

Колко хубаво се е изказал апостол Павел в Евангелието за Любовта: „Тя не завижда, не дири своето...“ Учителя е говорил толкова много за Любовта, колкото никой друг. Приготвил съм ти мисли от Учителя, изказани за нея, които ще ти изпратя в друго писмо, а сега ще ти изпратя мисли от Учителя, казани през различни години, на различни места. А също така ще ти пиша за една среща, която наскоро ми откри моят Ръководител, но не само с теб... Писал съм ти, че не всички наши срещи са били във възходяща посока. Имало е много случаи, когато сме се спъвали, падали, живели сме в света, както светът живее. Но всъщност това са били пак наши изпити в голямото училище Земя, както го нарича Учителя.

Бях се върнал уморен от изпълнения с труд ден – знаеш, че следвам задочно, а бях в особено, не много хубаво настроение. Тъгувах за нещо... тъгувах по нещо... Не бях гладен, но вечерях и полегнах в леглото... Усетих присъствието на Ръководителя си и трепнах. В същия момент стаята се изпълни с едва зазоряваща се светлина, в която се очерта Той.

– О! – извиках аз и се изправих, но в същия момент се видях да слизам от някаква планина. Като се обърнах, видях оснежените ѝ върхове да блестят в сините безоблачни небеса.

Отново тръгнах. Бях почти бос, наметнат с някаква изпокъсана дълга до земята дреха, но душата ми ликуваше, изпълнена със светлина. Имах ясното чувство, че идвам отнякъде, където съм бил при хора, посветени в тайните на природата, на Битието, и че те ме изпращат в света да видя сам какво съм разбрал, научил и постигнал.

Никак не зная как, кога и след колко време се видях да вървя по улиците на някакъв град. Срещу мен вървеше млада девойка, носеща на рамото си глинен съд с вода. А аз бях страшно жаден. Спрях се, спря се и девойката, чиито коси се виеха над прекрасно чело. Цялата тя беше като изваяна

изпод дългата си дреха, под пурпурното си наметало, с което бе наметната през рамо...

Тя сне съда с вода и ми го подаде да пия, а аз гледах необикновеното ѝ красиво лице и прекрасните ѝ черни очи. Не усещах вече жаждата, която по-рано ме гореше, защото загоря друг огън в мене – по-силен от огъня на жаждата... Девойката беше ти, Антоанета!

Какво стана по-после? Страниците на книгата, на която са записани всичките наши идвания на Земята, се прелистваха бързо, за да спрат пред една хубава сграда, където влязох.

Сега ще ти опиша всичко накратко, защото подробно съм го записал, но ще го прочетем... ако разбира се, разрешат... когато дойдеш тук... А сега слушай по-нататък. В залата, в която влязох, бяхте ти, твоят баща – сегашният чичо Асен; художникът, с когото скоро се запознах у Вера и когото ти обичаше повече от всичко, но той, знаех, че си играе с чувствата ти; там беше и Силвия, която тогава беше съпруга на някаква знатна личност, заради която чичо Асен – нека и аз така да го наричам – правеше своите алхимични опити за превръщането на неблагороден метал в злато, но безуспешно...

Учителя казва, че с всички хора, с които сега се срещаме, сме се срещали и в миналото. Но не зная дали в някакъв друг живот сме се срещали точно в тази група... Може би сега отново ни събират, защото сигурно сме пак пред сериозен изпит.

Но тогава, в онзи живот, забравил посвещенията, които съм получил в Школата от Посветените, злоупотребявайки със знанията, които съм получил от тях, аз се изкачвах по стълбицата на все по-високи постове, които тогава можеха да се заемат... Ти стана моя съпруга, след като художникът те измами и те отхвърли... Баща ти, на когото ти беше усърдна съработница, също те изостави и, забравил обетите,

които е давал като алхимик на Бялата ложа, заради знатната дама, която безумно обичаше, се отдаде на трупане на лесно спечелени пари, използвайки знанията, които имаше...

Крайт на моя тогавашен живот е много трагичен... Заболял от неизлечима болест, съм умрял в страшни страдания... Само ти не си ме изоставила... За втори път ми откриват твоята грижа за мен, когато съм страдал... Где ли се крият корените ѝ?

Съдбата на другите от групата не е била по-добра от моята... Минали са през неимоверно големи страдания, но те може би са ни пробудили съзнанието, за да изгълим нагоре...

Защо ми разкриха този тогавашен живот? Ти не знаеш, но аз много добре разбирам... Но вярвам, че сега стремежът ми към безкрайно великото – към Бога, е безграничен, много по-силен, а и Светлината, която Учителя ни дава чрез Своето Слово, и знанията, които придобиваме от Него, ще ми помогнат този път да издържа изпита си...

Твой брат във вечния път за Нагоре...

Божидар“

А сега ето и мислите на Учителя, за които ти споменах: Казано е на 2.X.1921 г.

Първата стъпка в окултното училище е: първо ученикът да развие необходимите органи, които са в мозъка, да развие тия чувства и способности. А за да може да ги развие, трябва да отстрани всички отрицателни мисли, които спъват развитието му. А това са гневът, страхът, злобата, омразата. Като казвам, че не трябва да мразиш, то е, защото като мразиш, ще спънеш своето развитие! На другите хора няма да направиш зло, а на себе си. Изисква се добър живот, за да може правилно да развиете вашите чувства и сили и да образувате органи-

те – вашите органи на душата. Ако не живееш добре, ти ще се деформираш и тогава ще дойдат всички страдания, които ти не си сънувал. И като питаш: „Защо страдам?“ – аз ще ти отговоря: „Защото си се отклонил вляво и си дал място на всички отрицателни качества, а те развиват други чувства в низходяща степен, формите се смаляват и по този начин човек деградира.

21.IV.1922 г., София

В Окултната школа абсолютно е забранено да се критикувате.

Ученик без учител не може. Знанието трябва да дойде отнякъде.

От Божественото учение сте научили само предисловието...

Човек има седем тела. Ако Школата е в астралния свят, ще влезе в нея с астралното си тяло.

Това много не го разбирам, но ще попитам чичо Асен...

6.XII.1913 г.

Сегашните страдания са Божествен чук, който иска да ви оглади и да ви придаде изящна форма. От вас се иска само търпение. След време, когато чувствата ви станат по-нежни, душата – по-отзивчива, и се обърнете към миналото, ще видите, че страданията ви са били пращани само като благоволение от Бога.

Това аз много добре го разбрах. Ако не бях минала през тъмната зона на страданието и не бях стигнала до прага на смъртта, не бих видяла и Учителя в Неговата светлина. Но да продължа.

На когото се молим за нещо, с него се свързваме, и с какъвто се свържем, добиваме и неговите влияния. Ако се молим постоянно на Бога, ние се свързваме с Него и добиваме от Него добри влияния. Ако се молим постоянно, Бог рано или късно ще ни даде това, което просим, ако си го заслужиш. Нека се молим, за да се пречистят нашите сърца. Сърцето е обвивката на нашата душа, то е земната кора на душата ни. Там се сеят добрите мисли и желания – те растат, както цветята в саксиите. Нашите тела са саксиите ни, добрите мисли и желания са семената, които трябва да култивираме.

Аз искам да достигнете дотам, щото като съсредоточите мисълта си, да парализирате една ръка, която иска да извърши престъпление, и един ум, който замисля зло. Божията сила е мощна! Молете се не само за себе си, но за всички.

Когато искаме да служим на Бога, ние трябва без шум да работим – тихо, както слънчевият лъч изгрява тихо и разпръсква своята топлина и светлина.

Боже, колко красиво е казано това! Аз бих искала така да работя: да служа на Бога като слънчевия лъч.

26.VIII.1920 г.

За в бъдеще новата култура ще има да развие и открие много неща. Ще се установят съобщения с Луната. Има космически течения към Слънцето и Луната и обратно – към Земята. Като се вземат тия течения, хората ще ги използват за пътуване.

И на други места Учителя е казвал, че науката ще напредне, но ще бъде чудо, ако наистина хората достигнат Луната. Дали аз ще бъда съвременница на това?

Райка ме вика да тръгваме...

19 юни 19...

Виола дойде при мен тази вечер с писмо в ръка.

– Знаеш ли от кого е това писмо – запита ме тя.

– Не.

– От момичето, което обича д-р Кръстев.

– Така ли? Но защо?

– Ще ти го прочета и ще видиш за какво.

– Добре – отвърнах аз и се приготвих да слушам.

„Непознатата госпожице – зачете Виола, – Вие сте момиче и вярвам, че ще разберете колко ми е коствало решението да Ви пиша. Но странната увереност, че ще ме разберете, ме накара след дълги колебания да пристъпя към написването на това писмо, което неведнъж съм писала в ума си.

Зная, че нямам право да Ви пиша и да искам това, за което ще Ви помоля, но понякога човешкото сърце иска неща без право и то страда, без да иска да разбере доводите на ума. Аз обичам едно лице, един човек. Фактът, че Ви пиша, идва да потвърди колко много го обичам. Той също ме обичаше, поне така ме уверяваше, и неведнъж ми се вричаше в своята любов и вяроност. Вярвах му, както вярвах и на собственото си сърце, което го обича... И всичко бе хубаво, безмерно красиво. Бяхме вече уговорили, че през есента ще свием мечтаното от нас гнездо... Но Вие дойдохте, той Ви видял... и още същата вечер, когато той влезе в стаята ми, усетих, че в него има известна промяна, независимо от обикновената му ласка и нежност... Как сърцето ми потръпна, как плахо затрептя душата ми, един Бог знае... В самата му прегръдка усетих промяна.

На другия ден бях у моя приятелка и, седнала до прозореца, случайно Ви видях на улицата – отивахте някъде. В това време този, когото обичам, Ви пресрещна и тръгна с Вас. Прехапах устни, понеже разбрах защо съм почувствала промяната му... Като се върнах у дома, плаках, защото ми се струваше, че нещо хубаво, прекрасно се разруши...

Оттогава все по-често той отсъства от къщи – той е у дома на квартира – и знаех, че идва при Вас. Не мога да Ви опиша всичката онази горчива болка, която изживявам ден по ден. Само онзи, който е преживял това, което преживявам аз, може да ме разбере. Всичко е наранено в мен – сърцето ми, душата ми... Понякога ми се искаше да дойда при Вас и да Ви кажа: „Моля Ви, върнете ми го! Вие сте хубава, сигурно ще си намерите някой, който да Ви обича и когото да обичате. Пощадете ме и ми го върнете, защото за мен денят угасва и Слънцето потъмнява при мисълта, че повече няма да го виждам.“ Но, мисля си, ами ако и вие го обичате, както аз го обичам? Тъкмо затова се реших да ви пиша, да бъда искрена и да ми кажете истината. Аз няма да застана между вас, ако Вие и той се обичате. Ще погребя в сърцето си всичката болка, всичката скръб по него и ще живея със спомените от чудното минало, когато той ме обичаше...

Моля, бъдете така добра и ме избавете от ужасното страдание на неизвестността.

Чакам вашия искрен отговор.

Виолета“

– Странно – казах аз – колко ви са сходни имената.

– Да – сгъна Виола писмото, – а сега?

– Какво сега?

– Трябва да се каже на момичето истината, че този неин доктор никак не ми харесва и да бъде съвсем спокойно. Днес, когато ти беше отишла пак с Райка да носите на овчарите сол, захар, фасул, сапуни и прочие, аз говорих с него. Той съвсем се е оплел, горкият. Съжалявам го. Иска

да идва с мен в чужбина. Открито му казах, че нямам никакви чувства към него. Той рече, че щял да заслужи обичта ми. Тогава му казах, че аз съм обичала и обичам само един човек и втори няма никога да обикна, поне засега. Той много се огорчи, но няма смисъл да си поддържа илюзията за някакви постижения от негова страна. Аз не обичам хората, които се менят: днес насам, утре натам. А сега, след като получих преди малко това писмо от момичето, което го обича, повече няма да ме види. Зная какво е огън, който изгаря сърцето, душата, всичко, през което мине. Защо някога предпочитам смъртта пред живота? Заради един като този, който днес се къдне на една, утре пада на колене пред друга. Ужасно ми са неприятни такива хора!

– Виола – заговорих аз, – какво е виновен този човек, че те е обикнал? Знаеш, сърцето не пита... Въпросът не се разрешава с нежеланието да се срещаш с него и с това – да си рязка...

– А с какво? Да взема да го глезя, че утре пак да тича подир друга? Ето, лъгал момичето, че наесен ще се жени за него, а сега, видял не видял друга, ще го остави... А сигурна ли си, че отношенията му към нея са били съвсем чисти... И освен това, отгде ме познава той мене каква съм, що съм, че оставя момичето? Аз запитах баба Слава за нея. Завършила била училището в града миналата година. Една била на майка и баща... имали имот. И всичко това, разбираш ли, ще бъде негово. Защо не си гледа работата, ами тича ту по тая, ту по оная...

– Зная, твоето минало, което сега възкръсва, те кара така рязко да говориш. Но размисли: човек не е виновен, че обиква.

– А кой е виновен?

– Никой, а всъщност може би има незначителни от нас причини...

– Но това момиче страда! Може утре като мене да посегне на живота си! Кой ще отговаря за това? Тя няма да знае, че аз пет пари не давам за нейния доктор.

– Слушай, Виола, по-спокойно гледай на нещата. Няма нищо опасно. Ето, тя ти е писала.

– И много добре е направила... Да се разберем с този господин!

– Виола, изслушай ме, ако искаш да ти кажа нещо, ако ли не...

– Добре де, Тони, кажи. Ти все мъдруваш. Кажи какво измисли.

– Първо: ще напишеш на това момиче да не се безпокои, че ти заминаваш да учиш в чужбина, и най-важното, че обичаш друг. Аз ще отида да занеса писмото и ще ѝ кажа да бъде любезна и внимателна с доктора. Да не му прави сцени и изобщо той да не разбере, че тя е почувствала промяната му. Да не му споменава нищо за тебе, да не го упреква... А ти ще се срещнеш с Кръстев.

– Аз ли? Защо? Никакво срещане!

– Не, така можеш да го накараш той да тръгне след тебе... или да поиска да го преместят другаде лекар, независимо какви са били отношенията им...

– И като се срещна с него, какво да направя?

– Ще говориш с него тихо, спокойно. Ще му кажеш, че си научила от баба Слава, че е сгоден за много добро момиче, което той не оценява добре. – Трябва да кажа, че в това време си мислех за Учителя и какво Той беше ми казвал да пиша на Красин. А и в момента имах чувството, че съм близо до Него, до Учителя, и Го помолих да ми казва какво точно да кажа на Виола. А външно се поспрях за малко и продължих да говоря. – Ще му кажеш, че това момиче е най-подходящото за него. И в този смисъл – още подобни неща. Също ще му кажеш, че ще отпътуваш и нямаш наме-

рение да свиваш гнездо, да правиш дом, защото разбиранята ти не са такива, че да се оставиш някой да те ограничи вкъщи да му готвиш и шеташ.

– Ти си права, Тони, никакво готвене. Който иска, сам да си готви! Свършено! Нито пък искам да посрещам гости и да им се усмихвам любезно, когато никак не ми е до усмивка. Това по никой начин! Какво се смееш, Тони? Така си е! Такива бракове, гдето жената да готви и да пере пелени – искрено благодаря! Пък и изобщо нямам такива намерения. Отивам да уча и се отдавам на науката!

– Ето, така говори на Кръстев! Той ще види, че трудно ще се разбере с тебе при тези разбирания, които имаш, и че ще е по-добре да се задоми за това момиче, което има трепери над него, ще му готви, ще му прави сладкиши...

– И ще му роди едно момиченце и едно момченце.

– Да, и ще бъдат щастливи.

– И заедно ще ги извеждат на разходка.

– Точно така.

– Значи, разбрано.

В това време влезе леля Марина. Виола веднага скри писмото. Разбрах, че нищо не бе казала на майка си.

– Не мога, Тони, отвикнала съм – заговори ми Виола, когато майка ѝ излезе от стаята. – Твърде съм голяма, за да почвам отново. Или пък това ще стане с времето, но сега ми е невъзможно да споделям с нея, както с теб. Ти не знаеш какво си била за мен: подкрепа, сестра, приятелка, дори майка, що се касае до съветите, които си ми давала.

– О – запротестирах аз, – не съм толкова стара...

– Не е до старост, Тони. Ето, например сега, ако не бе ти, аз бих се скарала едно хубаво с този господин и не бих помислила за последствията: какви биха могли да бъдат както за него, така и за онова момиче.

– Виола, не мисли, че това, което ти казах, е мое... Знаеш откъде черпя...

– Това няма значение.

– Има, и то голямо.

Повече не говорихме. Вече е късно, трябва да си лягаме.

20 юни 19...

Посветихме баба Слава относно нещата около Виолета и тя стана наш съюзник. Доверието ни я поласка много. Решихме двете да отидем у Виолетини под предлог, че тя има да пита нещо майка ѝ, а аз – така, да я придружавам...

Виолета ни посрещна учудена, пребледняла, явно, че не бе спала цялата нощ. Намерих удобен случай да ѝ дам бележката от Виола, която гласеше така: „Мила сестрице, не се безпокойте. Обичам друг и скоро ще заминавам да следвам в чужбина. Уреждат се документите ми. Към вашия годеник не храня никакви чувства.

Виола.“

Виолета веднага прочете няколкото редчета и очите ѝ просияха. Покани ме да видя нейната стая. Бях приятно изненадана от хубавия вкус, с който беше подредена. До едната стена имаше голяма, пълна с книги, библиотека. А по другите стени имаше снимки от Кръстев, правени на различни места.

Поговорихме доста. Виолета от минута на минута оживяваше, възвръщаше цвета на лицето си.

– Олекна ми – каза тя. – Като че ли камък падна от сърцето ми. Така си и мислех, че това момиче няма да ми се надсмее, а ще ме разбере. Много бих искала да я видя и да ѝ благодаря...

– Може да дойдете у баба Слава, ще бъде много хубаво.

– Добре! Боже, колко се радвам и колко съм Ви благодарна, че донесохте бележката от приятелката Ви. Вярвайте ми, почувствах Ви като сестра – стисна ми тя пръстите на ръката.

– Ако искате, елате сега с нас.

Тя се поколеба за миг, после рече весело:

– Най-добре ще е така. Искам да видя това благородно момиче.

Като птичка, пусната от кафез, тя зачурулика и се приготви. Никои не би могъл да каже, че това е предишното унило и посърнало момиче.

Виола, като ни видяла от терасата, че идваме, излезе да ни посрещне. За моя изненада Виола прегърна и целуна Виолета, макар че за първи път я виждаше. Виолета се разплака и също целуна Виола. Баба Слава ни гледеше и се чудеше.

Отдохме под голямата круша. Родителите на Виола си бяха отишли рано сутринта, а чичо Асен и другите – още вчера сутрин. Драгомир и Силвия кой знае къде бяха отишли. Така имахме възможност да си говорим свободно. Бяхме весели и се смеехме за нещо, когато неочаквано дойде Кръстев. Виолета трепна, но Виола стана и го покани много любезно. Продължихме разговора естествено, непринудено. Не се бяха минали десетина минути, когато Драгомир и Силвия донесоха писмата, които бяха взели от общината. Виола имаше писмо в розов плик. Драгомир се пошегува и каза, че сигурно е любовно.

– Наистина е такава – рече Виола. – Ако искате, мога да ви го прочета.

И тя започна да го чете. Драгомир и Силвия бяха изненадани от необичайната откровеност на Виола, тъй като я знаеха като затворена, недоверяваща своите сърдечни тайни. Само аз знаех, че писмото го бе написала Виола и го бе пунала снощи в пощенската кутия при общината. Прочитането на писмото оказа своя ефект. Д-р Кръстев се начумери и не си намираще място. След като Виола сгъна писмото, започна се разговор за брака, тъй като Силвия и Драгомир щяха да се венчават идния месец. Виола намери случай да изкаже своите възгледи относно брака. Каза, че никога няма да готви на съпруга си, а ще се хранят на ресторант,

и пр., и пр. Всички се смееха на нейните странни изказвания, но докторът все по-ниско навеждаше глава и ставаше по-мрачен. Виолета, без да подозира умишлеността на това, което казваше Виола, изказа своето мнение относно брака, че жената трябва да бъде добра майка, вярна съпруга и отлична домакиня. В това напълно се съгласяваха със Силвия. Аз поддържах в някои неща съзнателно Виола, макар че ми беше смешно, знаейки, че тя нарочно пресилва нещата.

Когато Силвия и Драгомир отидоха да поизпратят Виолета и д-р Кръстев, Виола се смя през глава.

– Розовият плик, който ми даде снощи Райка, свърши много добра работа – говореше, смеейки се, Виола. – А освен това видя ли как бързо се изпари любовта на доктора, когато разбра, че няма да му готвя и няма да пера пелените на бебето. Беше ми смешно, но ми беше същевременно и жал за този човек, който бе изпаднал в неудобно за него положение... пред себе си, разбира се. Сигурна бях, че страдеше...

– Колко е преплетен животът на хората – мисля си сега аз. – Радостта на едного твърде често се гради върху скръбта, върху мъката на другото. Но съм сигурна, че Виолета ще излекува раните на Кръстев.

25 юни 19...

Ролите на д-р Кръстев и Виолета се смениха. Сега тя идва ден през ден и не може да се отдели от Виола. Кръстев дори скоро ѝ казал да не дружи много с нея, за да не ѝ повлияе отрицателно. Най-много ѝ препоръчвал мене и Силвия. Бедният! Но Виолета е във възторг от Виола. Носи ѝ какви ли не плодове от градината им. Подари ѝ една разкошно избродирана възглавница, като я моли да я занесе в чужбина, за да си спомня за нея.

Такава е съдбата на Виола – да бъде обичана. Ако не я обича един, ще я обича друг. А тя гледа с пълно безразличие на всичко това... Може би сърцето ѝ, душата ѝ са още в пепелище, затова няма, не проявява никакво чувство...

30 юни

От три дни сме се завърнали в града. Днес бях изненадана от самия факт, че д-р Кръстев ми е писал, а после и от съдържанието на писмото му. Той ми пише:

„Госпожице Антоанета, някакъв странен, дълбок усет ме кара да мисля, че Вие ще ме разберете, затова колкото и нескромно да е от моя страна, реших се да Ви пиша. Кой знае защо си мисля, че Вие имате душа, която се старее да разбира хората. Аз обикнах Виола, но бях забелязал, че Вашето присъствие внася някакво спокойствие в напрегнатостта, в която често бивах. Това ми се виждаше странно, но бе факт. После, когато говорих с Драгомир за Вас, той ми каза, че сте симпатизирали на някакво духовно общество, към което принадлежал бащата на Силвия. Това донякъде ми обяснява излъчващата се от Вас мека атмосфера и ми дава свобода да Ви пиша.

И все пак, моля да ме извините, че искам да споделя с Вас мъката, която ми причини приятелката Ви Виола с прочитането на онова писмо... Тя би могла по-мекко да ме отстрани от своя път, а не така жестоко... Тогава страдах не толкова от думите, които тя четеше, а от това, че може да бъде така жестока в някои случаи. Тя никак не ме пожали... И като си отидох, плаках... за първи път може би в живота си, след като бях плакал при загубването на майка си... Не се срамувам да кажа на Вас, че съм плакал, защото зная, имам реалното чувство, че няма да ми се надсмеете. Нима това красиво същество може да бъде така жестоко? Не я упреквам, не я осъждам, но все още страдам от начина, по който постъпи.

Защо я обикнах така отведнъж, себеотдайно, не зная. Но получих много хубав урок – да се науча да мисля. Да не се ръководя от временните увлечения и да оценя обичта на другите... Бих се радвал, ако ми пишете, а също и ако ми изпратите нещо от литературата, която четете... С това в момента ще ми услужите много. Мен всякога са ме интересували духовните въпроси и съжالياвам, че късно разбрах за Вашите идейни разбирания, за да мога да поговоря с Вас. Вярвам, че ще ме разберете, и няма да ми откажете писмено общуване, което в момента ми е много необходимо, защото се чувствам разнебитен и изпадам в лоши състояния, от които страда невинно това нежно, добро същество – Виолета. Знаете, че тя ме обича с всичкото си сърце и е готова на всичко за мен. Искам да вярвам, че тя не е разбрала всичко това, което стана с мен... и не е страдала излишно. Ще четем заедно писмата Ви, които ще очакваме с нетърпение.

д-р Кръстев“

Веднага седнах и му написах писмо, като му казах, че поведението на Виола се е дължало на това, че е преминала през труден за нея път, че е страдала много и още носи последствията на тия страдания. Понякога миналите страдания дават ехо в нейната душа и тогава тя става такава, каквато обикновено не е. Писах му, че доскоро е била болна, нервите ѝ са понякога крайно обтегнати. Нека не взема последното поведение на Виола като жестокост, а само като нежелание да причини на Виолета това, което някога е било причинено на нея. Нека се постарее да я разбере...

Накрая му писах, че много се радвам на нежно обичащата го другарка в живота му. Изпратих му няколко беседи от Учителя, които ще внесат мир в душата му, какъвто му е необходим сега...

После ми дойде на ума да ги покания с Виолета да дойдат и се видим, при случай, че им се отвори път за насам...

12 юли

У дома имахме днес хубав празник по случай вземането на дипломата ми. Майка ме изненада с прекрасна копринена рокля, татко – с часовник, а Филип беше нарисувал специално за мен картина, която бе сложил в хубава рамка. Беше много мил, когато ми я поднасяше, и аз го разцелувах.

Дипломата ми е хубава – с отличен. Това зарадва татко и поласка майка. И двамата на обед бяха облечени официално, което ме трогна. Всичко беше много мило. Бедната ми майка, горкият ми татко, колко грижи съм им коствала аз!!! Навярно и радости, защото всеки успех на децата е радост за родителите. Точно по обяд, по момичето, което понякога помага на леля Елизабет, по случай получаването на дипломата чичо Асен ми беше изпратил като подарък книгата от Учителя „Пътят на ученика“, в най-люксовна подвързия. Също така – портрет на Учителя в хубава рамка. Зарадвах се много.

Майка в голямата си радост не намери време да не одобри такива подаръци. Татко прояви специален интерес към портрета и го гледа дълго.

Майка ми изпрати на чичо Асенови от сладките, които беше приготвила за този празник, а татко за моя изненада прати на Силвия малко златно сърце, което се отваря, окачено на нежна златна верижка. Той знае за скорошното ѝ свързване с Драгомир, а и изглежда не е забравил грижата на чичо Асен, когато беше болен. А какво ли е приготвил за Виола? Той сякаш усети любопитството ми и донесе много хубави кожени ръкавици.

– Предполагам, че ръкавиците са всякога необходими – рече той.

Никак не съм очаквала, че татко е обикнал моите приятелки и ще им окаже такова мило внимание. Но, разбира се, всичко е избрано и купувано с майка, но у нас е така – почита се главата на семейството, като му се дава първенство.

Всичко днес беше хубаво, приятно, но в душата си чувствах тъга. Дипломата сякаш беше последната нишка, която ме свързваше с гимназията. Сега и тя е откъсната. Помислих си колко много дни, месеци, години бяха преминали между стените на училището! Колко трепети, колко страхове пред изпитвания, класни и пр. И все пак колко хубави ученически радости...

20 юли

Днес Силвия и Драгомир се венчаха в църквата на едно близко селце и веднага отпътуваха за Варна. Силвия бе великолепна булка. След обрета беше бледа, развълнувана. Когато баща ѝ пристъпи да ѝ честити, тя го прегърна разплакана. Той бързо я целуна и я отстрани от себе си, защото и от неговите очи бликнаха сълзи. После прегърна Драгомир и го целуна. В този момент ми се стори, че преградата, която винаги чувствах между двамата, падна, и чичо Асен го прие като син – и то пак заради Силвия. После чичо Асен ми каза, че чувството ми било вярно.

Свекървата и свекърът прегърнаха много силно Силвия, а естествено – и сина си, и поред ги целунаха.

Когато аз честитих на Силвия и Драгомир, тя вече открито плачеше, което разтъжи всички. Тя като че ли за първи път разбра, че се разделя завинаги с онзи хубав безгрижен живот всред голямата обич на баща си и нежната грижа на майка си. Като че ли за първи път разбра, че я очакваше нов за нея живот, за който тя бленуваше, мечтаеше, но който не познаваше.

Влади плака много. Той, който винаги беше тих и мълчалив, сега неудържимо плачеше и трябваше мама да го изведе от църквата и да го утеши.

Странно е, че хората много пъти плачат на сватбите. Като че ли нещо хубаво си отива, и то безвъзвратно. Ние

всички знаехме, че Силвия ще се омъжи за Драгомир, а въпреки това плакахме, когато я видяхме облечена в тази хубава бяла рокля с нежното венче на главата, зад което се спускаше коприненото було. Тя беше нежна, хубава, каквато никога няма да бъде вече.

Молах се Бог да ѝ даде щастие, радост, здраве. Животът ѝ с Драгомир да бъде реализиране на мечтите ѝ. Бог да е винаги с тях!

24 юли 19...

Днес случайно срещнах чичо Асен. Беше в колата си и ме покани да отидем малко да се поразходим. Приех с радост, защото много исках да отида у тях, но тъй като Силвия я няма, къщата им ми се вижда пуста, празна. А в случая стана естествено да видя чичо Асен.

Когато беше вече извън града, той намали хода на колата и каза:

– „Гдето е съкровището ти, там е и сърцето ти“ – колко право е това, Антоанета.

– Да – прошепнах аз.

– Човек понякога говори известни истини, разбира ги, но когато ги изживее, тогава му се разкриват много неща.

– Сигурно.

– Да, понякога човек живее и мисли, че съкровището му е на Небето, но после с изненада констатира, че все още е имал съкровище на Земята. Той вижда това, когато му вземат това съкровище. И по болката, която изпитва, разбира, че сърцето му е било все още в него... Но всичко е за добро. Всякога разбирането на една истина носи светлина и свобода.

Разбрах, че ми говори за Силвия. Но нима той вече няма да я обича? От какво се е освободил?

За моя изненада той ми отговори:

– От една илюзия, че Силвия е била моя дъщеря... моя собственост. Виждаш ли, Антоанета, човек може да работи десетки години над себе си и един ден да открие неща, които не е виждал през всичкото това време.

– Как? Нима Вие няма вече да обичате Силвия? – зададох му гласно въпроса си.

– О, не. Разбира се, че ще я обичам, но не повече от Бога.

– Как? – извиках аз – Нима повече от Бога сте я обичали? Това ми се вижда невероятно.

– Така е, малка приятелко, това, за което повече жалиш, значи го обичаш повече от Бога, защото иначе не би жалил, когато ти го вземат, или мислиш, че ти го вземат.

– Но как така?

– Много просто. Първо, аз мислех, че Силвия е моя дъщеря, а не на Бога... и страдах, че тя не мисли като мен... Това е моя погрешка. Освен това, ако обичах Бога повече от всичко, щях да зная, че това, което става и е допуснато от Бога, е най-доброто! И тогава нямаше да се измъчвам. За мен сега тя е душа, която си има свой път в живота и аз мога да ѝ помагам, ако тя има нужда от моята помощ, но не и да искам тя да живее и да мисли, както аз мисля и живея.

– Разбирам Ви.

– А от Божидар имаш ли наскоро писмо?

– Да, но понякога е някак странен... Изглежда има някакви мъчнотии.

– И той разрешава задачи...

– Но какви? Той е толкова изработен, бих казала – съвършен... Всичко, което той каза някога на нас, се изпълни. Разкриват му бъдещето на хората, а му повдигат завесата и на миналото... Има такива опитности и преживявания, които за мен са мечта. Пред него даже се чувствам не толкова свободна, както пред Вас, защото едно че по-малко съм го виждала, а и го считам за много издигнат. Писал ми е за чудни опитности с Учителя...

– Антоанета, всички хора са поставени пред изпити и задачи за разрешаване. И колкото е по-израснал човек, толкова изпитите и задачите са по-трудни. Големи адепти – посветени хора, са пропадали на някои изпити и са започвали отново. Затова колкото и да е свършен човек, то пред него пак е поставена известна задача за разрешаване. Ти си сега задача за Божидар. Вярвам, че той добре ще я разреши. Аз го познавам, той е един от най-добрите и чисти братя. Великолепен ученик! Ходил съм с него на планината и благодарение на неговата близост съм имал хубави преживявания. Искрено се радвам на вътрешните му успехи. Вярвам, че в светлината на Учителя той ще разреши добре задачата си.

– А каква е тази задача?

– Нали казах – ти си му задачата. Напоследък той ми пише често...

– Но защо да съм аз?

– Така. Невидимият свят все трябва да избере някой да бъде изпит за някого. А и нашите минали срещи действат за това...

– И аз какво трябва да правя?

– Да му бъдеш сестра.

– Той същото ми каза на Витоша, но аз нищо друго не съм мислила.

– Постъпвай така, както те учи сърцето ти.

– По отношение на него нямам сърце, имам само душа.

– Това е много хубаво. Слушай тогава гласа на душата си.

– Каза ми, че иска да реализира една духовна обич. Това е много хубаво, нали?

– Да, това е мечтата на ученика, той ще я постигне, макар пътеката да е стръмна, скалиста, и върхът – неизказано висок.

– Моята мечта е същата – да се изкачвам към този Връх!

– Затова ти се радвам, Антоанета, като на мое духовно дете!

Отдавна бяхме слезли от колата и се качвахме нагоре по пътека, край която имаше дървета.

– Природата е разтворена книга – заговори чичо Асен, като се спря – за всеки, който би искал да учи. Един човек с будно съзнание би получил куп знания там, където спящи-ят би минал край тях и нищо не би видял. Погледни това дърво, Антоанета – неговите клони говорят за неговите корени. Там, където някой корен е срещнал препятствие, това се е отразило и върху съответния на него клон. Затова по корените могат да се познаят клоните. Така е и с човека. По неговата външност може да се познае неговата вътрешност. Когато една мисъл среща постоянно препятствие, то това се изразява и върху физиономията на човека. Следователно по тези белези може да се познаят мислите и характера на човека. Мислите и желанията са, които формират човека. Желанието на човека да хване нещо е създавало ръцете. Например във всяка извивка на носа се крие известна черта от характера на човека: любопитство, добродушие, мисъл, сърдечност и пр.

В това време мина край нас селянин и ни запита видели ли сме някаква крава...Отговорихме му, че не сме, и той отмина.

– Забеляза ли, Антоанета – запита ме чичо Асен, когато селянинът се отдалечи, – какво чело имаше този човек, какви очи?

– Да, голямо чело и сини очи.

– На това чело са записани толкова много неща, а в очите – миналото и бъдещето му.

– Колко интересно. Никога не бих се уморила да слушам... да уча такива неща...

– Хубаво е, но трябва да се връщаме, имам да посетя болен.

25 юли

Днес, като подреждах книгите върху масата си, си мислех за това, което вчера ми бе говорил чичо Асен, и изведнъж ми дойде наум за писмото на Божидар, което бях получила, когато бях на село. Тогава наистина ми се видя много интересно, но не се вдълбочих много в него поради постоянното ни скитане из планината. Затова си отворих тетрадката, където преписвам всичките му писма, и ги прочетох отново. Сега го виждам в съвсем нова светлина...

Чичо Асен, по всичко се вижда, че има много стара връзка със Силвия... Но Божидар, мисля, че е израснал и надраснал това...

Прекъсвам писането, защото мама ме вика...

26 юли

Завчера почувствах особен, силен подтик да отида у леля Елена... Не бях я виждала отпреди да тръгнем на екскурзията.

Облякох се набързо и тръгнах. Когато приближих тяхната улица, видях да идва насреща ми Елисавета. Беше отслабнала и много пребледняла. Попитах я къде отива.

– Дойдох да те посрещна – каза ми тя.

– Но отгдето знаеш, че идвам?

– Мама ми каза.

Отведнъж Елисавета се разплака неудържимо.

– Защо плачеш, Ели, какво има?

Тя само хълцаше и раменете ѝ се тресяха.

– Успокой се – замилвах ѝ косите – и ми кажи какво е станало.

– Мама – простена тя, – мама е много болна!

– Така ли? Но откога се е разболяла?

– Може би сигурно отдавна е била болна, но отпреди един месец се влоши отведнъж...

– Но от какво е болна... и защо плачеш, тя ще оздравее...

Елисавета поклати отрицателно глава. Всичко било свършено.

– Хайде да вървим тогава, бързай – хванах за ръка Ели и я повлякох със себе си. Тя избърса сълзите си и малко се поуспокои.

Когато влязох в стаята, останах като закована на прага. От бялото легло се бяха устремили към мен две светли като звезди очи. Лицето на леля Елена беше прозрачно бяло и съвсем слабо. Пристъпих и хванах слабата ѝ, останала кожа и кости ръка, а в гърдите ми се вдигаше вълна от сълзи, които всеки миг можеха да избликнат от очите ми.

– Тони – заговори ми тя с глас, който бе съвсем различен от този, който познавах. – Тони, аз те чаках, много те чаках...

– Нямахте ме тук, лельо Лени, а и не знаех, че си болна.

– Не, не съм болна, само се приготвявам да си замина от този свят. Искан, преди да си отида оттук, да си поговоря с тебе, защото всички къщи ме обичат, но не ме разбират. Аз зная, че ти ще ме разбереш и ще ми помогнеш с това, което можеш. Най-много бих те молила за Ели. Бъди ѝ приятелка и сестра... и гледай да ѝ бъдеш това, което аз бях за нея тук, на Земята.

Гледах леля Елена, или може би сянката на някогашната Елена, и от очите ми почнаха да се стичат сълзи.

– Недей плака – каза ми тя, – ти поне недей плака, защото с това ще ме измъчиш само. Разбери, аз не умирам, а само си отивам оттук. Защо и за какво, не мога да ти кажа, но всичко в природата си има причина. Но ти не тъгувай, а ме изслушай, защото времето, с което разполагаме, е преброено.

Избърсах сълзите си и се приготвих да слушам. Очите ѝ отново ми се видяха неземно хубави в сравнение с бледото, съвсем изпито лице. Сякаш всичкият живот се бе събрал в тях и струеше оттам светлина, която не беше от този мир.

– Слушай, Тони, Ели ще дойде с теб да следва в София, моля те, имай грижата за нея. Тя винаги е изглеждала весела и духовита, но носи в себе си крайно нежна душа и е добра... по сърце. Зная, че тя много страда сега и мъчно ще понесе загубата ми, макар че винаги е живяла така, като да не е усещала голяма необходимост от мене. Но сега, като вижда, че си отивам, като че ли този факт я удари много силно и много неочаквано, и тя се чувства свършено сломена. Говоря ти много за нея, защото тя наистина има голяма нужда от помощ. Не я оставяй и я подкрепяй винаги. Живейте близко. Аз също ще бъда често край вас, когато имам възможност. И ти, ако искаш, ще бъдеш врата, за да мога чрез теб да проявявам някои грижи за нея, когато тя има нужда от такива. Разбираш ли ме?

– Да, всичко, каквото мога и зависи от мен, готова съм да го направя.

– Така и си знаех, че си готова да го направиш. Много съм ти благодарна.

Тя хвана ръката ми с двете си отслабнали ръце и замълча. Очите ѝ се загледаха неподвижно във въздуха над главата ми. Аз също мълчах и я гледах, изпитвайки голяма мъка заради нея.

– Тони, виждам светла звезда на челото ти и малки светли звездички по устните ти. Ти си избрана да работиш за Божието Дело...

Лека вълна от радост премина през сърцето ми. Да работя – това е било винаги идеал, мечта в живота ми, а да работя за Божественото – това е било смисъл и цел в живота ми.

– Малцина днес познават Учителя – заговори отново тя, – малцина Го познават такъв, какъвто е Той. Но един ден всички ще Го познават и тогава светла вълна ще залее Земята. Тя и сега е тук, но тогава на мнозина ще се отворят очите и те ще видят, че Учителя е на Небето и на Земята. Мнозина днес Го гледат и виждат човек, но Той не е чо-

век, а един от най-големите на Небето, облякъл дрехата на смирението – плътта, за да слезе на Земята. Защото и Христос някога дойде в плът. Така и всички Учители, които са слизали през хилядолетията, са се обличали в плът, за да бъдат достъпни за хората, за да бъдат разбрани от тях и да им помагат.

Тези, които виждат само плътта на Учителя, са хора от Земята – и те виждат само земното, защото нямат изработени очи, за да видят духовното. Но тези, които виждат Учителя като Велик Дух, като Велик Учител, изпратен от Небето да слезе на Земята в плът, за да покаже на човеците пътя към Бога, те ще Го познаят и ще тръгнат след Него. За тях няма да има живот и след това смърт, а вечен и непреривен живот, който ще пребъдва във вековете.

Тези, които познаят Учителя, ще работят за Божественото Дело и ще сложат своя дял от работа на Божественото блюдо на везните на Доброто, Любовта, Правдата, Истината. Нова светлина ще залее света и хората ще се познаят като братя.

Днес Учителя е забулен с булото на плътта, но този, който надникне зад това було, вижда Учителя в светлина и могъщество, което не може да се изкаже с думи. Ако го бяха видели така, паднали биха ничком пред Него и всички биха молили за милост и прошка, загдето са били тогава заслепени... На Земята Учителя не се показва във всичкото си величие, за да не би от користолюбие да отидат човеците при Него, а не само от обич и желание да служат на Бога. На Земята ще познаят Учителя само тези, които Го обичат...

От невидимия свят ще слязат много готови души, които ще познаят Учителя като Дух и ще работят за Божието Дело.

Сега Небесата са отворени и аз виждам Учителя, а заедно с Него – и големи Светли същества, с които Той иска да се свързваме. Те помагат на човеците за тяхното повдигане.

Блажен е този, който се е родил в този век, а преблажен е този, който, когато и да се роди, може да види Учителя с духовните си очи в Неговата неопишуема Светлина и тръгне след Него.

Труден е пътят, който води нагоре към Светлината, но няма по-хубав и по-славен от него.

Сега виждам хиляди слънца, които греят, а всред тях греє с ослепителна светлина Учителя и Неговата светлина се простира до безгранични предели... Той изпълва всичкото пространство и дава стимул, подтик на всичко живо.

Леля Елена замълча. Очите ѝ останаха неподвижно впити в това, което виждаха. Аз стоях безмълвна като в храм и душата ми се изпълваше с нещо велико. Струваше ми се, че през нейните очи виждах това, което гледаше тя. След малко отново чух да ми казва:

– Нямам човешки думи, с които да ти опиша, Тони, всичко, което виждам и чувам. Такава дивна музика изпълва пространството, каквато никога в живота си не съм чувала. И сега всички страдания, всички терзания, които съм имала в живота си, ми се виждат дребни, малки. Готова съм да страдам, защото разбрах великото, което идва след тях.

Вратата се отвори и влезе Елисавета. Очите ѝ бяха плувнали в сълзи. Леля Елена отначало като че не я забеляза и продължаваше да гледа с вперен, неподвижен поглед. После се раздвижи леко, видя Ели и рече:

– Ели, повикай татко си по телефона. Искам да го видя...

Елисавета веднага излезе и аз останах пак сама с леля Елена.

– Тони – заговори ми тя, – тази нощ ще си отида от Земята, но ти никога не мисли, че съм умряла, защото с това ще ми създадеш голяма мъка. Знай само, че аз ще изляза от тялото си и ще отида в един свят, който е създаден от по-фина материя, затова е невидим за човешките очи. Ти никога не мисли, че съм в гроба. Наистина, там ще бъде

моята плът, но аз няма да съм там. Аз ще изляза от плътта си може би след няколко часа, а тук, на леглото, ще остане само моето тленно тяло. Но това, което съм аз, искрицата от Божественото, то не умира, затова не отивай на гроба, или където ще положат тялото ми, и не допускай нито за миг мисълта, че съм там, защото ти знаеш, че мисълта е сила, която в другите светове действа така, както тук действа физическата сила. И всяка ваша мисъл, че аз съм в гроба, ще ме тласка към него, а това няма да ми бъде особено приятно. Ако искаш да ми помогнеш, моли се за мен и мисли най-хубавото, което можеш. С това ти ще ми създадеш хубави състояния и кътове, където моята душа може да намери радост и отдих. Постарай се Ели да разбере, че няма да бъде в гроба, и нека тя не ходи там. Разбирам я и не мога да я упрекна, че тъгува и плаче. Може би и аз същото бих сторила, ако тя си отиваше от Земята, но слава Богу, че аз си отивам. Също така не бих я съдила, ако тя отива там, където ще положат тялото ми, защото човек обича и дрехата на този, когото е обичал, и жали за нея или се радва, ако я види. Но по-добре е за нея, а и за мен, тя да мисли истината, че аз напускам тялото си и отивам в един свят, който е близко до тукашния, поне първоначално... Повече не мога да ти говоря по този въпрос. Ако се случи да се видим, когато бъде освободена от плътта си, може би ще допуснат да ти говоря повече и много неща ще ти станат по-ясни. Знай, че това ще стане с разрешението на Ръководителите ни на своето време, когато ти си готова за това. А дотогава прекрасният твой брат Божидар, имащ много повече знания и светлина, ръководен от Учителя, ще ти бъде много полезен. Той иска да се изкачи на висок връх и да постигне това, което малцина постигат. Иска да реализира ученическата, братската обич и отношение...

– Да, казвал ми е.

– А ти му съдействай. Бъдете два факела, два фара, които със светлината си показват пътя.

– Това искам с всичкото си същество.

– Бог да ви благослови в пътя на ученика, който сте поели. А сега те вече идват... Ти си иди, защото искам да поговоря насаме със съпруга си, който е много измъчен и страшно разбит от моето заминаване, но един ден ще разбере, че всичко е било за добро, и ще благодари за това, което е станало. Сърцето му ще се отвори за Божественото и ще разбере, че животът е един, безразлично в кой свят се проявява. Но дотогава...

В коридора се чува стъпки. Бързо хванах и стиснах ръката на леля Елена в моите две изпотени и треперещи от възмущение ръце. Навела се над нея, видях, че сякаш очите ѝ станаха по-светли, по-големи, гледащи ме с такава обич, както никога дотогава. Като че ли иззад тези очи ме погледна самата душа на леля Елена – светла, прекрасна. Повдигайки главата си, за да си тръгна, видях, че множество светещи искрици светеха около главата ѝ.

Вратата се отвори. Кимнах ѝ за последен път с глава и излязох, като не поздравих бащата на Елисавета, защото той вървеше като сомнамбул, приковал очите си в отиващата си другарка...

В коридора Ели ме причака и се хвърли на врата ми разхълцана. аз също се разплаках, защото колкото и да разбирах това, което бе ми говорила леля Елена, аз все пак бях човек и не можех така лесно да понеса всичко това. Само милвах косите на Ели и се мъчех да ѝ кажа няколко утешителни думи с треперещите си устни.

Отдохме в градината им и там тя дълго плака. Най-после притихна. В това време до пътните врата спря лека кола и от нея слезе братът на Елисавета. Извикали го бяха от София по телефона. Видя ми се пребледнял, отслабнал, развълнуван. Майката не е искала да го безпокои до момента, когато ѝ бяха казали от невидимия свят, че ще си отиде от Земята. Тогава каза да го повикат.

Ели се затича да го посрещне – и братът и сестрата, наклонили глави един до друг, заплакаха. аз също плачех.

Разбрала, че в този момент съм излишна, тръгнах за дома.

Вчера сутринта научихме, че леля Елена си е отишла. Не знаех какво да направя – дали да отида... В същия момент сякаш видях леля Елена до мен да ми казва: „Иди при Ели.“

Майка също тръгна с мене, но понеже вървеше по-бавно, аз я оставих и забързах напред. На втората пряка случайно срещнах чичо Асен. Казах му за случилото се. Той вече знаел, а вчера сутринта е бил повикан от леля Елена, за да се сбогуват. Той ми каза да отида при Ели и да не я оставям сама. Той щял да дойде след половин час.

Заварих Елисавета бледа, трепереща, останала без сълзи. Като ме видя, наведе глава и се затресе отново в ридания. Чичо Асен ни завари така. Той седна до нас, хвана ръката на Ели с двете си ръце и я милваше от време на време. Това ѝ подейства сякаш благотворно и тя попритихна, престана да трепери, а само тихо се отронваше от ъглите на очите ѝ изцедена сълза.

Чичо Асен каза да отидем двете у дома. Тя запротестира, по никой начин не искаше да тръгне, но той, като прекара ръката си по наведената ѝ глава, рече бащински:

– Ели, знаеш, че майка ти е жива. Тя иска да си спокойна и сега да отидеш с Антоанета у тях.

Не зная как чичо Асен изказа тези думи, но през мен мина лека тръпка и усетих лъх, който раздвижи въздуха край мен. Стори ми се, че леля Елена е при нас и ни гледа състрадателно. Може би и Ели е почувствала същото, защото тя стана и съвсем кротко се приготви да тръгнем. В това време влезе брат ѝ, съвсем жълт, със силно стиснати устни. Дошъл беше да види дали Ели е сама и как е. Чичо Асен отиде при него, хвана го под ръка, защото ясно виждаше, че

той се сдържаше да не плаче, но като че ли щеше да падне всеки момент.

Като излизахме от двора, видяхме чичо Асен и братът на Ели да разговарят в цветната градина.

28 юли

Тези дни Ели спа у нас. Тази сутрин беше погребението на майка ѝ. Тя за нищо на света не искаше да остане повече и каза, че е по-добре да умре ей сега, отколкото да не види майка си за последен път. Разбирах я и тръгнах с нея, макар че чичо Асен беше казал в никакъв случай да не отива...

Бързахме, да не би да изнесат леля Елена, преди да сме стигнали до тях. Но когато влязохме в стаята, гдето на леглото лежеше покритото с цветя, донесени от надошлите жени, тяло на леля Елена, след няколко минути изнесоха Ели в безсъзнание. Точно в това време дойде чичо Асен и ми каза строго:

– Нали ти казах да стоите у вас?!

Исках да му обясня как стоеше работата, вървейки след него в другата стая, но тъй като той беше зает с Ели да я върне в съзнание, само хлипах настрана, бояща се чичо Асен да не ме чуе... Само братът на Ели беше при него, обезпокоен за състоянието на сестра си.

След десетина минути Ели дойде в съзнание и чичо Асен с колата ни доведе у нас. Из целият път той беше мълчалив, съсредоточен. Вкъщи каза на Ели веднага да легне. После пак щял да дойде при нас, но сега трябвало да сме благоразумни.

Ели веднага легна в леглото, той се наведе над нея, погали лицето ѝ, косите ѝ и рече:

– Сега, моя малка, помъчи се да заспиш, а после ще си поговорим с тебе.

Излязох да го изпратя и той в коридора ми каза:

– Антоанета, винаги съм очаквал, че ще си по-умна.

Той каза това с хладно сериозен, пълен с упрек тон. Стана ми много мъчно, защото бях направила всичко, за да задържа Ели вкъщи, и няколко сълзи блеснаха в очите ми. Когато той видя това, спря се, строгото му изражение изчезна, очите му ме погледнаха меко и той рече:

– Антоанета, не съм искал да те огорча, но бих искал да бъдеш по-разумна.

Преглътнах сълзите си, поисках да се усмихна и рекох:

– Аз също искам да бъда такава.

– Тогавя гледай добре приятелката си. Дай ѝ нещо да пие, да яде, ако може. После пак ще намина.

Привечер чичо Асен пак дойде, но тъй като Ели спеше, отиде си веднага.

13 август

Времето е ужасно горещо. Едва се диша. Завчера имах писмо от Силвия. Пише, че се чувства добре. Изпратила ми е няколко снимки с Драгомир: край морето, на една скала, в лодка и на кея. По усмивката и сияещото ѝ лице се познава, че е щастлива. Най-после се сбъдна отдавна лелеяната ѝ мечта. И за Виола има писмо, но тъй като тя е в София с родителите си – уреждат работите ѝ за чужбина, ще ѝ го предам, когато се завърне. В моето писмо имаше една снимка, която пропуснала да сложи в писмото за родителите си, и ме молеше да им я занеса. Отидохме с Ели, която до вчера беше все у дома.

Леля Елизабет, като ни видя, прегърна ни и ни целуна. Очите ѝ се изпълниха със сълзи – зная, заради Силвия. Покани ни да седнем, почерпи ни с нейните сладки. Тъкмо се готвела да излиза, добре, че сме я заварили... Подадох ѝ снимката: Силвия и Драгомир, седнали на една пейка в морската градина. „Милото ми дете“ – казваше тя за Сил-

вия и галеше снимката. После ни каза, че Силвия ѝ писала тя и Влади да отидат във Варна, докато са още там. Чичо Асен бил съгласен. Сега било лято, неговата храна – лесна: плодове и зеленчуци. После ми каза да му отнеса снимката в кабинета да я види и той.

С радостни стъпки се запътих и почуках на вратата.

– Ах, ти ли си? – усмихна се той. – Тъкмо мислех за теб. Исках да ти дам една беседа от Учителя. Четох я и отбелязах някои неща, на които бих искал да обърнеш внимание. Ще ти дадат светлина по някои въпроси.

– Много благодаря. А Вие завършихте ли Вашия труд?

Чичо Асен, види се, не очакваше въпроса ми и ме изгледа изненадано. После се усмихна и рече:

– Още малко. Защо?

– Така, интересувам се. Много бих искала да ми прочетете нещо от него, ако, разбира се, желаете.

– А кой ти каза, че изобщо работя нещо?

– Най-напред Силвия, а после леля Елизабет. Но върху какво, те не знаеха.

– Защото никога не са ме запитвали – рече той тихо, като на себе си, а после, като вдигна глава, каза:

– Добре, Антоанета, може някой ден... Имам и няколко труда готови.

– Така ли? А защо не ги издадете? Много бих искала да ги прочета.

– Не ми е дошло наум да ги издавам. Работил съм ги в малкото свободно време, защото не мога да не работя. Но за издаване не съм и мислил.

– Хубаво би било да се издадат. Сигурна съм, че бихте били полезен на мнозина с тях.

– Може би. Те са въпроси, разгледани, от една страна, от гледището на съвременната наука, и от друга – в светлината на Учителя. Има въпроси, засягащи медицината, психологията, съвременния социален строй и др.

Чичо Асен отвори няколко папки и започна да ми показва разни ръкописи, подредени много добре.

– Това е добра идея, Антоанета – каза той, като ги прелистваше, – да се издаде нещо. Ето защо човек трябва да има още едно дете – по дух, което да му подсказва нещо, за което на него не му е дошло на ума.

Някаква врата се хлопна.

– Сигурно леля Елизабет е готова за излизане – казах аз. – Ще трябва да си отивам.

– Защо?

– Не дойдох сама, Ели е с мен, а леля Елизабет каза, че ще излезем заедно.

– Добре – рече той и се наведе над папките си, всецяло погълнат от това, което четеше в тях.

Постоях един миг и тихичко си тръгнах, но ми стана мъчно, че той не си повдига главата да ми каже довиждане. Огорчила ли го бях с нещо? Не помнех. Бях стигнала до вратата, когато чух чичо Асен да ме вика. Обърнах се. Той се бе изправил и ми кимна с глава. Върнах се с бързи стъпки.

– Защо се омъчни? – изненада ме той с въпроса си.

– Но отгде знаете?

– По ехото, което отзвуча в мен. Навярно защото бях погълнат всецяло от идеята, която ми даде, и не ти обърнах внимание... А имаш ли писма от твоите приятели – от художника, от Божидар? Навярно са започнали вече да те очакват – промени той разговора.

Вратата се отвори и леля Елизабет, готова, в резедавата си копчинена рокля, дойде при нас.

– Да, имам писма – отговорих аз на чичо Асен. – Божидар ми пише хубави, дълги писма във връзка с негови опитности с Учителя, които много ме радват. От художника също имам писма.

– А Красин как е? Излекува ли се вече?

– Почти. Силвия ми писа, че са го срещнали с жена му. Изглеждали много добре.

– Е, ти си готова – обърна се той към жена си, – ще излизате...

Тя кимна с глава. Сбогувах се с чичо Асен и излязохме с леля Елизабет.

31 август...

Отдавна не съм писала в тетрадката си. Нямахме ме тук. Бяхме в едно планинско село, където има минерални бани и много красиви местности. Майка прави бани, а Филип, Ели и аз ходехме по цели дни из планината.

Отначало Ели беше много тъжна и плачеше. Не можеше да се помири със загубата на майка си. Но с време притихна и започна да се усмихва на фокусите и шегите на Филип. Странно е, че Филип обиква моите приятелки и е игрив и забавен с тях.

Майка правеше всичко възможно Ели да не чувства така силно постигналото я нещастие.

Веднъж с Ели бяхме седнали на един скалист връх, а Филип се мъчеше да ни нарисова, но не ни казваше да не мърдаме. Позволяваше ни и да говорим. Това се казва художник!

Ели тихичко ми заговори:

– Тони, сега много неща ми се виждат не такива, каквито съм ги виждала по-рано. Наистина, малко съм разбирала майка ми, изобщо хората, които имаха еднакви с нея идеи. Считах ги малко така – не с всичкия си. Ей Богу, може да е грях, но мислех, че мама се заблуждава и че нейните разстроени нерви виждат нереални неща... Но от нейното боледуване имах случай да проверя много и много факти, които ми отвориха очите, но съжالياвам, че много късно стана това. И с много скъпа цена платих моето проглеждане и виждане на истината. Ето, и тебе те мислех за заблудена, а толкова дни вече сме заедно и виждам, че не ти, а друг

някой е бил заблуден – в случая аз. Ако не бяхте ти и доктора, не зная какво би станало с мен. Надали бих била жива. Учудвах се на вниманието му. Спирал е колата, когато ме е виждал в ония дни, за да ми каже няколко топли думи, да ме поразходи, за да се поразведря и поуспокоя. Това внимание ме е трогвало и е стопляло душата ми... Но защо трябваше да загубя мама, тъкмо когато бях почнала да я разбирам и да виждам колко много ми е необходима.

– Може би всичко е станало за някакво добро, което ние още не виждаме, не можем да разберем.

– Може – замислено отвърна Ели.

И тя ще учи в София. Иска да сме в една квартира. Навярно аз ще бъда у Верини. Предполагам, че ще има място и за Ели, апартаментът им е голям. Но може и другаде да сме на квартира. Божидар ще ни намери стая у някоя стара сестра, както ми бе казвал.

Вчера, още като пристигнахме, дойде Виола, научавайки се, че сме се завърнали. Тя е изпълнена с радост, че ще учи в чужбина, но заедно с това изпитвала някаква тъга дълбоко в себе си. Най-важното, за което Виола бързала да дойде, е да ми каже, че като били в София, един неделен ден Вера завела майка ѝ и нея при Учителя.

– Слушай, Тони – говореше ми Виола, – аз не зная за какъв го смятате вие, неговите последователи, но право да ти кажа, той е един човек, който ме смая със своята мъдрост и прозрение в нещата. Да ти кажа право, че от това, което бях чувала, си бях съставила своеобразно понятие, и очаквах, че Той веднага ще почне да прави разни чудеса, с които казваха, че омайва хората, а видях един философ в истинския смисъл на думата. Като излязохме от стаята Му с майка, съжалих, че отидохме при Него едва в последния ден преди тръгването ни, защото има какво да се научи от Него. Преди се отнасях недостатъчно сериозно към това, което са ми говорили или даже съм чела, но днес Го почитам в душата

си като истински мъдър човек. С удоволствие бих прочела всичко, което Той говори, защото от това, което чух, видях, че ако се приложи, ще бъде от полза за хората.

– Радвам се, че ти си била на беседа и си Го чула да говори.

– Да, в неделя, в 10 часа. А следобед ни прие с маминка. Стояхме много, много време Му отнехме. Но имах известни въпроси, на които Той ми даде неочаквано мъдри и много полезни за мен отговори. Съжалих, че не бях отишла по-рано.

– Нищо. Нали все пак си отишла да видиш Истината.

– Да, разбрах как хората могат да говорят невероятни измислици. Като видях този голям, хубав, светъл салон, а също така скромната обстановка, в която живее този мъдрец, възхитих се!

Слушах Виола и се радвах в душата си. Тя винаги се отнасяше скептично, когато ѝ говорех за Изгрева, но добре стана, че сама е отишла да види как стоят нещата.

Видяла е и Божидар. Искала да поговори с него, но той бил много сериозен и затворен. После казал на Вера да ѝ каже, че бил много зает. Когато се върнела от Германия идущата година – тогава. Това много я наскърбило, но затова пък много се зарадвала, че Учителя я приел веднага.

2 септември

Много исках да видя чичо Асен, а леля Елизабет я няма, за да се нарека да отида за нещо при нея. Тя и Влади са отишли във Варна при Силвия и Драгомир. А за да отида направо при чичо Асен, трябваше да имам някакъв сериозен предлог, какъвто няхах. Исках просто да го видя и да ми поговори. Той има толкова много знания, от които би могъл малко да ми предаде. Но самата съдба ми помогна. Вчера бях ходила в книжарницата, за да купя някои книги,

и като се връщах, една кола се изравни с мене... и чичо Асен ми се усмихна отвътре.

– О! – извиках изненадано и тръгнах към него. Той отвори колата и аз седнах при него, като му изказвах радостта си, че го виждам.

– А защо никак не идваш вече?

– Не ми беше удобно да Ви безпокоя, пък и не можех да измисля нещо важно, за да мога да дойда.

Чичо Асен ми се стори уморен, малко измъчен, мрачен. Затова замълчах.

– Днес посетих доста болни, заболели от различни болести и по различни причини – заговори той, – и виждах как хората дори на смъртното си легло мъчно могат да се откажат от старото, от старите си мисли, от старите си разбираня за живота, от стария начин на живеене. А новото не може да дойде, докато човек не се откаже от старото. Хората много си пречат със старите условности, които сами са си създали, а им се подчиняват, като че ли условностите са господари.

В гласа на чичо Асен имаше горчивина. Изглежда наистина имаше нещо, което го гнетеше.

– Точно мислех малко да си отдъхна, да се махна малко от града – заговори ми след малко той. – Искаш ли да дойдеш с мене до едно селце. Ще трябва да занеса книги на един приятел.

За миг се подвоумих, не бях се обадила на майка, но си помислих, че като се върнем, ще ѝ кажа где съм била, и веднага се съгласих. Той кривна из една улица и усили хода на колата.

Почти аз целия път мълчахме. Чичо Асен гледеше мълчаливо, съсредоточен в себе си.

Когато стигнахме селото и спряхме пред къщата, в която чичо Асен искаше да остави книгите, той слезе и усмихнат ми подаде ръка. Разбрах, че състоянието му се е подобрило.

Посрещна ни весела, здрава селянка на средна възраст и ни подаде зачервената си от работа ръка с особена сърдечност.

– Елате, влезте, брат – каза тя на чичо Асен. – Илия ви чака от вчера. Все за вас се оглеждаше.

От къщата излезе младо, хубаво момиче, което, като видя чичо Асен, просия от радост и се втурна да ни каже „добре дошли“.

Влязохме в чиста селска стая, по креватите на която имаше постлани бели тъкани покривки, което ми направи приятно впечатление. Учудих се на чистотата на цялата къща.

Домакинята ни покани да седнем, а тя, изправена до стената, ни попита как сме, как сме пътували. Вратата се отвори, влезе висок, снажен селянин с прошарена коса и сини очи. Бялата му риза беше отворена на гърдите и ръкавите – запретнати. От него лъхаше здраве, доброта.

– Най-после дойдохте. Цял ден Ви се надявахме! Ха добре дошли! – протегна той здравата си десница.

– Имах работа – рече чичо Асен, – доста работа имах.

– Е, то се знае – рече добродушно селянинът и погледна към жена си. Тозчас тя излезе и след пет минути младото момиче се яви с бяла покривка на ръце, а майката носеше хляб и чиния със сирене.

– Илия, ние не сме дошли да ни слагаш трапеза – рече чичо Асен.

– Ех, че не сте дошли за трапеза, то се знае, но на нас ни е драго, че сте ни почели. Знаете, тук, на село, е така... Пък и Вие дойдете и все бързате. Докато Ви погледнем, и си тръгвате.

– И сега ще бъде така – погледна ме чичо Асен.

Мислеше за мен, че не се бях обадила у дома.

Докато момичето тичаше насам-натам да приготви трапезата, вратата се отвори на няколко пъти и занавлизаха

селяни и селянки. Всички се ръкуваха с чичо Асен: „Добре дошъл, брат!“, а с мене: „Добре дошла, сестра.“

Всички бяха усмихнати. Личеше, че бяха прекъснали работата си, за да дойдат да ни видят. Тяхното сърдечно обръщение ме изпълваше с радост. Някои, като видяха слагащата се трапеза, излязоха и не след много се завърнаха с чинии с плодове, със сирене... Видях народа и неговата широка душа, която дава с любов. Радва се, че може да даде.

Чичо Асен в това време беше извадил от малкото куфарче книгите, които беше донесъл, говореше със стопанина на къщата и със заобикалящите го селяни и селянки.

Тogaва видях чичо Асен в друг образ, стори ми се друг човек – беше като брат между братя. Нямахме я онази официалност, с която той винаги се обграждаше в града. Махнал бе обвивката на условностите и сега стоеше като човек, като душа, между тях добродушни хора, които протягаха шии, за да го чуят по-добре. Аз също слушах и разбрах, научих, че чичо Асен е бил в София на братски събор. Докато ние бяхме с майка на село, той е ходил и се е върнал. От София бе донесъл тия книга и предаваше на селяните поздравите от Учителя и от тамошните братя и сестри.

– Илия – обърна се домакинята към съпруга си, – готово е. – Нека братът и сестрата си хапнат, каквото Бог е дал.

Виждайки претрупаната трапеза, си помислих: „О, Бог беше дал много! Много бяха дали и тези народни сърца.“ Не зная защо ми се струваше, че беше някакъв хубав, светъл празник.

Чичо Асен седна пред трапезата и рече:

– Хайде и вие с нас.

– То ние сме яли – каза домакинята.

– А ние гладни ли сме дошли? – пошегува се чичо Асен и пак го видях друг: само човек, а не доктор.

Стопанинът придръпна стола си и покани другите гости. И кои прави, кои седнали, попротягваха ръка, вземаха си от топлия хляб и парче от сиренето.

– Вземайте си, сестра – покани ме стопанката, – то тук не е като в града...

– Да, не е като в града – отвърнах аз, – тук е по-хубаво.

Младото момиче ме гледаше, а очите му искряха от радост. Леко се отместих, за да му направя място до мен. Девойката отказа, но чичо Асен ѝ кимна с глава и тя седна. Не зная защо това хубаво, усмихнато момиче, ми се стори близко, като че ли кой знае откога бяхме познати. Тогаво разбрах, че общата идея сближава, сродява хората.

Плодовете бяха великолепни. Но от всичко най-хубаво беше онова братско, красиво чувство, което изпълваше и обединяваше всички... Докато хапвахме, селяните разпитваха чичо Асен за това, което е било в София, за събора. Много ли са били и как са прекарвали? Чичо Асен разказваше, че имало много братя и сестри, дошли от всички краища на страната ни, а също така от различни чужди страни, дошли специално да видят Учителя и да се запознаят с Учението Му.

На всички лицата бяха озарени от светла усмивка. Когато чичо Асен погледна часовника си и рече, че ще си ходим, на всички им се стори, че бяхме стояли една-две минути, а всъщност беше минал повече от час.

Като си тръгнахме, отрупаха ни с плодове. Всяка ръка подаваше по някой плод.

Бяхме се сбогували и чичо Асен бе турил ръка на кормилото, когато изведнъж се сети нещо.

– О, щях да забравя – стана той веднага, отиде в купето на колата и извади оттам нещо, завито в бяла хартия.

– Това е за Гергана – каза той, като го подаде на младото момиче. – Тази година да Го вижда на снимка, а догодина да отиде да Го види наистина.

Всички разбраха, че е снимка на Учителя, и се зарадваха, но Гергана – най-много. Тя цяла просия и сякаш в очите ѝ, по лицето ѝ, някой невидим хвърли шепа светлина.

Чичо Асен се качи отново, махна с ръка и всред общото оживление колата потегли. Ръцете на всички се вдигнаха за поздрав и благопожелания за добър път се изрекоха от всяка уста.

На връщане из пътя чичо Асен беше весел и разговорчив. Мен също ми беше радостно от срещата с хората от селото, носещи в сърцата си идеята за братска обич...

Когато слизах от колата, благодарих от сърце на чичо Асен.

– Сега можеш да идваш, без да се чудиш какво да си наречеш – каза ми той. – А кога мислиш да отиваш в София?

– След пет-шест дни...

– Силвия се завръща след два дни.

– Много се радвам, че ще се видим, преди да тръгна. Казвате, че мога да идвам, но не зная кога сте вкъщи.

– Когато имам свободно време, ще намина у вас да те взема да се разходим още веднъж до някое селце. Вкъщи сега е много празно, като няма никого.

Благодарих му още веднъж и си тръгнах за дома. Залязващото Слънце бе запалило небето на запад.

5 септември

Виола утре заминава, даже мисля, че е малко закъсняла. Но някаква виза не била съвсем уредена и тя ходила за три дни в София. Не ми се обадила, защото нямала никакво време. Нощувала у Вера.

– Като позвъних у Вера – разказва ми Виола, – тя точно се канеше да отива на поклонение у свекърва си. Защо ме гледаш така, нали и ти си ходила веднъж, видяла си я какво представлява. Но най-интересното е, че тя към мен прояви благосклонност – може би поради тоалета ми, а може и заради това, че ѝ казах, че ще продължа образованието си в чужбина. Сигурно е заради последното. Изпрати Вера на-

рочно да ми купи нещо, за да ми каже от какъв знатен род е... За какви богати момичета е могъл да се ожени синът ѝ, а той отишъл и се заврял...

Веднага скочих. Казах ѝ, че не подобава на жена от знатен род да говори така... А тя се засмя и ме попита къде е била Вера прислужница, преди да се ожени... Съжالياва, че не е знаела по-рано за нея, за да я вземе при себе си като прислужница.

Възмутих се до дън душа Избухнах страшно. Казах, че да работи човек не е унижение, но е унижение за тоя, който говори неверни неща, и то по отношение на такова прекрасно същество, каквото е Вера, която е заслужила обичта на сина ѝ. Тя се усмихна саркастично и рече, че не се знаело докога... Извън себе си ѝ казах да внимава какво говори и какво прави, помислих си, че тя може да настройва сина си против Вера – че може съдбата така да се обърне и тя да плаче за Вера... Защото има Провидение. В този момент, Тони, ясно почувствах, знаех, че има такова и че това Провидение наказва... В това време се завърна Вера запъхтяна, зачервена от бързане, и така хубаво се усмихна на свекърва си, че се смаях.

Роднината, която ни посрещна и която всъщност ѝ е прислужница, дойде да ни почерпи с някакви сладкиши, но аз не приех да ги вкуся. Вера скромничко си взе само една от сладките. Свекърва ѝ каза да отнесе в кухнята това, което беше купила.

Аз използвах случая да ѝ кажа, че Вера не е довършила гимназия заради сина ѝ.

– Но аз съжالياвам, че не е срещнал мене – казах ѝ аз, – за да Ви стана снаха, защото аз съм от по-знатен род от Вашия... Тогава щяхте да видите какво значи снаха от знатен род... – засмях се аз, гледаща изумения израз на лицето ѝ. Разбира се, за знатния ми род го измислих нарочно.

Вера се изненада на веселия ни смях Казах ѝ, че свекърва ѝ ме е развеселила, и я помолих да си тръгнем, защото имам да уреждам мои работи, за които съм отишла.

– Виждаш ли, Тони, Вера къде е попаднала. От сърце я съжалих, но разбира се, не ѝ казах какво сме говорили със свекърва ѝ. Ти като отидеш, гледай да ѝ бъдеш полезна, с каквото можеш. Горката! А сега да се сбогувам с майка ти и с Филип. Тука ли са?

– За съжаление, не са.

– Тогава им кажи, че се е наложило веднага да тръгна, и ги целуни заради мен. А ти ела ме изпрати... Да знаеш, Тони, за теб най-много ще ми е мъчно. Кажи ми, с кого ще разговарям там, както с теб?

– Ще ни пишеш.

– Е да. А ти приготвяш ли се за приемния изпит? Никога не сме говорили по този въпрос.

– Да учи човек е естествено и няма защо да занимава другите с това, а и себе си, защото се налага...

– Ти и без това беше отличничка, знаеш си всичко. Но да тръгвам. Утре ще дойдеш ли на гарата?

– Разбира се.

– Тогава ще се сбогуваме официално – засмя се тя, но отведнъж заплака.

Изпратих я до ъгъла на улицата. Там я прегърнах, притиснах я до себе си, и преди тя да ми каже каквото и да е, отпуснах я и се затичах обратно за дома, за да не види, че ми е страшно мъчно... Кога ще се видим пак?

6 септември 19...

Вкъщи е доста разхвърляно, особено във всекидневната. Майка усилено ме приготвя за София. Хубаво е човек да има майка, да има кой да се грижи за него. Виола също ми беше казала: „Тони, цяло блаженство е да знаеш, че има кой да

мисли за теб и да ти приготвя нещата... Представи си сега, майка и татко, навели глави един до друг, оглеждат това, което са ми купили и което мислят, че трябва да взема. Радвам се, като ги гледам заедно, но защо това стана едва преди да тръгна... и трябва да се разделя с тях... Но такъв е животът“ – въздъхна тя.

Наистина, такъв е животът – си мисля и аз. Тази вечер чичо Асен очаква да се върне Силвия с другите. Той идва у нас само веднъж, защото бил все зает. Изведе ни заедно с Ели малко на разходка. Той решил да издаде единия си труд, което много ме зарадва. Най-много говори за Силвия, която завинаги ще остане в сърцето му като най-свидно нещо. Само че му е мъчно, че не взема никакво участие в неговия духовен живот, нито се интересува от научните му трудове. Но може би това ще стане по-после, когато душата ѝ почувства необходимост от духовна храна.

Ели ще дойде с мен. Баща ѝ помоли майка да има грижата и за нея, както за мен. Той е дал известна сума на класната ни, която е тяхна близка роднина, и заедно с майка са купили и приготвили всичко. Горкият баща на Ели, измъчен е ужасно. Като говори за отиването на Елисавета, устната му леко трепери. Все още не се е успокоил от замиването на леля Елена в отвъдния свят. А сега и Ели, като ще отиде в София, той ще остане сам... Мъчно му е, едвам се сдържа, но нали е мъж, трябва да търпи... да издържа... Ако беше жена, щеше да плаче, докато ѝ олекне.

Хубаво е, че нашата класна ги навестява често. Едва сега разбрах, че била роднина на леля Елена и че споделяла идеите ѝ. Това ми обяснява толкова много неща...

7 септември 19...

Силвия си дойде. У тях е голямо оживление. Чичо Асен е много радостен. Макар че тя му разправя за морето, за

хората, с които се е запознала, за различните тоалети, с които били облечени чужденките, той я слуша усмихнат. Тя е неговото любимо дете и той винаги ще я обича такава, каквато е! Това е бащината обич – да обича всякога и винаги, въпреки всичко.

Когато Силвия ме прегърна и целуна, видях, че е станала по-хубава. Малко е напълняла, но е добила по-голяма топлота и нежност. Леля Елизабет я гледа с майчина гордост.

Когато преминаха първите приветствия и запитвания как сме прекарали лятото, Силвия ми разказа, че често се виждала с Красин и с жена му. Тя била почти една от най-хубавите жени на плажа и обръщала на всекиго внимание. Красин сега бил по-спокоен. Навярно в бъдеще ще бъде още по-добре. Ще привикне към новия за него живот.

После говорихме за най-различни неща и Силвия ме запита кога ще отивам в София. Казах ѝ, че след два дни.

– Блазе ти! – рече ми тя.

– Защо, нали ти чакаше с нетърпение да завършиш гимназия, за да реализираш мечтата си – да се ожениш?

– Да, вярно, но все пак... все пак, може би... не довърши тя мисълта си.

– Да учи човек е по-добре, нали?

– Навярно.

Когато после тя ме изпращаше, в коридора ми каза:

– Тони, наистина ми е мъчно, че няма повече да уча.

– Животът е училище, Силвия, ще има много неща да учиш.

– Но все пак, друг е животът в училището и друг – в семейството.

Замълчах, но из пътя си мислех: нима за толкова малко време тя има възможността да се увери, че семейството има своите ограничения, че не е такава, както е била в училището... Стана ми жал за нея. Колко хубаво би било да дойде

с нас да учи. Но животът на хората е различен, както са различни и самите те.

8 септември 19...

Днес получих писмо от Вера, но съвсем различно от тези, които ми беше писала досега. Ако не бях видяла свекърва ѝ, а и ако не бях чула това, което ми разказа Виола за последното си отиване в София, писмото би ме много изненадало. Но все пак ме учуди малко.

„Тони – пише ми тя, – исках по-рано да ти се обадя, но научих, че сте били с Елисавета и с майка ти на някакво хубаво място... Затова едва сега ти пиша, но вярвам, че писмото ми ще те завари още вкъщи. Кажй на Ели, че има една стая специално за вас двете. Откакто получих писмото, че скоро ще дойдете, съм не ме хваща от радост. Радвам се заради вас, че ще учите, че ще продължите образованието си. Наистина ще се трудите, защото не е лесно да се вземат университетски изпити, но все пак ще сте свободни. Защото, Тони, колкото и да е хубав семейният живот, колкото и радости да има в него, все пак човек неволно се връща в ученическите години и ги вижда в нова светлина. Ако не бях при такива тежки условия, преди да дойда у вас, всичко би било по-друго... Но все пак всичко се нареди добре... А като дойдете, ще живея с вашите успехи и радости... без трудните ви изпити, разбира се.

Тони, вчера бях на Изгрева. Напоследък ходя там често, разбира се, когато имам възможност за това. В неделни дни отивам на беседа, а в другите дни, когато времето е хубаво и ми дотегне да седя вкъщи, вземам детето на сестрата и заедно отиваме на Изгрева. Понякога не говоря с никого, стоя така на една скамейка под лещаците и само очаквам да мине Учителя, за да Го видя. Чувствам необикновена необходимост да Го видя, без дори да проговоря една дума с Него.

В различни състояния съм отивала и различни мисли са ме вълнували, но винаги, когато съм Го виждала, е настъпвал мир в душата ми. Връщала съм се у дома притихнала, успокоена, а често и изпълнена с необикновена радост, за която е нямало никаква видима причина и която по незнайни пътища се е промъквала в душата ми... Какво е Учителя, не зная, защото нямам духовни очи, за да Го видя, както Го виждат тези, които имат духовно зрение. Като обикновен човек, каквато съм, се чувствам нищожна да Го схвана в Неговата нечовешка същност. Гледам Го вече толкова време и се удивлявам на Неговата, бих казала свръхчовешка обич, която с еднакво внимание обгръща толкова много хора. Смайвало ме е Неговото търпение да изслушва всички, дори и за това, което според мене не е от голямо значение... Имала съм случаи да чуя подобни неща, защото много пъти, като Го видят пред салона, заобиколят Го мнозина... и тогава всеки проявява себе си... При Него отиват какви ли не и откъде ли не и излизат всички озарени и изпълнени с радост...

Когато Го виждам, поел такава огромна, велика задача – да помага на човеците, и то с такава грижа и внимание – изпълвам се с благоговение пред Него.

Когато се връщам вкъщи и мисля за Него, за огромната тежест, която е поел – да помага на вечно неблагодарните човеци и да им показва верния път в живота, виждам, че моите скърби са дребни, малки, и си казвам: Господи, прости ми! В такива случаи ми се иска и аз да направя нещо особено, да съдействам за нещо хубаво, но какво? И знаеш ли, веднъж в една беседа пак си помислих за това. И както говореше, Учителя се обърна към посоката, където бях аз, и каза: „Ако всеки прави доброто, което може, той съдейства за реализирането на Божествения план.“

Нямаш представа, Тони, каква радост изпитах и колко време живях с тази радост.

Пиша ти всичко това, едно, защото зная, че ще се радваш, когато ти говоря за Него – за Учителя, и второ, в особено настроение съм – иска ми се да говоря само за Него.

Понякога отивам на Изгрева, защото ми е много тежко на душата – нали всеки има свои скърби! Седя на скамейката и мислено започвам да си говоря с Учителя. Случвало се е Той да излезе на балкона и да ме погледне оттам. Тогава ставам, вдигам ръка, за да Го поздравя. Той влиза вътре... в стаята си, а тежестта, с която съм дошла, я няма. Вместо нея благоухание от много цветя ме изпълва. Оглеждам се – вярно, има цветна градина, но тя е далече от мене...

Удивлявам се на скромността Му и се срамувам за себе си...

При Него идват много хора: и учени, и прости, и здрави, и болни. За последните научавам, че ги е излекувал с няколко думи или с учудващо обикновени средства. Но никой не Го е чул да каже: „Аз направих това, Аз излекувах този или онзи...“

Веднъж бях преживяла нещо, чувствах необходимост от подкрепа, затова отидох при Него. Той ме прие, говорихме малко, каза ми, че всичко ще се оправи, ще се нареди. Наистина, всичко се оправи и отидох да Му благодаря. Беше на двора. Той само сви вежди и отмина, сякаш не говорех на Него. Тогава се спрях до розите и си помислих: всеки човек би казал: „Нали ти казах, че ще се оправи...“ Тогава пак видях: макар и да е в обикновена човешка форма, в която е приел да се изяви на нас, имащи само човешки очи, Той пак е повече от човек...

В неделната беседа Учителя каза: „Само Бог прави Доброто, а човек може да бъде проводник на това добро.“

Писах ти много и може би разкрих някои неща за себе си, за които не обичам обикновено да говоря, но зная, че ти ще ме разбереш и ще запазиш за себе си това, което ти споменах за моя личен вътрешен живот.

Животът е многолик и човек – също, затова много пъти имаме изненади и неочаквани страдания. Но добре е, че всичко минава...

Сега остава само едно – радостта, че ти идваш и няма да се чувствам, както досега понякога – сама всред чужди... Защото мъжът по принцип, колкото и да е близък на жената, понякога остава чужд и далечен... А ти, Тони, си ми приятелка не само на физическото поле, а и на душата... Затова те чакам...

Божидар и художникът те очакват по своему. Те се сприятелиха и двамата идват у нас. На съпруга ми му е приятно да общува и да разговаря с тях. Божидар влияе благотворно както на него, така и на художника.

Хубаво е, Тони, че ти си свободна и че ще можеш да посещаваш всички лекции и беседи на Учителя. А аз не всякога мога да правя това, което бих желала, и това, за което понякога душата ми жадува. Но ме радва това, че Учителя казва: „Всеки да работи там, където е, и да се стреми да прояви Божественото.“

Учудвам се, Тони, че Учителя чува мислите, разбира се, не само моите, и помага, без да съди. А ние, малките, упрекваме, съдим, че дори Бог критикуваме – защо тъй създаде света и че не ни е дал туй, което сме искали... А знаем ли дали то е за наше добро, за нашето духовно израстване?

Когато не мога да отида на Изгрева, сядам и мислено почвам да говоря на Учителя... И оставам смаяна. Той и от къщи ме чува и атмосферата, която е тегнела на душата ми, се разсейва... Това най-често се случва, след като се върна оттам, гдето веднъж ходихме заедно с теб, сещаш се...

Обади се по телефона или ми изпрати телеграма за деня и часа, когато ще дойдете с Ели, за да ви посрещнем – цялата компания...

Целувки на майка, татко и Филип. Теб също сърдечно целувам.

Вера“

Вера, откакто живя у нас, прие майка и татко за свои родители и ги нарича „мама и татко“! Това много радва и двамата, затова сега те ѝ изпращат по мене разни изненади. А също така са ѝ писали да дойдат със съпруга си през някоя ваканция – моя – с мен.

Вера отговори, че е на седмото небе от радост поради тази покана.

10 септември 19...

Днес ходих да се сбогувам с чичо Асен и с домашните му. Доста чаках. Нямаше никого. И точно мислех да си тръгна, когато го видях през красивата им ограда да минава по тротоара. Излязох от плувналата им в цветя градина и отидох да го посрещна.

– Ах, ти ли си? – усмихна се той.

– Да, отдавна Ви чакам и се бях отчаяла.

– Тъй ли? А аз се чудех кой ме дърпа да се върна вкъщи. Имах работа и не можах да дойда по-рано. Няма ли я Силвия?

– Няма никого вкъщи...

– Хайде, ела – покани ме той. – Значи тръгваме...

– Да.

– С кой влак?

– Утре сутринта, затова дойдох да се сбогувам сега.

– В колко часа?

– В осем.

– Хубаво... не е толкова рано.

Влязохме в кабинета му и седнах на посочения от него стол. Помислих си, че в този кабинет ми е говорил толкова хубави неща... Кога ли пак ще дойда в него?

Чичо Асен беше подпрял главата си с ръка върху бюрото и мълчаливо гледаше през прозореца. След малко заговори:

– Антоанета, ти излезе от едно училище, обикновеното, и сега ще влезеш в ново... Не говоря за университета. Гледай да бъдеш разумна ученичка – всеки твой успех ще ме радва. Нали си ми дете... Знаеш, че на Божидар са открили за нас една от връзките ни в миналото. Сега костюмите, ролите и съзнанието ни са различни от тогава, защото в следващите ни слизания на Земята сме работили по-съзнателно за нашето израстване. Вече ти е ясно, че това, което сме днес, е резултат на това, което сме били вчера – в смисъл, което сме били в миналите ни идвания на Земята. Затова сега трябва да работим за придобиване на духовна светлина, чрез която, като се срещнем отново след векове и хилядолетия, да се познаем. И не само да се познаем, но и да продължим да служим на Бога. А като Му служим, ще познаем, че е Всесилен, Всемъдър, Вселюбящ.

– Това, че е Вселюбящ, ми най-много харесва... И как ми се иска Бог да ми капне макар една капчица от Неговата Любов, за да мога да обичам хората и да им бъда полезна.

– Като мислиш съзнателно за Бога, ти ще се изпълниш с присъствието Му, което ще се превърне в радост в сърцето ти. А присъствието на Бога е Обич.

– Това, което ми казвате, още отсега ме изпълва с радост, а и всичко, което сте ми говорили.

Видях някаква сянка да преминава в очите на чичо Асен. Защо?

– Силвия сега е щастлива – заговори неочаквано той за нея, – но човешкото щастие е нетрайно... Как бих искал да се събудят по-висши интереси в нея. Пиши ѝ, когато имаш възможност... Имай постоянна връзка с нея.

– Това за мен ще представлява голяма радост...

– Зная. Школата, в която ще влезеш отново, защото си бивала в нея и друг път, е велика, но такава я виждат само тия, на които душата е отворена за нея и които изпълняват Словото на Учителя.

– Бих искала да съм от тях.

– Сигурен съм, че си.

Замълчахме. Часовникът тихо и равномерно отмерваше минутите, които минават много бързо, когато са преброени. Ръцете ми неволно се изпотиха, сърцето си чувствах притиснато.

В тишината, която изпълваше стаята, се чу отваряне на врата и много стъпки. Бяха се завърнали Силвия и майка ѝ, а навярно и Драгомир... Беше вече късно след обяд и трябваше да си ходя. Чичо Асен ме погледна и рече:

– Антоанета, когато човек се разделя с някого, макар и временно, или много говори, или нищо. Но това е еднакво за тия, които работят за една и съща цел в живота – да служат на Бога. Сега ти тръгваш и аз искам да ти пожелаая от сърце успех в земното и в духовното училище. И разбира се, най-напред да си жива и здрава. Защото само когато човек е жив и здрав, може да учи и да работи.

В този момент бях изпълнена с реалното чувство, че познавам чичо Асен много, много отдавна, че ми е бил духовен покровител... баща... Затова, станала права, му подадох двете си ръце. Той ги хвана в своите. Имаща странно реален спомен, че ми е бил баща, наведох се и му целунах ръцете.

– Мое дете! – пошепна той и погали косите ми.

Аз се усмигнах, но съвсем без да искам от очите ми бликнаха сълзи. Избърсах ги бързо с длан и излязох. Той дойде с мен във всекидневната, където се сбогувах с леля Елизабет и с Влади. Драгомир и Силвия утре ще дойдат на гарата.

Чичо Асен и леля Елизабет ме изпратиха до пътната врата и ми пожелаха добър път.

Във влака...

Никак не зная защо ми се струва, че този е последният ми ден от някогашния ми ученически живот. Че сега съм

пред прага на друг живот – нов, неизвестен. Какъв ще бъде той? Бих искала всяка моя стъпка в него да ме приближава към Първоизточника на Живота.

На гарата ме изпратиха майка, която плака много, татко, малко блед, но намиращ сили да се усмихва, Силвия и Драгомир, донесли голям букет с цветя, откъснати от градината им, за което зная, че чичо Асен не е бил съгласен, защото той никога не къса цветя... Изпрати ме и Филип, който особено развълнуван ми каза десет пъти, че идващата година той ще дойде при мен да учи в художественото училище. Бедният, колко безкрайно мил ми беше, като го гледах. Зная, че е плакал, като се е върнал у дома, защото, независимо от спречкванията ни, винаги, когато ме е нямало къщи за известно време, ми е казвал, че му е пусто и празно без мен.

Дойдоха Елисавета и баща ѝ.

Най-последно, за моя изненада, дойде чичо Асен. Той се качи в купето при мен, подаде ми малко бяло пакетче, като каза:

– Това е за моето дете от миналото по плът, а сега – по дух...

– Много благодаря – казах аз, изпълнена с радост.

Той бързо слезе. Елисавета, която още не беше се качила във влака, отново прегърна баща си и дойде при мен на прозореца.

Влакът бавно потегли. Майка бършеше с едната си ръка сълзите, а с другата ми махаше. Болезнена тръпка премина през сърцето ми: бях ли я обичала толкова, колкото заслужаваше?

Татко размахваше шапка, Силвия – бяла кърпица, а чичо Асен вдигна ръка за поздрав... Бащата на Ели, който вървеше блед и тревожен редом с влака, се спря с вдигната ръка.

Елисавета стоеше до мен с изсъхнали сълзи по очите.

Групата изпращачи ставаше все по-малка и по-далечна...

Сега влакът върви, картините се менят всеки миг една след друга. Елисавета гледа през прозореца, а аз отварям новата голяма чанга, която татко ми подари, за да нося в нея тетрадки и книги, които ще ми трябват като студентка, и изваждам последното писмо от Божидар, което раздавачът ми подаде, когато всички излизахме от дома, и ми пожела приятно, леко учене. Татко му сложи нещо в ръката, а мама рече, че всичко ще ми върви добре, защото срещата с чичо Павел раздавача била добра...

„Сестрице, обична моя сестрице – ми пише Божидар, – ти идваш, за да тръгнем отново редом по стръмната, но светла пътека нагоре като ученици на Учителя в Школата, която, както Той сам казва, води от хиляди години... Тази Школа е най-хубавата, но и най-трудната, защото не се състои само в слушане, макар и с будно съзнание, на лекциите на Учителя в белия светъл салон, а се простира навсякъде: влиза в домовете ни, в учрежденията, в училищата, в университета, в който имаме земни и небесни изпити, също така е по улиците и наблюдава срещите и отношенията ни с непознати и познати нам от миналите ни идвания на Земята хора... В тази Школа се държи сметка за всяка наша мисъл, чувство, действие... Затова трябва всякога да помним, че сме ученици на Учителя, изпълнявайки това, което Той ни учи...

Писал съм ти, че с теб сме се срещали много, много пъти през миналите векове и хилядолетия... Бивали сме на везните на Доброто, учили сме в различни школи, придобивали сме знания и възможности, но сме бивали и на везните на отрицателното, където сме падали, каляли сме се, губели сме много от придобитото с извънредно много труд. И после отново сме тръгвали нагоре, водени от нестихващия в нас копнеж по Великото, Незнайното, сътворило Вселената с всичките небесни светила, планети, звезди, слънца...

Какво ще постигнем в този живот, ще зависи от силата, с която искаме да реализираме нашия Висок идеал: постигане на Божествената обич между нас... И тази обич ще се превърне в светлина в душите ни, в която ще видим, че всички хора са наши братя и сестри.

Антоанета, представи си: през цялата Вечност да служим на Бога! Тогава Небесата ще са винаги открехнати за нас и големите Светли същества ще ни изпращат своето приветствие и помощ. Искаш, нали? Зная, че искаш, остава да го реализираме, да го живеем.

Очаквам те: Божидар.“

Божидар ме пита дали искам... Искам с всичката си душа и сърце.

Елисавета ме вика да отида при нея на прозореца, а на мен ми се иска да се моля, да пошепна на Бога: Господи, искам да Ти служа! Помогни ми да мисля, да чувствам и постъпвам, както Ти си искал! Изпълнението на Твоята воля да е цел и смисъл на живота ми.

От утре ли? – Не, от днес, от този миг...

Декември 1986 г., София

ПРИЛОЖЕНИЕ

РЕЧНИК НА ЧУЖДИ И ОСТАРЕЛИ ДУМИ

- Аслъ** (ар.-тур.) – наистина, действително
Башка (тур.) – отделно, настрана, независимо
Винтяга (нем.) – къса горна туристическа дреха, обикновено от непромокаем плат
Голф – вид спортни панталони с широки крачоли, пристегнати с тясна ивица плат в прасците
Клепна (ост.) – мигна, примигна (с клепачи)
Колониален магазин (фр.) – магазин за кафе, подправки, чай и др. хранителни стоки
Лани (ост.) – миналата година
Лелеяна (ост.) – пазена нежно и грижливо, таена в душата
Маналчета (ост.) – малки кадилнички
Мимо (ост.) – обратно, независимо
Непреривен (рус.) – непрекъснат
Сутерен (фр.) – подземен или полуподземен етаж
Уйдисва (тур.) – угажда им, съобразява се с желанията им

ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

¹**Ани Безант** (1847-1933 г.) – ирландка, последователка на Елена Блаватска. Представителка е на Теософското общество и е негов председател от 1907 до 1933 г. Най-известните ѝ книги са „Древната мъдрост“ и „Езотерично християнство“.

²**Рудолф Щайнер** (1861-1925 г.) – австрийски философ и общественик, основоположник на антропософското движение. Завършил е Виенската политехника. Виден изследовател и интерпретатор на творчеството на Гюте. През 1913 г. се отделя от Теософското общество на Блаватска, като създава Антропософското общество. Обикаля цяла Европа, като изнася лекции, в които дава основополагащи познания, опирайки се на окултната наука, за обновление на изкуството, педагогиката, естествените науки, социалния живот, медицината и теологията. Разработва новото изкуство Евритмия. Най-известните му произведения са „Въведение в тайната наука“, „Духовните йерархии“, „Откровенията на кармата“, тълкуването на Евангелията и др.

³**„Камо грядеши“** – роман на **Хенрик Сенкевич** (1846-1916 г.) – полски писател, автор на историческите романи „С огън и меч“, „Потоп“, „Quo vadis“, „Кръстоносци“ и др. Носител е на Нобелова награда за литература от 1905 г.

⁴**Вики Баум** (1888-1960 г.) – австрийска писателка с еврейски произход. Учи във Виенската консерватория. Аргистичната ѝ кариера започва като изпълнителка на арфа. Свири в симфоничен оркестър в Германия. През 1933 г. емигрира в САЩ. Там започва писателската си кариера, като написва над 50 романа, много от които са екранизирани от Холивуд.

⁵**Чарлз Дарвин** (1809-1882 г.) – английски учен и естествоизпитател, създател на теорията за еволюцията на

видовете от общ прародител посредством т.нар. естествен подбор. Тя е изложена в известната му книга „Произход на видовете“ (1859 г.).

⁶**Толстоист** – последовател на **Лев Толстой** (1828-1910 г.) – руски писател и мислител, родоначалник на движението *толстоизъм*, изградено върху идеологията на ненасилието и несъпротивлението на злото. Сред най-известните му романи са „Война и мир“, „Възкресение“, „Анна Каренина“.

⁷**Никополис ад Иструм** – античен римски град, разположен на 18 км северно от Велико Търново, на брега на река Росица. Основан е през 102 г. от император Траян в чест на римската победа над даките. Градът е бил защитен от крепостни стени и е бил епископско седалище. Сред разкопките му са открити градски площад и улици с каменни настилки, античен театър, обществена баня, водопровод и канализация, гробници, колони и фронтони. Намерени са сребърни и медни монети с митологични сцени и с образа на Траян.

Творчеството на Невена Неделчева

I. Отпечатани книги

1. Татковите приказки за Нея
2. Чуга молитва – разказ
3. През очите на обичта – разкази
4. Бащина обич – преработени приказки
5. Рибарчето и езерната царица – приказки
6. Дарът на феите – приказки
7. Чудната цигулка – приказки
8. Когато любовта заговори – разкази
9. Случайност или съдба – разкази
10. Има ли друг свят – разкази
11. Всичко е за добро – разкази
12. Другарски спомени – разкази
13. Грижа от другия свят – разказ
14. Как намерих Учителя – истински случки

II. Романи:

1. Превъзмогване
2. Светлина в живота (Втора майка)
3. Марга
4. Абсолютният закон
5. Върхът – 1968 г.
6. Два свята – 1985 г.
7. Светлина в мрака – 1986 г.

III. Романи, които предстои да бъдат отпечатани:

1. Пътека от пътя – 1969 г.
2. Преплетени съдби – 1977 г.
3. Земята е училище – 1979 г.
4. До къде се простира света – 1981 г.
5. Копнеж за обич – 1982 г.
6. Видима и невидима реалност – 1989 г.

Невена Неделчева

СВЕТЛИНА В МРАКА

Редактор
СПАСКА МИХОВСКА

Художник
МИЛЕНА БОЧУКОВА

Дизайн на корицата
ЖИВКО СТОИЛОВ

Компютърен дизайн
ХРИСТИЯНА ЙОРДАНОВА

Формат
Печатни коли 24,5

Издателство
„БЯЛО БРАТСТВО“
02/ 9 634 313

izdatelstvo@bialobratstvo.info
www.bialobratstvo.info
www.beinsadouno.org

Цена лв.